

پیرناگی باوہ دریا ران

کۆمهله ویرد و نزاکانی
قورئانی و پیغمبهر و ناوه جوانه کانی خوا

منتدی إقرا الثقایف

www.iqra.ahlamontada.com

نوسینی

دکتور ونیسه عید حوسینا

وهزگیرانی

لاله زکریی

په ناگه‌ی باوه‌پداران

په ناگه ی باوه پاران

دکتور
یونس سعید حوسین

وهرگیړانی:
لاله نه قشبه ندی

بلاوکردنه وهی
نوسینگه ی ته فسیر بۇ بلاوکردنه وهی راگه یانندن

خه ت
نه وزاد کوی

نه خشه سازی ناووهی
کامهران ره فیق

بهرگ
اثره لللول الفنیه

نوره و سالی چاپ
په کمه ۱۴۳۶ ک - ۲.۱۵

تیراژ
۲... دانه

له بهر یوه بهر ایه تی گشتی کتبخانه گشتیه کان ژماره ی
سپاردنی (۸۴۰) ی سالی ۱۴.۲ ی پندراوه

هه موو مافیکي له بهر گرته وه و بلاوکردنه وه ی پاریزراوه
Copyright © Tafseer Publishing

نوسینگه ی ته فسیر

بۇ بلاوکردنه وهی راگه یانندن
هه ولیر - شهامی دلاکا - ژبهر هونلی شریب بالاس

 /TafseerOffice

+964 750 818 08 66
www.al-tafseer.com
tafseeroffice@yahoo.com

پەناگەي باوەرداران

كۆمەلە وىرد و نزاكانى
قورئانى پيغمبەر ﷺ و ناوە جوانەكانى خواى

نووسىنى
دكتور يونس سەعيد حوسىنى

وەرگيرانى
لالە نەقىشبەندى

تەخريجكارى فەرموودەكان
دكتور سەيىد زەكەريا حوسىنى

پیشکەشە بە:

- مەقامی بەرزو پیرۆزی پێغەمبەر ﷺ
- بەھەردوو گۆلە کە ی باخچە ی ژیانم (محمد رەھۆف - ئاتینا)
- خوینەرانی ئەم کتێبە

وەرگیر

لالە نەقشبەندی

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشه کی نووسه ر

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ ﴿ يَتَأَيُّمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِيهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ ﴿ يَتَأَيُّمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴾ ﴿ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾

ټهم بهرتووه که پیکهاتووه له سی بهشی نزاو پارانهوه کانی قورثانی و نه بهوی
﴿ و ناوه جوانه کانی خوا (أسماء الله) ﷺ به شیوهی خواره وه :

بهشی په کم: نزاکانی قورثانی که له قورثانی پیرؤز دهره ټنراون. نزاکانی
قورثانی له گهل ټه وهی که له و په ری هه ټیازی دان، که وته و که لامی خوی
گه وړه ن ﷺ، به و په ری وته په وانی و په وانی ټیژی، نموونه په کی راسته ټینه ی
ټیمان و خوا په رستینه. ټه و جوړه نزا و پارانه وانه له هه ره باسترین و جوانترین
نزاکانن، به و شیوه په، که جوانی پارانه وه له گهل جوانی ټه وان، لوتکه ی جوانیه.
له کو کردنه وهی نزاکانی قورثانیدا، هه ول دراوه که شیواز و بیژهری ټه و
نزیانه و هه ټیازی و سهرتری ټه وان له روانگه ی قورثانی پیرؤزه وه شی
بکرینه وه. هه لبت به م تاییه تمه ندی و راقه وه، دره وشاوه یی ټه و نزیانه باستر
دهره ده کوه ی، که ده سته و داوټنی به وان له هه ر حاله ت و پیوستیه کدا، سهر
مه شټیکی په تی و بی خه وشه، هه تا مروؤف له ژیر تیشک و روښنایی ټه وان،

داواکاری و پنداوستی خوی له په‌روه‌ردگار ﷺ داوا بکات.^۱

به‌شی دووهم: ویرد و نزاکانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ، که رازه‌یه‌کی راسته‌وخو له لالانه‌وه و پارانه‌وه‌ی سه‌روه‌ری مه‌خلوقات ﷺ له‌گه‌ل په‌روه‌ردگاری میهره‌بانه ﷺ بی‌گومان نزاکانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له پر و په‌رداختنکی ته‌واو و تاک و سه‌لامه‌تیه‌کی زیده به‌هره‌م‌ندن و پله و شوینی تایبه‌تییان هه‌یه. هه‌ر بویه زور دوو‌باره‌ی ده‌کردنه‌وه و جاری واش هه‌بوو جه‌ختی له‌سه‌ر فیرکردنی ته‌و نزیانه به‌هاوه‌لانی ده‌کرد. ته‌وانیش بو فیربوون و له‌به‌ر کردنی ته‌و نزیانه زور هه‌ولیان دده‌ا و خستبو‌یانه ناو به‌رنامه‌ی ژیانیان. ته‌و ویرد و نزیانه دیارده‌یه‌کی پته‌ون له په‌یوه‌ندی بوون له‌گه‌ل خوا‌ی گه‌وره‌دا ﷺ له هه‌موو سات و کات و ته‌وا‌حالاتیکدا که ژیمندار له په‌نای ته‌واندا هه‌ست به‌وه ده‌کات، که پنی ناوه‌ته لوتکه‌ی ژیمن و چیژی لی‌وه‌ر ده‌گریت و به‌دلکی پر له ژیمن و باوهر و یادی خوا، غه‌م و په‌زاره له خوی دوور ده‌خات و هیمنی و هیوری هه‌موو جه‌سته و روحی داده‌گریت. له به‌شی هاویه‌یوه‌ند به‌ویرد و نزاکانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌ول‌دراوه تا‌ته‌و ویردانه له جه‌ند چمکیکی ژبانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌لب‌ژیردرین و له هه‌مان حالیشدا متمانه و دلنایی ته‌واو له هه‌مبه‌ر دروستی سه‌نهد و به‌لگه

فهرمووده‌یه‌کان به‌دی بیت. هه‌روه‌ها نامازه کراوته هه‌قیازی ویرده‌کان و

۱- له نزا فورثانییه‌کان هیچ نامازه نه‌کراوته سه‌ر نزاکانی هاویه‌ش کاران و بی‌دینه‌کان له جه‌هنه‌نمه‌دا؛ چونکه نامانجی سه‌ره‌کی شی کردنه‌وه‌ی ته‌و نزیانه‌یه که که‌سی موسولمان به‌خویندنی ته‌وان له‌م جیهانه‌دا راز و نیاز له‌گه‌ل خواوه‌ند بکات.

۲- بو پوخت کردنه‌وه‌ی به‌که‌لکی ته‌م په‌رتووکه، هه‌ول دراوه به‌لگه فهرمووده‌یه‌کان به‌پوختی باس بکری و سه‌رجه‌م راوی فهرمووده‌کان و سۆنگه و تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی فهرمووده به‌وردی ناوتوی بکری؛ هه‌تا متمانه‌ی باشیان له‌سه‌ر بکری، به‌شیوه‌یه‌ک که سه‌رجه‌م فهرمووده‌کانی ته‌و په‌رتووکه (صحیح) وه (حسن) ن.

تہ حکامہ فیکھی یہ کان بہ پشت بہستن بہ بہ لگہ فہرموودہیہہ کانی ہاوپہ یوہند۔
 تہو دوو بہشہ باس لہو نزاو پارانہوانہ دہکات کہ بہ ہوی تہوان
 عہدایہ تی مرؤف بو خواوہند نشان دہدریت؛ چونکہ دوعا و پارانہوہ
 گہورہترین، بیخہوش ترین، جوانترین، خۆشہویستترین و لہسہرترینی
 عیبادہتہکانہ۔ دوعا نامرازیکی ہاسانہ بۆدہرپرینی بہندایہ تی و ہمیشہ
 دہکری و دہگونجی کہ بو لاجونی دژواریہ کانی ژیان و دہستکوتن بہ
 پیداوہستیہ کان پہنای بو بیردریت۔ نزا و پارانہوہ نامرازیکہ بو وہدہست
 ہینانی خۆشہویستی و نزیک بوونہوہ لہ خواوہندی گہورہ ع و تا تہو
 رادہیہ لہ لای پەرورہردگار والّو بہرزہ، کہ عہزاب لا دہدات، تہ گہر بی توو
 کاتی عہزابہ کہ نزیکیش بویتہوہ، تا تہو رادہیہش گرینگہ، کہ تہرکی دوعا
 غہزہب و تورہیی خواوہند فہراہم دینیت۔ لہ گہل وردبوونہوہ و سہرنج
 دان بہو نزایانہ، تہم بابہتہ دہردہکہوی، کہ ویست و پیداوہستی لہ ژیانی
 مرؤفدا لہ زورشت و جینگہ و پینگہی ژیانی دا شاراوہیہ، کہ بہ دہستداوہیتی
 بہ دوعا و نزا، پہیوہندی عہد لہ گہل پەرورہردگار دہگاتہ لوتکہ، تا تہو
 جینگاہ کہ لہ بردن و چارہسہری ہەر دژواری و نہہامہتیہک و ہەر
 داخوازیہک بہو نزایانہ لہ خواوہند داوا دہکریت۔

بہشی سیہہم: ناوہ کانی خوا (أسماء الله ع) کہ لہم بہشہدا ناوہ کانی
 خوا راقہ کراون و چۆنیہ تی بہہرمہندی ئیماندار لہ ناوہ پیرؤزہ کانی خوا
 پروون کراوہتہوہ ہہتا بہ ہوی نزیک بوونہوہ لہ ناوہ کانی پەرورہردگار،
 مرؤف بکہویتہ مہسیری بہندایہ تیکردن و فہرمان بردن لہ پەرورہردگار؛
 چونکہ بہ بی ناسینی ناوہ جوانہ کانی خواوہند و تابیہتمہندیہ کانی تہو کہ
 مہبہستی ناوہ کاننیہ تی، ہہنگاو نانہوہ لہو رینگاہدہ نہگونجاوہ۔ مرؤف بہ
 ناسین و ئاشناوونی لہ گہل ناوہ کانی خوا، ہہلوئیست نواندنی دہروونی
 خوی ریک و پیک دہکات تا بہ باشی بہندایہ تی بو خوا ع بکات و مرؤف

لە بەر سۆنگە و پڕۆشنای ناو پیرۆزەکانی پەرورەدگار بە باشی پالڤتە دەیی و پیندەگات، تەنانت ئەم دیاردەبەش کاتی پڕودەدات، کە ناو پیرۆزەکان کاریگەری خۆیان خستییە سەر سەرجم ئەندامانی لەشی مرۆڤ و لیک ترازو نەبن.

ویرد و نزاکانی قورئانی و نزاکانی پیغمبەر و ناو پیرۆزەکانی خوای گەورە، جگە لەوەی چەند سوچیک زبانی مرۆڤ دەگرەو و هەر کامیان بە جۆریک شارپگەي بەندایەتی و پەرستنی پەرورەدگار دیاری دەکەن، لە راستیدا گیانپەنایەکی هێمن و بیخۆف لە شەیتانەکانی ئینس و جین و هەر وەها بیر و بۆچونەکانی نەشیاو و نارهوا و نەگونجاو، کە لە گەل گیرۆدەیی و خو خستە گەل ئەو نزاپانە و ناسینی دروستی نپاوە پیرۆزەکانی پەرورەدگار ﷺ، جگە لەوەی کە مرۆڤ پاداشتیکی زۆر لە هەر دوو جیهاندا بۆ خۆی مسۆگەر دەکات و پلە و پایەیی لای خوا بەرز دەبێتەو، تەنانت دەبێتە هۆی ئەو کە مرۆڤ پەیرەوی بیخەوشی خواوەند بێی و خۆی بە هەزاری بارەگای خوا بزانی و تالە پڕۆشنای ئەواندا گەشە بکات، کە نامانج لە خەلقى ئەو تەنیا بەندایەتی کردنی بۆ خواوەندی گەورەيە ﷺ، جا لەو کاتەدا دەگاتە ئەو پەری ئاسایش و هێمنی روح و رەوان و دلی لە بشیوی و زاکای و دوورپوویی و سەرلێنشیاوی دەرباز دەبێت. ئەو دوعا و نزاپانە، پردی پەیوەندی و نزیک بوونەو لە خواوەندن کە مرۆڤ لە سۆنگەي ئەواندا دەگاتە لوتکەي بەختەو وەری و ئەو رینگایە دەدۆزێتەو، کە لە راستیدا لە لایەن مرۆڤی ئەمرۆیی دا، رینگایەکی ون بوو.

دکتۆر . یونس سەعید حوسین

١٤٣٤ زانی کۆچی

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشه کی وه رگتیر

﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ اِلٰى عَالَمِ الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (التوبه/۱۰۵)

ئهوهی که لهم په رتوو که دا به رده ست و دیاره، چه ندين کوومه له ثایهت و ویرد و نزاکانی پیغه مبه رﷺ و ناوه پیروژ و جوانه کانی په روه ردگارن ﷺ، که دره وشاوه و وهک بنه مای چه پکه گولیکي رازاوه وانه که له سونگهی ئه واندا ئیمان و باوه پری که سی بر واداری پی پته وتر ئه بی. بون و بهرامی ئه وانه، به خته وهری و شانازی و هیوری ئه به خشیته دهروونی ئینسانی بر وادار و مایه ی سوود و قازانجیکی به رفراوانن بو شوین که وتووانی ئه هلی مه عریفهت و خواناسی. پیویسته که ئینسانی بر وادار بو پشت راستکردنه وهی هیزی ئیمان و باوه پری خو، رږژانه ئاوړ له چهند لاپه ریه کی ئهم کتیبه بداته وه و دل و دهروونی خو ته نانهت به سهیر کردن و تیر وانیان ئاواشته بکاته وه.

سه نا و ستایشی په روه ردگاری بالا ده ست ئه که م که توانی ئه وهی پی به خشیم که بتوانم ئهم کتیبه به نرخ و سووده، که پر له گه وه هری ثایهت و فهرمووده، بخه مه وه سهر زمانی شیرینی کوردی و توانی بیتم به م وه

گیرانهم سوچیکی دل و دهرونی بروادارانی کوردستانی پی زیندوو و
 ئاودیر بکه‌م و له لایه‌کی دیکه شه‌وه، خزمه‌تیکیشم کردی به زمانو ئه‌ده‌بی
 کوردی. به هیوای ئه‌وه، که هه‌موو ئه‌وه‌هول و تیکۆشانهم مه‌قبوولی
 باره‌گای به‌روه‌ردگار ﷺ و وه به‌سه‌ندی چه‌زه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بییت و
 بیته هوکاری شه‌فاعة‌تی ئه‌ و له دوا روژ و که‌ره‌م و په‌حمه‌تی خوا
 برژینه سهر دلی برواداران و خۆم و خانه‌واده‌که‌م. پیویسته ئه‌مازه به‌وه
 بکه‌م که بۆ وه‌ر گیرانی ئایه‌ته‌کان سوود وه‌ر گیراو له ته‌فسیری نامی؛
 خوالیخۆشبوو مامۆستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌ره‌ریس.

له کۆتاییدا له خوا داواکارم که پاداش و خیری ئهم کارهم بیه‌خشیته
 په‌وانی دایک و باوکم و منیش بۆ به‌ره‌و پێدانی زیاتری ئایینی ئیسلام و
 سه‌رجه‌م ئه‌و کارانه‌ی که ده‌بنه‌هۆی په‌زنامه‌ندی ئه‌و، پێنۆینی و یارمه‌تی
 بدات.

وصلی الله علی سیدنا و حبیبنا محمد و علی آله و صحبه اجمعین

لاله نه‌قشبه‌ندی - هه‌ولێر

٢٠١٤/١٠/٢٠

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشه کی ته خریجی فەرمووده کان

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ وَأَنْفُسَنَا وَ
مِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا ضَلَّ لَهُ وَ مَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَ نَشْهَدُ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ نَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ،

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (النساء/۱)

زینانی ئەم جیهانه به بی فەرمانبەرداری و بەندایەتی کردنی
پەروەردگار ﷻ یانی یاری و گالته و گەم و رابواردن. وه بهراستی جگه له
یادی خواوه‌ند، هیچ شتی ناتوانی هێمنی و هیوری بخاته ناو دلی ئیمانداران و
عه‌ده‌کانی راسته‌قینه‌ی پەروەردگار ﷻ

له‌ لایه‌کی‌تر، یاد و به‌ پیروژ زانینی، زاتی پیروژ و گه‌وره‌ی
پەروەردگار ﷻ پێویستی به‌ ناسین و درک به‌ گه‌وره‌یی و شکۆی ئەو
هه‌یه، که جگه‌ له‌ پەروەردگار ﷻ و پێغه‌مبه‌ر ﷺ کێ ده‌توانی باشتەر ئەم
بابه‌ته به‌ ئیমে‌ بناسینی و ئامۆژگاریمان بکات؟

وه‌ چ له‌وه‌ باشتەر، که ئیمانداران، ئەو نزا و پارانه‌وانه‌ بکه‌نه‌ ویردی

سهر زمانیان، که خواجلاو پیغمبه‌ری خواجلاو! فره‌موویانه. تیا کی به‌قه‌رای
پیغمبه‌ری خوا تاگاداری گه‌وره‌یی و شکوی خوی میهره‌بان بووه؟ کی
له‌وی باشر زانیوه که پروو بکاته په‌روه‌ردگار و قسه‌ی له‌گه‌ل بکات؟

هه‌ربویه به پشت به‌ستن به خوا، کاری تاوتوی کردن و لیکۆلینه‌وه‌ی
فره‌مووده و زیکره‌کانی کتیبیگیان به‌نای تیماندارم ده‌ست پیکرد. به‌و
هیوایه‌ی که خوی گه‌وره له‌م کاره‌دا سهر که‌وتووم بکات. آمین یا ربّ
العالمین.

به‌ر له‌وه‌ی که بچینه ناوه‌روکی بابه‌ته‌که، پیویسته ئامازه بکه‌م چه‌ند
خال دهرباره‌ی توئیزینه‌وه و دهرخستنی فره‌مووده‌کان و ئه‌ویش ئه‌مانه‌ن :
۱- له دهرخستنی فره‌مووده‌کانی ناو ئه‌م کتیبه، ئه‌گه‌ر ئه‌م فره‌مووده
له یه‌کی له سه‌حیه‌ین (بوخاری و موسلیم) دا بونایه، ئیمه به شیوازی
ئه‌و، ته‌نیا ئامازه‌مان کردۆته سهر (بوخاری، موسلیم، ئه‌بووداود، ترمزی،
نه‌سایی و ئیبنی ماجه). مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که به‌لگه‌کان (هه‌ر چه‌نده له
سه‌حیه‌ین‌دابن) گرفتیان له‌به‌ر ده‌م بیت که له‌م باره‌شه‌وه توئیزینه‌وه
کراوه. به‌لام ئه‌گه‌ر فره‌مووده له سه‌حیه‌یندا نه‌بی، هه‌ول دراوه ئامازه
بکرتیه سهرجه‌م ریگا‌کان له کتیبه‌ه‌دیسیه‌کان .

۲- له تاوتوی کردن و لیکۆلینه‌وه‌ی (رجال)ی ریوایه‌ته‌کان، ئه‌گه‌ر له
(رجال)ی سه‌حیه‌ین جیا بوونه، ئامازه‌ی پیدراوه و ئه‌گریش له (ته‌ذیب

التهدیب)ی ئینی حه جهری عه سقه لانیس وه رگیراییت، ئاماژه ی پندراوه، مه گهر ئه وه که لی خستن و زیاد کردنیکی پیوه دیار بی، که ئه وه شمان تاوتوی کردووه و له کۆتایی دا رای خۆیشان به ئینسافه وه ده برپوه. ته نانت جگه له سه حابه که ئه گهر له (رجال)ی سه حیه ینیش نه بن، به هوی پله و شوینان، پیوست به وه نه کراوه که بلین ئه مانه (تقه) یان له (رجال)ی سه حیه ین.

۲- ده بی بکوتری که بو عینوانی فهرمووده کان و لاپه ره کان، ئه م هیمایه به کار هاتوون: بو ژوماره ی فهرمووده، پیتی (ژ)، بو لاپه ره، پیتی (ل) و پیتی (ب) بو به رگی کتیب.

۴- ههروهه ها بو دوور بوون له دوور و دریزی باس و بابه ته کان، لیکۆلینه وه و ده رخستنی فهرمووده کان به ته وای، له به شی پاشکۆ باسی لیکراوه و له ناوه پرۆکی کتیبدا ته نیا ئاماژه کراوه ته راستی و لاوازی فهرمووده کان. ههروهه ها فهرمووده لاوازه کانیش له پاشکۆدا باسیان لیکراوه. وه له کۆتایی دا له خوا عۆده پاریمه وه که سه رکه وتووم بکات، تا بتوانم به بی وشکه پرۆیی و ته عه سسوب، له حه قیقه ت و راستی بکۆلمه وه . که سانی تریش به ره و راستی رپنۆینی بکه ین و بمان کاته پیشه وای له خواترسان. که :

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِمَنْ يَشَاءُ﴾
 ۷۴ الفرقان: ﴿٧٤﴾

خوای گه وره له دایک و باوک و سه رجه مامؤستانم و هه موو
 ئیمانداران خوښ بیټ و له رږؤزی قیامه تا بیانخاته ناو به هه شت و
 فیردهوسی به رین.

آمین یا ربّ العالمین و یا أرحم الراحمین و یا أکرم الأکرمین

دکتۆر. سه یید زه که ریا حوسینی

بمشی یه کم

نزا و پارانهوه کانی قورئان

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی فاتحه

۱- ﴿ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝ ﴾ (الفاتحه ۶/۷-۷)

«رینگای که سانی که خۆت چاکهت له گهله کردوون، نه که که سانی بهر تووره بی و غهزه بت که وتوون، نه ئه وانه یش که لاری بوون.»

ئهو نزا و پارانه وهیه شارینگهی به ندایه تیه که مرؤف ده بی له هه موو کاتیکدا رینوینی و به خته وهری له خوای گه وه ره داوا بکات. ئه و نزا و پارانه وانه پیکهاتوون له نیوهی سوره تی همد و له ودا مرؤف بو خوی و ئینسانی باوه پردار دوعا ده کات. وه نیاز و پیداو یستی خوی ده نوینی که په ره وردگار! پیو یستی ته واوم به رینوینی تۆوه هه یه! ئه مانه چه ند نزا و پارانه وهیه ک بوون که مرؤفی ئیماندار، ده بی له هه ر نوێژکی که ده یکات، له

۱ بروانه : (تفسیر ابن کثیر، ۱/۱۳۶-۱۵۶). (سه رچاوه فهرمووده یه کان له (مکتبه الشاملة، ۲/۱۴)

خوای گه‌وره‌ی ﷺ داوا بکات. ئه‌مانه لالانه‌وه و نزاو پارانه‌وه‌ی نټوان عه‌بد و په‌روه‌رد گاره‌که‌یتی، که له‌سه‌رترین، بی‌خه‌وش‌ترین، گه‌وره‌ترین و جوانترین خه‌لاتی خوا و پیداوېستی مړوف داوا ده‌کړی، واته؛ رېڼوټنی بۆ رېگه‌ی راست، ئه‌و رېگایه‌ی که که‌سانی به‌خته‌وه‌ر پټواویانه، نه‌ئو رېگا چه‌وته‌ی داماو و چاره‌په‌شانه‌ی که خوای گه‌وره‌ی توپه‌ی خوی به‌سه‌رداگرتوون و نه‌رېگای سه‌رلېشپواوان.^۱

سوره‌تی البقره

۲- ﴿ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَاَرْزُقْ أَهْلَهُ مِنْ الثَّمَرَاتِ مَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ﴾ (البقره / ۱۲۶)

«خودایا! ئه‌م شوینه بکه به‌شاریکی هېمن و له‌به‌ش و باره‌ی ژبواریش رۆزی خه‌لکه‌که‌ی بده، ئه‌وانه‌یان باوه‌رپان هه‌یه به‌خودا و رۆزی قیامه‌ت.»

ئېبراهیم (علیه‌السلام) ئه‌و دوعا و نزایه‌ی بۆ خه‌لکی مه‌ککه‌کرد و پېشه‌نگ و سه‌رمه‌شقیکه‌که‌هر که‌سیکی ئیماندار ده‌توانی بۆ شوین و ولاتی خوی بیخوټنی و نمونه‌و شایه‌تی ئه‌و نزاو دوعایه، ئه‌و ئیماندارانه ده‌گرېته‌وه که

۱- له‌فهرموده‌ی قودسی‌دا هاتووه که هه‌رکات که‌سی ئیماندار ئه‌م نزایه‌ی بخوټنی، خوای گه‌وره‌ده - فهرمودی: «...هَذَا لِعِبْدِي وَلِعِبْدِي مَا سَأَلَ» «ئه‌وه نزاو نټوان من و عه‌به‌که‌مه و هه‌ر شتی که عه‌بدی من داوای بکات. بۆی جی به‌جی ده‌کړیت.»
(مسح: مسلم (۹۰۴-۹۰۷) / ابوداود (۸۲۱) / ترمذی (۲۹۵۳).

خۆیان تهواو به دهست داوه و بۆ خوا گونجاون.^۱

۳- ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ
وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
﴿٣٠﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (البقره/ ۱۲۷-۱۲۹)

«خودایا! به نهوازشی خۆت ئەم کاره مان لی قبول بفهرموو. بی گومان
هەر تهنها تۆی هه موو دهنگی ته بیسی و هەر تۆی به هه موو شت ته زانی.
خودایا! وامان لی بکه گهردنکه چی تۆ بین و باوه پرمان پیت هه بی. له به ره و
نه وه یشمان کۆمه لی دروست بکه گهردنکه چی تۆ بن و باوه پرمان پیت
هه بی و پرئوشوینی چۆنیه تی بهنده یی و خوا به ره ستیشمان پیشان بده و
تهوبه و له گونا هه یشمان بوونه وه مان لی قبول بکه. هەر تۆی زۆر تهوبه
له بهنده کانی خۆت قبول ته کهیت و هەر تۆی به زه یی بی پایانت دیته وه
پایاندا. خودایا! هەر له خۆیان پیغه مبه ریکیان بۆ ره وانه بکه نایه ته کانی تۆ
بخوینیته وه به سه ریاندا و قورئانیان فیر بکات و زانیاری و شتی وایان
پیشان بدات، که بکه نه که مال و پاکیان بکاته وه. هەر تۆ دهسته لانداریکی
وه های کهس دهستی نییه به سه رتا و چیت بوی تهیکهیت و چاکیشی
ته کهیت.»

ئبراهیم و ئیسماعیل - علیهما السلام - له و کاته‌ی که خه‌ریکی بینا کردنی که عبه‌ی پیروژ بوون، ده‌ستیان به‌ره و ئاسمان به‌رز کرده‌وه و نه‌و نزیاه‌یان کرد و نه‌مه‌ش سه‌رمه‌شقیکه بو هه‌ر که سیکی چاکه‌کار، که داوای قبولی خیر و چاکه‌کانی له خوا بکات و نه‌وه‌یه‌کی باش و لیخۆشبوون له خودای گه‌وره ﷻ داوا بکات.^۱

۴- ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ (البقره/۱۵۶)

«ئیمه هه‌موومان مولکی خوداین و له پاشه‌پرۆژیشدا بو لای نه‌و نه‌گه‌رینه‌وه.»

نه‌و موسولمانه‌ی تووشی چه‌له‌مه و لیقه‌وماوی هاتبی، به‌هه‌ستی ته‌واوه‌وه و له‌په‌ری خۆشکیننی و بی‌ده‌ماری دا نه‌و نزیاه ده‌کات که هه‌موو شتیکی نه‌و له ده‌ستی خوا دایه و چۆنی په‌روه‌ردگار ئاره‌زووی هه‌بی، هه‌ر وا ده‌بیته و گه‌رانه‌وه‌ش هه‌ر بو لای نه‌وه و له‌و کاته‌شدا، په‌روه‌ردگاری میهره‌بان ره‌حمه‌ت و به‌ره‌که‌ت و چاکه و لیبورده‌یی خۆی به‌سه‌ر نه‌و عه‌به‌ده سوپاسگوزار و قایله‌ی خۆی ده‌پژێت و پێنۆینی ده‌کات و نه‌یخاته سه‌ر نه‌م رێبازه، که گرته‌ به‌ری رێگای راسته.^۲

۱- بر وانه ته‌فسیری به‌غوه‌ی، ۱۴۹/۱-۱۵۱.

۲- خواوه‌ند ده‌رباره‌ی نه‌و جوژه که‌سانه ده‌فرمووی: ﴿أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ (البقره/۱۵۷) «ته‌وانه به‌ش و به‌ره‌ی پیروزیان له لایه‌ن خودای خۆپانه‌وه به‌سه‌ردا

۵- ﴿رَبَّنَا ءَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾
(البقره/۲۰۰)

«خودایا! له دنیادا چاکه مان پی بیه خشه له لهش ساغی و ئاسایش و مال و خیزانی باش و خزمی باش و بهشی حالی خو مان داراییمان پی بیه خشه و له رۆزی قیامه تیشدا پاداشی چاکمان پی بیه خشه و له سزای ئاگر بمانپاریزه.»

ئیمانداران، خوازیاری چاکه و خیرن له م دنیا به و له پاشه رۆژدا و ته نیا به دوا ی ئه م دنیا به دا و ئیل نین و به دوا ی خو شی و به خته وه ری له هه ر دوو جیهانن. خوا ی گه وه رهش ﷺ ئه وان له هه ر دوو جیهاندا به هو ی کرده وه باشه کانیان سودمه ند و به خته وه ره ده کات. ئه و نزا به بانگه وازی که بو ئه و ئامانجه ی که ویستی که سانی ئیمانداره. ئه نه س ﷺ ده لی: که پیغه مبه ره ﷺ ئه و نزا به ی زور کردو وه.^۱

۶- ﴿رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾
(البقره/۲۵۰)

«خودایا! سه بر برژینه به سه ره دلماندا و پیمان له جینی خویدا دامه زرینه و ترس و دوو دلیمان له دل ده رکه و زالممان بکه و به سه ره ئه و کۆمه له

ده باری و نه وانه شاره زان و ریکای راستی به زامه نندی خودایان گرته نه بهر. «

۱- (صحیح): (بخاری (۴۵۲۲ و ۶۳۸۹) / مسلم (۷۰۱۶)).

کافره خودا نه په رستانه دا سهرمان بخه.»

ئهمه نزا و پارانه وهی طالوت پیغه مبه ر^{عليه السلام} و سوپا که یه تی، له و کاته یدا که رووبه پرووی سوپای جالوت بوونه وه که به ئیزن و یارمه تی خواوهند شکستیان بی هینان و رایان کرد.^۱

۷- ﴿غُفِّرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ (البقره/۲۸۵)

«خودایا! تاوانبه خشی ههر بو تویه و له توی داوا ته که ین و له روژی قیامه تدا بو لای تو ته گه ریینه وه و سهره نجامان ههر لای تویه.»
 ئهمه نزا ی پیغه مبه ر^{عليه السلام} و ئهو ئیماندارانه یه که خویان داوه ته دهس په روه ردگار^{عليه السلام} و فرمانبهرداری ئه ون.

۸- ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ^ط وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ (البقره/۲۸۶)

«خودایا! لیمان مه گره و سزامان مه ده ته گهر واجبینکمان له بیر چوو یا هه له ینکمان کرد. خودایا! باری گران مه خه ره سهرشانمان وه ک ئه و باره

۱- بروهانه جه زابری، نه یسه روت ته فاسیر، ۱/۱۲۷.

گرانەى خستبووتە سەر شانى نەتەووە کانی پێش ئیمە. خودایا! بارێکمان مەدە بەسەردا توانمان پێ نەشکی، لە گوناھمان ببورە و تاوانمان بپۆشە و بەزەبیت پیامانا بێتەووە و میهرەبانیمان لە گەڵ بفەرموو. تۆ گەورەمانی، تۆ پەروەردگارمانی و سەرپەرشتیمان ئەکەیت، زالمەن بکە بەسەر کافرە بێ دینە کاندە.^۱

سورەتى آل عمران

۹- ﴿رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ (آل عمران/۸)

«خودایا! پاش ئەوێ کە شارەزات کردین و کەوتینە سەر رێگای راست، دلمان لە حق و راستی لامەدە و ڕەحمەتى خۆتمان پێ ببەخشە، بێ گومان تۆ زۆر بەخشندەى.»^۲

۱۰- ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾ (آل عمران/۹)

۱- پێغه مېهر لە بارەى دوو ئایەتى کۆتایى سورەتى (بقرە) لە فەرموودەى یەکی سەحیحدا دەفەرمووی :
- «من قرأ بالآيتين من آخر سورة البقرة في ليلة كفتاه.» «هەر کەسێ دوو ئایەتى کۆتایى سورەتى بەقەرە بخوێنى، ئەو بە ئێوە بەسندەى.»
(سحیح): (بخارى (٥٠٨، ٥٠٩، ٥٠٤٠) / مسلم (١٩١٤-١٩١٨)).
بۇ زانیاری زیاتر بڕوانە : (ابن کثیر، تفسیر القرآن العظیم، ٧٣٣/١ - ٧٣٨).
۲- (ابن عبداللطیف، أوضح التفاسیر، ل ٥٩).

«ئەي پەرورەدگاری ئیمه! بێ‌گومان تۆ ئەم هەموو خەلکە لە رۆژی قیامەتدا کۆ دەکەیتەوه بۆ حیساب و کیتاب و پاداش و سزا. هاتنی ئەو رۆژه شتێکی بێ‌گومانە. بەراستی تۆ لە وەعدە ی خۆت لانا دەیت و بە جێی دینی.»

ئەو دوو نزایه، نزای پیاوماقوڵان و کەسانی ژیره، کە هەمیشە خوازیاری حەق و راستی بوونە و لەسەر حەقیش مانەوه و هیچ شک و گومانیان لەوه‌دا نییه کە رۆژی قیامەت دێت.

۱۱- ﴿رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ (آل عمران/۱۶)

«پەرورەدگارا! ئیمه بەراستی ئیمانمان هەیه بە تۆو بە پێغه‌مبەری تۆ، لە گوناھمان خۆش بیه و لە سزای ئاگری دۆزەخ بمانپاریزه.»

ئەمە نزای ئەو کەسانەیه، کە دلیان پرە لە ئیمان و باوهر و هەر ئەو ئیمانە دەکەنە ناو بێژیکەری نیوان خۆیان و پەرورەدگاریان، کە خواوەند لە تاوانەکانیان خۆش ببیت و لە ئاگری دۆزەخ دەر‌بازیان بکات

۱۲- ﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَتُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ (آل عمران/۲۶-۲۷)

«تۆ ئه ی پیغه مبه ری خوا بلی: پهروه ردگارا! خاوه ن مولکی هه موو جیهان! بتهوی مولک و دهسته لات به هه ر کهس بدهیت ئه یده یتی و بتهوی له هه ر کهسی بسینیته وه لئی ئه سینیته وه. بتهوی گه وره یی و شان و شکۆ به کهسی بدهیت ئه یده یتی و بتهوی هه ر کهس سووک و ریسوا بکه ی، ئه یکه ی تۆ به سه ر هه موو شتیکا توانای و هیچ شتی له ژیر دهسته لاتت ده رناچی. خودایه کی به دهسته لاتی، وه هایه شه و و رۆژ ئه ده یته ده می یه ک و به دوای یه کدا ئه یانه یتی. گیانله بهر ئه مرینیت و له ماده که ی خۆی زیندووی ئه که یته وه، یا ئینسان له نوتفه دروست ئه که یت و له ئینسانیش نوتفه، یا نه وه ی موسولمان له ئینسانی کافر ده خه یته وه. ئه وه نده یش به دهسته لاتی بیجگه له مانه هه ر کهس بتهوی رزق و رۆزی بی شومار و فراوانی پی ئه به خشی.»^۱

۱۳- ﴿رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

(آل عمران/ ۳۵)

«خوایه ئه وه ی له سکمایه نه زری تۆ بی و ته رخا ن بی بۆ خزمه تی(بیت المقدس). لیم قبول بکه، تۆ شنه واو زانایت و هیچت لی ون نابی.»

ئهمه نزای چه ره می عیمرا نه که مناله که ی نه زری خزمه ت کردن له (بیت المقدس) کردو نموونه و نوینگه ی ئه وه یه که مرؤف ده بی به ندایه تی خۆی ته نیا بۆ خوا وه ند و له و په ری خۆشکینی دا ئه نجام بدات و داوا له

۱- بروهانه: (ابن عباس. تنویر المعباس من تفسیر ابن عباس، ل ۵۶).

خواهند بکات تا کرده و کانی لی قبول بکات و پاداشتی بداته وه.

۱۴- ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾ (آل عمران/۳۸)

«خودایا! به به خشندهیی و میهره بانی خۆت نه وهیه کی پاک و پوختم پی به خسه. بی گومان تو تاگات له نزا و پارانه وهی بهنده ته و چاکی ته بیسی.»

کاتیک که زه که ریا عليه السلام، ئه وه موو رحم و خوشه و یستیهی پهروه ردگاری به رامبه به مهریه م عليه السلام، بینی، به مل که چی پرووی کرده باره گای خواهند و ئه و نزیایه کرد و پارایه وه و له گهل ئه وهی که خۆی پیر و په ککه وته بوو و خیزانه کهشی نه زوک بوو، له رهحمه تی خوا عليه السلام ناهومید نه بوو و له خوا پارایه وه و ویستی خۆی به پهروه ردگار عليه السلام که باند و خواوندیش نزا کهی وه رگرت.^۱

۱۵- ﴿رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾

(آل عمران/۵۳)

«خودایا! باوهرمان به و کتیه هیه که ناردوته و بهیره ویی پیغه مبه رمان کرد که عیسایه. که واته له زومرهی ئه وانه بماننوسه که شاهیدی وه حدانییه تی تۆن، یا له گهل ئه و پیغه مبه رانه که شایه تی نه دهن

۱ بروانه: (قرطبی، الجامع لأحكام القرآن، ۶۵/۴)

بۆ په يره وه کانيان له رۆزی قیامه تدا.»

ئهمه نزاى حه واريیونی عيسايه، كه بهم نزايه به ته واوى خويان داوه ته دهس خواوهند و شوين كه وتوويى خويان له پيغه مبه ره كه ي (عيسا) راگه ياند.

۱۶- ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ (آل عمران/ ۱۴۷)

«خودايا! گوناھمان بپۆشه و له و زياده رپه وييه ي کرد و ومانه له کار و بارماندا بپووره و دلمان دامه زرينه و به سه ر کافراندا سه رمان بخره.»

خواناسه کان كه به هاو رپيه تي پيغه مبه ران به شداری شهر و جيهاديان ده کرد و هيج کات و ته نانه ت له کاته دژ وارييه کانيشدا تووشي زا کاوی و سستی نه ده هاتن و به رده وام ئه و نزايه يان ده خویند و له خوا ده پارانه وه.^۱

۱۷- ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾ (آل عمران/ ۱۷۳)

«خودامان به سه بۆ يارمه تيدانمان، خودا باشتري ن پشت و په نايه.»

ئهو ويرده، ولاميكه بۆ ئهو كه سانه ي كه به ئيماندارانيان ووت: خه لکی دژ به ئيوه کۆبوونه ته وه، كه وایه لييان بترسن؛ به لام هه رپه شه كه يان

۱ بروانه: (خازن، لباب التأويل في معاني التنزيل، ۳۰۶/۱ و ۳۰۷).

بووجهل^۱ بوویهوه و هیچ ترسیان لیان نه بوو؛ تهنانهت بهعه کسهوه، تیمان و باوهدریان بههیزتر بوو و ووتیان: خوا بو ئیمه بهسه و شهو باشرین یارمه تیدهر و پشتیوانمانه. ههروهها شهو ویرد و نزایه بو پرووبه پروو بوون له گهل^۲ دوژمن و خاوهد دهسته لاته^۳.

۱۸- ﴿رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَنِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ﴾ رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْوَعَادَ ﴿آل عمران/ ۱۹۱-۱۹۴﴾

«خودایا! تۆ ئەمانەت بە خۆرای و بی کاکل^۱ درووست نه کردووه، پاکی و بی خەوشی بو تۆیه، خواجه! تۆ له وه دووری که شتی بیهووده درووست بکهیت. خودایا! بمانپاریزه له سزای ئاگری دۆزهخ. ئەلین: خودایا! شهو کهسهی بیخهیهته دۆزهخ، شهو بهتهواوی ئابرووت بردووه و مالویرانت کردوه. بی گومان شهو ستهمکارانهی ئەیانخهیهته ئاگری دۆزهخ، هیچ یارمه تیدهرێکیان نییه. ئەلین: خودایا! ئیمه گویمان له بانگدهری بوو خەلکی بانگ ده کرد بو تیمان و بو ئایینی ئیسلام، ئەیوت: تیمان بهو خودایه بینن که پهروه دهی کردوون! ئیمهیش تیمانمان هینا و موسولمان

۱- (صحیح): (بخاری (۴۵۶۳)).

بووین. خودایا! له گوناوه گهوره کانمان بیووره و به گهوره یی و میهره بانیی خۆت له گوناوه بجوو که کانمان خۆش بیه و له گهڵ زومره ی پیاوچاکان و دۆسته کانی خۆتا بمانمرینه و له گهڵ ئەوان حه شرمان بفرموو. خودایا! ئەو پاداشه ی به لێنیت پی داوین به رامبه ر به باوه ر کردن به پیغه مبه ران و ئەوه ی له رینگای ئەوانه وه به لێنیت پی داوین، پێمان که ره م فرموو و له رۆژی قیامه تا سه رشۆر و مالۆیرانمان مه که. بی گومان تۆ هه رگیز خیلاف وه عده یی ناکه یت.»

زیرمه ندان به وه ستانه وه وه به دانیشتن و له کاتی پالڤانه وه یان له سه ر ته نیشت، خه ریکی نزا و پارانه وه ن و بیر له خولقاندنی پر له ره مز و سه یرو سه مه ره و ترس هینه ری ئاسمانه کان و زه مین ده که نه وه و ده که ونه حاله تیکی تایبه تی و به و به ری هه ست و سۆزه وه به و نزیانه روو ده که نه باره گای خوا وه ندی میهره بان ﷺ^۱

سوره تی النساء

۱۹- ﴿رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا﴾ (النساء/ ۷۵)

۱- پیغه مبه ر کاتیک بۆ شه ونوێز و پارانه وه هه لده ستایه وه، به ده سه کانی به ده م و چاوی دا ده کیشا و له باشان ده تایه تی کوئایی سوره تی (آل عمران) ی ده خوینده وه و دواتر له و مه شکه ئاوه ی که له به نای بوو، ده ستنوێزی هه لده گرت. به م پێیه خویندنی ئەو ده تایه ته له کاتی هه ستان له خه و، موسته حه به.

(مسح): (بخاری (۱۸۳ و ۹۹۲ و ۱۱۹۸) / مسلم (۱۸۲۵ و ۱۸۲۶)).

«خودایا! رزگارمان بفرموو له‌م دښه که کومه‌لنکی زالم و سته‌مکار ده‌ستیان به‌سهریا گرتووه و سزمان شه‌دن. خودایا! لای خوته‌وه یارمه‌تیمان بده و لای خوته‌وه پشټیوانمان بو بره‌خسینه؟»

نهمه‌ش نزای شه‌و ژن و پیاو و مناله‌لیقه‌وماوانه‌یه که له ژیر زولم و ده‌سته‌لاتی کاربه‌ده‌ستان و به‌کرگرته‌کانیا‌نه‌وه له‌چه‌وسانه‌وه‌دان و نازاریان پیده‌گات.^۱

سوره‌تی المانده

۲۰- ﴿رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي ۖ فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

﴿المانده/۲۵﴾

«خودایا! من ته‌ن‌ها ده‌ستم به‌سهر خووم و هاروونی برامدا شه‌روات. جیامان بکه‌روه له‌م کومه‌له‌فاسقه له‌ری‌لاداوه و هر لایه‌کمان به‌پی کردارمان حوکم بفرموو به‌سهرماندا و به‌تاوانی شه‌وان غه‌زه‌ب له‌تیمه مه‌گره.»

موسا عليه السلام له‌حالینکدا که که‌سانینکی فاسق ده‌وری دابوون و له‌هول و تیکوشان و شه‌ر له‌پیناوی خوادا سهرپیچی‌یان کرد و ناماده‌نه‌بوون پی‌بنینه‌ناوچه و ته‌رزی موقه‌دده‌س، شه‌و نزایه‌ی کرد. هر که‌سینکی

۱- بروانه: (ألوسی، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم والسبع المثانی، ۱۳۳/۴-۱۳۷).

ئیماندار ده توائى به ووتنى "فَأَفَرَّقَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ" خوازيارى داوه رى نىوان خوى و كه سانى فاسق ييت.

۲۱- ﴿رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾ (المائدة/۸۳)

«خودايا! ئيمانمان هيئا به موچه ممهد و به وهى بوى نيردراوه، خوايا! له زومرهى ته وانه مان بنووسه كه شايه تيبان داوه به راستى ئەم ثانيه.»

ئيمانداران، باوه ريان هيئاوه به وهى كه بو پيغه مبه رى نيردراوه و به هوئى ناسينى حق و درك به راستى، چاوه كانيان ته بينى كه فرميسكى شادى لى ده بارى و تهو نزايه ده كه ن.^۱

۲۲- ﴿اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ (المائدة/۱۱۴)

«خودايا! ئەي پهروه ردگارمان! خوانيگمان له ئاسمانه وه بو بنيره خوار، كه بينته هوئى جه زن و شادى بو ئيمه و بهرودوامان، ههروه ها بيته نيشانيكى ناشكرا كه ده لالهت بكات له گه وره يى و توانايى تو و بيته موعجيزه. لهو خوانه رۆزيمان بده رى، هه ر ته نها تو چاكرين رۆزى ده رى.»

۱ مه بهست له "شاهدين" تهو كه سانهن كه شايه تى تهو ده دن كه خوا حه ققه و پيغه مبه رايه تى ده روه كه شى حق و راسته و يان مه بهست تهو توممه تانهن كه شايه تى له سه ر توممه ته كاني ديكه ده دن.

روانه : (بضاوى، أنوار التنزيل وأسرار التأويل، ۱۰۴/۳).

عیسا عليه السلام له وه‌لامی داخواری هه‌واریونه‌کاندا بۆ هاتنه‌ خواری خوانیک له ئاسمانه‌وه، ئهو دوعایه‌ی کرد. بۆیه‌ ههر که‌سیکی موسولمان و ئیماندار ده‌توانی به "وَأَرْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّزُقِينَ" له خواوه‌ندی رۆژی‌ده‌ر داوای رزق و به‌شی خۆی بکات.^۱

سوره‌تی الاعراف

۲۳- ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾
(الأعراف/۲۳)

«ووتیان: ئه‌ی خوای په‌روه‌ردگار! ئیمه‌ سته‌ممان له‌ خۆمان کرد، تۆ ته‌گهر له‌ گوناهمان خۆش نه‌بی و په‌حمان پی نه‌که‌ی له‌ زومره‌ی زیانباران ته‌بین.»

ئاده‌م و هه‌ووا عليهما السلام دوا‌ی ئه‌وه‌ که له به‌هه‌شت وه‌ده‌رئان، به‌و وشانه‌ داوای لیخۆشبوونیان له‌ په‌روه‌ردگار کرد و خوای گه‌وره‌ش به‌ که‌په‌می خۆی لییان خۆش بوو.

۲۴- ﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ (الأعراف/۴۷)

۱- ئه‌و دوعایه‌، نیشانه‌ له‌ دان پنده‌ینان به‌ رۆژی‌ده‌ری په‌روه‌ردگار ﷺ چونکه ته‌نیا و نه‌نیا (الله) رۆژی‌ده‌ره‌ و هه‌رکه‌سی که‌ ئیمانی وایی که‌ ته‌سیاب و وه‌سیله‌کان هۆکاری رۆژی‌ ئه‌ون، ئه‌وا ریگای جه‌ونی گرتۆته‌به‌ره‌، ته‌گهر چی نابێ حاشا له‌ ئامراز و ته‌سیابه‌کانیش بکری، له‌ راستیدا حاشاکردن له‌ ته‌سیاب، کوفره‌ و ته‌نیا پشت‌به‌ستوویی تاییه‌ت به‌ ئامرازه‌کانیش، شیرک و هاوبه‌ش دانانه‌ بۆ خواوه‌ند.

«ئەي پەرورەردگار! مەمانکە بە ھاوڕێی ستمەکاران.»

بەهەشتییەکان لەو کاتەي که لە ئەعراف (کۆسپێک نیوان ئەوان و دۆزەخییەکان) جەهەننەمییەکان دەبینن که لە چ حالیکدان، ھەر بۆیە لە ترسی ئاگری دۆزەخ ئەو نزایە دەکەن، که نموونە و سەرەشقیکە بۆ ھەر ئیماندارێک، که لەم جیھانەدا ئەو نزایە بکات، تا لە رۆژی قیامەتدا تووشی ئەم حالەتە دژوارە نەبێت.^۱

۲۵- ﴿رَبَّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ﴾ (الأعراف/ ۸۹)

«خودایا! بەراستی حوکم بکە لەبەینی ئێمە و قەومەکەماندا و حەق و ناحەق لەیەک جیا بکەرەوە، بێگومان ھەر تۆ چاکترین داوەری و حەق و ناحەق ڕوون ئەکەیتەووە.»^۲

ئەمە دوعا و نزای کەسانی بەرحەقی چاکەخوازە دژ بە ھەلوەشێنەرانی فاسید.

۲۶- ﴿رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ﴾ (الأعراف/ ۱۲۶)

«خودایا! تۆیش سەبر و خوڤگری بەسەر دلماندا بپێژە و بە موسولمانی بمانمرێتە.»

۲۷- ﴿سُبْحَنَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (الأعراف/ ۱۴۳)

۱ نامەیک لە مامۆستایانی ئەزھەر، (منتخب الفاسیر، ۲/ ۲۴۸).

۲ اطری، جامع البیان فی تأویل القرآن، ۱۲/ ۲۶۳.

«خودایا! پاکي و بی‌خه‌وشی هر بۆتۆیه، په‌شیمانم له‌و قسه‌ی به‌نه‌زانی کردم و من له‌چاو ئومه‌ته‌که‌ی خۆمدا یه‌که‌م که‌سم ئیمانم هینا و باوه‌رم به‌گه‌وره‌یی و ده‌سته‌لانت کرد.»

موسا عليه السلام خوازیاری بینینی په‌روه‌ردگار بوو و کاتیک که خواوه‌ند عليه السلام جیلوه و نووری خۆی گرته‌کښه‌که، کښه‌که ورد و خاش و هه‌پروون بوو و که‌وته‌حه‌شۆکه، موسا خۆی بۆ رانه‌گیرا و یه‌کسه‌ر که‌وت و بیهوش بوو، که هۆشی هاته‌وه، ئه‌م دوعایه‌ی کرد.^۱

۲۸- ﴿لَئِنْ لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾
(الأعراف/۱۴۹)

«ئه‌گه‌ر خودا میه‌ره‌بانیمان له‌گه‌ل نه‌کا و نه‌مانبه‌خشیت، مالوێران و ره‌نج به‌خه‌سار ئه‌بین.»

هۆزی موسا عليه السلام دوا‌ی چه‌وتی و لادانیان بۆ په‌رستنی گوێله‌که، کاتیک که زانیان تووشی سه‌رلێشینی‌واوی هاتوون و په‌شیمان بوونه‌وه، ئه‌م دوعا و نزایه‌یان کرد.

۲۹- ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾
(الأعراف/۱۵۱)

۱- داخواری تۆبه‌ی موسا عليه السلام به‌هۆی تاوان و گونا‌ه نه‌بوو، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ران مه‌عسووم و تۆبه‌ی نه‌و به‌هۆی په‌سیارکردنی به‌ی ئیزنی خوا بوو و خۆی به‌هۆی ئیمان و باوه‌ری به‌گه‌وره‌یی خوا، وه‌ک یه‌که‌م ئیماندار له‌ناو یه‌نی ئیسرائیل ده‌زانی. بڕوانه: ناغمیک له‌زانیانی ئه‌زه‌هر: (منتخب التفسیر، ۲۴۸/۱؛ طبری، جامع‌البیان فی تأویل القرآن، ۱۱۳-۹۰/۱)

«خودایا! له گوناھی من و هاروونی برام بیوره و چاوپۆشیمان لی بکه و بمانخه ره ناو ره حمهت و بهزهیی خۆته وه؛ تۆ له هه موو میهره بانئێ»
میهره بانئێ.

موسا عليه السلام به هۆی هه لسوکه وتی له گه ل هاروونی برای و ته گه ری که مته رخه می هارون له کاروباری جینشینی ته، داوای لیخۆشبوونی له خوا عليه السلام کرد؛ چونکه دواي لارییی بوونی به نی ئیسرائیل، موسا، هاروونی برای به تاوانبار و که مته رخه می زانی و به توندی لۆمه ی کرد.

۳۰- ﴿زَبَّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكَهُمْ مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَتْلُوكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا إِن هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ۖ وَآكُفُّبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ ۖ﴾
(الأعراف/ ۱۵۵-۱۵۶)

«خودایا! ته گه ر خواستت لی بوایه له پێش ته م رۆژه دا منیش و ته وانیش ته مراند، ئێسته من چی بکه م له تانه و ته شه ری به نی ئیسرائیل؟ نایا به هۆی تاوانی نه فامه کانمانه وه ئیمه له ناو ته به ی؟ بی گومان ته م رووداو ه تاقیکردنه وه ییکه هه ر که ست بوی گومراهی ته که یه تی و هه ر که سیشت بوی هیدایه تی ته ده ی پێی. تۆ گه وه رمانی، تاوانمان بیه خشه و میهره بانیمان له گه ل بکه، تۆ چاکترین تاوانبه خشی. خودایا! له م دونیادا بریاری نیعمهت و ته نجامی چاکمان بۆ بده و له و دونیا شدا پاداش و

به‌هری باش، بی‌گومان ئیمه مه‌یلمان کرده‌وه بۆ لای تو.»

موسا عليه السلام له‌به‌رامبه‌ر کرده‌وه ناحه‌زه‌کانی هۆزه‌که‌ی، یان هاتنی بومه‌له‌رزه و یان گوێره‌که‌په‌رستی هۆزه‌که‌ی، ئهم دوعایه‌ی کرد.

۳۱- ﴿إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾ (الأعراف/۱۹۶)

«بی‌گومان یار و یاوه‌رو سه‌ره‌رشتیکاری من ئهو خودایه‌یه‌ قورئانی ناردوو. ئهو سه‌ره‌رشتی بنیاده‌می چاکه‌که‌ر و له‌خواترس ئه‌کات.»

ئیمانداران و یه‌کتابه‌رستان له‌به‌رامبه‌ر غه‌یری خودای په‌روه‌ردگار، ئهم نزایه‌ ده‌که‌ن و ده‌لێن: که‌ ته‌نیا خوای گه‌وره‌ سه‌ره‌رشت و یارمه‌تیده‌ره.

سوره‌تی‌التوبه

۳۲- ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ﴾

(التوبه/۵۹)

«ئیمه‌ میه‌ره‌بانی خودامان به‌سه، ئهو له‌ فه‌زلی خۆیمان ئه‌داتی و پیغه‌مبه‌ریش به‌شمان ئه‌دا و ئیمه‌ چه‌ز له‌ ره‌زامه‌ندی خودا ئه‌که‌ین، ئهو به‌ش و باره‌یینکی باشیان له‌ لایه‌ن خوداوه‌ ده‌س ئه‌که‌وت.»

ئەمە نزا و دوغای کەسانیکە کە بە بەش و قەدەری خوا رازینە و تەنیا بەخششی خوا و پێغەمبەرە کەیان دەوێت.^۱

۳۳- ﴿حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾

(التوبه/۱۲۹)

«یارمەتی و پشتیوانی خوا بەسە بۆ من و هیچ خودایی نییە بەراستی عبادەتی بۆ بکری ئەو نەبی، من تەنھا پشت بەو ئەبەستم، خوا بەروەردگاری عەرشی مەزنە.»

پێغەمبەر ﷺ لە حالیکدا کە خەلک پێغەمبەرایەتی ئەویان بە درۆ دەخستەو، ئەو نزایە دەکرد و بەو حالە، خوای گەورەیی ﷺ لە گەل هەموو دزایەتی کردنی خەلکی نەقام، بۆ خۆی بە بەس دەزانسی و پشتی پی دەبەستیت. بە پێی فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ هەر کەس ئەم وێردە بەیانی و لە شەودا، حەوت جار بخوێنی، خوا لە دنیا و قیامەتدا بۆوی بەسە.^۲

سورەتی یونس

۳۴- ﴿دَعُونَهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۖ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ

لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (یونس/۱۰)

۱ بروانه: هه‌مان سه‌رچاو، ۳۲۶/۵.

۲ (صحیح): (ابن السنی، عمل الیوم والليلة (۷۱)).

«دوعا و نزایان له بههشتدا ئهوهیه، ئه لَین : پاکی و بی‌خه‌وشی بۆ تۆیه ئه‌ی خودای په‌روه‌ردگار، هه‌روه‌ها له‌ناو یه‌کا سه‌لام له یه‌کتر ئه‌که‌ن، یا مه‌لائیکه‌کان سه‌لامیان لی‌ته‌که‌ن و دوعایان ئه‌وه‌یه که ئه‌لَین : ستایش و سوپاس بۆ ئه‌وه‌خوایه که په‌روه‌ردگاری هه‌موو عاله‌مه.»

ئه‌مه نزای ئیمانداران له بهههشتدا یه که سه‌رمه‌شفیکه بۆ ئه‌م دنیا یه‌ش. یانی؛ ستایش و سوپاسی خوا کردن و سه‌لام له یه‌کتری کردن.^۱

۳۵- ﴿عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ وَجَعَلْنَا بَرَحْمَتِكَ

مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿ (یونس/ ۸۵-۸۶)

«پشتمان به خودا به‌ست و ته‌نها ئه‌و به پشت و په‌نا دانه‌نیین. خودایا! مه‌مانخه‌ره ژیر ده‌ستی خودانه‌ناسه‌کان و تاوانباران که تووشی سزاو ئازاوه‌مان بکه‌ن. به‌لوتف و میهره‌بانیی خۆت له زۆر و سته‌می کافران رزگارمان بکه.»

۳۶- ﴿رَبَّنَا أَطْمِسْ عَلَيَّ أَمْرًا لَّهِمْ وَأَشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ

۱- «سُبْحَنَكَ اللَّهُمَّ» نزایه که بۆ پاک بوونی خواوه‌ند له‌هه‌ر نانه‌واوی و خرابه، که به‌وته‌ی هه‌ندی له زانایانی ته‌فسیر، ئه‌هلی بهههشت ئه‌م نزایه ده‌که‌ن و له کۆتادا ده‌لَین. «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ». ئه‌و نزایه نیشانیکه له‌وه، که بههشتیه‌کان ستایش و سوپاسی خوی گه‌وره ده‌که‌ن.

{ خازن، (الباب التأویل فی معانی التنزیل، ۲/ ۴۳۰). }

الْأَلِيمِ ﴿یونس/ ۸۸﴾

«خودایا! سامان و داراییان له‌ناوبه‌ره و دلیان مۆر بکه، بۆ ئەوهی ئیمان نه‌هینن تا سزای سه‌خت ئەبینن.»

ئەمه نزاى موسا و هارونى برايه‌تى دژ به فيرعه‌ون و داروده‌سته‌كه‌ى، له كاتێكدا كه زولم و زۆرى ئەوان گه‌يشتوو راده‌يه‌كى زۆر و به سامان و دارایی خۆيان، خه‌لكىيان له تۆبه‌ كردن و گه‌رانه‌ بۆ لاى خوا دوور ده‌خسته‌وه و گومرايان ده‌كردن. خواى گه‌وره‌ش دوعاى موسا و هارونى قبول كرد. ده‌كرى ئەم نزاىه بكه‌يت دژ به هه‌ر مله‌ورپكى بى‌دين، كه هيوايه‌ك به گه‌رانه‌وه و تۆبه‌ كردنى نيه‌.

سوره‌تى هود

۳۷- ﴿رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (هود/ ۴۷)

«نووچ ووتى: خودایا! په‌نا ئەگرم به تۆ له‌وهی داواى شتى وه‌هات لى بکه‌م كه نايزانم و له سپرپه‌كه‌ى تى نه‌گه‌شتووم، ئەگه‌ر تۆ گوناهم نه‌پۆشى و په‌حمم بى نه‌كه‌ى له زومره‌ى دۆراوان ئەبم.»

ئەمه دوعا و نزاى نووچه داواى ئەوه‌ى، كه به هه‌له‌ى خۆى زانى

درباره‌ی کوره‌کهی، که نه‌وی له خیزانه‌کهی خوی زانی و خوازیاری
رهمه‌تی خواهند بوو دهرحق به وی. ثم نزایه نمونه‌ییکه که مروف
له داخوای کردنی ناره‌وا په‌نا به‌ریتته باره‌گای خواهندی میهره‌بان.^۱

۳۸- ﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾ (هود/۸۷)

«من که‌س ته‌وفیقم نادا خودا نه‌بی؛ ته‌نها پشت به‌و ته‌به‌ستم و بو لای
ته‌و ته‌گه‌رییمه‌وه.»

ثمه نزای شوعه‌یبه ﷺ بو قه‌ومه‌کهی که هه‌موو شت له خوا
ده‌زانی و ته‌وفیقیک به سهر که‌وتن ده‌زانی، که له لای خواوه بی و ته‌نیا به
خوا پشت ده‌به‌ستیت و ده‌شرانی که هر بو لای ته‌و ته‌گه‌ریتته‌وه.^۲

سوره‌تی یوسف

۳۹- ﴿رَبِّ السَّجْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونِي إِلَيْهِ﴾ (یوسف/۳۳)

«خودایا! چه‌پس کردن و به‌ندیخانه‌م پی‌خوشره له‌وه‌ی گونا‌ه‌بار بیم و

۱- ته‌نانه‌ت نوح ﷺ له‌م نزا کردنه‌ی دا ناهه‌رمانی خوی نه‌کرد. خوی گه‌وره بو‌جوونیکی وردی له
رسته‌یه‌کی رازه‌یی‌دا دهرباره‌ی کوره‌کهی نوح به‌کاره‌یناوه و ده‌فه‌رمووی: «وَسَكَاتٌ فِي مَغْرَلٍ» «له
حالی‌کدا که کوره‌کهی نوح له شوینیکی دوور و جیا له کافره‌کان بوو. نوح ﷺ که توانیبووی
کوره‌کهی له کافره‌کان دوور یکانه‌وه و نه‌ویش خوی به دوور گرتبوو. وای به باوکی نیشان دابوو که له
ناقمی نیماندارانه. بویه نوح داوای لی کرد که سواری که‌شتیه‌که بینت و ته‌نانه‌ت دوا‌ی سهرینچی
کردنی. بوی له خواﷻ بارابه‌وه. (خالدی، القصص القرآنی، ۹۷/۱ و ۱۹۸).

۲- (نسی، مدارک التنزیل وحقائق التأویل، ۴۰/۲).

پیس بيم بهو کاره سووکه ی منی بۆ بانگ ئەکەن.»

یوسف عليه السلام نهی ووت: لهو شته ی که منی بۆ بانگ ئەکە ی، ووتی : لهوه ی که منی بۆ بانگ ئەکەن؛ چونکه کۆمه لی ژنان لهو بانگ کردنه دا به ووته و به نیگا و ههلسوو که و ته وه هاو به شن. یوسف داوای یارمه تی له خوا ده کات و ده بارپته وه که خوا وه ند هه وه کانی ژنان لهوی دوور بخاته وه که بۆ تیکه و تنی ئەو ههنگاوی بۆ ده نینه وه. چونکه ترسی له وه هه یه که نه کا تووشی تاوان بیت و له به رامبه ر ئەو هه موو فیل و ته له که یان که م بین ی و تووشی شتیکی خراب بیت. بۆیه به دوعا و پارانه وه داوای یارمه تی له خوا ده کات. وه ئەمه نزا ی هه ر ئیمانداریکه که به ند کردنی پی خوشتره له ویستی گلاوی هاو به ش کاران و کافره کان و ته نیا داوا له خوا وه ند ده کات که به هانایه وه بیت و یارمه تی بدات.^١

٤٠- ﴿ قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴾ (یوسف/٦٤)

« بی گومان خوا باشترین پارێزگاره و له هه موو میهره بان ی میهره بانتره.»

یه عقووب عليه السلام ده لی : ئەگه ر میهره بان ی و لوتفیکم بوی، ئەوه ته نیا له خوا یه و داوای یارمه تی لهو ده که م. چونکه : بی گومان خوا باشترین پارێزگاره و له هه موو میهره بان ی میهره بانتره.^١

۴۱- ﴿ رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴾ (يوسف/ ۱۰۱)

«تهی خودای په‌روه‌ردگار! به‌راستی تو مولک و ده‌سته‌لاتت پی به‌خشیوم و فی‌ری مه‌عنای کتیب و لیکدانه‌وهی خه‌وینینت کردووم. تهی دروستکه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی! تو گه‌وره و سه‌ره‌رشتیکه‌ری منی له دنیا و له قیامه‌تدا. به موسولمانی گیانم بکیشه و له زومره‌ی چاکانم حسیب بکه.»

ته‌مه دوعای یوسفه عليه السلام دوا‌ی ده‌ربازبوونی له به‌ندیخانه و گه‌رانه‌وه‌ی بو‌باوه‌شی یه‌عقوبی باوکی عليه السلام.

سوره‌تی‌الرعد

۴۲- ﴿ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴾ (الرعد/ ۳۰)

«هه‌ر ته‌و خودایه‌ خودای منه، هیچ خودایه‌ک نییه به‌راستی عباد‌ه‌تی بو‌بکری ته‌و نه‌بی. پشت هه‌ر به‌و ته‌به‌ستم و گه‌رانه‌وه‌ی منیش و ئیوه‌یش بو‌لای ته‌وه.»

سوره‌تی‌ابراهیم

۴۳- ﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴾

(ابراهیم/ ۳۵)

«یادی نه‌وه بکه که ئیبراهیمی خه‌لیل وتی : خودایا! ئه‌م شاری مه‌ککه‌یه ئه‌مین بکه له سته‌مکارو، خۆم و نه‌وه‌کانم پیا‌ریزه و دوورمان بخه‌ره‌وه له بت به‌رستن.»

٤٤- ﴿رَبِّ إِنِّهُنَّ أَضَلَّلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ ۖ فَمَنْ تَبِعِيَ فَإِنَّهُ مِنِّي ۖ وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (إبراهيم/٣٦)

«خودایا! بته‌کان خه‌لکینکی زۆریان گومرا کردووه. جا هه‌ر که‌س دوا‌ی من بکه‌وی و به‌ی‌ره‌وی ئایینی من بکا، نه‌وه له منه و هه‌ر که‌سیش به‌گو‌یم نه‌کا نه‌وا تۆ گونا‌ه‌پۆش و می‌هه‌بانی و هه‌موو کاری به‌ده‌ستی خۆته.»

٤٥- ﴿رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُيُوتًا مَّا وَدَّ غَيْرِي ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾ (إبراهيم/٣٧)

«خودایا! من هه‌ندی له نه‌وه‌کانم له شیوینکی بی کشتو‌کالدا نیشته‌جی کردووه له نزیکي ماله‌ پیرۆزه‌که‌ی تۆ که حه‌رامه‌ ده‌ستی بۆ به‌ری یا به‌ سووکی ته‌ماشای بکری، یا دوزمن ده‌ست درێژی لی‌بکات. خودایا! بۆیه لی‌ره‌ دامناون نو‌یزت بۆ بکه‌ن. ده‌ی سا دلی هه‌ندی بنیاده‌م وه‌ها لی‌ بکه‌ مه‌یل بکه‌ن بۆ لایان و له‌به‌ر و میوه‌ی جیهان رزقیان به‌ده‌ری، هیوام وایه

١- می‌هه‌بانی ئیبراهیم علیه‌السلام وه‌ها بوو، که له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که‌ قه‌ومه‌که‌ی سه‌رینجیان له‌ فه‌رمانی خوا کرد. به‌لام له‌به‌ین چوونی قه‌ومه‌که‌ی له‌ خوا ع‌ل‌ه‌ داوا نه‌کرد. (قطان، تفسیر القطان، ٢/٢٩٢).

ته‌وانیش سوپاسی نیعمه‌تی تۆ بکه‌ن.»

۴۶- ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا خَفِيَ وَمَا نُغْلِي وَمَا نَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا

فِي السَّمَاءِ﴾ (ابراهیم/۳۸)

«خودایا! تۆ به‌وه ته‌زانی که ته‌یشارینه‌وه و به‌وه‌یش که ده‌ری ته‌برین.

نه له ئاسمان و نه له زه‌ویدا هیچ شتی له خودا ون نابێ.»

۴۷- ﴿رَبِّ اجْعَلْهُ مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءً﴾ (ابراهیم/۴۰)

«خودایا! بمکه به ئینسانی به‌رده‌وام له‌سه‌ر نوێژ و عیباده‌ت. هه‌روه‌ها

له نه‌وه‌یشم، خودایا! دوعایشم قبول بکه.»

۴۸- ﴿رَبَّنَا آغْثِرْ لِي وَلَوْ لَدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾ (ابراهیم/۴۱)

«خودایا! له‌و رۆژه‌ی که حساب به‌ریا ته‌کری، تاوانی خۆم و باوک و

دایکم بپۆشه، هی ته‌وانیش له‌سه‌ر ده‌ستی منا ئیمانیاں پیت هیناوه.»^۱

۱- ئیبراهیم له‌ حالیکدا دوعای بۆ باوکی کرد، که کافر بوو و نه‌و نزایه‌ی ته‌وه‌ له‌ لایه‌ن په‌روه‌ردگاره‌وه وه‌رنه‌گیرا. خواوه‌ند ده‌فه‌رمووی: ﴿قَدْ كُنْتَ لَكُمْ أُشْوَقَ حَسَنَةً فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْغَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ، إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ (ممتحنه/۴۱)

«به‌راستی چاویلکه‌ریه‌کی جواتان بۆ هه‌یه له ئیبراهیم و ته‌وانه‌دا که له‌گه‌لی بوون له باوهر به‌ خوای نه‌نه‌دا که نه‌وه‌بوو وتیان به‌ قه‌ومه‌که‌یان: ئیمه‌ بی‌به‌ریین له ئیوه و له‌و شتانه‌ی ته‌یان‌به‌رستن و خوای تاک و ته‌نیا نابه‌رستن. ئیمه‌ باوهرمان به‌ ئیوه و تاییینی ئیوه‌ نییه و دوژمنایه‌تی و جه‌زلی‌ته‌کردنی بۆ هه‌میشه له‌ نێوان ئیمه و ئیوه‌دا ده‌رکه‌وتوه‌ تا نه‌و رۆژه‌ی باوهر به‌ خوای بی‌شه‌ریک و ته‌نیا و تاک نه‌که‌ن. ته‌نها له‌وه‌دا چاو له ئیبراهیم نا‌کری که به‌ باوکی و ت: بابا! داوای لێ‌بو‌ردنت بۆ ته‌که‌م له‌ خوا

سوره تى الإسراء

۴۹- ﴿رَبِّ آزَحْمُهُمَا كَمَا رَبَّتَانِي صَغِيرًا﴾ (الإسراء / ۲۴)

«خودایا! وهک ئهوان منیان به ساوایی و مندالی پهروه رده کرد تۆیش له گهل ئهوان میهره بان و به ره حم به.»

خوای گه و ره نه ته نیا مرؤف فیرئه کا که چۆن دوعا بۆ دایک و باوکی بکات، ته نانهت فرمان ده کا که ئهم دوعایه بۆ ئهوان و بۆ هه ره که سی، که پهروه رینه ری مرؤف بووه، بکات.

۵۰- ﴿سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ (الإسراء / ۴۳)

«خو پاک و بی عه ییه و زۆر لهو بوختانانه بهرز تره که ئهوان بۆی هه لئه به ستن.»

و ده سته لانی هیجیشم بۆت نییه لای خوا. خوایه! ئیمه پشتمان به تۆوه به ستووه و بۆ لای تۆ هانووینه ته وه و سه ره نه جایی هه موو هه ر لای تۆیه. ئهمه ییش به شیکه له قسه ی ئیبراهیم و ئهوانه ی له گهل بوون له گهل قهومه بی باوه ره که یان. «ئه و نزا یه به گشتی بۆ دایک و باپی موسولمان جایزه و بی توو کافریش بن ده کری داوای هیدایهت و ریتوینی یان بۆ بکری. هه لبهت هه ندی له زانایانی ته فسیر ده لئین: که بۆ ئاده م و حه ووا دوعای کردووه. بپروانه: (رازی، مفاتیح الغیب، ۹/ ۲۶۴).

ههروه ها کانی ئیبراهیم زانی، که نزا که ی بۆ باوکی کار یگه ره نه بووه و وه رنه گیراوه. ئیتر دوعای بۆ نه کرد. ههروهک له ئایه تی ۱۱۴ سوره تی (توبه) دا هاتووه: ﴿وَمَا كَانَ أَشْفَقًاؤُا۟ اِبْرٰهٖمَ لَا۟بِیْهٖ اِلَّا عَنۡ مَّوَدَّةِ وُعَدَهَا۟ اِیَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُۥ اَنَّهُۥ عَدُوٌّ لِلّٰهِ تَبَيَّنَ۟ اِنَّ اِبْرٰهٖمَ لَا۟وَهُۥ حَلِیْمٌ﴾

«داوای عه فو کردنی ئیبراهیمیش له خوا بۆ باوکی له بهر ئه وه بوو که به لئینی دابوو به داوای عه فوی بۆ بکات. (لاستغفرن لک) جا کانی بۆی ده رکه وت که باوکی دوزمنی خودایه، ئیتر به وه جی زانیینی یا باوکی به کافر ی مردی له بهر جاویا، خۆی لی به ری کرد و حه قی نه بوو به سه ریه وه و داوای عه فوی بۆ نه کرد. به راستی ئیبراهیم زۆر دل نه رم و خاوه ن حیل م بوو.»

نهم ویرده ولا‌می خه‌یالانی گومان و نادرووستی که‌سانی فاسقه،
 ده‌بارهی په‌روه‌ردگاری بی‌هاوتا. تامازه‌یه‌کیشه‌ بۆ‌ئو خولقینه‌رانه‌ی که
 ده‌لین ئیمه‌ش له‌گه‌ل‌ خوای تاک، خواینه‌! ئه‌وان له‌ ژیر عه‌رش و
 فه‌رمانی خوای گه‌وره‌نه و له‌گه‌ل‌ ئه‌ودا نیینه.^۱

۵۱- ﴿ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ
 سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴾ (الإسراء / ۸۰)

«ئه‌ی خودای په‌روه‌ردگار! به‌ جوړیکی باش بمخه‌ره ناو‌قه‌بر و به
 جوړیکی باشیش له‌ قه‌برم ده‌رکه‌ بۆ‌حه‌شر و یارمه‌تیده‌ریکی به‌هیزم لای
 خۆته‌وه بۆ‌ بنیره.»

سوره‌تی‌الک‌هف

۵۲- ﴿ رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَّدُنْكَ رَحْمَةً وَهَبْ لَنَا مِنْ اٰمِرِنَا رَشَدًا ﴾ (الک‌هف / ۱۰)

«خودایا! له‌لایه‌ن خۆته‌وه په‌حه‌تمان بده‌ری و له‌ گونا‌همان بی‌وری و
 رۆزیمان بده‌ری و له‌ فیل و زۆری دوژمن رزگارمان بکه، و له‌م کاره‌دا
 که‌ له‌سه‌رینی، رینگای راستمان پیشان بده.»

ئو کۆمه‌له‌ گه‌نجه‌ خواپه‌رستانه‌(ئه‌صاحب‌ولکه‌هف) له‌ کاتیک‌دا ئه‌و
 نزایه‌یان ده‌کرد و له‌ خوای خۆیان پارانه‌وه، که‌ پرویان له‌ ئه‌شکه‌وت کردبوو.

۱- (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ۴/ ۳۶۷).

٥٣- ﴿ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ﴾ (الکھف / ٣٩)

«ما شاء الله! خودای گه وره به دهسته لاته و هه رچی مه یلی لی بی دروستی
ئه کات و هه رچی ناز و نیعمه ته هه مووی هیی ئه وه و هه رچی هیز و توانه
هه مووی هه ر له خودا وه یه.»

ئه وه نزایه له کاتی بینینی لوتف و په حمه تی پهروه ردگار ده خویندریت.

سوره تی مریم

٥٤- ﴿ فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ﴾ (مریم / ٥)

«له میهره بانی تو ئه پاریمه وه کورینکم پی بیه خشی سهرداری ئه م خانه
دان و و جیگا و ریگایه بکات.»

زه که ریا عليه السلام له حالیکدا ئه م نزایه ی کرد، که خوی پیر و به سال اچوو
بوو و خیزانیشی نه زۆک بوو و ترس و ناهومیدی له خزمه کانی خوی
هه بوو، که دوا ی ئه و لیهاتوو پی ئه وه یان نییه که کاروباری دین بگره
ئه ستوی خویانه وه. بۆیه داوا ی له خوا عليه السلام کرد که جی نشین و منالیک
باشی پی بیه خشی و خوا وه ندیش عليه السلام یه حیای عليه السلام پی به خشی.

سوره تی طه

٥٥- ﴿ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۖ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۖ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ۖ

يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٩﴾ وَاجْعَلْ لِي وِزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ﴿٣٠﴾ (طه / ٢٩-٣٠)

«خوایا! سینم به نووری خۆت نوورانی بکه. کاری گه‌یاندنی په‌یامی خۆتیشم به‌ فیرعه‌ون بۆ ئاسان بکه. گرنی سه‌رزمانیشم بۆ بکه‌وه تا قسم ره‌وان بی. بۆ ئه‌وه‌ی که له‌ قسم حالی بین و تیم‌بگهن. وه‌زیریکیشم له‌ که‌سوکاری خۆم بۆ دانی یارمه‌تیم بدا له‌ جی‌به‌جی کردنی ئه‌رکه‌کانی سه‌رشانما..»

ئهمه‌ نزای موسای علی‌ه‌السلام بوو دوا‌ی ئه‌وه‌ که‌ بوو به‌ پیغه‌مبه‌ر.

٥٦- ﴿رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ (طه / ١١٤)

«خوایه! زانستم زیاد بکه.»

سوره‌تی الانبیاء

٥٧- ﴿أَنِّي مَسَىٰ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ﴾ (انبیاء / ٨٣)

«خوایه! من تووشی دهرده و به‌لأ هاتووم و تویش له‌ هه‌موو میهره‌بانی میهره‌بانتری.»

ئه‌ییوب له‌م نزایه‌دا زۆر به‌ئه‌ده‌به‌وه‌ روو ده‌کاته‌ خواوه‌ند که‌ : ﴿أَنِّي مَسَىٰ الضُّرُّ﴾ «تووشی دهرده و به‌لأ هاتووم». به‌ سیفه‌تی خواوه‌ند هاواری لی کردووه‌ که‌ : ﴿وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ﴾ «له‌ هه‌موو میهره‌بانی میهره‌بانتری.»

٥٨- ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ (الأنبياء / ٨٧)

نه‌مه نزای یونس پیغه‌مبه‌ره له نیوان تاریکایی شه و ده‌ریا و ناو سکی
 ماسیه‌که، که دوا‌ی ئه‌وه که له سه‌رپیچی قه‌ومه‌که‌ی وه‌جان هاتبوو، به
 جیی هیشتن خواوه‌ند به گه‌وره‌یی خۆی و به هۆی ئه‌و نزایه، یونسی له‌م
 دۆخه‌ رزگار کرد. خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رموو‌ی : ﴿فَاسْتَجِبْنَا لَهُ، وَجَعَلْنَاهُ مِنْ الْغَمِّ

۱- (سید قطب، ترجمہ "فہم ظلال القرآن"، ۶۲۰/۴).

وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ (الأنبياء / ٨٨) «ئیمه‌یش به فریایه‌وه هاتین و له خهم و خه‌فت رزگارمان کرد و ههر بهو جورەش خاوه‌ن باوه‌رە‌کان رزگار ئە‌که‌ین» له راستیدا ئە‌گەر یونس له خواناسان نه‌بویه، له‌به‌ین ده‌چوو. ﴿ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾ لَلَّيْتُ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴾ (الصافات / ١٤٣-١٤٤) «ئە‌گەر یونس له‌وانه نه‌بویه که خوا ئە‌پەرستن و هه‌میشه به پاکی و خاوینی ناوی ئە‌به‌ن و نه‌یوتایه: "لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین" له سکی ماسیه‌که‌دا ئە‌مرد و ئە‌فه‌وتا و تا ئە‌و رۆزه‌ی مردوو زیندوو ئە‌کرێنه‌وه. وه‌ک له سکی ماسیه‌که‌دا بی، به‌شی ئە‌بوو له‌ رزیوی ئە‌و ماسیه‌»^١ پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌رباره‌ی ئە‌م دوعایه‌ی یونس ده‌فه‌رمووی: «دعوة ذي النون إذا دعا وهو في بطن الحوت لا إله إلا أنت سبحانك إنني كنت من الظالمين فإنه لم يدع بها رجل مسلم في شيء قط إلا استجاب الله له.» «دوعای ذوالنون^٢ له حالێ‌ک‌دا که له ناو سکی ماسیه‌که‌ بوو، ئە‌مه‌ بوو که: "لا إله إلا أنت سبحانک إني کُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ" که بی‌گومان که‌سی موسوڵمان

١- ئە‌م نزایه له لایه‌ک گرینگایه‌تی تۆبه‌ کردن و دوعا پێشان ده‌دا که نه‌کردنه‌که‌ی نامانجیکی ناله‌باری لی‌ده‌که‌وێت و له لایه‌کی‌تریش ده‌ربیرینی په‌شیمانی و دان پێداهێتانه به‌ به‌کایی بوونی خواوه‌ند ﷺ هه‌تا به‌ هۆی ستایشی په‌روه‌ردگار، خۆی گه‌وره له تاوان و گوناھی مرۆف خۆش ببێت.

٢- «ذو النون»: خاوه‌نی ماسی. مه‌به‌ست یونس پیغه‌مبه‌ره‌ (نۆن) به‌ واتای ماسی گه‌وره‌یه که بی‌ ده‌ووتری: نه‌هه‌نگ یان وال. بره‌انه: (أنبياء/ ٨٧ و ماوردی، النکت والعیون، ٩٣/٣).

و ئیماندار به‌و دوعایه، نزا بۆ شتی ناکات، مه‌گه‌ر له‌ لایه‌ن خواوه‌نده‌وه
دوعا و نزا که‌ی گیرا ده‌ییت.^۱

۵۹- ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ (الأنبياء / ۸۹)

«خودایا! به‌ ته‌نیام مه‌هیله‌وه بی‌ که‌س و به‌ ده‌ر و تو چاکترین
که‌سیکی بۆ ئینسان بمینیته‌وه.»

زه‌ که‌ریا ﷺ کاتیکی ئه‌و دوعایه‌ی کرد، که‌ خۆی پیر و به‌سال‌چوو بوو .
خیزانیشی نه‌زۆک بوو و خواوه‌ند به‌ به‌خشینی یه‌حیای کورێ، دوعا که‌ی
قبوول کرد.

۶۰- ﴿رَبِّ أَحْكَمْ بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ (الأنبياء / ۱۱۲)

«خودایا! برپاری راست بده‌ له‌ نیوان من و ئه‌م له‌ خوانه‌ترسانه‌دا. هه‌ر
خوای میهره‌بانی هه‌موو لایه‌ کمان، په‌نای ته‌بریته‌ به‌ر و داوای یارمه‌تی
لی ته‌کری له‌ باره‌ی ئه‌و شتانه‌ی ئیوه‌ باسیان ته‌که‌ن.»

پیغه‌مبه‌ر ﷺ دوا‌ی بینینی ئه‌م هه‌موو دووره‌ په‌ریزی و پروو وه‌رگیرانی
هاوبه‌ش کاران له‌ دینی ئیسلام، پرووی کرده‌ په‌روه‌ردگار و ئه‌م نزا به‌ی
کرد.^۲

۱- (صحیح): (احمد، المسند (۱۴۶۲) / ترمذی (۳۵۰۵)).

۲- بروانه: (فتوحی، فتح البیان فی مقاصد القرآن، ۳۸۳/۸)

سوره‌تی‌المؤمنون

۶۱- ﴿رَبِّ أَنْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ﴾ (المؤمنون/ ۳۹ و ۲۶)

«خواه! کومه کم بکه و یارمه‌تیم بده به‌رانبه‌ر به‌م قه‌ومه‌م که به دروژنیان دانام.»

ئهمه نزایه‌که که کاتی‌ک هود و نوح (علی‌هما السلام) بینیان، که هاوبه‌ش کاران دلیان ره‌قه و فهرمانبه‌ر نابن و ده‌ست له گالته‌کردن و ئازاری ئیمانداران هه‌لناگرن، ئاراسته‌ی باره‌گای په‌روه‌ردگاریان کرد و داوای یارمه‌تیان له خوا کرد.^۱

۶۲- ﴿رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ﴾ (المؤمنون / ۲۹)

«خواه! له جی‌دابه‌زینیکی پیروژ و به‌فه‌رو به‌ره‌که‌تدا له‌نگه‌رم پی‌ بگره و تو‌باشترین که‌سیکی به‌نده‌ی خو‌ی له شوینی باشا دابه‌زینی.»

ئهمه نزای نووحه (علیه‌) کاتی سواری که‌شتیه‌که بوو و خوازیاری دابه‌زینیکی به‌به‌ره‌که‌ت بوو.

۶۳- ﴿رَبِّ إِنَّمَا تُرِيدُنِي مَا يُوعَدُونَ﴾ (المؤمنون / ۹۳)

«خواه! ئه‌گه‌ر پنیوسته ئهم سزایه‌م پیشان بده‌ی که هه‌ره‌شه‌ی له هاوبه‌ش بو خوا دانه‌ره‌کان پی‌کراوه.»

۱- (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ۴/ ۷۳۷ و ۷۴۲).

مه به سته ئه وه به، که ئه گهر توووشی سزا و عه زابت کردن، له حالئیکدا که من له نیوانیاندا بزیم.

٦٤- ﴿رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ (المؤمنون / ٩٤)

«خوایه مه مخه ناو تا قمی سته مکاره کان و مه مکه به هاوبه شی سزا که یان.»^١

٦٥- ﴿رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿ (المؤمنون / ٩٧-٩٨)

«خودایا! من په نا ئه گرم به تۆ له وه سوه سه ی شه یتانه کان که ئه یخه نه دلی ئامده میزاده وه. په ناش ئه گرم به تۆ خوایه له وه که ئه م شه یتانه بیته بن ده ستم.»

٦٦- ﴿رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ (المؤمنون / ١٠٩)

«خوایه! ئیمه باوه رمان به تۆ کردووه، سا تۆیش له گونا همان خوش بیه و ره حمان پی بکه و تۆ چاکترین ره حمکه ریکی.»

٦٧- ﴿رَبِّ آغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ (المؤمنون / ١١٨)

«خوایه! لیم خوش بیه و ره حمان پی بکه، تۆ چاکترینی هه موو خاوه ن ره حمه کانی.»

١- (محمد خطیب، أوضح التفاسیر، ل ٤٢٠).

سورته‌ی الفرقان

۶۸- ﴿ رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۖ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝ ﴾ (الفرقان/ ۶۵-۶۶)

«خوایه! سزای دۆزه‌خمان لی لاده، سزای دۆزه‌خ باریکه تۆ له کۆلی مروی نه‌که‌یته‌وه له کۆلی نایبته‌وه. به‌راستی دۆزه‌خ خراب‌قهرارگا و نشینگایه‌که بۆ ههر که‌سی تووشی بیی.»

۶۹- ﴿ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ۝ ﴾ (الفرقان/ ۷۴)

«خوایه! که‌سی واما له ژن و مناله‌کانمان پی بیه‌خسه‌مایه‌ی رووناکی چاو و شادمانی و سه‌ره‌رزی بی بۆمان و بمانکه به‌پیشه‌وای شه و جوړه که‌سانه‌ی له خوای خویمان ته‌ترسن و خویمان له گونا‌ه‌ته‌پارێزن.»

ته‌مانه‌ نزی عه‌بده‌ باشه‌کانی خوای میهره‌بانن، که به‌خۆشکینیه‌کی ته‌واوه‌وه‌ روو ده‌که‌نه‌ په‌روه‌ردگار. ته‌م دوعایه‌ هه‌لقولاوه‌ له‌ ئیمانکی بۆلاین و هه‌ستی عیشق به‌ زیادبوونی په‌یره‌وانی ریگه‌ی خواپه‌رستییه. به‌تایبه‌ت منالان و خیزان، که‌ ته‌وان نزیکترینی ته‌ندامانن بۆ په‌یره‌وی کردن و یه‌که‌م که‌سن له‌ ته‌مانه‌ته‌کانی خوا، که‌ ده‌رباره‌ی ته‌وان له‌ مرووف‌پرسیارده‌کری. هه‌روه‌ها هه‌ستی ته‌وه‌ که‌ ئیماندار وا هه‌ست بکات

که پیشه‌وای چاکه و رڤنیشانده رڤکی باشه بۆ چاکه کردن و له‌م رڤنگایه‌شدا هیچ لوتبه‌رزی و خۆه‌له‌کڤشانیک نییه، چونکه رڤره‌وانی ئه‌م رڤنگایه هه‌موویان به‌یه‌که‌وه به‌ره‌و خواوه‌ند هه‌نگاو ده‌نینه‌وه.

سوره‌تی الشعراء

۷۰- ﴿زَبَّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ ۖ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ۖ وَاجْعَلْ لِي وَرَثَةً حَسَنَةً النَّعِيمَ ۖ وَأَعْفِرْ لِي إِنِّي كَانُ مِنَ الضَّالِّينَ ۖ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ۖ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۖ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾^۱ (شعراء/۸۳-۸۹)

«خواه! حوکم و هیزم بی‌به‌خشه بۆ خزمه‌تکردنی خه‌لک و بمخه‌ره ریزی پیاوچاکانه‌وه. به چاکه ناوه‌ینانیکى به‌راستیشم بۆ بره‌خسینه له ناو ئه‌وانه‌دا پاش من دین، واته وه‌چه‌ی پاش ئیمه له سه‌ر بنه‌مایه‌کی راست به چاکه ناوم به‌ینن. ئه‌مه‌یش به‌وه ئه‌بی که ته‌وفیقم بده‌ی خۆم تا له ژيانام گوشتار و ربه‌فتاری چاکم هه‌بی. بيشمکه به‌یه‌کی له‌وانه‌ی به‌هه‌شتیان له پاداشی کرده‌وه‌ی چاکيانا وه‌ک میرات بۆ ئه‌م‌ینیته‌وه. له باوکیشم خۆش ببه و گونا‌هی ببه‌خشه. ئه‌و یه‌کی بوو له گومرا‌هان و رڤی راستی ون کردبوو. رڤسوايشم مه‌که له‌و رڤۆزه‌دا که مردوو‌ان هه‌موو زیندوو ئه‌کرینه‌وه که رڤۆزی قیامه‌ته له‌سه‌ر ئه‌وه که له ژيانما

۱- (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ۹/۴: ۹۲۰).

كەمو كورتىيە كم لە جىيە جىكر دنى فەرمانەكانى تۆدا بووبى، يا بە سزادانى باوكم چونكە لە رىزى گومراھانا بوو. ئەو پۆژەى كە نە داراىى و نە كوڤ سوودى نىيە و دادى كەس نادا؛ چونكە كەس بە پارەو بە كوڤ و كەسو كارى خۆى لە سزای پۆژى قىامەت پى رزگار ناكرى. بەلام ئەگەر كەسى بە دلئىكى ساف و ساغ و پاك لە گوناھەو هاتىتە حوزوورى خوا، ئەو سوود لەو حالەى خۆى ئەيىنى.

ئىبراھىم عليه السلام داوى ئەو، كە خوازيارى ژىرى، چاكە و ناوى باش بو خۆى دەبى لەناو وەچەكانى داھاتوودا، بو باوكىشى كە گومرا بىو، داواى لىخۆشبوون دەكات.^۱

۷۱- ﴿ رَبِّ اِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ ۝ فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ (الشعراء/ ۱۱۷-۱۱۸)

«خوایە! بەراستى قەومەكەم بە درۆزنیان دانام و باوەریان پىتەكردم. خوایە! كەواتە برپارى خۆت لە نىوان من و ئەم كافرانەدا بدە و خۆم و كىم لەگەلە لە موسولمانان، رزگارمان بكە.»

ئەمە دوعا و پارانەوێ نووحە عليه السلام كە داوى ئەو كە لە قەومەكەى بىھومىد بوو و ھەموو ھەولەكانى بو رىنوینى ھۆزەكەى بىتاكام مایەو،

۱- ئىبراھىم لەو كاتەیدا بو باوكى پارايەو، كە كافر بوو و ئەو نزایەى ئىبراھىم لاى خواى گەورە وەرئەگىرا. بىروانە (مەتخە/ ۴ وە دوعاى ژمارە ۴۸).

خوازیاری له بهین چوونیان بوو و داوایشی کرد که خواوهند عَلَّاهُ خۆی و ئیمانداران رزگار بکات.

۷۲- ﴿ رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴾ (الشعراء/ ۱۶۹)

«خوایه! خۆم و ژن و منالم رزگار که لهو کاره‌ی ئەمانه ئه‌یکه‌ن!»

ئهمه نزاو لوطه عَلَّاهُ بوو دهرباز بوونی خۆی و خێزانه‌که‌ی و ئیمانداران له عه‌زاب و سزایه‌ک، که به‌سه‌ر قه‌ومه‌که‌ی هات.^۱

سوره‌تی النمل

۷۳- ﴿ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ

صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَذِلِّجِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴾ (النمل/ ۱۹)

«خودایا! کاری بکه هه‌ر گیز له سوپاسی ئه‌و نيعمه‌ته‌ت ده‌سه‌ردار نه‌بم که به خۆم و باوکم و دایکمت داوه و کاری بکه کرده‌وه‌ی وا بکه‌م، که تۆ پێی رازی بی و به په‌حمه‌تی خۆت بمخه‌ره رپیزی به‌نده چاکه کانته‌وه.»

سوله‌یمان عَلَّاهُ دوا‌ی ئه‌وه که به هۆی قسه‌ی می‌روله که پێکه‌نی، ئهم نزا‌یه‌ی کرد.

۷۴- ﴿ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ (النمل/ ۴۴)

۱- (طنطاوی، التفسیر الوسیط، ۳/ ۳۱۷۹).

«خوايه! من له‌مه‌وبه‌ر سته‌مم له خۆم کردووه که پڕۆژم په‌رستووه و وا ئیستا له‌گه‌ل سوله‌يمان عليه السلام مل که‌ج ته‌که‌م بۆ خواي هه‌موو جيهانه‌کان.»

ئه‌مه‌ دوعاي بيلقيسه‌ دواي ئه‌وه، که کۆشک و باره‌گاي سوله‌يمان عليه السلام ئه‌وي تووشي سه‌رسوپ‌مان کرد و ده‌سته‌لاني ماددي و مه‌عنه‌وي خوي له‌به‌رامبه‌ر سوله‌يماندا عليه السلام به‌ که‌م زاني، بۆيه‌ پ‌رووي کرده‌ په‌روه‌ردگار جل جلاله و ئه‌م نزايه‌ي کرد..

سوره‌تي القصص

۷۵- ﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي﴾ (القصص/ ۱۶)

«خوايه! به‌پراستي من سته‌مم له خۆم کرد، لي‌م خۆش بيه.»

۷۶- ﴿رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ﴾ (القصص/ ۱۷)

«خوايه! به‌رامبه‌ر به‌و نيعمه‌ته‌ي که به‌ منت داو لي‌م خۆشبووي، له‌مه‌و پاش هه‌رگيز پشتيواني تاوانباران نابم.»

موسا عليه السلام دواي کوشتني که‌سي‌کي قيبتي، به‌وپه‌ري په‌شيماني و دان پيداھيتان به‌ تاوانه‌که‌ي، خوازياري لي‌خۆشبووني په‌روه‌ردگار جل جلاله بوو و به‌ليني ده‌دات، که دواي ئه‌مه، پشتيواني تاوانباران نه‌کات و ئه‌م نزا و دوعايه بۆ هه‌ر ئيمانداري‌که، که يارمه‌تي زالمان و تاوانباران نه‌دات.

۷۷- ﴿ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾ (القصص/ ۲۱)

«خوايه! رزگارم که له م خيَله سته مکاره.»

موسا دواي کوشتنی کابرای قیبتی و پاگردنی، ئەم نزایه ی کرد « له م دوعایه دا راسته وخۆ پروو کردنه باره گای خواوهند ﷺ داواي یارمه تی لیکردن و په نا بردنه بهر باره گای ئەو له کاتی ترس و خۆف و چاوه پرسی ده رباز بوون و به خته وه ری ده بینین.»^۱

۷۸- ﴿ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴾ (القصص/ ۲۴)

«خوايه! من محتاجی چاکه یه کم تۆ له گه لم بکه ی.»

موسا ﷺ دواي ئاودانی مه ره کانی کچه کانی شوعه یب ﷺ بو حه سانه وه چۆ بن سیبه ری و دانیش و ئەم دوعایه ی کرد.

سوره تی العنکبوت

۷۹- ﴿ رَبِّ أَنْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴾ (العنکبوت/ ۳۰)

«خوايه! یارمه تیم بدهو زالم بکه به سه ر ئەم خيَله به دکاره خراپه که ره دا.»

ئەمه نزای لوطه ﷺ له ده ست قه ومه خراپ و به دکاره که ی، که داواي یارمه تی له خواوهند ﷺ ده کات.

۱- (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ۱۰۷۹/۴).

۸۰- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ (الفاتحه/ ۱ و العنکبوت/ ۶۳ و لقمان/ ۲۳)

«سوپاس و ستایش بُو خوا.»

به هُوی پروونی حق و راستی و دان پیداهیتانی هاوبهش کارانیش به راستی، خوای گه وره ﷺ به پیغه مبه ره که ی ﷺ ده لی که سوپاسی خواوه ند بکات. چوونکه ئه گهر له وانه ی که شک و گومانیان هه یه، پرسیار بکری، که کی له ئاسمانه وه باران ده نیریتته خوار و عهرزی پی سه وز ده بی، به دنیاییه وه ده لی؛ خوای گه وره ﷺ! بویه ئه م سوپاس کردنه ی خواوه ند ﷺ له سه ره هر که سیکی ئیماندار پیویست و واجیبه.

ئه گهر ئیماندار ی سوپاسی خواوه ند بکات، ره حمه تی خواوه ند ﷺ وه ک لیزماوی باران به سه ری دا ئه رزیت و له به رامبه ره وتنی (الحمد لله) چاکه یه کی له راده به ده ری لای خواوه ند ﷺ بُو ئه نووسری.

سوره تی فاطر

۸۱- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ﴾ (فاطر/ ۳۴)

«سوپاس به و خوایه ی غه م و په ژاره ی ژبانی دنیا و ترسی ئاخرشه پرسی قیامه تی لی لاداین، به راستی خوای ئیمه خوایه کی تاوانبه خس و سوپاسگوزاره و جهزای به خیری خه لک ئه داده ته وه به رانبه ره هر چاکه یه ک بیکه ن.»

ئه مه نزا و دوعای به هه شتیبه کانه که له به ره زووری ناز و نیعمه ت سه نا

و ستایشی خواوهند ته کهن و نزایه کیشه بۆ ئیمانداران لهم دنیا به دا، بۆ نه وهی، که خواوهند ﷻ سه ختی و دژواریه کانیان له سه ر لای دات و سوپاسگوزاری خواوهند ﷻ بن.

سوره تی الصافات

٨٢- ﴿سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصْفُونَ ۖ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ۖ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (الصافات/ ١٨٠-١٨٢)

«پاکى و بى عیبى بۆ خواى تۆیه که خواى هیز و شان و شکۆیه و خاوینه له و وه سفانه ی ته وان وه سفی ته و ی پی ته کهن. سه لامیش له سه ر پینغه مبه ره کان بى. سوپاس و ستایشیش بۆ خوا که پهروه ردگاری هه موو جیهانه کانه.»

سوره تی ص

٨٣- ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾

(ص/ ٣٥)

«خوایه! لیم ببوره و فه رمانه واییه کی وام پی بیه خشه پاش خۆم شایانی که سی تر نه بی، هه ر تۆ به خشنده ی.»

ئه مه دوعا و نزای سوله یمانه ﷻ، دواى ته وه که تووشی مهینه تی هات و و منالیکى بى دهست و بى فریدرایه سه ر ته خته که ی، هه تا پشت

به‌ستوو نه‌بی به هیز و توانی خوی، سوله‌یمان، که ئه‌مه‌ی دی تۆبه‌ی کرد
و داوای له‌ خوا کرد لئی بیوری.

سوره‌تی غافر

۸۴- ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ

وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (غافر/۷)

«خوایه! تۆ به‌ میهره‌بانی و زانایی خۆت هه‌موو شتیکت گرتۆته‌وه، ده‌سا
له‌وانه‌ بیووره‌ که تۆبه‌یان کردوو و پێی تۆیان گرتوو ته‌به‌ر و له‌ ئاگری
دۆزه‌خیان بپاریزه‌».

۸۵- ﴿رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ

وَدُرَرِيَّتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ

رَجِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (غافر/۸-۹)

«خوایه! بیشیانخه‌ره‌ ناو ته‌و به‌هه‌شتی عه‌دنه‌وه‌ که گفت پێ‌داون، له‌ گه‌ل
هه‌ر که‌س که پیاوی چاک بووبی له‌ باوک و باپیران و ژن و نه‌وه‌یان.
بێ‌گومان هه‌ر تۆ خاوه‌ن عیززه‌ت و حیکمه‌تیت. بیشیان پاریزه‌ له‌ سزای
خراب له‌ پوژی قیامه‌تا و هه‌ر که‌سی تۆ له‌و پوژده‌دا له‌ سزای خراپی
بپاریزی، ئه‌وه‌ میهره‌بانیت له‌ گه‌لی کردوو و به‌ ئاوات گه‌یشتنی مه‌زنیش
هه‌ر ته‌وه‌یه‌».

ئهوانه ی که هه لگری عه پشی خوانه و له دهوری ئهون، خه ریکی ستایش و سه نای خوای گه ووره نه ﷺ و بۆ ئیمانداران داوای لیخۆشبوون نه کهن و ئهم دوعایانه ئه کهن. هه رکه سی ئیمانداریش ده کری و ده توانی بهم جۆره دوعایانه بۆ برای ئیماندار ی پباریتته وه.

٨٦- ﴿وَأَفِضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ﴾ (غافر/ ٤٤)

«من کاری خۆم به خوا ئه سپیرم تا له هه موو نیازیکی خرابی هه ر به دنیا یکم پباریزی. خوا چاوی له هه موو بهنده کانییه وه.»

ئه مه نزای کابرایه کی ئیماندار له به نی ئیسرا ئیله له به رامبه ر بانگه وازی قه ومه که ی بۆ هاو به ش دانان بۆ خوا وه نه د ﷺ که به هوی خۆراگری له به رامبه ر یاندا و سپاردنی کاروباری خۆی به خوای گه ووره، نه جاتی بوو. خوای گه ووره ﷺ ده فه رمووی: ﴿فَوَقَّهَ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكْرُوهًا وَخَاقٍ بِغَالٍ فَرَعَوْنَ سُوْءَ الْعَذَابِ﴾ (غافر/ ٤٥) «خوایش ئه وی له و فرۆفیلانه پاراست که بۆیان ساز کرد بوون و سزای به د و ناهه مواریش ده ورو گه مارۆی دهسته و دائیره ی فیرعه ونی دا.»

سوره تی الزخرف

٨٧- ﴿سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا

لَمُنْقَلِبُونَ﴾ (الزخرف/ ١٣-١٤)

«خاوينی و بی‌گهردی بۆ ئه‌و خوايه ئه‌م وه‌لاخه به‌رزانه و ئه‌م که‌ستيانه‌ی بۆ رام کردووين و ئيمه له‌وانه نه‌بووين بتوانين له‌ خۆمانه‌وه ئه‌مانه راگیر که‌ين و راميان بکه‌ين و بپيانخه‌ينه ژير بار. ئيمه ئه‌يشگه‌رئينه‌وه بۆ لای خواي خۆمان.»

ئهم دوعايه له کاتي سوار بوونی سه‌ياره و فرۆکه‌و که‌شتی و يان هه‌ر شتی‌تر بی، ده‌کری هه‌تا مرۆف يادی نيعمه‌ته‌کانی خوا ﷻ بکات و گه‌رانه‌وه‌ی خوی هه‌ر بۆ لای خوا ﷻ بزانی.

سوره‌تی الدخان

٨٨- ﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾ (الدخان / ١٢)

«خوايه! ئهم سزايه‌مان له‌سه‌ر هه‌لگه‌ره، به‌راستی ئيمه خاوه‌ن ئيمانين و باوه‌ردمان به‌ تۆ هه‌يه.»^١

ئيمامی بوخاری ﷺ ده‌لی: کافره‌کان (دواي دابه‌زینی ئايه‌ت) ووتيان : ﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾. پيغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ سۆزه‌وه‌ دوعاي بۆ کردن و خواي گه‌وره سزای له‌سه‌ر لادان، به‌لام به‌ره‌و کوفرگه‌رانه‌وه‌ و خواوه‌ند له‌ رۆژی به‌در تۆله‌ی لی ستاندنه‌وه‌ و ئه‌مه‌ بوو به‌ شه‌ئنی دابه‌زینی ئه‌م ئايه‌ته، که‌ : ﴿فَازْتَقَبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ ... يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ﴾ (الدخان / ١٠-١٩).^٢

١- (سيد قطب، ترجمه "في ظلال القرآن"، ٤/ ١٠٧٨).

٢- (صحیح: البخاری (١٠٠٧ و ٢٠ و ٤٧٧٤) / مسلم (٧٢٤٤)).

سوره تی الأحقاف

٨٩- ﴿رَبِّ أَوْزَعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (الأحقاف / ١٥)

«خوایه! وام لی بکه سوپاسی ئه و نيعمهت و خيرو به ره که تهت بکه م که داوتمی و به باوک و دایکمت داوه و توانی ئه وه م بۆ بره خسینه کاریکی چاکي وا بکه م تۆ لیی رازی بی و نه وه م بکه به نه وه یه کی چاک و خواپه رست و خزمه تگوزار و وا من په شیمان بوومه وه له هه ر خراپه یی کردبیتم و گه رامه وه بۆ لای تۆو من له موسولمانانم.»

سوره تی القمر

٩٠- ﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ﴾ (القمر / ١٠)

«خوایه! من به دهست ئه م کافرانه وه به زیو و ژیر که وتووم، ده ره قه تیان نایه م، یارمه تیم بده و سه رم بکه.»

ئه مه نزا ی نووحه عليه السلام دوا ی ئه وه ی، که له لایه ن قه ومه که ی به درۆ خراپه وه و به شیتیان زانی. ئه مه نزا ی نووحه که : ئه ی خوایه! یارمه تیم بکه تا په یامی تۆ به راستی بگه یه نم و حق و راستی سه ر که ویت، چونکه هه ر تۆی یارمه تیده ر و ئیتیر به س.^١

وه بېروانه: (بغوی، معالم التنزیل، ٢٢٩/٧).

١- (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ١٠٨/٦).

سوره‌تی الحشر

۹۱- ﴿رَبَّنَا آغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا

لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ (الحشر / ۱۰)

«خوايه! لیمان خوښ بیه و هه‌روا له‌و برایانه‌یشمان که پېشمان که‌وتوون له‌ موسولمان بووناو، کینه و به‌خیلی مه‌خه دلمان‌ه‌وه به‌رانبه‌ر به‌وانه‌ی باوه‌ریان به‌ خوا و پیغه‌مبه‌ری خوا هه‌یه، خوايه! تو میه‌ره‌بان و به‌ ره‌حمی.»

ئه‌مه‌ نزی و پارانه‌وه‌ی که‌سانیکه‌ دواى موهاجرین و ئه‌نسار، ئیمانیان به‌ خوا هیئا و له‌ خواى گه‌وره‌ بو ئه‌مان ده‌پاریینه‌وه، ئه‌م بانگه‌وازییه‌ی خواوه‌ند بو پارانه‌وه‌ بو ئه‌وان، نیشانه‌ له‌ گه‌وره‌یی و پله‌ و پایه‌ی ئه‌وان و ریژدانانیکه‌ بو هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ. که‌وايه هه‌ر چه‌شنه‌ بوغز و کینه‌یه‌ک به‌رانبه‌ر به‌و ئیماندارانه، نیشانه‌ له‌ نافه‌رمانی په‌روه‌ردگار ﷻ.

سوره‌تی الممتحنه

۹۲- ﴿رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ (الممتحنه / ۴)

«خوايه! ئیمه‌ پشتمان به‌ تو به‌ستوو و بو لای تو ها‌تووینه‌ته‌وه و سه‌ره‌نجام هه‌موو هه‌ر لای تو‌یه. ئه‌مه‌یش به‌شیکه‌ له‌ قسه‌ی ئیبراهیم و ئه‌وانه‌ی له‌ گه‌لی بوون له‌ گه‌ل قه‌ومه‌ بی‌باوه‌ره‌که‌یان.»

٩٣- ﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَآغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

(المستحنه / ٥)

«خوايه! مه‌مانكه به مه‌يدانی تاقیکردنه‌وه بۆ کافران به‌وه که زالیان بکه‌ی به‌سه‌رمانا و ئه‌وانیش سزaman بدن و ئیمه‌یش له ئه‌نجامی ئه‌و سزادانه‌دا دَلْمان بگۆرێ و لیمان خۆش به‌ه. خوايه هه‌ر تۆ خاوه‌ن عیززه‌ت و حیکمه‌تی.»^١

سوره‌تی‌التحریم

٩٤- ﴿رَبَّنَا أَتَمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَآغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (التحریم / ٨)

«خوايه! ئه‌و ڕووناکییه‌مان بۆ ته‌واو بکه‌و لیمان خۆش به‌ه، تۆ توانی هه‌موو شتیکت هه‌یه.»

به‌هه‌شتیه‌کان له‌ حالیکدا، که به‌ هۆی ئیمان و کرده‌وه‌ی باشیان، ڕووناکیان له‌ به‌رده‌میان و لای راستیانه‌وه‌ ته‌روا، کاتی‌ک که ده‌بینن دوور‌وه‌و کان ڕووناکیان له‌ به‌رده‌میان نییه، ئه‌م دوعایه‌ ده‌که‌ن. ده‌لێن که: خواوه‌ند ڕووناکایی ته‌واویان پێ ده‌به‌خشی، که‌چی ئه‌وان (ئیمانداران) خوازیاری نزیک بوونه‌وه‌ی زیاتر له‌ په‌روه‌ردگارن.^٢

١- تاقمێک له زانا‌بان (التفسیر المیسر، ١٠/١٠٥).

٢- (زمخشری، الکشاف، ٩٧/٧).

سوره‌تی نوح

۹۵- ﴿رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ ذَيَّارًا ۚ إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا﴾ (نوح/ ۲۶-۲۷)

«ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! که‌س له‌م کافرانه به‌سه‌ر ږووی زه‌وویه‌وه مه‌هیله. تۆ ئه‌که‌ر لیبان گه‌ږنې و بیان‌هیل‌ته‌وه هه‌موو به‌نده‌کان‌ت گومړا ئه‌که‌ن و له‌ کافری له‌ حق لادهر به‌ول‌اوه که‌س به‌وه‌له‌د ناهیتن.»

نوح عليه السلام دوا‌ی ئه‌وه، که‌ په‌یامی‌ خ‌وای گه‌وره‌ی به‌ قه‌ومه‌که‌ی گه‌یاند و له‌ ټیمان هینانیان ناهوم‌ید بوو، ئه‌و د‌وعایه‌ی دژ به‌وان کرد.

۹۶- ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَلَدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَرِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا﴾ (نوح/ ۲۸)

«ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! له‌ گونا‌هی‌ خ‌ۆم و دایک و باوک‌م خ‌ۆش بیه و له‌ هه‌ر که‌س خ‌ۆش بیه که‌ به‌ خ‌اوه‌ن باوه‌ږی هات‌بیته‌ مال‌م و له‌ هه‌موو پیاوان و ژنانی‌ خ‌اوه‌ن باوه‌ږ خ‌ۆش بیه و سته‌مکارانیش له‌ به‌ربادی و فه‌نا چ‌وون به‌ول‌اوه ه‌یچیان بۆ زیاد مه‌که‌!»

سوره تی الاخلاص

٩٧- ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
كُفُوًا أَحَدٌ ۝﴾ (الإخلاص / ١-٤)

«تۆ ئه ی موحه ممه! بلی: ئه و شته ی من ئیوه ی بۆ بانگ ئه که م
ئه وه یه، که خوا تاک و ته نیایه. هه ر ئه و خوا به له ته نگانه دا پشت و
به نیایه. که سی لی نه بوه و له که سیش پهیدا نه بووه. که سیش هاوچه شن و
هاو بایه ی نییه.»

سوره تی ئیخلاص، سه لماندنی باوه ربی یه که تاپه رستی و خوا به یه ک
زانینه و شره وه ی ئه و باوه ره ده کات و له هه مان حالیشدا باس له
که وه ربی خوا وه ند ده کات. ئه م سوره ته به را به ره له گه ل دوو له سی به شی
قورئان. بوخاری له (عبدالرحمن بن عبدالله رضی الله عنه) ده گیر یته وه که : که سی
بیستی، که پیاوی ده لی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و دوو باره ی ده کاته وه. به یانی
هاته خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ و بۆی گیرایه وه. - وا ده رده که وت که ئه و
که سه کاری ئه و پیاوه ی پی شتیکی که م با یخ بووی- پیغه مبه ر ﷺ
فه رمووی : «والذی نفسی بیده إنها لتعدل ثلث القرآن.» «سویند به و خوا به ی
که روحم له دهستی دایه، ئه م سوره ته به را به ره له گه ل دوو له سی به شی

قورئان»^۱ ته‌م گه‌وره‌ییه شتیکی غه‌ریب و سه‌رسوړه‌ینه‌ر نییه؛ چونکه ته‌م یه‌کتایی‌یه په‌یوه‌ندی به‌دروونه‌ویه و ته‌فسیری به‌رنامه و یاسای ژبانه. بویه ته‌م سوړه‌ته زوړنک له هیله‌کانی سه‌ره‌کی حه‌قیقه‌تی ئیسلام ده‌گرته‌وه.^۲

(ابوهریره رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ر فهرمووی : « قَالَ اللَّهُ: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لِي ذَلِكَ وَشَتَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لِي ذَلِكَ فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ لَنْ يُعِيدَنِي كَمَا بَدَأْنِي وَلَيْسَ أَوَّلُ الْخَلْقِ بِأَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ إِعَادَتِهِ وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا وَأَنَا الْأَحَدُ الصَّمَدُ لَمْ أَلِدْ وَلَمْ أُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لِي كُفْنَا أَحَدٌ »^۳

«خواوه‌ند عليه السلام فهرمووی : نه‌وه‌ی ئاده‌م، منی به‌درو‌خست، له‌حالی‌کا که ته‌و مافه‌ی نه‌بوو، سووکایه‌تی کرد، له‌حالی‌کا مافی نه‌بوو، به‌درو‌خستنه‌وه‌که‌ی ته‌وه‌بوو که ووتویه‌تی: هیچ کات زیندووم ناکاته‌وه، هه‌ر به‌م جوړه که خه‌لقی کردووم. ته‌م ووته‌یه له‌حالی‌کدایه که خولقاندنی یه‌که‌م جار له‌زیندوو کردنه‌وه‌ی هاسانتر نییه. به‌لام سووکایه‌تییه‌که‌ی ته‌ویه که: خوا‌خواه‌نی مناله، له‌حالی‌کدا که من بی‌نیاز و ته‌نیام که

۱- (صحیح): (بخاری (۱۳/۵۰۱۳ و ۶۶۴۳) / ابوداود (۱۴۶۳)).

۲- (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ۶/۹۹۲-۹۹۷).

۳- (صحیح): (بخاری (۴۹۷۴ و ۴۹۷۵). وه‌بروانه : (ابن کثیر، تفسیر القرآن العظيم، ۸: ۵۲۹)).

له کهس نه بووه و که سیشی لی پهیدا نه بووه. و که سیش هاوچه شن و
هاوپایه ی نییه.»^۱

سوره تی الفلق

۹۸- ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝﴾ (الفلق / ۵-۱)

«بلی: من پهنا نه گرم به پهروه ردگاری پرووناکیی به ره به یان. له شهر و
خرابه ی هه رچی نهو پهروه ردگاره درووستی کردووه. له شهر و خرابه ی
تاریکه شهو و کاتی که نهو تاریکه شهوه نه چینه ناو هه موو شتیکه وه، واته
لهو شهر و خرابانه ی له تاریکه شهودا پروو نه دهن. له شهر و خرابه ی
ژنانی جادوو گهریش که تاله بهن و ده زوو گری نه دهن و فووی پیا نه کهن
و ورده تفی لی نه پرژینن. له شهر و خرابه ی مروفی هه سوودیش له کاتی
هه سه د بردنه که یانا.»

سوره تی الناس

۹۹- ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَهِ النَّاسِ ۝ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ
الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝﴾ (الناس /
۶-۱)

۱- بو زانیاری زیاتر برهوانه: (ابن کثیر، تفسیر القرآن العظيم، ۵۲۷/۸-۵۳۴)

«بلی: من په‌نا ته‌گرم به‌په‌روه‌ردگاری هه‌موو ئاده‌میزاد و به‌رییان. ته‌و په‌روه‌ردگاره‌ی که پادشای هه‌موو ئاده‌میزاد و به‌رییانه. که خوا و به‌رستراوی هه‌موو ئاده‌میزاد و به‌رییانه. په‌نا ته‌گرم به‌و خوايه له شه‌رو خراپه‌ی ته‌و شه‌یتانه وه‌سوه‌سه خه‌ره دلانه که هه‌ر که ناوی خوا هینرا ته‌کشیته دواوه. ته‌و شه‌یتانه که وه‌سوه‌سه و توویره ته‌خاته سنگی خه‌لک. له پهری و له ئاده‌میزاد...»

ئهم دوو سوپه‌ته رینوینی خواوه‌نده بو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و ئیمانداران. ته‌و رینوینییه‌یه که په‌نا به‌رنه به‌ر قاپی ره‌حه‌تی په‌روه‌ردگار له هه‌ر شتی ترسناک، له په‌نهانی و له ناشکاری‌دا بی. چ که‌م بی و چ زیاد بی، چ بناسری و چ نه‌ناسراو بی...^۱

له هه‌مبه‌ر گه‌وره‌یی ئهم سوپه‌تانه‌دا چهند به‌لگه و ریوایه‌ت هه‌یه، له‌وان - له (عقبه بن عامر رضی‌الله‌تعالی‌عنہ) ریوایه‌ت کراوه که پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌تعالی‌علیه‌وآله‌وسلم فه‌رمووی: «أُنزِلَتْ عَلَيَّ آيَاتٌ لَمْ يَرِ مِثْلُهَا قَطُّ الْمَعُودَتَيْنِ». ^۱ «چهند ئایه‌تیکم بو دابه‌زی که وه‌ک ته‌وان هه‌چ کات نه‌بیندراون که ته‌وانیش ئایاتی مه‌عوژه‌ته‌بن». له (جابر رضی‌الله‌تعالی‌عنہ) ریوایه‌ت کراوه که پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌تعالی‌علیه‌وآله‌وسلم فه‌رمووی: «إِقْرَأْ يَا جَابِرُ!» «ئه‌ی جابیر! بخوینه!» و وتم: به‌دایک و باوکه‌وه به‌قوربان‌ت بم، چ بخوینم؟ فه‌رمووی: «إِقْرَأْ "قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ" وَ "قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ

۱- بېروانه: (سید قطب، ترجمه "فی ظلال القرآن"، ۹۹۸/۶-۱۰۰۷)

۲- (صحیح: (مسلم (ز ۱۹۲۸ و ۱۹۲۷) / ترمذی (ز ۲۹۰۲ و ۳۳۶۷).

النَّاسِ". منیش ئه و دوو سوڤه ته م خویند. فهرمووی : «إقرأ بهما، ولن تقرأ
بمثلهما». «بیانخوینه که هیچ کات وه ک ئه وانت نه خویندووه.»^۱

- عائشه - رضی الله عنها - ده فهرمووی: هه ره شه وی که پیغه مبه ر ﷺ
کاتی خه وتنی ده هات، ده سته کانی لیک نزیک ده کرده وه ئه م دوو
سوڤه ته ی ده خویند و فوی به به ره ده سته کانی دا ده کرد و تا ئه و ږاده ی که
بیتوانی بایه، ده سته کانی به جه سته ی دا ده کیشا. سه ره تا سه ری و دواتر
ده م و جاوی و دواتریش لای پیشه وه ی جه سته ی مه سح ده کرد و سی
جار ئه و کرده وه ی دوو باره ده کرده وه.^۲

(ابن عباس ؓ) ده فهرمووی که پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی : «الشَّيْطَانُ
جَائِمٌ عَلَى قَلْبِ ابْنِ آدَمَ، فَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى خَسَّ وَإِذَا غَفَلَ وَشَسَّ».
«شه یتان له سه ر دلی بنیاده م هه لئرو شکاوه، هه ر کات بنیاده م خه ریکی
زیکر و یادی خواوه ند بیټ، ئه و ده کشیته وه و به پیچه وانه ئه گه ر له یادی
خوا غافل و بی تاگا بیټ، وه سه وه سی ئه کات.»

۱- (حسن): (نسائی (ژ ۵۴۱) / ابن حبان (ژ ۷۹۶)).

۲- (صحیح): (بخاری (ژ ۵۷۴۸) / ابوداود (ژ ۵۰۵۸)).

بمشی دووم

ویرد و نزاکانی پیغمبر ﷺ

۱- گه‌وره‌یی زی‌کرو ته‌زییحات

(۱-۱) گه‌وره‌یی زی‌کرو

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾
(البقره/۱۵۲)

(ئیوه به زمان باسی من بکه‌ن و به دلّ یادم بکه‌ن و بی گویییم مه‌که‌ن
تا منیش پاداشتان بده‌مه‌وه. سوپاسی نیعمه‌ته‌کانم بکه‌ن و کوفرانی نه‌و
هموو نازو نیعمه‌ته مه‌که‌ن که پیّم به‌خشیون و له‌به‌رجاوتان بی.)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا﴾ (الأحزاب/۴۱)

(ئی‌ه‌ی نه‌و که‌سانه‌ی که ئیماننتان هیناوه به‌خوا و پیغمبه‌ری خوا!!
ناوی خوا به‌زۆری بهینن و زۆر زۆر بلین (یاالله یاالله).

﴿وَالذِّكْرُ كَرِيمٌ اللَّهُ كَثِيرٌ وَالذِّكْرُ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾
(الأحزاب/۳۵)

(ئه‌و پیاوانه و ئه‌و ژنانه‌ی ناوی خوا زۆر ئه‌به‌ن و یادی ئه‌که‌ن، ئه‌وانه
خوا له‌گونا‌هیان خوش بووه و پاداشیکی گه‌وره‌ی بۆ ئاماده کردوون.)

« وَادْذَكِّرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ » (الأعراف/ ۲۰۵)

(زیکری خودای خۆت بکه له نه‌فسی خۆتدا به زاری و کزی و داماوای و ترسه‌وه، ته‌گه‌ریش به زوبان زیکرت کرد با ده‌نگت له ئاشکرای که‌متر بی، له به‌یانی و ئیواره‌دا و له هه‌موو کاتدا ناوی خودا به‌ینه و له‌وانه مه‌به که له یاد و ناوی خودا بی‌تاگان.)

پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رمووی: (مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ).^(۱)

(نمونه‌ی ته‌و که‌سه‌ی که یادی خواوه‌ند ته‌کات و ته‌و که‌سه‌ی که یادی خوا ناکات، وه‌ک زیندوو و مردوو وایه.)

(ئایا ئیوه‌ ئاگادار نه‌که‌مه‌وه له باشت‌رینی کرده‌وه‌ کانتان که له لایه‌ن په‌روه‌رده‌گارتان پاک‌ترو خاوین‌تره و پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رمووی :

(يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ، وَإِنْ تَقَرَّبَ

۱- (صحیح): (بخاری (۶۴۰۷) / مسلم (۱۸۵۹)).

إِلَىٰ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِنْ أَتَانِي مَسْنَىٰ أَتَيْتُهُ هَرُولَةً.^(۱)

(خواي گه وره له ه ديسي قودسي دا ده فهر مووي : من له گهل گوماني عه دي خوّم، هر کات يادي من بکاته وه، من له گه ليامه، نه گهر له خه لوه تا يادي من بکاته وه، منيش له خه لوه تا يادي تهو ده کم، وه نه گهر له ناو کوړي کدا يادي من بکاته وه، وا منيش له کوړي کي باستر له وي يادي نه کم، نه گهر به قه راي بستي بولا ي من بجولي، من به قه راي زيراعي بولا ي تهو نزيک ته بمه وه و نه گهر تهو به قه راي زيراعي (گه زي) بولا ي من بي، من به قه راي دوو زيراع (دوو گه ز) بولا ي ديم و نه گهر به پياسه بولا ي من بي، من به په له و هه لاتن بولا ي تهو ديم.)

له (عبدالله بن بسر ؓ) ده گيړنه وه که پياويک ووتی : ته ی پيغه مېهری خوا ﷺ ! کار و چالاکیه کانی ئیسلام زوړن، شتيکم فير بکه که په نای بؤ بهرم . پيغه مېهر ﷺ فهر مووي: (لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ).^(۲)

(هه ميشه و بهرده وام زمانت به زيکر و يادي خوا تهر بي.)

۱ (صحیح): (بخاری (۷۴۰۵) / مسلم (۶۹۸۲ و ۶۹۸۱ و ۷۰۰۸)).

۲ (صحیح): (احمد، المسند (۱۷۶۹۸) / ترمذی (۳۳۷۵)).

ههروها پیغه مبه ر ۛ فهرموویانه: (مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ: ﴿الْم﴾ حَرْفٌ؛ وَلَكِنْ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَا مٌ حَرْفٌ، وَمِيمٌ حَرْفٌ)^(۱)

(هه ر که س پیتیکی قورئان بخوینی، خوای گه و ره چاکه یه کی بو ده نووسی و هه ر چاکه یه کیش به ده به رابه ر بو ی حساب ده کری. من نالیم: ﴿الْم﴾ پیتیکه، به لکه: (الف) یه ک پیت، (لام) یه ک پیت وه (میم) یه ک پیت.)

(عقبه بن عامر ۛ) ده فهرمووی: له سه ر هه یوانی مزگه وت بووین که پیغه مبه ر ۛ هاته ده ری و فهرمووی:

(أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَعْدُوَ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى بَطْحَانَ أَوْ إِلَى الْعَقِيقِ فَيَأْتِيَ مِنْهُ بِنَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ فِي غَيْرِ إِثْمٍ وَلَا قَطِيعَةٍ رَحِمَ؟)

(کام له ئیوه چه ز ده کات، که هه ر به یانییه ک، بجیتنه (بطحان) یان عقیق) و به دوو وشتری بارکراو بگه ریته وه، بی شه وه ی که گونا هینی ئه نجام داییت و یان صله ی ره حمی بچریبی؟)

۱- (صحیح): (ترمذی (۲۹۱۰ ز) / بخاری، التاريخ الكبير (ب ۲۱۶)).

ووتمان: ته‌ی پیغه مبه‌ر خواﷻ! ئی‌مه پیمان خوشه. فه‌رمووی: (أَفَلَا
بَعْدُ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيَعْلَمُ، أَوْ يَقْرَأَ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ خَيْرٌ لَهُ
مِنْ نَافَتَيْنِ، وَثَلَاثٌ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثٍ، وَأَرْبَعٌ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَرْبَعٍ، وَمِنْ أَعْدَادِهِنَّ مِنَ
الْإِبِلِ).^(۱)

(هه‌ر که‌س بجیته مزگه‌وت و دوو ئایه‌ت له قورئانی پیرۆز فی‌ر بی،
یان بیخوینیته‌وه، بۆ‌وی له دوو وشت‌ر باشت‌ره و ته‌گه‌ر سی ئایه‌ت بی، له
سی وشت‌ر و چوار ئایه‌ت له چوار وشت‌ر و به‌ پئی ژوماره‌ی ئایه‌ته‌کان به
قه‌رای هه‌مان ژوماره وشت‌ر بۆی باشت‌ر و به‌ که‌لک‌تره).

هه‌روه‌ها پیغه مبه‌ر ﷺ فه‌رموویانه: (مَنْ قَعَدَ مَقْعَدًا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ
مِنْ اللَّهِ تِرَةٌ، وَمَنْ اضْطَجَعَ مَضْجَعًا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنْ اللَّهِ تِرَةٌ).^(۲)

(هه‌ر که‌س له شوینی دابنیشی و یادی خوا نه‌کات، له لایه‌ن خواوه‌نده‌وه
زیانی پنده‌گات و هه‌ر که‌سیش له سه‌ر ته‌نیش بکه‌وێت و له یادی خوا
غافل و بی‌تاگا بی‌ت، بۆ‌ته‌م بی‌تاگایی و غه‌فله‌ته‌ش له لایه‌ن خواوه‌ زیانی
پنده‌گات).

۱- (صحیح): (مسلم (ژ ۱۹۰۹) / ابوداود (ژ ۱۴۵۸)).

۲- (صحیح): (ابوداود (ژ ۴۸۵۸) / بیهقی، (شعب الایمان (ژ ۵۴۵)).

بِیَغَمْبَرٍ ﷺ فَهَرَمُوּی : (مَا قَعَدَ قَوْمٌ مَّقْعَدًا لَّا يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ
وَيُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ
لِلثَّوَابِ).^(۱)

(هەر تاقمیک له ناو کۆرپکدا دابنیشن و لهو کۆرو مه‌جلیسه‌دا یادی
خوای(الله) تیدا نه‌کری و سه‌له‌وات له‌ سه‌ر بیه‌مه‌ره‌که‌ی نه‌ده‌ن، نه‌گه‌ر
چی بچه‌ ناو به‌هه‌شتیش، له‌ رۆزی قیامه‌تا تووشی داخ و خه‌فه‌ت ده‌بن.)
بِیَغَمْبَرٍ ﷺ دَه‌فَه‌رَمُوּی : (مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ
فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةٌ).^(۲)

(هیچ تاقمیک له‌ کۆر و مه‌جلیسکدا که‌ یادی خوای تیدا نه‌کراوه‌،
هه‌لناستن و جیی ناهیلن، مه‌گه‌ر وه‌ک نه‌وه‌ وایه‌ که‌ له‌ سه‌ر لاشه‌ی
وه‌لاغیک هه‌ستان و داخ و خه‌فه‌ت دایگر تبتین.)

(۱-۲) گه‌وره‌یی ته‌زیب‌حات و ستایش و ته‌هلیل و ته‌کبیر

بِیَغَمْبَرٍ ﷺ دَه‌فَه‌رَمُوּی : (مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ

۱- (صحیح): (احمد، المسند (۹۹۹۶۵) / ابن حبان (۵۹۱ و ۵۹۲)).

هەر کات و ساتنکی زیانی نهم دونیایه، به‌ بی‌ یادی خوا بچینه‌ سه‌ر، له‌ رۆزی قیامه‌تا ده‌بینه‌ هوی خه‌-
فه‌ت.

۲- (صحیح): بڕوانه‌ سه‌ر جاوه‌ی پیشتر.

خَطَّتْ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ.^(۱)

(هەر کهس پوژانه سه‌د جار بلی «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ» گوناوه‌کانی ده‌به‌خشرین، نه‌گەر چی تاوانه‌کانی به‌قه‌رای کەف و خاشاکی سه‌ر به‌حر بن.)

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمووی: هەر کهس ده‌ جار ئه‌و دوعایه بکات، وه‌ک نه‌وه‌ وایه که چوار کهس له‌ نه‌وه‌کانی ئیسماعیلی ئازاد کردیی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ).^(۲)

(هیچ خوایه‌ک نییه جگه له‌ خوای گه‌وره که (الله)یه، تاک و ته‌نیایه و هاوبه‌شی نییه. ده‌سته‌لات و ستایش هەر بو‌ئه‌وه و توانی به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه.)

وه ده‌فه‌رمووی: دوو وشه‌ هه‌ن که له‌سه‌ر زار سوکن و به‌ ئاسانی ده‌وترین، له‌ میزانی قیامه‌تا قورسن و لای په‌روه‌ردگار ﷻ خۆشه‌ویستن و نه‌ویش: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ).^(۳)

(الله) پاک و بی‌خه‌وشه و ستایشی ئه‌و ده‌که‌م، خوا گه‌وره و پاک و بی‌خه‌وشه.)

۱ (صحیح): (بخاری (ژ ۶۴۰۵) / مسلم (ژ ۷۰۱۸)).

۲ (صحیح): (بخاری (ژ ۶۴۰۴) / مسلم (ژ ۷۰۲۰)).

۳ (صحیح): (بخاری (ژ ۶۶۸۲ و ۷۵۶۳ و ۶۴۰۶) / مسلم (ژ ۷۰۲۱)).

هه‌روه‌ها ده‌فهرمووی: نه‌گهر من بَلِّیم: (سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ) لای من له‌و شته‌ی که خوږی به‌سه‌ردا هه‌لاتوو «واته: هه‌موو دونیا» خوشه‌ویست‌تره.^(۱)

هه‌روه‌ها ده‌فهرمووی: (أَيَعْزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟ فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ: كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ؟ قَالَ: (يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ، فَيَكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ أَوْ يُحِطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ).^(۲)

(ئایا هیچ کام له‌ ئیوه‌ ناتوانی که رۆژانه‌ هه‌زار چاکه‌ی ده‌ست که‌وی؟ کابرایه‌ک، که‌ له‌ وی بوو، پرسیا‌ری کرد: چۆن به‌کی له‌ ئیمه‌ ده‌توانی هه‌زار چاکه‌ وه‌ده‌ست بی‌نی؟ فهرمووی: هه‌ر که‌س سه‌د جار بلی: سبحان الله، ئه‌وه‌ هه‌زار چاکه‌ی لای خوا ﷻ بۆ ده‌نووسری، یان هه‌زار له‌ گونا‌هه‌کانی ده‌به‌خسری.)

پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: (يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: (قُلْ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ).^(۳)

(ئهی عه‌بدوللا کورپی قه‌یس! ئایا رېنۆینیت بکه‌م بۆ خه‌زنه‌یه‌ک له‌ خه‌زنه‌کانی به‌هه‌شت؟ ووتم: به‌لی ئهی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ! فهرمووی:

۱- (صحیح): (مسلم) (۷۰۲۲) / ترمذی (۳۵۹۷).

۲- (صحیح): (مسلم) (۷۰۲۷) / ترمذی (۳۴۶۳).

۳- (صحیح): (بخاری) (۷۳۸۶ و ۴۲۰ و ۶۶۱۰) / مسلم (۷۰۴۳).

بَلَىٰ: (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ).

ههروه ها پيغه مېر ۞ فهرموويانه: (أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعٌ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا يَضُرُّكَ بَأْيُهُنَّ بَدَأْتُ).^(۱)

(چوار وشه لای پهروه ردگار له هه موو وشه کان خوښه ويست ترن :
سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، به هه ر کام له و وشانه
دهست پي بکه ی، کينسه ی نيه.)

دهسته کييه ک هاته خزمه تی پيغه مېر ۞ و ووتی : شتيکم فير بکه تا
له به ری بکه م و بيته ويردی سهر زمانم. پيغه مېر ۞ فهرمووی : (لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ). کابراکه ووتی : نه م پرستانه
هی پهروه ردگارن، بُو خوم چی بليم ؟ پيغه مېر ۞ فهرمووی: بَلَىٰ: (اللَّهُمَّ
اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي).^(۲)

(پهروه ردگار! ليم خوښ بيه، و په حمم پي بکه و پرېنوینيم بکه (بو
رېنگای راست) و رزق و روژيشم پي بده.)

هه رکاني که سيک موسولمان نه بوو، پيغه مېر ۞ فيری نويزی نه کرد و
له پاشان فرمانی پي ده کرد که به م جوړه دوعا بکات:

۱- (صحيح): (مسلم) (۵۷۲۴ و ۵۷۲۵) / ابن ماجه (۳۸۱۱).

۲- (صحيح): (مسلم) (۷۰۲۳).

كُلَّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ^(۱)

(چەند فەقیرێک هاتنە خزمەتی پیغه مبهەر ﷺ و وتیان: دەولە مەندەکان، جگە لە خوشی ئەم دنیایە، پلە بەرزەکانی بەهەشت و نێعمەتە هەمیشەییەکانیشیان بۆ خۆیان مسۆگەر کردوو، چونکە هەر وەک ئێمە نوێژ دەکەن، بە رۆژوو دەبن و بە هۆی پاره و سامانیان فەرزێ حەج و عەمرە بە جی دین و جیهاد دەکەن و خێرو خیراتیش دەکەن. (بەلام ئێمە ناتوانین ئەم کارە باشانە ئەنجام بدەین) پیغه مبهەر ﷺ فەرمووی: ئایا فێری کردەووە کتان نەکەم کە بی‌توو ئەنجامی بدەن، دەگەن بەوانەی کە پیش ئێوە کەوتوون و دەبنە باشتەری ئێوە کەسانەی کە لە گەڵ ئێوەنە و جگە لەو کەسانەی کە ئێوە کردەووە هاوشێوەی ئێوە ئەنجام ئەدەن، هیچ کەسێ تر بە ئێوە ناگات؟ ئێوە کردەووەش ئەمەیه، کە دواى هەر نوێژیکی فەرز، سى و سى جار (سبحان الله) و سى و سى جار (الحمد لله) و سى و سى جار (الله اکبر)، بڵێن.

(ابن المعلی ؒ) (دە گێڕیتهوه: (كُنْتُ أَصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ فَدَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ أَجِبْهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي فَقَالَ أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ ﷻ أَسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ﷻ ثُمَّ قَالَ لِي لَأُعَلِّمَنَّكَ سُورَةَ هِيَ

۱- (صحیح): (بخاری (۸۴۳ و ۶۳۲۹) / مسلم (۱۳۷۵ و ۱۳۷۶)).

أَعْظَمُ السُّورِ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ثُمَّ أَخَذَ يَدَيَّ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ قُلْتُ لَهُ أَلَمْ تَقُلْ لَأُعَلِّمَنَّكَ سُورَةً هِيَ أَكْثَرُ سُوْرَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيْتَهُ.^(۱)

(له مزگه‌وتی پیغه‌مبه‌ر ﷺ نو‌یزم ده‌کرد، که پیغه‌مبه‌ر بانگمی کرد. وه‌لام نه‌دایه‌وه، دواتر ووتم: ته‌ی پیغه‌مبه‌ری خواﺉ! خه‌ریکی نو‌یز کردن بووم. پیغه‌مبه‌ر فه‌رمووی: مه‌گه‌ خوا‌ی گه‌وره نه‌یفه‌رمووه:

﴿اَسْتَجِیْبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاکُمْ لِمَا تُحْیِیْکُمْ﴾ (الأنفال/ ۲۴) (به گوئی خوا و پیغه‌مبه‌ری خوا بکه‌ن که بانگتان ته‌کات بو‌کاری که هو‌ی به‌ختیاری ته‌به‌دییه.) له‌پاشان پی‌ی فه‌رمووم: به‌ر له‌وه‌ی که له‌ مزگه‌وت بجیته ده‌روه، سو‌ره‌تیک، که گه‌وره‌ترین سو‌ره‌تی قورثانه، فی‌رتی ته‌که‌م. دواتر ده‌ستی گرتم و کاتی ویستی له‌ مزگه‌وت بجیته ده‌ر، پی‌م ووت: ته‌ی پیغه‌مبه‌ری خواﺉ! مه‌گه‌ر نه‌تفه‌رموو، که گه‌وره‌ترین سو‌ره‌تی قورثانت فی‌ر ته‌که‌م؟ فه‌رمووی: ته‌و سو‌ره‌تی (حمد) فاتیحه‌یه که حه‌وت ثایه‌ته و له‌ هه‌موو نو‌یزیکدا دووباره ته‌بیته‌وه و ته‌وه، هه‌مان قورثانی گه‌وره‌یه، که به‌ من دراوه‌و بو‌م دابه‌زیوه.)

هه‌روها پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: (کَلِمَتَانِ خَفِیَّتَانِ عَلَی اللِّسَانِ، ثَقِیْلَتَانِ

۱- (صحیح): (بخاری (ژ ۷۰۳ و ۴۷۴ و ۵۰۰۶) / ابوداود (ژ ۱۴۶۰)).

فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ).^(۱)

دوو ووشه هه‌ن که له‌سه‌ر زوویان سوکن و له‌ته‌رازووی کرده‌وه‌کاندا
قورسن و به‌لای خوای میهره‌بان ﷺ خوشه‌ویستن. ئه‌ویش بریتن له
ووتنی: (الله) پاک و بی‌خه‌وشه و ستایشی ئه‌و ده‌کری، خوا‌گه‌وره و پاک
و بی‌خه‌وشه.

(۱-۳) شیوازی ته‌زیحات کردنی پیغمبه‌ر ﷺ

(عبد الله بن عمرو ؓ): ده‌فه‌رمووی: (رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَغْقِدُ التَّسْبِيحَ
بِيَمِينِهِ).^(۲)

(پیغمبه‌ری خوام ﷺ بینی، که به‌ده‌ستی راستی ته‌سبیحاتی ده‌کرد و
ئهی ژمارد).

(۱-۴) چهند نمونه‌یه‌ک له‌دوعا و نزاکانی پیغمبه‌ر ﷺ

زۆربه‌ی دوعا و نزاکانی پیغمبه‌ر ﷺ به‌م شیوه‌بوون که ده‌یفه‌رموو: ﴿

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝﴾ (البقره/۲۰۱)

۱- (صحیح): (بخاری (۶۸۲ و ۷۵۶۳ و ۶۴۰۶) / مسلم (۷۰۲۱)).

۲- (صحیح): (ابوداود (۱۵۰۴) / بی‌هقی، السنن الکبری (۳۱۴۸)).

«خودایا! له دونیادا چاکه‌مان پی بیه‌خشه و له رږزی قیامه‌تیشدا پاداشی چاکمان پی بیه‌خشه و له سزای ناگر بمانباریزه.»^۱

(اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلْ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ).^۲ «په‌روه‌ردگارا! دین و نایینم چاک بکه، که له به‌رامبه‌ر تاوانه‌کان و تیداچوونه‌کان ده‌مباریزې، هه‌روه‌ها ته‌و دونیایه‌ی که تینیدا ده‌ژیم و باشه‌رږوژیشم که بولای ته‌گه‌ریمه‌وه (چاک بکه). وه زیانی من بکه هوکارنیک بو زیده بوونی کاره باشه‌کان و مردنیشم بکه به نامرازیکې ده‌ربازبوونم له هه‌ر به‌دی و خراپیه‌ک.»

«پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: داوام له خواوه‌ند ﷺ کرد که فی‌رم بکه. خوای گه‌وره ﷺ فه‌رمووی: بلی: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ، وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ، وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي، وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمِي فَتَوَفَّنِي إِلَيْكَ وَأَنَا غَيْرُ مُقْتَوِنٍ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَحُبًّا يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ.»^۳ «په‌روه‌ردگارا! داوات لیده‌که‌م که توانای ته‌نجامدانی کاره باشه‌کان و تهرک کردنی کاره خراپه‌کانم پی بیه‌خشی. هه‌روه‌ها، خو‌شه‌ویستی هه‌زاران، وه لی‌بورده‌یی خۆتم پی بیه‌خشی و تۆبه‌م قبول بکه‌ی. په‌روه‌ردگارا! هه‌رکات

۱- (صحیح): (بخاری (۶۳۸۹و۴۵۲۲) / مسلم (۷۰۱۶) / ابوداود (۱۵۲۱)).

۲- (صحیح): (مسلم (۷۰۷۸)).

۳- (صحیح): (بزار (۴۱۷۲)).

ويست له سهر ته وه بوو كه عېده كانت تاقي بكه يته وه، من به بي
تافير كړنه وه يو لاي خوت بيه وه. په روه ردگار! دوستايه تي و خوښه ويستی تو
و خوښه ويستی كه سي كه توي خوش ته وي، وه كړده وه يه ك كه من له
خوښه ويستی تو نزيك بكاته وه، له تو داوا ده كه م.

۲- زيكړه كاني بانگ و ثيقامه

(۱-۲) زيكړه كاني بانگ

(اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى
الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ،
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.)^(۱)

۱- (صحيح): (مسلم (۸۶۸) / له فزه كدي له ويه. (۱۱۹۶). له بانگي به يانيدا دواي حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، دو
بار الصَّلَاةِ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ ده كوتري.)

(صحيح): (ابن ابي شيه، المصنف (ب ۱۲۳۶)).

به بني فهرموده ي پښه مېر ۛ بانگ بيژه كان له روژي قيامه تدا. مليان له هي هه موو كه س دريژ تره.
(صحيح): (مسلم (۸۷۸ او ۸۷۹) / ابن ماجه (۷۲۵)).

يه كي له مهرجه كاني درووستي بانگ. كاتي ته وه، ته گينا درووست نيه. وه به لام ته وه. كه له سهرده مي
پښه مېر ۛ به يانيان دو بانگ دهران، يه كه ميان بانگي به ياني نه بووه، به لكوو راكه يانديك بووه كه له
مانگي پيروزي رهمه زاندا يو هه ستانه وه ي خه لك يو پارشيو كردن ددرا. هه روه ك عېدولاي كوري
مه سعوود ۛ ده گيرېته وه «عن النبي ۛ قال: لَا يَمْنَعُ أَحَدُكُمْ أَذَانَ بِلَالٍ مِنْ سُحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤَذِّنُ بِلِيلٍ لِيُرْجَعَ

(۲-۲) نهو دوعایه‌نه‌ی له کاتی بانگدان دا ده‌کریڼ.

هر چیه‌ک که بانگ‌بیژر ده‌یلیت، ده‌بی بیسه‌ره‌که‌ی دووباره‌ی بکاته‌وه، جگه له : (حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ وَحَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ)، که له وه‌لامدا نه‌لیت : (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ).^(۱)

هه‌روه‌ها بلیت : (وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا).^(۲)

(وه شایه‌تی ته‌دهم که هیچ خوایه‌ک نییه که شایه‌نی په‌رستن بیت، جگه له (الله)، تاک و ته‌نیایه و هاو‌به‌شی نییه و موحه‌مه‌ده‌ی به‌نده و نیردراوی خوایه. من له‌وه‌ی که (الله) په‌روه‌ردگارمه و محمد پیغه‌مبه‌رمه و ئیسلامیش دین و تاینمه، زۆر خوشحال و رازیم.)

قَابِسْكُمْ وَلَيْبَنَ نَانِسْكُمْ». «پیغه‌مبه‌ر» فرمووی: هیچ‌کام له ئیوه‌ر ږنگر معین له‌به‌ردهم بانگدانی بیلال له کاتی پارشینودا، چونکه نهو یو نه‌وه بانگ ده‌دا هه‌تا نه‌و که‌سانه‌ی له ئیوه‌ به‌خه‌به‌رن، تاگادار بکاته‌وه و نه‌وانه‌شتان که له خه‌ودانه، هه‌لېستینیت. «ته‌نانه‌ت مه‌ودای دوو بانگدانه‌که که‌م بووه. عائیشه‌ی ده‌گیرینته‌وه که : «قال رسول الله ﷺ: إِذَا أَدْنَى بِلَالٌ فَكَلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَدِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ، قُلْتُ: وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلَّا أَنْ يَنْزِلَ هَذَا وَيَضُدَّ هَذَا». «پیغه‌مبه‌ر» فرمووی: هر کات که بیلال بانگی‌دا، بخون و بخونه‌وه، هه‌تا کوږی (ام مکتوم) بانگ نه‌دات. ووتم : نیتوانی نهو دوو بانگه نه‌و نه‌ندازه نییه، مه‌گر نه‌وه که نه‌و له مینه‌به‌ر بینه‌ خوار و نه‌وه‌ی تریش بچینه‌ سه‌ر(یانی: مه‌وداکه‌ی که‌مه).»

فرموده‌ده‌کان (صحیحین) به‌ریوايه‌تی: (احمد، المسند (۲۵۲۰) / بخاری، الادب المفرد (۶۹۳)).

۱- (صحیح: (مسلم (۸۷۶) / ابوداود (۵۲۷)).

هر کس ته‌م زیکه‌ره به‌باشی بکات، ته‌چینه ناو به‌هه‌شت.

۲- (صحیح: (مسلم (۸۷۷) / ابوداود (۵۲۵) / ترمذی (۲۱۰)).

هر کس ته‌و زیکه‌ره بکات، گونا‌هه‌کانی ده‌به‌خشرین.

دوای ثهوه که بانگ بیژر که لیمه‌ی شایه تیدانی ووت، ثم زیکره ده خویندریت.^(۱)

(۳-۲) دوای دوای بانگ و بهر له قامهت کردن

دوای وه لأم دانه‌وه‌ی بانگ بیژر، سه له‌وات بنیره بو سه ریغه مبه‌ر ﷺ.^(۲)
 (دوای ناردنی سه له‌وات بو سه ریغه مبه‌ر ﷺ) ده ووتریت: (اللَّهُمَّ رَبَّ
 هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً
 مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ)^(۳)، (إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ)^(۴)

(په‌روه‌رد گارا! ته‌ی خوی ثم بانگه‌وازه ته‌واوه و نویژه دامه‌زراوه،
 بیه‌خشه به پیغمبر (الوسيلة: که شوینیکه له به‌ه‌شتا) وه هه‌روه‌ها
 که‌وره‌یی که پله‌یه‌کی به‌رزه. و بیگه‌یه‌نه بهم شوینه لیها توویه‌ی که
 به‌لینت پیداو. (به‌راستی که تو خلاف وه‌عهده ناکه‌یت.)

ثیماندار له نیوان بانگ و قامهت‌دا بو خوی بیاریته‌وه، چونکه دوعا و
 نزای ته‌و کاته رهت ناکریته‌وه.^(۵)

۱- (صحیح): (ابن خزیمه (ز ۴۲۲)).

۲- (صحیح): (مسلم (ز ۸۷۵) / ابوداود (ز ۵۲۳) / ترمذی (ز ۳۶۱۴)).

لهم زیکره ده‌بینته هوی شه‌فاعة‌تی پیغمبر ﷺ بو نه‌نجام‌ده‌ره‌که‌ی.

۳- (صحیح): (بخاری (ز ۶۱۴) / ابوداود (ز ۵۲۹)).

۴- (صحیح): (بیهقی، السنن الکبری (ز ۲۰۰۹) والدعوات الکبیر (ز ۴۹)).

۵- (صحیح): (احمد، المسند (ز ۱۳۳۵۷) / ابن خزیمه (ز ۴۲۶ و ۴۲۷)).

(۲-۴) دوعای قامه‌ت

(اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.)^(۱)

(اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.)^(۲)

۳- دوعا کانی پاک و خاوینی

(۳-۱) دوعای چوونه سهرتاو

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ.)^(۳)

((به ناوی خوا)) په‌روه‌ردگارا! په‌نا ته‌گرم به‌تو له جنوکه و

شه‌یتانه‌کانی پیس و چه‌پهل له‌نیږ و مینه‌کان.)^(۴)

۱- (صحیح): (بخاری (۶۰۵)).

۲- (صحیح): (أین‌أبی‌شیبه، ب، ۱، ل ۲۳۱).

۳- (صحیح): (بخاری (۶۳۲۲ و ۱۴۲) / مسلم (۸۵۷ و ۸۵۸)).

۴) هم دوعای به‌له‌چوونه سهرتاو ده‌خویندری و بی‌توو له‌شوینکی کراوه‌بیت، به‌له‌دانانی جله‌کان و بی‌توو که‌سی‌بجینه سهرتاو و له‌یادی بکات، ټیتر نای بیخوینی. چونکه پیغه‌میره ښه‌جوابی سلاوی که‌سینکی نه‌دایه‌وه (له‌گه‌ل ته‌وه که ولامدانه‌وه‌ی سلاو فەرزه) له‌کانی سهرتاو‌کردن دا. که‌واته

(عَفُوْا اَنۡكَ) (۱۱)

(خوايه! ليَم خوش به.)^(۲)

(۴-۱) دعای پیش ده‌ستونوژ

(بِسْمِ اللَّهِ) (۴)

(به ناوی خوا)

(۲-۴) دوعای دواي ته‌واوبووني ده‌ست‌نويز

(أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.)^(١)

دو‌عا کردن له سهرناو به هیچ شنوازی درووست نییه. به‌لام هه‌ندی له زانایان پینان وابه که نه‌گهر بی‌توو نه‌نیا قاچیکی خستبته ناو تاوده‌ست، نه‌وه مه‌کروه نییه. ب‌روانه: (مه‌ه‌زع، الدعاء و احکامه الفقهاء، ۱۷۴/۱-۱۷۵ وه فهرموددی (صحیح): مسلم (۸۴۹) / ابوداود (۱۶۷)).

۱- دبی: ثم دعایه دواى هاتنه دهر له سهر تاو بخوندردى و نه‌گه‌ر شوینه‌که کراوه بیت و بان ناوده‌ست و شونى ده‌ست شوشتن له‌په‌نا یه کهرى بن. به پئی فەرمووده‌ی زۆربه‌ی زانایان، دواى خو دابوشین، له دلدا بخوندردى. ب‌روانه: (مه‌یز، ۶، الدعاء و احکامه الفقهاء، ۱/۱۷۵).

۲- (صحيح): (ابوداود (ز ۳۰) / ترمذی (ز ۷) / ابن ماجه (ز ۳۰۰)).

۳- (صحیح): (احمد، المسند (۱۲۷۱۷ ز) / نسائی (۷۸ ز)).

مِنْ أَمَامِي نُورًا، وَ مِنْ خَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا، وَاعْظِمْ لِي نُورًا،
وَاعْظِمْ لِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا، اللَّهُمَّ اعْظِمْنِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي
عَصِي نُورًا، وَ فِي لَحْمِي نُورًا، وَ فِي دَمِي نُورًا، وَ فِي شَعْرِي نُورًا وَ فِي بَشْرِي
نُورًا.^(۱)

(خواهه له دلمدا نوور بهرپا بکهی، وهله زوبانم و له بیستن و بینین و
سه ره وه و خواره وه، راست و چهیم و پیشه وه و پاشه وه و له دهرونمدا
نوورم بدهیه، وه نوورم بۆگه وه بکهیت و نوورم تیدا گه وه بکهیت و
نوورم بۆ بکهیت و بمکهیته نوور. خوایه نوورم پی بیه خشی و له ده مارمدا
نورم بدهیتی. وه له گوشت و خوین و مو و پیستمدان نوورم بۆ زیاد بکه.)

(۲-۵) دوعای چوونه ناو مزگهوت

(أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِ الْكَرِيمِ، وَبِسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).^(۲)
(په نائیه گرم به خوای مهزن و به پرووی بهرپیزی و ده سه لاتی (که
شایسته ی شکۆ و گه وه یی ئه وه) له شهیتانی نه فرهت لی کراوی
له ره حمهت ده رکراو).
(بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ).^(۱)

(۱) (صحیح): (بخاری (۶۳۱۶) / مسلم (۱۸۲۴۵ و ۱۸۳۰-۱۷۳۴)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (۴۶۶) / بیهقی، الدعوات الکبیر (۶۸)).

هه ره که سه له کاتی چوونی بۆ مزگهوت، ئه م دوعایه بکات، شهیتان ده لی: ئه وه له ده ست من هینم و
پی زه ی بووی!

(به ناوی خوی گہورہ و درود سلاولہ سہ ریغہ مہری خواہ)

(اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ.)^(۳)

(خواہ! دہر گاکانی بہ حمہ تی خوت لی بکہوہ.)

(۳-۵) دوعای چوونہ دہر لہ مزگہوت

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ.)^(۳)

(خواہ! تہی پەرورہ دگار! من داوای فہزلی خوت لی دہ کہم.)^(۱)

۶- نزاکانی نویژ

(۱-۶) دوعای کاتی بہ کسان کردنی سہ فہ کانی نویژی بہ کومہل

(سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ.)^(۱)

(۱) (صحیح): (ابن ماجہ (۷۷۱) / ترمذی (۳۱۴)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۱۶۸۶ و ۱۶۸۵) / ابوداؤد (۴۶۵)).

(۳) (صحیح): (مسلم (۱۶۸۶ و ۱۶۸۵) / ابوداؤد (۴۶۵)).

(۴) لہ روالہ تی فہرموودہ کان وا دہردہ کہوی کہ دوعا کردن لہ کاتی ہاتن و چوونہ زوور و لہ حالی رؤیشندا دہی: کہ واتہ، بہ پیی فہرموودہی تیمامی مالیک، راوہستان بو دوعا کردن کہ راہہ تی ہہیہ و داہینراوہ.

بروانہ: (الحوادث و البدع، ۴: ۴۴؛ المدخل، ۲: ۴۴۷ و الذخیرہ، ۱۳: ۳۴۷)

(رپزه کانتان راسټ بکهن و بیان لکینن به یه که وه؛ چونکه رپنک کردنی
رپزه کانیش له ته وای و له باری نویزه وه یه.)

(۶-۲) نزاکانی دهست پیکردنی نویزه (استفتاح)

دوعای دواى ته کبیری دهست پیکردنی نویزه و بهر له خویندنی
فاتحه، که ته مانه:

اَللّٰهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِيْ وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اَللّٰهُمَّ
نَقِّنِيْ مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنْقَى الثَّوْبُ الْاَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اَللّٰهُمَّ اغْسِلْنِيْ مِنْ
خَطَايَايَ بِالْثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرْدِ. ^(۱)

(خوايه! نيوان من و گوناوه کانم دوور بڅه وه وهك چوڼ روژه لآت
ورپوژئاوات له يهك دوور خستوته وه. خوايه! له گوناوه کانم پاكم بکه وه،
ههروهك چوڼ كراسى سبى له چلك پاك ده بښته وه. خوايه! له گوناوه کانم
بمشوره وه به به فر و باران و ته زره.)

(سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ

غَيْرُكَ.) ^(۲)

(۱) (صحيح): (مسلم (۱۰۰۳) / ابوداود (۶۶۸)).

(۲) (صحيح): (بخارى (۷۴۴) / مسلم (۱۳۸۳ و ۱۳۸۲)).

(۳) (صحيح): (طبرانی، الدعاء (۵۰۶) والمعجم الاوسط (ب) ۲۴۲).

(خواهیه پاکى و بى‌گهردى و ستایش ههر بۆ تۆیه، وه ناوى تۆ پیرۆزه و فەرپرو به‌ره‌که‌تى زۆره و ده‌سه‌لاتت گه‌وره و بلند و هیچ به‌رستراویک نیه به‌حه‌ق، جگه له‌تۆ.)

(وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي، وَنُسُكِي، وَمَحْيَايَ، وَمَمَاتِي، لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي فَاعْفُرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. وَاهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا، لَا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ، لِيُنِّيكَ وَتَعَالَيْتَ، اسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.)^(۱)

(به‌پاکى و دلسۆزى پروم کرده شه و خوايه‌ى ئاسمانه‌کان و زهوى به‌ديه‌ئناوه و من له‌هاوبه‌ش دانه‌ران نيم. به‌راستى نوێز و عبادەت و ژيان و مردنم ته‌نها بۆ په‌روه‌ردگارى جيهانپانه‌و به‌وه‌فه‌رمانم پيکراوه و من له‌موسلمانانم. خوايه! تۆ پاشايت هيچ به‌رستراویک نيه به‌حه‌ق جگه له‌تۆ، تۆ په‌روه‌ردگارمى و من به‌نده‌ى تۆم، سته‌مم له‌نه‌فسم کرده‌و دان ته‌نيم به‌گوناهمدا. خوايه! له‌هه‌موو گوناوه‌کانم خۆش بيه، به‌راستى جگه له‌تۆ که‌س له‌گوناه خۆش ناي. وه پرينمويم بکه بۆچاکترين په‌وشت، که‌س

(۱) (صحيح): (مسلم (ژ ۱۸۴۹ و ۱۸۴۸) / ابوداود (ژ ۷۶۰)).

رینوینی ناکات بۆ چاکترینی ڕەوشت و ئاکار، جگە لە تۆ. وە کردەووی خرابیم لێ دووربخەووە کەس کرداری خرابیم لێ دوور ناخاتەووە جگە لە تۆ. خواپە! گوتراپەلێ تۆم و ئامادەم بۆ جێبەجێ کردنی فرمانە کانت. چاکە ھەمووی بە دەستی تۆیە و خراپەش نادەمە پال تۆ، وە من بە تۆو ھەم و بۆلای تۆ دەگەرپیمەووە. پاکێ و بێ گەردی و بڵندی بۆ تۆیە. داوای لێ خۆش بوونت لێ دەگەم و دەگەرپیمەووە بۆ لای تۆ.

(اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا)^(۱)

(اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، (وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ) (وَلَكَ الْحَمْدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ) (وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) (وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ) (اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَبِكَ آمَنْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ، وَمَا أَعْلَنْتُ) (أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ) (أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ)^(۲)

(۱) (صحیح): (مسلم (۱۳۸۶) / ترمذی (۳۵۹۲)).

(۲) (صحیح): (بغاری (۶۳۱۷) / مسلم (۱۸۴۴)).

(خوایە! ستایش بۆ تۆیە. تۆ نووری ئاسمانەکان وزەوی و ھەموو ئەوستانەي، کە تیانیدان، وە ستایش بۆ تۆیە، تۆ ھەلسۆرپنەری ئاسمانەکان و زەوی و ھەموو ئەوستانەي کە تیانیدان. ستایش بۆ تۆیە، مولکی ئاسمانەکان و زەوی و ھەرچی تیدا، ھی تۆیە. (ستایش بۆ تۆیە تۆ پاشای ئاسمانەکان و زەوی). (ستایش بۆ تۆیە). (تۆ ھەق و راستی، بەلینە کەت راستە و ووتە کەت راستە و گەیشتن پیت راستە و بەھەشت راستە و ئاگری دۆزەخ راستە و پیغەمبەرە (د.خ) راستن و محمد ﷺ راستە و رۆژی دوایی راستە). (خوایە! تەسلیمی تۆ بووم و پشتم بە تۆبەست و ئیمانم بە تۆ ھیناوە و گەرامەو و بۆلای تۆ، بە پشتیوانی تۆو بەرپەرچی دوزمنانم ئەدەمەو و ھەو ھوکی کیشەي خۆم و ئەو کەسەي مل نادات بۆ ھەق، دینمەو و بۆلای تۆ. لەو گوناھانەم خۆش بێ، کە پیشم خستەو لەوانەش کە دوام خستەو و ئەوەي بە پەنھانی ئەنجام داو و ئەوەي ئاشکرام کردووە. تۆ پیشخەري و تۆدواخەري و ھیچ پەرستراویک نیە بە ھەق جگە لە تۆ)^(۱)

(۱) خویندنی دوعای دەست پیکردنی نوێز بە پینج مەرج پەسەندیدە: ۱- لە نوێزیک غەیری نوێزی مەبیتدا بیت. ۲- خویندنی ئەم دوعایە نەبە ھۆی نەگەیشتن بە نوێز. ۳- نوێز خوین بە خویندنی ئەم دوعایە. بە شیک لە خویندنی سورەتی فاتیحە لە کيس خۆی ئەدات. ۴- بێتوو نوێز خوین نەگاتە رکەتی نوێز، نابێ دوعای (استفتاح) بخوین و دەبێ شوین ئیمان بکەوێ. ۵- بێتوو نوێز خوین بەر لە خویندنی سورەتی فاتیحە بگاتە نوێز، ئەوە خویندە کەي پەسندیدە. بەلام ئەگەر ئیمان بە دەنگی بەرز خەریکی خویندنی فاتیحە بیت، خویندنی ئەم دوعایە بە باش نەزانراو: چونکە خویندنی فاتیحە بە کەمە. برۆانە: (مہزیع، الدعاء و احکامہ الفقہیہ، ۱/ ۲۰۵-۲۰۸).

(۶-۳) دوعای چه مینه وه (رکوع)

(سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ).^(۱)

(پاکي و بى کهم و کورتی و گه وره یی بۆ پهروه ردگاری مه زن و گه وره مه.)

(سُبْحَانَ رَبِّيَ وَ بِحَمْدِهِ).^(۲)

(پهروه ردگاری من پاک و بى گهرده و ستایش و سوپاسی ته و ده کهم.)

(سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَ بِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي).^(۳)

(پهروه ردگارا! پاکي و بى کهم و کورتی و گه وره یی بۆ تۆیه، سوپاس و

ستایش لایه قی تۆیه و ستایش ته کهم، خوایه! الیم خوش بیه.)

(سُبُّوحٌ، قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ).^(۴)

(خوایه! پاکي و بى خه وشى و ته سییحات و پیرۆزی بۆ تۆیه،

پهروه ردگاری مه لایکه تان و روح.)

(اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي، وَ

مُخِّي، وَعَظْمِي، وَعَصْبِي، وَمَا اسْتَقَلَّ بِهِ قَدَمِي).^(۵)

(خوایه! بۆ تۆ چه میمه وه و ئیمانم به تۆ هیناو ته سلیمی تۆبووم.

گو یچکه، چاو، مۆخ، و ئیسقان، وه ده مار و هه موو ته م لاشه یه م، که

(۱) (صحیح): (مسلم) (ژ ۱۸۵۰) / ابوداود (ژ ۸۷۱) / ترمذی (ژ ۲۶۲).

(۲) (صحیح): (سراج، المسند) (ژ ۳۰۹) / طبرانی، الدعاء (ژ ۶۰۴).

(۳) (صحیح): (بخاری) (ژ ۴۹۶۷ و ۷۹۶۷) / مسلم (ژ ۱۱۱۳ و ۱۱۱۵).

(۴) (صحیح): (مسلم) (ژ ۱۱۱۹) / ابوداود (ژ ۸۷۲).

(۵) (صحیح): (مسلم) (ژ ۱۸۴۸ و ۱۸۴۹) / ابوداود (ژ ۷۶۰).

قاچه کانم هه‌لیان گرتووه، مل که چی تو بوون.

(سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ، وَالْمَلَكُوتِ، وَالْكِبَرِيَاءِ، وَالْعَظَمَةِ.)^(۱)

(پاکی و بی‌عه‌یه په‌روه‌ردگاری خاوه‌ن قه‌هر و ته‌سه‌روفی بی‌

سنوور و مولک و گه‌وره‌یی و مه‌زنی.)

(۶-۴) دوعای هه‌ستانه‌وه له جه‌مینه‌وه (رکوع)

(سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ.)^(۲)

(خوای گه‌وره ستایشی ته‌و که سه‌ی بیست، که ستایشی کرد و سوپاس و

پێزانینی بو ده‌رب‌پ‌یوه.)

(رَبَّنَا وَ لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ.)^(۳)

(په‌روه‌ردگار! ستایش بو تۆیه، ستایشیکی زۆری پاکی پیرۆز و موباره‌ک.)

(مِلَّةَ السَّمَوَاتِ، وَمِلَّةَ الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا، وَمِلَّةَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ،

أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُنَّا لَكَ عَبْدُكَ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا

أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.)^(۴)

(په‌ر به ئاسمانه‌کان و په‌ر به زه‌وی و په‌ر به نێوانیان و په‌ر به‌و شته‌ی، که

جگه له‌مانه بته‌وی، ته‌ی خاوه‌نی ستایش و پایه‌به‌رزنی، ره‌واتر بی‌له‌وه‌ی

(۱) (صحیح): (ابوداود (۸۷۳) / نسایی (۱۰۴۹) / بزار (۲۷۵۰)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۱۸۵۰) / ابوداود (۸۷۱) / ترمذی (۲۶۲)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۷۹۹) / ابوداود (۷۷۰) / نسایی (۱۰۶۲)).

(۴) (صحیح): (مسلم (۱۰۹۹) / ابوداود (۸۴۷) / نسایی (۱۰۶۸)).

بەندە دەیلێ و هەمووشمان بەندەى تۆین. خوایه! کەس رێگر نییه بۆ ئەو شتەى کە تۆ دەیبەخشی و بەخشەر نییه بۆ ئەو شتەى تۆ دەیگێریتەوه و هیچ خاوەن سامان و دەولەمەندى و پلەوپایەیهك، مال و منداڵ و پلە و پایەكەى سوودى پێ ناگەینى و رزگارى ناکا لەتۆ و هەموو سامان و شکۆیه ک هی تۆیه.^(۱)

(۵-۶) دوعای کەرنۆش

(سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى).^(۲)

(پاکى و بێ خەوش و گەورەیه، پەرورەدگارى زۆر بەرز و گەورەى من.)

(سُبْحَانَ رَبِّيَ وَبِحَمْدِهِ).^(۳)

(پەرورەدگارى من پاک و بێ خەوشە و ستایشى ئەو ئەکەم.)

(سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي).^(۴)

(۱) پیغمبەرە فەرموویانە: «هەركات پێش نوێژ ووتی: "سمع الله لمن حمده" ئێوه بڵین: "اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ". کە وتەى هەر کەس لە گەڵ وتەى فریشتەکان پێ: گوناھانى رابردووی ئەو دەبەخشرین.» (صحیح: بخاری (۷۹۶). کەواتە بە پێ ئەم فەرموودەیه، پیغمبەرە: لە نوێژی بە کۆمەڵدا بۆ پێشنوێژ ووتنی "اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ" و بۆ نوێژ خوێنیش "سمع الله لمن حمده" "موسستەحەب و پەسەندیدە نییه و بە یەكەوه ئەم ویردو نزایە تەوا ئەبێت.

(۲) (صحیح: (مسلم (۱۸۵۰ / ابوداود (۸۷۱) / ترمذی (۲۶۲)).

(۳) (صحیح: (سراج، المسند (۳۰۹) / طبرانی، الدعاء (۶۰۴)).

(۴) (صحیح: (بخاری (۴۲۹۳ و ۴۹۶۷) / مسلم (۱۱۳ و ۱۱۵)).

(خوايه! پاکی و بى کەم و کورتى و گەورەيى بۆ تۆيه. خوايه! ئىم خوش بيه.)

(سُبُّوحٌ، قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ.)^(۱)

(پاکی و بى کەم و کورتى و گەورەيى و پىرۆزى لایەقى تۆيه،

پەرورەدگارى مەلائیکەتان و روح (جبرئیل).

(اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ،

وَصُورُهُ وَشَقَّ سَمْعُهُ وَبَصَرُهُ، تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ.)^(۲)

(خوايه! کړنۆشم بۆ تۆ برد و باوەرم بە تۆ هێناو تەسلىمى تۆ بووم، پرووم

کړنۆشى برد بۆ تۆ خوايهي کەبەدى هێناو، وێنهي کيشاوه و بىستن و

بينينى بۆدارپشتوه. پاکی و بى خەوشى و گەورەيى بۆ (الله)ى چاکترينى

بەديهيته ران.)

(سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ، وَالْمَلَكُوتِ، وَالْكِبْرِيَاءِ، وَالْعَظَمَةِ.)^(۳)

(پاک و بى عەيبە پەرورەدگارى خاوەن قەھر و تەصەروفي بى سنوور و

مولک و گەورەيى و مەزنى.)

(۱) (صحيح): (مسلم) (۱۱۱۹) / ابوداود (۸۷۳).

(۲) (صحيح): (مسلم) (۱۸۴۸ و ۱۸۴۹) / ابوداود (۷۶۰).

(۳) (صحيح): (ابوداود (۸۷۳) / يهقي، السنن الكبرى (۳۸۴۰).

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ، دِقَّةَ وَجِلَّتِهِ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ.)^(۱)

(خوايه! له هه موو گوناوه كانم خووش بيه؛ له بچوك و گه وره ی، سه رها تا و كو تا یی و ئاشكرا و په نهانی.)

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.)^(۲)

(خوايه! په نائنه گرم به ره زای تو له تووړه بوونت وه په نائنه گرم به لیبووردهیت له سزادانت، وه له توړه یی تو په نائنه گرم پیت. په روهر دگارا! ناتوانم ستایشی تو بکه م، تو به و جوړه ی که خووت ستایشی خووت کردووه)^(۳)

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۱۱۱۲) / ابوداود (ژ ۸۷۸)).

(۲) (صحیح): (مسلم (ژ ۱۱۱۸) / ابوداود (ژ ۸۷۹)).

(۳) ټیگرای زانا یانی شهر عزان له سه ر دهقه شه رعیه کانی درووست بوونی دوعا له نوێزدا به تاییهت له له کرنوښدا، که نزیکتیرین کات و شوینی نزیک بوون له خوای گه وره یه، جهختیان کردووه، به لام له جوړی دوعا کانا نا کوکیان هه یه. وه به یی سونته ی پیغمبەر ﷺ و کردهوه و ټیگه یشتنی سه حابه کان ټیگه یه لکه به ک له سه ر حه رام بوونی دوعا (له هه ر یواریکدا، چ دنیا یی و چ قیامه تی) له نوێزدا نییه. نه گهرچی دوعای باش و په سندیدهو به نه تیسیر تاییه تمه ندیه کی خوی هه یه و ده بی دوعا خوین له کردنی دوعای حه رام خوی بهاریزی و ته نانهت به یی فهرمووده ی ئیمامی مالیک: موسته حه به که زور به نه ده ب و به ریز ی. بو نموده: نه م دوعایه نه کات که خوايه! رزق و رۆزیم بده یه، له حالیکدا که که سیکي دهوله مند بیت و ده بی هاوشیوه ی پیاوچا کان و نه و شینوه ی که له فورناندا هاتووه، دوعا و نزا بکات.

ده رباره ی حوکمی دوعا کردن له نوێزدا به غهیری زمانی عه ره یی، ټیگرای زانا یان، به دروستییان زانیوه و له راستیدا، به لگه یه کی روون و ئاشکرا له سه ر حه رام بوونی دوعا له نوێزدا و به غهیری زمانی عه ره یی (وه: فارسی. کوردی، بلوچی، تورکی و ...) نییه. ته نانهت له شه ریه تدا هاتووه، که حق وایه به زمانی عه ره یی بیت و نه و دوعا یانه ی که له فورثان و سونته تدا هه نه. بخویندیرین، به لام له شه ریه تدا، کو سیک بۆ دوعا کردن به غهیری زمانی عه ره یی نییه، به تاییهت بۆ نه و که سه ی که عه ره یی نارانییت. زانا یانی وه (محمد و ابو یوسف) له قوتاییانی ئیمامی نه عزمه. هه ندی له زانا یانی

(۶-۶) دوعای دانیشتنی نیوان دوو کړنوشدا (سجده)

(رَبِّ اغْفِرْ لِي رَبِّ اغْفِرْ لِي)^(۱)

(ته‌ی به‌روه‌دگارم! لیم خوښ بیه، لیم خوښ بیه.)

(۶-۷) نزاکانی کړنوشی خویندنی قورئان

(سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَبَحُولَهُ وَقُوَّتَهُ فَتَبَارَكَ ﴿۱﴾ اللَّهُ

أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿۲﴾)

(پروم کورنوشی برد بؤ تهو خوايه‌ی به‌دی هیناوه و بیستن و بینینی بؤ

د‌ارشتووه به‌گورین و توانای خو‌ی. پاک‌ی و بی‌گه‌ردی و گه‌وره‌یی بؤ

ته‌و(الله‌ی که چاکترینی به‌دیهینه‌رانه.)

مالیکی و قه‌ولی دروستی مه‌زه‌یی تیمامی شافعی و حنبلیه‌کان. له‌سر ته‌و باوهرپه‌نه که بؤ ته‌و که‌سه‌ی که عه‌رپه‌ی نازانی، دروسته و بؤ که‌سی زانا و شاره‌زا به‌ زمانی عه‌رپه‌ی، نادرسته و ده‌بته ه‌وی هه‌لوه‌شاندنوه‌ی نو‌یز. ته‌بوچه‌نیف، قه‌ولیک لای مالکیه و تاقمیک لای شافعیه‌کان. له‌سر ته‌م باوهرپه‌نه که هه‌ر که‌س(ج عه‌رپه‌ی بزانی یا خ‌ود نه‌یزانی) بؤی دروسته که له نو‌یز دا به‌ غه‌یری زمانی عه‌رپه‌ی دوعا بکات. بر‌وانه: (الفتاوی‌ الهندیة، ۶۹/۱؛ فتاوی‌ الشیخان، ۸۶/۱ قرطبی، الجامع لأحكام القرآن، ۸۹/۱ التهذیب فی الفقه الشافعی، ۱۲۶/۲؛ نو‌ی، المجموع، ۲۳۹/۳؛ ابن رجب، القواعد فی الفقه، ص ۱۳؛ فتاوی‌ قاضیخان بهامش الهندیة، ۸۶/۱ ابن عابدین، حاشیة ابن عابدین، ۵۶۱/۱ (له زانای مالیکی به ناوی لقانی ده‌یگنرته‌وه)، نو‌ی، المجموع، ۲۳۹/۳؛ شریینی، مغنی المحتاج، ۱۷۷/۱؛ خلود مه‌یزع، الدعاء و أحكامه الفقھیة، ۱- ۲۶۳ تا ۲۸۱.). خویندنه‌وه‌ی قورئان به پی‌ی ده‌قی فهرموده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر پ‌که له (رکوع و سجود) دا درووست نییه. بر‌وانه: (صحیح: (مسلم (۲/۱۱۰۳ و ۱۱۰۴) / ابوداود (۸۷۶) / نسایی (۱۰۴۵)).

(۱) (صحیح: (احمد، المسند (۲/۲۳۳۷۵) / ابن ماجه (۸۹۷))

(۲) (صحیح: (مسلم (۱/۱۸۴۸ و ۱۸۴۹) / ابوداود (۷۶۰)).

(۶-۸) ته حیات (تشهد)

(التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، أَلَسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَلَسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.)^(۱)

(درود و پارانمونه و لاله‌نمود و پاکی هەر بۆ (الله) یه^(۲) سلاو و په‌حمهت و به‌ره‌که‌تی خوات له‌سه‌ر بی‌ نه‌ی پیغمبر ﷺ سلاو له‌ نهمه‌ش و له‌ سه‌ر هه‌موو به‌نده‌ چاکه‌کانی خوا ﷺ شایه‌تی نه‌ده‌م که هیچ په‌سه‌راوێک نییه‌ به‌ حق شایانی په‌سه‌ستن بی‌ جگه‌ له‌ (الله) و محمد ﷺ به‌نده‌ و نیردراوی خوايه.)^(۳)

(۱) (صحیح): (بخاری (ژ ۸۳۱ و ۲۰۲ و ۸۳۵) / مسلم (ژ ۹۲۴)).

ئه‌گه‌رچی نهم باس و په‌وايه‌ته‌ له‌ دروست‌ترینی په‌وايه‌ته‌کانه‌ له‌ ته‌حیاتی یه‌که‌مه‌دا، به‌لام بزانی که سه‌له‌وات لێدان له‌ ته‌حیاتی یه‌که‌مه‌دا موسته‌حه‌به‌، له‌ باس و په‌وايه‌تی عایشه‌ ؓدا ده‌رده‌که‌وی، که پیغمبر ﷺ له‌ یه‌که‌م ڕکعه‌دا سه‌له‌واتی ده‌نارده‌ سه‌ر پیغمبر ﷺ، بۆیه‌ شوین که‌وتنی پیغمبر ﷺ له‌م دۆخه‌دا موسته‌حه‌به‌، به‌لام چونکه‌ به‌ (مسیء صلاته) نه‌ووت که‌ له‌ ته‌حیاتی یه‌که‌مه‌دا، سه‌له‌وات لێبده‌، بۆیه‌ دیارده‌یه‌که‌، که‌ فه‌رزه‌ نییه‌، به‌روانه‌ : (فهرموده‌ی عایشه‌: ئیبنی ماجه‌ (ژ ۱۱۹۱) / بیهقی، السنن الکبری (ژ ۴۸۲۲) و فهرموده‌ی (مسیء صلاته‌): بوخاری (ژ ۷۵۷ و ۷۹۳ و ۶۶۶۷ و ۶۲۱۵) / مسلم (ژ ۹۱۱ و ۹۱۲)).

(۲) (التَّحِيَّاتُ) یانی: جۆره‌کانی کرڤۆش بردن. (الصَّلَوَاتُ) یانی: دوعا و هه‌موو درود و سه‌له‌واته‌ فه‌رزه‌ و موسته‌حه‌به‌کان. (الطَّيِّبَاتُ) یانی: پاکی له‌ ووته‌ و کرده‌وه‌ و سیفات هه‌ر بۆ خوايه‌، به‌روانه‌ : (شرح عمدة الفقه، ۳/۱: ۳۰؛ الشرح المسع، ۳/۲۰۳-۲۰۶).

(۳) پیغمبر ﷺ وه‌هاوله‌کانی ﷺ، چ‌ نه‌وانه‌ی له‌گه‌لێانا نوێزیان نه‌کرد و چ‌ نه‌وانه‌ی له‌ پیغمبر ﷺ دوور بوون و له‌ ماله‌وه‌ وه‌ یان له‌ سه‌فه‌ردا نوێزیان ده‌کرد، له‌ ته‌حیاتی نوێزدا ده‌یان ووت "السَّلَامُ مالکُ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ" و ته‌نانه‌ت "عَلَيْكَ" به‌ واتای جزوری پیغمبر ﷺ له‌ پیش بوێزخوێن نییه‌، به‌لکو به‌ پێی فهرموده‌ی سه‌حیح (عبدالرزاق، المصنف (ب ۲۱۵) / احمد، المسند (۴۳۲۰)) فریشته‌کان نهم سه‌له‌واته‌ ده‌گه‌یه‌نه‌ پیغمبر ﷺ. ئه‌گه‌رچی به‌ پێی ریوايه‌تی (حسن) هه‌ندی له‌ سه‌حابه‌کان دوا‌ی قه‌وتی پیغمبر ووتویه‌نه‌ : "السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ". (ابن أبي شهبه‌،

(۶-۹) سلاوات لیدان له‌سهر پیغه‌مبه‌ر ﷺ له دواى ته‌حييات

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ، اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ.^(۱)

(په‌روه‌ردگار! درود و په‌رحمت برپېژه به‌سهر محمد ﷺ و خانه‌واده و که‌س و کارى محمد ﷺ هه‌روه‌ك درودت پ‌زانده‌سهر ئیبراهیم و که‌س و کارى ئیبراهیم دا ﷺ به‌پراستى تۆ سوپاس کړاو و خاوه‌ن شکوو به‌رزیت. په‌روه‌ردگار! به‌ره‌که‌ت و پیرۆزى برپېژه به‌سهر محمد ﷺ و که‌س و کارى محمد ﷺ دا. هه‌روه‌ك به‌ره‌که‌ت و پیرۆزیت پ‌زانده‌سهر ئیبراهیم و که‌س و کاره‌که‌ی دا ﷺ به‌پراستى تۆ سوپاس کړاو و خاوه‌نى شکوو به‌رزیت.)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ.^(۲)

۱/۲۹۳ (بروانه: (صحيح البخارى، ژ ۸۳۱: صحيح مسلم، ژ ۴۰۲: زادالمعاد، ۱/۲۰۸: مجموع الفتاوى، ۲۲/۶۶-۶۹ و ۳۴۸-۳۳۵ و عمدة الفقه، ۱/۳۰۴ و ۳۰۵).

(۱) (صحيح: (بخارى (ژ ۶۳۵۷) / مسلم (ژ ۹۳۶ و ۹۳۵)).

(۲) (صحيح: (بخارى (ژ ۶۳۶۰ و ۳۳۶۹) / مسلم (ژ ۹۳۸)).

(پهروهرد گارا! درود بده له سهر محمد ﷺ و خیزان و نهوه کانی، ههروهك درودت داوه له سهر كهس و كارى ئیبراهیم ﷺ. وه بهره كهت برپژیه به سهر محمد ﷺ و خیزان ونهوه كانیدا، ههروهك رڙاندوته به سهر كهس و كارى ئیبراهیم ﷺ. به راستی تۆسوپاس كراو و گه و ره به پزیت.)

(۶-۱۰) دوعای بهر له ته حیاتی کوتایی و پیش سلاودانه وه

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا
وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيْحِ الدَّجَالِ. ^(۱)

(پهروهرد گارا! په نات پى ده گرم له سزای گوږ و سزای دۆزهخ و هه راو
ئاشوبه ی ژيان و مردن و خرابه ی ده ججال) (المسیح الدجال).

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيْحِ
الدَّجَالِ، وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ
الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ. ^(۲)

(خوايه! په نات پى نه گرم له سزای گوږو په نات پى نه گرم له هه راو
ئاشوبه ی مه سیحی ده ججال و په نات پى نه گرم له ئاشوبه ی ژيان و مردن.

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۱۳۵۴) / ابوداود (ژ ۹۸۵)).

(۲) (صحیح): (بخاری (ژ ۶۳۶۸) / مسلم (ژ ۱۳۵۳)).

خوايه! په نات پي نه گرم له گونا و قهرزداری.

(اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفِرْ لِيْ
مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ).^(۱)

(په‌روه‌ردگار! سته‌میکی زوړم له نه‌فسی خوږم کردووه، جگه له تو هېچ
که‌س تاوان و گونا‌همان ناب‌خشی، که‌وايه؛ لیم ببوره، به‌راستی که تو
به‌خشنده و میهره‌بانی.)

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ، وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا
أَسْرَفْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ).^(۲)

(په‌روه‌ردگار! له و گونا‌هانه‌م خوږش بیه که پیشم خستوونه و پاشم
خستونه. خوايا! له و گونا‌هانه‌م خوږش بیه که په‌نهانی و ناشکرایي
کردوومن و نه و گونا‌هانه‌ی که زیاده ره‌ویم تیدا کردوونه. وه له هه‌موو
نه و تاوانه‌ی که تو پي زانتری له من. به‌راستی که پیشخه‌ر و دوا‌خه‌ر
توی و جگه له تو هېچ به‌رستراونک نییه به حق شایه‌نی په‌رستن بیت.)

(اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ).^(۳)

(۱) (صحیح): (بخاری (۷۳۸۷/۸۳۴۷) / مسلم (۴۰۴۳/۴۰۴۴)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۱۸۴۸/۱۸۴۹) / ابوداود (۷۶۰)).

(۳) (صحیح): (ابوداود (۱۵۲۴) / ابن حبان (۲۰۲)).

(پهروهرد گارا! یارمه تیم بده بووهی زیکر و یادی تو بکه م و

سویاسگوزارت بم و به باشرین شیوه به ندایه تی تو بکه م.)

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ

أُرَدَّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ.)^(۱)

(پهروهرد گارا! من له چاوچنوکي و ترسنوکي په نات پي ته گرم، په نات

پي ته گرم له وهی که به هو ی پیری یه وه په ککه و ته بم. ههروه ها په نات پي

ته گرم له سهختی ژیان و تاقیکردنه وه کانی و سزای ناو. گوږ.)

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ.)^(۲)

(خوايه! داواي به ههشتت لیده که م و په نات پي ته گرم له سزای ناگر.)

(اللَّهُمَّ بَعْلِمِكَ الْغَيْبِ، وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَخْبِنِي مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا

لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَشِيَّتَكَ فِي الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةِ، وَأَسْأَلُكَ كَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الرِّضَا وَالْقَضْبِ، وَأَسْأَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْغِنَى

وَالْفَقْرِ، وَأَسْأَلُكَ نَعِيمًا لَا يَنْفَدُ، وَأَسْأَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ لَا تَنْقَطِعُ، وَأَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ

الْقَضَاءِ، وَأَسْأَلُكَ بَرْدَ الْغَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ

وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ فِي غَيْرِ ضَرَاءٍ مُضِرَّةٍ وَلَا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، اللَّهُمَّ زَيِّنَا بِرِزْنَةِ

(۱) (صحیح): (بخاری (۶۳۵ و ۶۳۶ و ۶۳۷) / ترمذی (۳۵۶۷)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (۷۹۲) / ابن ماجه (۹۱۰)).

الإِيمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُّهْتَدِينَ.)^(۱)

(په‌روه‌ردگار! به زانستت به‌سه‌ر غه‌یب و توانای خۆت به‌سه‌ر خولقیندراواندا، تا کاتیک بمهیل‌وهه که زیان بۆم ئاسایی و باش بیت. کاتی بمړینه و بم گه‌رپنه‌وه لای خۆت که مردنم به قازانچ‌تر بیت. په‌روه‌ردگار! داوای مل‌که‌چی و ترس له تۆ ده‌که‌م له په‌نهانی و ئاشکرایي‌دا. و ووتنی وشه‌ی حق له کاتی خو‌شی و توره‌یی‌دا هر له تۆ داوا ده‌که‌م. میانه‌رپویی له ده‌وله‌مه‌ندی و هه‌ژاری‌دا هر له تۆ داوا کارم. داوای نیعمه‌تی‌کت لیده‌که‌م که نه‌برپته‌وه و بیناییه‌ک، که نه‌پچرپی و داوای ره‌زامه‌ندی دوا‌ی چاره‌نووست لیده‌که‌م. داوای ژبانیکی خو‌شت لیده‌که‌م له پاش مردن و چیرزی پروانیین و تامه‌زرویی دیدارت له تۆ داوا کارم، بی‌نه‌وه‌ی، که تووشی نه‌هامه‌تی و ئاشۆبه‌یه‌کی گومرا‌که‌ر بم. په‌روه‌ردگار! بمان رازینه‌وه به جوانی ئیمان، بمانخه‌ ریزی رینوینی‌که‌ران و رینوینی‌که‌راوان.)

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ بِأَنَّكَ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.)^(۲)

(په‌روه‌ردگار! دوات لیده‌که‌م به وه‌ی که تۆ تاکی و هاوېه‌شت نییه،

(۱) (صحیح): (نسایی (۱۳۰۵) / ابن حبان (۱۹۷۱)).

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۱۸۹۷۴) / ابوداود (۹۸۷)).

هر که‌س شه‌م دوعایه‌ بکات و داوای لیخو‌شبوون له خوا ځایبکات، نه‌به‌خسرت.

کهست لی نهبووه و له کهسیش پهیدا نهبووی و هاوتایه کت نییه، له
گوناهانم خوش بیی، بهراستی که تۆ بهخشنده و میهره بانی.

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ،
الْمَنَانُ، يَا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، إِنِّي
أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ.)^(۱)

(پهروهردگار! من ته نیا له تۆ نه پاریمه وه، ستایش هر بو تویه، هیچ
په رستراویک نییه به حق جگه له تۆ نه بی، هاوتا و هاوبه شت نییه یا
مه ننان! تهی به دی هینه ری ئاسمانه کان و زه وی! تهی خاوه نی شکو و
گه وره یی! داوای به هه شت لیډه که م و په نات پی ته گرم له سزای ناگر.)
(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْأَحَدُ الصَّمَدُ
الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.)^(۲)

(پهروهردگار! من په نا به تۆ نه گرم و داوا له تۆ نه که م و شایه تی
ته دم که تۆ (الله) ی و هیچ په رستراویک نییه جگه له تۆ. تۆ یه کتا و بی
نیازی که کهست لی نهبووه و له کهسیش پهیدا نهبووی و هاوتات نییه.)

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۱۳۵۷۰ ز) / ابوداود (۱۴۹۷ ز)).

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۲۲۹۵۲ ز) / ابوداود (۱۴۹۵ ز)).

نهم دوعایه ناوی گه وره و نه عزمی خواوه ونده و هر کس به و ناوه هر شتیک له خوا غلاداو بکات .
بنی دبه خشری.

(۶-۱۱) دوعای سلاودانه‌وی نویژ

پیغه‌مبه‌ر دوا‌ی ته‌واو بوونی له نویژ، پرووی ده‌کرده لای پاستی و ده‌یفه‌رموو: (السلام علیکم ورحمة الله.) وه له دواتر پرووی ده‌کرده لای چه‌پی و ده‌یفه‌رموو: (السلام علیکم ورحمة الله.)^(۱)

(۶-۱۲) دوعا‌کانی دوا‌ی سلاودانه‌وی نویژ

(أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.)^(۲)

(دوا‌ی لیخۆشبوون له (الله) ده‌که‌م (سی‌جار). به‌روه‌رد‌گارا! تۆ سه‌لامی و سه‌لامه‌تیش له تۆوه‌یه و تۆ‌پاکی و بی‌عه‌یبی و خاوه‌نی شکۆ و گه‌وره‌یی.
(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.)^(۳)

(۱) (صحیح): (ترمذی (۲۹۵) / ابوداود (۹۹۸)).

پیغه‌مبه‌ر به‌جۆریک سلاوی نویژی نه‌دایه‌وه. که لا‌جای له پشته‌وه ده‌بیندرا.
"السلام علیکم ورحمة الله" یانی: سلاو و به‌حه‌تی خوا له‌سه‌ر فریشته‌کان و موسولمانان و ئیمانداران
بی: بروانه: (صحیح): (ترمذی (۴۲۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۱۳۶۲) / ترمذی (۳۰۰) / نسایی (۱۳۳۷)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۸۴۴) و (۶۳۳۰) / مسلم (۱۳۶۶) و (۱۳۷۰)).

(اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ).^(۱)

(هیچ پهرستراوینک نییه به حق جگه له (الله) نه بی، هاوبه شی نییه، و مولک و دهسته لآت هی ئەوه و شایانی ستایش کردنه و توانای به سهر هه موو شتی دا هه یه. پهروه ردگار آهه ر چی تو بییه خشی رینگری نییه و هه ر شتی تو بیگریته وه و نه یده ی، کهس ناتوانی بیدات. مال و سامانی دهوله مه مند سوودینکی نییه بو دهر باز بوونی له سزای تو و هه موو شکو و گه وره ییه ک هه ر بو تو یه).

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ).^(۲)

(هیچ پهرستراوینک نییه به حق جگه له (الله)، تاک و ته نیایه و هاوبه شی نییه. مولک و دهسته لآت بو ئەوه و شایسته ی ستایش کردنه. و توانای به سهر هه ر شتی ک دا هه یه. هیچ هیزیک ی به رینگر له تاوانه کان نییه و هیچ یارمه تیده ریکیش جگه له و نییه و هیچ پهرستراوینک نییه به حق جگه (الله) نه بی جگه له (الله) هیچ کهس نا په رستین و نیعمه ت و گه وره یی هی ئەوه و ستایشی باش و چاک بو ئەوه و هیچ پهرستراوینک جگه له و نییه و به

(۱) (صحیح): (بخاری، الادب المفرد (ژ ۶۹۰) / ابوداود (ژ ۵۲۴)).

(۲) (صحیح): (مسلم (ژ ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲) / نسایی (ژ ۱۳۴۰)).

دلسوزی به ندایه تی ئەو دەکهین، ئەگەر چی که کافره کان پێیان ناخۆش بێ).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُن لَّهُ

كُفُوًا أَحَدٌ﴾.

(به ناوی خوای به خشنده و میهربان. تۆ ئەو موحه ممه د بلی: ئەو شته ی من ئیوه ی بۆ بانگ ئە که م ئەوه یه، که خوا تاک و ته نیایه. هه ر ئەو خوایه له ته نگانه دا پشت و به نیایه. که سی لی نه بوه و له که سیش پهیدا نه بووه. که سیش هاوچه شن و هاوپایه ی نییه.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾.

بلی: من په نا ئە گرم به په روه ردگاری پرووناکیی به ره به یان. له شه ر و خراپه ی هه رچی ئەو په روه ردگاره درووستی کردوو. له شه ر و خراپه ی تاریکه شه و و کاتی که ئەو تاریکه شه و ته چیته ناو هه موو شتی که وه، واته له و شه ر و خراپانه ی له تاریکه شه ودا روو ئەدهن. له شه ر و خراپه ی ژنانه ی جادوو که ریش که تاله به ن و ده زوو گریش ئەدهن و فووی پیا

ته کهن و ورده تفی لیّ ته پرتینن. له شهرو خراپه‌ی مروّقی چه سوودیش
له کاتی چه سه د بردنه که یانا)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَغُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۖ مَلِكِ النَّاسِ ۖ إِلَهِ النَّاسِ ۖ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۖ الَّذِي
يُؤْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۖ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾^(۱)

«بلیّ: من په‌نا ته گرم به په‌روه‌ردگاری هه‌موو ئاده‌میزاد و په‌رییان. تهو
په‌روه‌ردگاره‌ی که پادشای هه‌موو ئاده‌میزاد و په‌رییانه. که خوا و
په‌رستراوی هه‌موو ئاده‌میزاد و په‌رییانه. په‌نا ته گرم بهو خواجه له شه‌رو
خرابه‌ی تهو شه‌یتانه وه‌سوه‌سه خه‌ره دلّانه که هه‌ر که ناوی خوا هینرا
ته‌کشیته یواوه. تهو شه‌یتانه که وه‌سوه‌سه و توویره ته‌خاته سنگی خه‌لک. له
په‌ری و له ئاده‌میزاد..»

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا
يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ
حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾^(۲)

(۱) (صحیح): (ترمذی (۲۹۰۳) / احمد، المسند (۱۷۷۹۲)).

(۲) (صحیح): (نسائی، السنن الکبری (۹۹۲۸)).

هه‌ر کهس دوا‌ی هه‌ر نو‌یژی (آیه‌ی الکرسی) بخو‌ینیت، ته‌نیا مردن کو‌سپه له به‌رده‌م چوونی بو‌ناو به-
هه‌شت. (رنگر نییه جگه له‌وه نه‌بی که بم‌ری)

دواى هه‌ر نوټزىك بخوټندرى.^٢

(الله) زاتى(واجب الوجود)ى خاوه‌ن كه‌ماله. له‌هه‌موو عه‌يب و كه‌م و كورپيه‌ك پاكه، له‌سيفات و كرده‌وه‌يدا هيج جوړه كه‌م و كورپيه‌ك نيه. كه‌س نيه شايسته‌ى په‌رستن يى و به‌نده‌يى بۇ دروست يى نه‌و نه‌يى. چونكه هه‌ر نه‌و زيندوو به‌ زاتى خوټه‌تى و موحتاجى كه‌س نيه و ناىى. نه‌وه كه خوټى به‌ خوټه‌وه راوه‌ستاوه و به‌راستى خاوه‌نى بوونى خوټه‌تى و نه‌وه هوټى بوونى غه‌برى خوټه‌تى. هه‌ر نه‌و شايانى په‌رستن و به‌نده‌يى بۇ كردنه و كورنوش هه‌ر بۇ نه‌و نه‌برى. نه‌و (الله)يه و به‌ ئان يى ناگايى به‌سه‌رداناىه و نه‌وز ناىگرى و خه‌وى لى ناكه‌وى. هه‌رچى له‌ ئاسمان و زه‌ويدا هه‌يه منولى نه‌وه، نه‌و دروستى كردوون و بوون و نه‌بوون و مان و نه‌مانيان به‌ ده‌ستى تواناى نه‌وه. نه‌وه‌نده خاوه‌ن پاىه‌يه كټيه به‌ يى بيزنى نه‌و تكا بۇ تاوانبارى بكت؟ زانا و ناگاداره له‌ هه‌رچى له‌ به‌رده‌ستى عاله‌مدا هه‌يه و هه‌رچى له‌ دواى نه‌وان په‌يدا نه‌يى. هيج شتى له‌وه‌ى نه‌و نه‌يزانى كه‌س ناتوانى بيزانى په‌ى يى به‌رى، شتى نه‌يى كه‌ خوټى ريگاي زانينى يى بدات. كورسى خودا كه‌وره‌يه و فراوانه و هه‌موو ئاسمان و زه‌وى نه‌گرى و پاراستنى ئاسمان و زه‌وى خودا ماندوو ناكات. خودا به‌ پاىه‌ به‌رزه و به‌ زات كه‌وره‌يه.

^٢ هيج به‌لگه‌به‌كى شه‌رى نيه له‌سه‌ر نه‌و بابته كه‌ له‌ زيكره‌كانى دواى نوټز فوو به‌ له‌شدا كردن سوودى هه‌بيت.

(سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ (هر کامیان ۳۳ جار و دواتریش) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ).^(۱)

(جگه له (الله) هیچ په رستراوینکی به حق نییه. هاوبه شی نییه، مولک و دهستهلآت هر بو ته وه و شایسته ی ستایش کردنه و به سهر هر شتی دا توانایه.)

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ).^(۲)

(جگه له (الله) هیچ په رستراوینکی به حق نییه. هاوبه شی نییه، مولک و دهستهلآت هر بو ته وه و شایسته ی ستایش کردنه، زیندووه ته کاته وه و دهرینیت و به سهر هر شتی دا توانایه.)

(۶-۱۲) دوعای تاکی دواى سلاودانه وهى نويز

سوهیپ ﷺ ده گیرېته وه که پیغمه مبه ر ﷺ دواى ته و بوونی له نویزه کانیا

(۱) (صحیح): (اسلم (ز ۳۸۰ او ۱۳۸۱) / ابوداود (ز ۱۵۰۶)).

هر کهس دواى هر نویزى فېرژ تم دوعایانه بکات، هموو گوناوه کانی ته به خشری، نه گهر به قهرای کهفې سهر به حر بی.

(۲) (صحیح): (احمد (ز ۲۶۵۵۱) / ترمذی (ز ۳۴۷۴) / بزار (ز ۴۰۵۰)).

هر کهس ده جار تم دوعایانه له دواى نویزى به یانی و ده جار له دواى نویزى شتوان بکات، بو هر جار کردنى تم دوعایه، ده چاکه ی بو نه نووسرى و ده گوناوهی ده به خشری. ههروه ها بو هر جارنیک خویندنې تم دوعایه وهک ته وه وایه، که به رده یهک له نه وهی ئیسماعیل ښاد بکات و له و روزه دا هیچ گوناوه نیک زبانی بی ناگه یه نیت مه گهر هاوبه ش بو خوا دابنې. ههروه ها له به یانی تا کوو شو له زبانی شه بتان باریزراو ته بی.

ئەم نزاىه‌ی ته‌کرد. (اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي جَعَلْتَهُ لِي عِصْمَةً وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي جَعَلْتَ فِيهَا مَعَاشِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَأَعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ تَقْصِيكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ. لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.)^(۱)

(په‌روه‌ردگار! ئەو دینه‌ی که منت پێ پاراستوو، بۆم ته‌واو بکه، وه‌و دنیایه‌ی که بزێوی ژيانمت تێدا دیار کردوو، چاک‌ی بکه. په‌روه‌ردگار! من له‌ توره‌ییت به‌ ره‌زای تۆ په‌نا ته‌گرم و له‌ قه‌هر و زه‌بری تۆ په‌نا ته‌گرم به‌ر لێبۆرده‌ییت و له‌ تۆوه‌ په‌نا ته‌گرم به‌ تۆ. هێچ که‌س ناتوانی رێگر بێ له‌وه‌ی که به‌خشیوته و یان بێته‌ کۆسپ له‌به‌ر ده‌م ته‌و شته‌ی که نات هه‌وی. هه‌ول و کۆششی هێچ که‌س له‌ به‌را به‌ر ویستی تۆدا سوودی نییه‌.)

وه‌ مه‌عازی کۆری جه‌به‌ل ﷺ ده‌گیرته‌وه‌ که پێغه‌مبه‌ر ﷺ پێی ووتم که دوای ته‌واو بوون له‌ نوێزه‌کانا ئەم دو‌عا‌یه‌ بکات. «اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.»^(۲)

(په‌روه‌ردگار! یارمه‌تیم بده‌ بۆ وه‌ی که به‌ باشی زی‌کر و یاد‌ی تۆ بکه‌م و سوپاسگوزاری تۆ بم.)

۱- (صحیح): (نسائی (۱۳۴۶ ز) / ابن‌خزیمه (۷۴۵ ز)).

۲- (صحیح): (بخاری، الادب‌المفرد (۶۹۰ ز) / ابوداود (۱۵۲۴ ز)).

له (عبدالله بن زبیرؓ) ده گیرنه وه که پیغمبر ﷺ له دواى هەر نوڤژیکى فهرز هم نزیاهى کردوه: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ، وَلَهُ الشَّاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ). (هیچ پەرستراویک نییه به حق شایه نی پەرستن بئی جگه له (الله) که تاکه و هاوبه شی نییه و مولک و دهستلآت هەر هی ئه وه و شایه نی ستایش کردنه. ئه و به سەر هه موو شتی دا توانای هه یه. و هیچ هیژ و تواناییه ک نییه بو ئه نجامدانی هەر کرده وه یه ک به بئی ئیزنی ئه و. هیچ پەرستراویک به حق نییه جگه له و و هەر ئه و ئه پەرستین. هه موو نیعمه تیک و به خششیک هەر هی ئه وه و شایه نی ستایش کردنه، هیچ پەرستراویک نییه به حق جگه له و نه بئی و به سۆزه وه به ندایه تی ئه و ئه که یین، هەر چه نده بئی باوه ران پی یان ناخۆش بئی). (ابن زبیر) ئه لى: پیغمبر ﷺ دواى هەر نوڤژیک، به م شیوه ئه پارایه وه. ^(۱)

ههروه ها ئیمامی بوخارى رحمه الله به شیکی کتیه که ی به م شیوه ناو ناوه:

«بَابُ الدُّعَاءِ بَعْدَ الصَّلَاةِ» ^(۲)

(۱) (صحیح: (مسلم (ژ ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲) / نسائی (ژ ۱۳۴۰)).

(۲) (بخاری (ب ۱۶، ۷۸، ۶۳۲۹)).

(۶-۱۴) دهست به‌رز کردنه‌وه له کاتی دوعا کردندا

(رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغَيِّرُنَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا.)^(۱)

(کابرایه‌ک له هه‌مان ده‌رگا، هاته‌ ناو مزگه‌وت و له به‌رامبه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌ستا که وه‌عزی ته‌دا و ووتی: مه‌ر و مالاته‌کان له‌به‌ین چوون و ریځاکانیش تینک چوون، داوا له په‌روه‌ردگار ﷺ بکه هه‌تا بارانمان بۆ بیارینی. پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌ستی به‌رز کرده‌وه و دوعای کرد و فه‌رمووی: په‌روه‌ردگار! بارانمان بۆ بیارینه، په‌روه‌ردگار! بارانمان بۆ بیارینه.

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۰۱۳ و ۱۰۲۱) / مسلم (۲۱۱۵-۲۱۱۹)).

(۶-۱۵) نزای نویزی داوای چاکه کردن له خودا (استخاره)^(۱)

جاییری کوری عه بوللاﷻ ده لی: پیغمبهر ﷺ (استخاره) ی
فیرده کردین ههر وهک چون سوپه تیکی قورثانی فیر نه کردین و
نه یفه رموو: ههر کات یه کی له ئیوه ویستی کاری ته نجام بدات، جگه له
نویزی فهرز، نه وه با دوو رکات نویز بکات. دواتر بلیت: (اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ
تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ
هَذَا الْأَمْرَ -وَيُسَمَّى حَاجَتَهُ- خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي -أَوْ
قَالَ: عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ- فَاقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ
هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي -أَوْ قَالَ: عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ-
فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ.)^(۲)

(۱) ئەم دوعایه دوا ی دوو رکات نویزی سوننهت و به نییه تی نویزی ئیستیخاره نه کریت. ههر چهنده
هه ندی له زانایان دوعا و ستایشی بهر له نویزی ئیستیخاره به په سهند دهرانن. به لأم پیده چی که
خویندنی باش نه بیت، چونکه له ریوایانه کاندایاسی لی نه کراوه و دووباره بوونه وهی دوعاش
په سهندیده نییه. چونکه دهیی یهک جار بکوتریت، به لأم بۆ ئەو که سهی که هزی له زیاتر
نه نجامدانی ئیستیخاره هه یه، دووباره بوونه وهی نویز و دوعا بۆ وی په سهندیده یه.

داب و نه ریتی نویزی ئیستیخاره: گوێزایه ملی و مل که چی قهلبی و راستی له دوعا کردن دا. ووتنی دوعا
به کینایه و یان به زمانی دایک، پروو به قیبله بوون و به دهستی بهرزرکراوه. شایسته یه که بهر له
که یشتن به لیبرانی کۆتایی. ئیستیخاره بکری و دوا ی ئیستیخاره ش راویز بکریت و نه گهر مه یلی قهلبی
بۆ یه کی له کرده وه کان و دهست هات، نه نجامی بدات و هیچ نیشانیگ له شه ریه تدا دانه تراوه، که
هیما یه ک بیت بۆ نه نجامدانی و هه لیزاردنی بۆ ئەو که سه.

ههر ئیستیخاره یه ک، جگه له نویزی ئیستیخاره، وهک ئیستیخاره به قورثان. قال گرته وه و. ... له
شه رعی بیرۆزی ئیسلامدا هه رانه و پوچه له.

(۲) (صحیح: (بخاری (۱۱۶۲) / ابوداود (۱۵۴۰)).

(په‌روه‌ردگار! به زانستی خۆت داوای خیر و چاکه‌ت لیده‌که‌م و به توانای خۆت داوای توانایت لیده‌که‌م. له‌فه‌زل و گه‌وره‌ییت داوا ده‌که‌م. چونکه‌ تۆ توانای و منیش بیده‌سته‌لآت و ناته‌وانم و تۆ ته‌زانی و من نازانم و تو زانای هه‌موو نه‌هینی و په‌نه‌انییه‌کانی. په‌روه‌ردگار! ته‌گه‌ر له‌ زانستی تۆدا ته‌م مه‌سه‌له‌ (داواکاری خۆی ته‌لێت) چاکه‌ی دین و دنیا‌ی منی تیدا‌یه‌، یان ته‌لێت: له‌ ئیستا و داهاتووی کار و بارمدا، ته‌وا بۆم هاسان بفرموو و نه‌سیبم بکه‌ و به‌ره‌که‌تی به‌سه‌ردا برژینه و ته‌گه‌ر له‌ زانستی تۆدا ته‌و کاره‌ بۆم خراپه‌ له‌ دین و دنیا‌مدا، ته‌وا لێم دور بخه‌وه و له‌ هه‌ر شوینیک خیر و چاکه‌م به‌ نسیب بکه‌ و دل و ده‌روونی پی‌ رازی بکه‌).

که‌سیک که‌ داوای خیر و چاکه‌ له‌ خوا عز و جل بکات و راویژ به‌ که‌سانی بر‌وادار بکات و له‌ کاره‌که‌ی‌دا پی‌راگر بی‌ و پشت به‌ خوا عز و جل بیه‌ستی، په‌شیمان نابێته‌وه. خ‌وای گه‌وره‌ عز و جل ته‌فرمووی: ﴿ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴾ (آل‌عمران/ ۱۵۹) « له‌ کارو بارا برسیان پی‌ بکه‌ و راویژیان له‌ گه‌ل بکه‌، جا که‌ برپارت دا کاره‌که‌ بکه‌ی، پشت به‌ یارمه‌تی خوا بیه‌سته‌، بی‌گومان خ‌وای گه‌وره‌ ته‌وانه‌ی خوش‌ته‌وی که‌ پشتی پی‌ ته‌به‌ستن).

(۶-۱۶) دوعای قنوت له نوێزی ویتردا

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.)^(۱)

(په‌روه‌ردگار! له‌ توره‌ بوونت په‌نا ته‌ گرم به‌ رازی بوونت و له‌ سزای تۆ په‌نا ته‌ گرم به‌ لی‌بوورده‌یی تۆ. خوا به‌! له‌ تۆ په‌نا ته‌ گرم به‌ تۆ. ناتوانم به‌ بێی گونجاو و شایسته‌ ستایشی تۆ بکه‌م، نه‌و شیوه‌ی که‌ خۆت ستایشی خۆت کردووه‌.)

(۶-۱۷) پارانه‌وه‌ی دوا‌ی سلاودانه‌وه‌ی نوێزی ویتر

سَيِّ جَارِ بَلَى: (سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ) و جارێ سێهه‌م به‌ ده‌نگینکی به‌رز و کراوه‌ ته‌مه‌ی بێ زیاد بکات. (رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ.)^(۲)

(۶-۱۸) دوعا و نزای نوێزی رۆژ و مانگ گیران

(إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا...)^(۳)

(مانگ و رۆژ، دوو نیشانه‌ن له‌ نیشانه‌کانی گه‌وره‌یی و ده‌سته‌لاتی خوا‌ی گه‌وره‌ ﷻ و به‌ هۆی مردن و ژیا‌نی هه‌یج که‌سی، ناگیرین. که‌وا به‌:

(۱) (صحیح): (مسلم (۱۱۱۸) / ابوداود (۸۷۹)).

(۲) (صحیح): (نسائی (۱۶۹۹) / ابن ابی شیهه‌، المصنف (ب ۱۹۸)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۱۰۴۴) / مسلم (۲۱۲۷)).

هه ركات مانگ و خۆرگيرانتان بينى، بيارپنه وه، ته كيير لييدهن، نويز
بكه ن و خيرات بكه ن.)

(۶-۱۹) دوعای نوێزه بارانه (استسقاء)

(اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالطَّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ
وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ).^(۱)

(پهروهردگار! باران له دهووبه رمان بيارينه نه به سهه ئيمه دا، ئه ی پهروهردگار!
باران به سهه کيو و دۆله کان و شوينی روانی دارو دره خته کان بيارينه.)
(أن رسول الله ﷺ كان إذا رأى المطر قال: اللَّهُمَّ صَيِّباً نافعاً).^(۲)

(پينغه مبهه رﷺ، هه ر کات باران باريني ئه بينی، ئه يفه رموو : پهروهردگار!
بارانيکی زۆر و به سوود بياريني.)

۷- پارانه وه کانی رۆژوو

(۷-۱) دوعای له کاتی به ربانگ کردندا

(ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ، وَتَبَّتِ الْأُجُرُ إِن شَاءَ اللَّهُ).^(۱)

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۰۱۳ و ۱۰۲۱) / مسلم (۲۱۱۵-۲۱۱۹)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۱۰۳۲) / نسائی (۱۵۲۳)).

(تىنوايه تى رۆيشت و دهماره كان رهوينه وه و پاداشى رۆژووش - به ويستى خوا - مسؤگهره).

(۷-۲) پارانه وهى رۆژووان بۆ خاوه ن مال

(اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ، وَاعْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمَهُمْ.)^(۲)

(پهروهردگار! ئه وهى كه پيشت به خشيون، به ره كه تى به سهردا برپزه و لىيان ببوره و رهحمى يان بى بكه.)

(۷-۴) ئه و رۆژووانهى كه ئامادهى خوان بى و نه خوات، با دوعا بكات

(إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ فَلْيُجِبْ، فَإِنْ كَانَ صَائِمًا فَلْيُصَلِّ وَإِنْ كَانَ مُفْطِرًا فَلْيُطْعِم.)^(۳)

(ئه گهر يه كىك له ئىوه، ميوان كرا، با بچيت، ئه گهر به رۆژوو بوو با بپارپته وه، ئه گينا با بخوات.)

(۷-۵) ئه گهر كه سىك جوينى به رۆژووان دا يان سووكايه تى

پىكرد، با بلى.

(إِنِّي صَائِمٌ، إِنِّي صَائِمٌ.)^(۴)

(۱) (حسن): (بزار (۵۳۹۵) / ابوداود (۲۳۵۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۵۴۵۹) ابوداود (۳۷۳۱) / ترمذی (۳۵۷۶)).

(۳) (صحیح): (مسلم (۳۵۹۳) / ابوداود (۲۴۶۲)).

(۴) (صحیح): (بخاری (۱۸۹۴) / مسلم (۲۷۵۹)).

(من بهرۆژم، من بهرۆزووم.)

(۶-۷) نزاى شەۋى قەدر

(اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي.)^(۱)

(پەرۋەردگار! تۆ لېبوردە و بە خىندەي، لېبوردە يىشت پى خوشە،

كەوايە، ئەي پەرۋەردگار! لېم خوش بىە.)

۸- نزاكانى كاتى حەج و عومرە

(۱-۸) تەلپىە كردنى حاجى لە حەج و عومرەدا

(لَيْتَكَ اللَّهُمَّ لَيْتَكَ، لَيْتَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَيْتَكَ، إِنَّ الْحَمْدَ، وَالنُّعْمَةَ، لَكَ

وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ.)^(۲)

(ئەي پەرۋەردگار! گوپرايەل و فەرمانبەردارم، گوپرايەلەم، ھاوبەشت

نييە، گوپرايەلەم. ستايش و مولك و دەستەلات بۆ تۆيە، تۆ ھاوبەشت

نييە.)

(۱) (صحيح): (احمد، المسند (۲۵۳۸۴) / ترمذى (۳۵۱۳)).

(۲) (صحيح): (بخارى (۵۹۱۵) / مسلم (۲۸۶۸)).

(۲-۸) ته کبیر لیدان له کانی گه‌یشتن به به‌رده ره‌شه‌که (حجر الأسود)

(طافَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى الرُّكْنَ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ عِنْدَهُ وَكَبَّرَ).^(۱)

(پیغه‌مبه‌ر ﷺ به سواری و شتر ته‌وافی به‌یتی ته‌کرد و هه‌ر کات ته‌گه‌یشته لای به‌رده ره‌شه‌که، به ده‌ستی ئاماژه‌ی بۆ ده‌کرد و ته‌کبیری لیده‌دا).

(۳-۸) پارانه‌وه له به‌ینی لای یه‌مانی و به‌رده‌ره‌شه‌که

﴿ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴾^(۲).
(البقره ۲۰۱)

(خودایا! له دنیا‌دا چاکه‌مان پی‌به‌خشه و له رۆژی قیامه‌تیشدا چاکمان پی‌به‌خشه و له سزای ئاگر به‌ناپارێزه).

(۴-۸) دو‌عای وه‌ستان له سه‌فا و مه‌روه

کانی که پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌گه‌یشته کبوی سه‌فا و مه‌روه، ئهم ئایه‌ته‌ی ته‌خوینده‌وه: ﴿ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ ﴾ (به‌راستی که سه‌فا و مه‌روه له شه‌عائیری خوای گه‌وره‌نه). له‌پاشان فه‌رمووی: سه‌عی و

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۶۱۳ و ۵۲۹۳)).

(۲) (حسن): (عبدالرزاق، المصنف (ب ۵ ل ۵۰) / احمد، المسند (۱۵۳۹۹)).

تَيَكُّوْشَان لَه شَوِيْنيكا ده‌ست بِيْ ته‌كه‌م كه يه‌كه‌م جار خوا يادی لِيْ
 كِردووه. له‌وكاته‌دا پيغه‌مبه‌ر ٱٱ له سه‌فا وه ده‌ستی پيكرد و لِيْ
 وه‌سه‌ر كه‌وت تا كه‌عبه‌ی ته‌بيني، دواتر رَوو به قبیله ده‌وه‌ستا و ده‌يگوت
 : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ تَه‌كَبيري لِيْته‌دا و ته‌و نزايه‌ی ده‌كرد. (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
 لَا شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ).^(۱)

(هیچ په‌رستراویک نییه به‌حق جگه له (الله) نه‌بی، تاكه‌و هاوبه‌شی
 نییه. مولک و ده‌سته‌لآت هی ته‌وه و شایسته‌ی ستایش‌کردنه و توانای
 به‌سه‌ر هه‌ر شتی‌دا هه‌یه. جگه له‌و هیچ په‌رستراویک نییه و تاك و
 ته‌نیا‌یه. ته‌وه، كه به‌لِيْنی خَوی هِنیا‌یه‌دی و به‌نده‌كه‌ی خَوی سه‌رخست و
 به‌ته‌نیا‌یی هه‌موو تاقمه‌كاني تَيَكشكاند.) وه له‌و به‌ینه‌دا، چهند دوعایه‌کی
 ته‌كرد و ته‌م دوعایه‌شی سِيْ جار دووباره ته‌كرده‌وه له سه‌ر كِيْوی
 مه‌روه‌ش ته‌م كارانه‌ی ته‌نجام ته‌دا.

(۸-۵) پارانه‌وه‌ی رَوُزِی عه‌ره‌فه

(لَيِّيكَ اللَّهُمَّ لَيِّيكَ لَيِّيكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ لَيِّيكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكُ
 لَا شَرِيْكَ لَكَ).^(۲)

(۱) (صحيح): (مسلم (٣٠٠٩ و ٣٠١٠) / ابوداود (١٩٠٧)).

(۲) (صحيح): (نسائي (٣٠٠٦) / ابن خزيمة (٢٨٣٠)).

(ئەى بەروەرد گارا! گوپرايه ل و فەرمانبەر دارم، گوپرايه لم، هاوبه شت نيه، گوپرايه لم. ستايش و مولک و دهسته لات بو توپه، تو هاوبه شت نيه).

(۶-۸) پارانه وه له (مشعر الحرام)

رَكِبَ الْقَصْوَاءَ حَتَّى أَتَى الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ (فَدَعَا، وَكَبَّرَ، وَهَلَّلَهُ، وَوَحَّدَهُ) فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا فَدَفَعَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ.^(۱)

(پیغمه بهر ﷺ سواری (قصوا) بوو که وشتره کهى بوو، هه تا گه یشته (مشعر الحرام). پرووی کرده قیبله و پارایه وه و ووتی: "الله اکبر و لا إله إلا الله" ئەوهنده مایه وه هه تا رۆژ به تهواوی پرووناک بوو و له پاشان و دواى خۆرپه لاتن به رهو (منی) به ریکه وت).

(۷-۸) ته کبیر لیدان له کاتی (ره می جهمه رات) به هه ز یخ و خرپه بهردیک

(يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحِصَاةٍ عِنْدَ الْجِمَارِ الثَّلَاثِ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ، وَيَقِفُ يَدْعُو مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، رَافِعًا يَدَيْهِ بَعْدَ الْجَمْرَةِ الْأُولَى وَالثَّانِيَةِ. أَمَّا جَمْرَةُ الْعَقَبَةِ فَيَرْمِيهَا وَيُكَبِّرُ عِنْدَ كُلِّ حِصَاةٍ وَيَنْصَرِفُ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا).^(۲)

(له کاتی ره می جهمه راتدا، له گهل هاویشتنی هه ر خرپه بهردیک ،

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۳۰۰۹ و ۳۰۱۰) / ابوداود (ژ ۱۹۰۷)).

(۲) (صحیح): (بخاری (ژ ۱۷۵۳) / نسایی (ژ ۳۰۸۳)).

تہ کبیر لیبدا. بہ ہاویشتنی ہر زیخ و خرہ بہ ردیک تہ کبیر لیبدا و دواتر
لہ رہمی یہ کہم و دووہہ مدا پروو بہ قبیلہ بوہستی و دہست بہرہ و ئاسمان
بہرز بکاتہوہ و بیاریتہوہ. دواتر رہمی (عقبہ) دا بکات و لہ گہل ہاویشتنی
ہہر خرہ بہ ردیک تہ کبیر لیبدات و بہ بی و ہستان پروات.)

(۸-۸) دوعا لہ کاتی سہر برین و قوربانیکردندا

(بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ (اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ) ^(۱) اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي.) ^(۲)

(بہ ناوی خوا و خوا گہورہ ترینہ. خواہ! لہ لایہن تۆوہیہ و بو تۆیہ.
خواہ! لیم قبول بکہ.)

۹- دوعای زہ کات

(۱-۹) دوعا بو زہ کات دہر

خوای گہورہ ﷺ تہ فہرمووی: (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ

بِهَا وَصَلِ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ) (توبہ / ۱۰۳)

(۱) (صحیح): (بخاری (۵۵۵۸) / مسلم (۵۱۹۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۵۲۰۳) / ابوداود (۲۷۹۴)).

(زه کات وهر بگره له مالی ئه مانه تا پاکیان بکاته وه له گوناھی زه کات نه دان. دوعای خیر و عه فویان بۆ بکه، که دوعا کردنی تۆ مایه ی ره حه تی و دنیاییه بۆ ئه وان.)

۱۰- نزاکانی جهاد کردن

(۱-۱۰) دوعا بۆ شه هید بوون له پیناوی خودا

پیامبر ﷺ فرموده اند: (مَنْ سَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ تَعَالَى مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ.)^(۱)

(هه ر کهس به راستی داوای شه هید بوون له خوا بکات، خوای گه وره ﷺ ده گه یینینه پله کانی شه هاده ت، هه ر چه نه که له ماله وه و به نه خوشی یان به پیری بمری.)

(۲-۱۰) نزای کاتی رویشتنی خه باتگیران (موجاهیدین)

(أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ.)^(۲)

(دین و ئه مانه ت و کۆتایی کار و بارم ده سپیرمه ده ست په روهر دگار.)

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۱۹۰۹)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (ژ ۲۶۰۳) / محاملی، الدعاء (ژ ۵)).

(۱۰-۳) نزاى ده‌رچوون له جيهاد

(اللَّهُمَّ أَنْتَ عَزُودِي، وَأَنْتَ نَصِيرِي، بِكَ أَجُولُ، وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أَقَاتِلُ).^(۱)

(په‌روه‌ردگارا! تۆ پشتیوان و یارمه‌تیده‌رمی، به یارمه‌تی تۆ ده‌جولیم و په‌لاماری دوژمنان ئه‌ده‌م و به یارمه‌تی تۆ ئه‌جه‌نگم.)

(۱۰-۴) دوعای پروو به‌روو بوون له‌گه‌ل دوژمن

(اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الْآخِرَةِ فَاعْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ).^(۲)

(په‌روه‌ردگارا! به‌راستی که ژيان، ژيانی پاشه‌پروژه، خوايه! له کۆچه‌ران و یاریده‌ده‌ران (مهاجرین و انصار) خوش به و لییان ببوره.)

(۱۰-۵) دوعا له کاتی شه‌رو جيهاددا

(اللَّهُمَّ نَزِّلْ نَصْرَكَ).^(۳)

(په‌روه‌ردگارا! سه‌رکه‌وتنی خۆتمان بۆ دابه‌زینه.)

(۱) (صحيح): (احمد، المسند (۱/۲۹۰) / ابوداود (۲/۲۶۳۴)).

(۲) (صحيح): (بخاری (۳۷۹۶ و ۶۴۱۳) / مسلم (۴/۷۷۵ و ۴۷۷۵)).

(۳) (صحيح): (مسلم (۴/۷۱۶)).

(۶-۱۰) پارانه وه له کاتی تیک شکان به دهستی دوژمنه وه

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ اللَّهُمَّ لَا قَابِضَ لِمَا بَسَطْتَ وَلَا بَاسِطَ لِمَا قَبَضْتَ وَلَا هَادِيَ لِمَا أَضَلَلْتَ وَلَا مُضِلَّ لِمَنْ هَدَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُقَرَّبَ لِمَا بَاعَدْتَ وَلَا مُبَاعِدَ لِمَا قَرَّبْتَ اللَّهُمَّ ابْسُطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَرَخِّمَتِكَ وَفَضْلِكَ وَرَزْقِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ الَّذِي لَا يَحُولُ وَلَا يَزُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ يَوْمَ الْعِلَّةِ وَالْأَمْنِ يَوْمَ الْخَوْفِ اللَّهُمَّ إِنِّي غَائِذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أُعْطَيْتَنَا وَشَرِّ مَا مَنَعْتَ اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْإِيمَانَ وَزَيِّنْهُ فِي قُلُوبِنَا وَكَرِّهْ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ وَاجْعَلْنَا مِنَ الرَّاشِدِينَ اللَّهُمَّ تَوْفَّقْنَا مُسْلِمِينَ وَأَخِينَا مُسْلِمِينَ وَالْحَقِّقْنَا بِالصَّالِحِينَ غَيْرَ خَرَايَا وَلَا مَفْتُونِينَ اللَّهُمَّ قَاتِلْ الْكُفْرَةَ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ رُسُلَكَ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِكَ وَاجْعَلْ عَلَيْهِمْ رِجْزَكَ وَعَذَابَكَ اللَّهُمَّ قَاتِلْ الْكُفْرَةَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ إِلَهُ الْحَقِّ^(۱).

(پهروهرد گارا! هه موو ستایشکردنیک شایه نی تویه. خوا یا! نه و شته ی که تۆ بیده ی، که س ناتوانی لئی ریگر بیت و نه وه ی که تۆ نهیده ی، که س ناتوانی بیدات. نه و که سه ی تۆ گو مرای بکه ی که س ناتوانی ری نیشان بدات و نه و که سه ی که تۆ ری نوینی بکه ی، که س ناتوانی گو مرای بکات. نه و شته ی که ئیزنی نه ده ی که س ناتوانی بیبه خشی و شتیک بیبه خشی

(۱) (صحیح: (احمد، المسند (۱۵۴۹۲) / بخاری، الادب المفرد (۶۹۹)).

كەس ناتوانى كۆسپ بى لەبەردەمى. كەسىك، كە تۆ دوورى بخەيتەۋە
 كەس ناتوانى نىزىكى بىكەتەۋە و ئەو كەسەي كە تۆ نىزىكى بىكەيت، كەس
 ناتوانى دوورى بخاتەۋە. پەرۋەردىگار! بەرەكەت و رىزق و رەھمەتى
 خۇتمان بەسەردا بېرىنە. خاۋايا! نىعمەتلىكمان بەدەيە كە نەگۈر و بەردەۋام
 بىت. پەرۋەردىگار! لە كاتى پىۋىست، نىعمەت و لە كاتى ترسدا ھىمنى و
 پارىزاۋى لە تۆ داۋا دەكەين. پەرۋەردىگار! بەنا ئەگرىن لە شەرىپى ئەو
 شتەي كە پىت بەخىشۋىن و ئەو شتەي كە لىت قەدەغە كىردۋىن.
 پەرۋەردىگار! ئىمان و باۋەر لاي ئىمە خۇشەۋىست بىكە و لە دىلماندا
 بى رازىنەۋە و كوفىر و بى دىنى و نافەرمىانى لاي ئىمە ناپەسەند و ناشىرىن
 بىكە. بىمانكە بە رېنىشاندىرى خەلىك. پەرۋەردىگار! بە ئىمانەۋە بىمانىرنە و
 بە ئىمانىشەۋە زىندۋومان بىكەۋە و پىۋەلكاۋى پىۋاچاكانمان بىكە، لە
 ھالەتلىكدا كە فرىۋ خۋاردۋو سوۋك نەبىن. پەرۋەردىگار! ئەو كافرانە لە
 بەين بىبە كە پىغەمبەران بە درۆ ئەخەنەۋە و سزاي خۇتايان بەسەردا
 بىچەسپىنە. پەرۋەردىگار! ئەو كافرانەي، كە كىتەيت بۆ رەۋانە كىردۋون، لە
 بەينيان بىبە. ئەي خاۋەندى ھەق!

۱۱- پارانه وه له رۆژی ههینی و جهژنه کان

(۱-۱۱) خویندنی سوڤه تی (کهف) له رۆژی ههینی دا

(مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ).^(۱)

(هەر کەس لە رۆژی ههینی دا، سوڤه تی (کهف) بخوینی، لهو ههینییه تا ههینییه کی تر، نوورێک دایده گری.)

(۲-۱۱) خویندنی سوڤه ته کانی (سجده، إنسان، جُمُعَه، منافقین، اُعلی و غاشیه) له نوێزه کانی رۆژی ههینی دا

«كان النبي يُقرأ في الجمعة في صلاة الفجر (السجدة) و(الإنسان).»^۲

(پیغمبەر ﷺ له نوێزی به یانی رۆژی ههینی، سوڤه ته کانی (سجده – انسان) ی ته خویند.)

«كان النبي يقرأ في صلاة الجمعة سورة (الجمعة) و(المنافقين).»^۳

(پیغمبەر ﷺ له نوێزی ههینی دا سوڤه ته کانی (جمعه – منافقین) ی

(۱) (صحیح): (نسائی، السنن الکبری (ژ ۱۰۷۹۰) / حاکم، المستدرک (ژ ۲۰۷۳)).

(۲) (صحیح): (بخاری (ژ ۱۰۶۸۹) / مسلم (ژ ۲۰۷۲ و ۲۰۷۱)).

(۳) (صحیح): (مسلم (ژ ۲۰۶۸-۲۰۷۰) / نسائی (ژ ۱۴۲۱)).

ته خویند. «كان رسول الله ﷺ يقرأ في العيدين و في الجمعة ب(الأعلى) و(الغاشية).»^١

(پیغه مبه ر ﷺ له نویژی ههینی و نویژی جهژنه کاندا، سوهره ته کانی (أعلى - غاشیه)ی ته خویند.)

(٣-١١) دوعا کانی دواى نویژی ههینی

به پێی فهرمووده ی پیغه مبه ر ﷺ، هه ر کهس دواى نویژی ههینی سوهره ته کانی (حمد، ناس، فلق، اخلاص) بخوینێ، نهفس و مالى تهو تا ههینی داهاتوو پارێزراو دهی.^٢

(٤-١١) دوعا له دوايين کاته کانی رۆژی ههینی

تهبوو هورپه یه ره ده گێرێتهوه: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يَقُلُّهَا.»^٣ « پیغه مبه ر ﷺ له رۆژی ههینی دا زیکری ته کرد وو دواتر وتیان؛ که له م رۆژه دا کاتیک ههیه که ئیماندار لهو کاته دا له خوا نه پاراوه تهوه، له حالیکدا که وهستاوه و نویژ ته کا و ته گه ر داواى شتیک له خوا ﷺ بکات، تهوه خواى گه و ره ﷺ پێی ته به خشی.

(١) (صحیح): (مسلم (ژ ٢٠٦٥ و ٢٠٦٦) / ابوداود (ژ ١١٢٤ و ١١٢٥)).

(٢) (صحیح): (ابن ابی شیهه (ب ٩٨) / بیهقی، شعب الایمان (ژ ٢٥٧٧)).

٣- (صحیح): (بخاری (ژ ٩٣٥ و ٩٣٦) و ٦٤٠٠) / مسلم (ژ ٢٠٠٦-٢٠٠١) / ابوداود (ژ ١٠٤٨) / ابن ماجه (ژ ١١٣٧) / ترمذی (ژ ٤٩١) / نسایی (ژ ١٤٣٠-١٤٣٢).

پيغمبر ﷺ به دهسته کاني تاماژه ی کرد که کاتيکي که مه.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثِنْتَا عَشْرَةَ (سَاعَةً) لَا يُوْجَدُ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ سَاعَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ.)^(۱)

پيغمبر ﷺ فرموي: رږږي هه يني دوانزه کاترميره و لهو رږږه دا کاترميرنک هه به که هه ر موسولماننک لهو کاته دا له خوا ﷺ بپارپته وه و داوای شتيک له خوا ﷺ بکات، خواي گه وره ﷺ پي ته به خشي. ته و کاته له دواين کاته کاني ثيواره دا بدوژنه وه.

(۱۱-۵) دوعا له شهو و رږږي جه ژنه کاند

جه ژني رهمه زان: تا ده تواني، دواي خوړن او ابوون له رږږي جه ژن تا کاتي نويزي جه ژن ته کبير ليږدات. خواي گه وره ﷺ ته فرموي: «وَلْتَكْمِلُوا أَلْعَدَّةَ وَلْتَكْبِرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْتُكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» (البقره/۱۸۵) که رږږووي مانگه که تان ته واو کرد با ته کبيری خودا بکه ن و بلين (الله اکبر) له سهر ته وه که هيدايه تي داوون بو ته و رږږووه. هيوايه سوپاسي خودا بکه ن. جه ژني قوربان: دواي نويزه کاني رږږي جه ژني قوربان و رږږاني (تشریق) - تا دوايي نويزي ثيواره - ته کبير ليږدات.^(۲)

(۱) (صحيح): (عبدالله بن وهب، الموطأ (۲۰۸) / ابوداود (۱۰۵۰)).

۲- نيمام نه حمه دی کورې حنبعل، ووتوبه تي که زانايان له سهر ته و باوهره په کړان. بروانه: (ابن قدامة، المغني، ب ۲۷ (۲۴۵)).

خوای گه‌وره علیه السلام ته‌فه‌رمووی: «وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ» (البقره / ۲۰۳)
 «ناوی خودا بئین له چهند رۆژیکدا، که له سبه‌یینی عه‌ره‌فه‌وه تا عه‌سری
 رۆژی چواره‌می جه‌زنه.»

۱۲- دوعا‌کانی مه‌ییت (جنا‌نز)

(۱-۱۲) ته‌لقین دادانی که‌سیک له حالی سه‌ره‌مه‌رگ‌دا

(مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ).^(۱)

(هه‌ر که‌س دوا ووته‌ی له دونیادا (لااله الا الله) بی‌ت، ته‌چیته‌ ناو

به‌هه‌شت.)

(۲-۱۲) نزای دوا‌ی ده‌ر‌چوونی روح و داخستنی چاوه‌کانی مردوویه‌ک

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِفُلَانٍ (بِسْمِهِ) وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ، وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي
 الْغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ).^(۲)

(ته‌ی په‌روه‌رد‌گارا! له فلانی خو‌ش بیه (ناوی به‌یینی) و پله‌ی به‌رز

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۲۲۰۳۴) / ابوداود (۳۱۱۸)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۲۱۶۹ و ۲۱۷۰) / ابوداود (۳۱۲۰)).

بکوهه له ناو هیدایهت دراواندا و سه‌ره‌رشتی منالانی بکه له نیوان خزم و که‌سیدا و له ئیمه و له‌و خوش بیه. ئه‌ی په‌روه‌ردگاری عاله‌میان! گوهره‌که‌ی فه‌راخ و فراوان و پر نوور بکه.

(۱۲-۳) دوعا بۆ مردوو له نویژی مردوو

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ،
وَاعْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالتَّلَجِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ
الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ
زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ (وَعَذَابِ النَّارِ)).^(۱)

(په‌روه‌ردگار! لێی خوش بیه و به‌حمی پی بکه و سه‌لامه‌تی به‌ نسیب
بکه و لێی ببوره. په‌روه‌ردگار! ڕیزی لیبگره و گوهره‌که‌ی فه‌راخ و فراوان
بکه. به‌ ئاو و به‌فر و ته‌رزه‌ بیشۆره و وه‌ک چۆن لیباسی سپی له‌ پیسای
پاک ته‌که‌یته‌وه، وا گونا‌هه‌کانی لی دارمه و پاکی بکه‌وه. په‌روه‌ردگار!
مالیکی باشت‌ر له‌ ماله‌که‌ی، خیزانیکی باشت‌ر له‌ خیزانه‌که‌ی و هاوسه‌ریکی
باشت‌ر له‌ هاوسه‌ره‌که‌ی پی بیه‌خسه و بیخه‌ ناو به‌هه‌شت و له‌ سزای ناو
گوهر و ئاگری دۆزه‌خ بیبارێزه.)

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرْنَا وَ

(۱) (صحیح): (مسلم (۲۲۷۶-۲۲۷۸) / ترمذی (۱۰۲۵)).

اٰتٰنَا. اَللّٰهُمَّ مِنْ اَحْسَنِهِ مِّنَّا فَاَخِيهِ عَلٰى الْاِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَقَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَقَّهِ عَلٰى الْاِيْمَانِ، اَللّٰهُمَّ لَا تُخْرِمْنَا اَجْرَهُ وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ. ^(۱)

(خوايه! له زيندوو مردوومان، له ئاماده و نه‌هاتومان، له بچوک و گه‌وره‌مان و له ژن و پياومان خوښ بيه. خوايه! هر که‌ستیک له نيو ئيمه‌دا ته‌ژنيت، له سه‌ر ئيمان بي‌زيينه و هر که‌سيشمان ده‌مريني، به ئيمان‌ه‌وه بيمرينه. په‌روه‌ردگارا! له پاداشي ته‌م موسي‌به‌ته‌بي به‌شمان مه‌که و دواي ته‌و گومرمان مه‌که.)

اَللّٰهُمَّ اِنْ فُلَانٌ بَيْنَ فُلَانٍ فِيْ ذِمَّتِكَ، وَحَبْلُ جِوَارِكَ، فَقِهِ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَاَنْتَ اَهْلُ الْوَفَاءِ وَالْحَقِّ، فَاغْفِرْ لَهُ وَاَرْحَمْهُ اِنَّكَ اَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ. ^(۲)

(په‌روه‌ردگارا! فلانی کورې فلان، له ژیر چاودیري و په‌نای تو دایه. خوايه! له فیتنه و هه‌رای گوړ و سزای ناگر بی‌پاريزه. بی‌گومان تو‌خواه‌نی وه‌فا و حه‌قی. خوايه! لې خوښ بيه و په‌حمي پی بکه. تو به‌خشنده و می‌ره‌بانی.)

(اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرِّدْ فِيْ حَسَنَاتِهِ، وَاِنْ كَانَ مُسِيْنًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ). ^(۳)

(په‌روه‌ردگارا! ته‌م که‌سه به‌نده‌ی تو‌یه که موحتاجی په‌حمه‌تی تو‌یه،

(۱) (صحیح): (نسای، السنن الکبری (۱۰۹۱۹) / ابوداود (۳۲۰۳)).

(۲) (صحیح): (ابن ماجه (۱۴۹۹) / ابوداود (۳۲۰۴)).

(۳) (صحیح): (ابویعلی، المسند (۶۵۹۰) / ابن حبان (۳۰۷۳)).

ئه‌گهر چاکه، چاکه‌کانی بۆ زیاد بکه و ئه‌گهریش خراپه، لێی خوش بیه^(۱)

(۱۲-۴) دوای دلنه‌وایی کردن

(إِنَّ اللَّهَ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى ... فَلْتَصْبِرْ
وَلْتَحْتَسِبْ.)^(۲)

(ئه‌وهی که خوا ده‌بیاته‌وه، خۆی خواوه‌نییه‌تی و ئه‌وه‌بیش که ده‌بیه‌خشی هه‌ر خۆی خواوه‌نییه‌تی. هه‌ر شتیک کاتنکی دیاریکراوی هه‌یه. ده‌بی سه‌بر بگری و چاوه‌پێی پاداش به.)

(۱۲-۵) دوای له‌ کاتی خستنی مردوو بۆ ناو گۆر

(بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ.)^(۳)

(به‌ ناوی خوا ❦ و به‌ پێی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر ❦ مردوو ئه‌خه‌مه‌ ناو گۆر.)

(۱۲-۶) دوای دوا‌ی ناشتنی مردوو

(اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْهُ.)^(۴)

(۱) تیکرای زانیان له‌سه‌ر ئه‌و باوه‌رنه‌ که نوێزی مردوو جوار ته‌کبیری هه‌یه که دوا‌ی به‌که‌م ته‌کبیر، سوره‌تی فاتحه‌ ته‌خویندري و له‌ ته‌کبیری دووه‌مه‌دا سه‌له‌وات ده‌دری له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ❦ و له‌ دوا‌ی ته‌کبیری سه‌هه‌م دوا‌ ته‌کری و له‌ دوا‌ ته‌کبیری چواره‌م سلا‌و ئه‌درته‌وه. هه‌رچه‌نده‌ هه‌ندی پێیان وایه که دوا‌ی ته‌کبیری چواره‌م خویندنی دوا‌ جایزه. لهم‌ فهرموودانه‌دا ده‌رته‌که‌وی که دوا‌ کردن تابه‌ت نه‌کراوه له‌ دوا‌ی یه‌کی له‌ ته‌کبیره‌کان. بره‌وانه: (مه‌یزع، الدعاء و احکامه‌ الفقهيّه، ۱/ ۳۹۷-۴۰۸).

(۲) (صحیح): (بخاری (ژ ۶۶۵۵ و ۱۷۸۴) / مسلم (ژ ۲۱۷۴)).

(۳) (صحیح): (احمد، المسند (ژ ۵۲۳۳) / ابوداود (ژ ۳۲۱۵)).

(۴) (صحیح): (عبدالله بن احمد، السنة (ژ ۱۴۲۵) / ابوداود (ژ ۳۲۲۳)).

(په‌روه‌ردگار! لای خوش بیه و له‌سه‌ر) جوابی پرسیاره‌کانی مونکیر و نه‌کیر (دامه‌زرای بکه). (

(۷-۱۲) دوعای سهردانی گورستان

(السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ، مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ) (وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأَخِرِينَ) 'أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ'.^(۲)

(سلاوتان لی بیت ته‌ی ته‌هل و خواوه‌نی ته‌م مه‌نزله. که تیماندار و موسولمانن. به‌ئیزن و ویستی خوا تیمه‌ش به‌ئیوه ته‌گه‌ین. خوی گه‌وره
 ﷺ ره‌حم بکات به‌رابدووانمان و دواکه‌وتوانمان. له‌خوی گه‌وره‌ﷺ بو
 خو‌مان و بو‌ئیوه ته‌پاریینه‌وه، که بمانپاریزی.)

دوای ناشتی مردوو(منکر و نکیر) پرسپاری لی ته‌که‌ن: داوا له‌خوا بکه‌ین که ته‌م مردوو له‌سه‌ر جوابی فریشته‌کان دامه‌زراو بکات.

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۲۲۹۹ و ۲۳۰۱) / نسایی (ژ ۲۰۳۷ و ۲۰۳۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (ژ ۲۳۰۲) / ابن‌ماجه (ژ ۱۵۴۷)).

۱۳- پارانه‌وهی سه‌ودا و مامه‌له

(۱-۱۳) دوعا بۆ دانه‌وهی قهرز

(اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِخَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ).^(۱)

(په‌روه‌ردگارا! پرۆق و پرۆزی جه‌لالم بده‌یه و پرۆقی جه‌رامم به‌نه‌سیب مه‌که و به‌گه‌وره‌یی خۆت له‌خه‌لکم بێ نیاز بکه.)

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ).^(۲)

(په‌روه‌ردگارا! په‌نا به‌تۆ نه‌گرم له‌غهم و په‌زاره و دل ته‌نگی و له‌سستی و بێ ده‌سه‌لاتی، په‌نات بێ نه‌گرم له‌له‌چاوجنۆکی و ترس و قورسای قهرزدار و شکستی پیاوانی ئیسلام.)

(۲-۱۳) دوعای کاتی دانه‌وهی قهرز به‌خاوه‌ن قهرز

(بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ، إِنَّمَا جَزَاءُ السَّلْفِ الْحَدُّ وَالْأَدَاءُ).^(۳)

(۱) (صحيح): (بزار (۵۶۳) / ترمذی (۳۵۶۳)).

هه‌ر كه‌س نه‌م نزا به‌كات، نه‌گه‌ر به‌قه‌رای كۆنۆك قهرزدار بێت، خوای گه‌وره غلله‌ قهرزه‌كه‌ی بۆ نه‌داته‌وه.

(۲) (صحيح): (بخاری (۲۸۹۳ و ۶۳۶۹) / مسلم (۷۰۴۸)).

(۳) (صحيح): (احمد، المسند (۱۶۴۱۰) / نسایی (۴۶۸۳)).

(خوای گه‌وره‌علی، به‌ره‌کەت بخاته مال و سامانت، پاداشتی قەررز دەر،
سپاس کردن و دانه‌وه‌ی قەرزه‌که‌یه‌تی.)

(۱۳-۲) نزای زه‌ماوه‌ند کردن یان ک‌رینی ئازهل

هەر کاتی یه‌کی له ئیوه‌ ژنی خواست و وستر یان ئازهلینکی ک‌ری، با
بلی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتُهَا عَلَيْهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا
وَشَرِّ مَا جَبَلْتُهَا عَلَيْهِ.)^(۱)

(په‌روه‌رد‌گارا! داوای چاکه‌ی ئەو و ئەو چاکه‌یه‌ت لێده‌که‌م که
خستووته سه‌ری و په‌نا به‌ تۆ ئەگرم له خراپه‌ی ئەو و ئەو خراپه‌ی که
خستووته سه‌ری.)

۱۴- نزاکانی ژن خواری

(۱-۱۴) دوعای پیش ماره‌کردن و هەر وتاریک

پێغه‌مبه‌ر ﷺ له کاتی ماره‌کردن و هەر وتاریک‌دا ئەم دوعایانه‌ی
ئەکرد: (إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا مَنْ يَهْدِ

(۱) (صحیح): (ابوداود (۲۱۶۲) / ابن‌ماجه (۲۲۵۲)).

هەر کات که‌سێک له ئیوه‌ وسترینکی ک‌ری، ده‌ستی پێدا بک‌نیشی و ئەم دوعایه‌ بکات.

اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضِلُّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٣﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٤﴾^(۱)

(ستایش شایسته‌ی خواجه و داوای یارمه‌تی له‌و‌ته‌که‌ین و هه‌ر له‌وی داوای به‌خشش و لی‌بوردن ته‌که‌ین. له‌ پیسی نه‌فسی خو‌مان به‌نا به‌خوا ته‌گرین. هه‌ر که‌س که‌ خوا رپ‌نوینی بکات، که‌س ناتوانی رپی لی‌ون بکات و هه‌ر که‌س که‌ خوا گو‌م‌رای بکات، که‌س ناتوانی رپ‌نوینی بکات. شایه‌تی نه‌دم که‌ هیچ به‌رستراوینک نییه به‌حق جگه‌ له‌ (الله) و شایه‌تی نه‌دم که‌ محمد به‌نده و نیردراوی خواجه. (ته‌ی ئیمانداران! له‌و‌خوا به‌ترسن، که‌ یه‌کتری بی‌سویند نه‌ده‌ن و بترسن له‌وه‌ی که‌ خزمایه‌تی بی‌چرن، بی‌گومان خوی گه‌وره‌ ناگای لی‌تانه. (ته‌ی ئیمانداران! به‌راستی له‌خودا بترسن، ترسینکی راسته‌قینه، که‌ شایه‌نی گه‌وره‌یی و به‌ده‌سه‌لانی خودا بی‌و‌هه‌ول بده‌ن و تی‌یک‌وشن که‌ له‌سه‌ر نایینی ئیسلام نه‌بی، نه‌مرن.) (ته‌ی نه‌و که‌سانه‌ی ئیمان‌تان هیناوه‌! له‌خوا بترسن و قسه‌یی بکه‌ن که‌راست و دروست و دامه‌زراویی.)

(۲-۱۴) دوعای پیروزیایی کردنی زه‌ماوه‌ند

(بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ).^(۱)

خودا به‌ره‌که‌تتان پی به‌خشی و به‌ره‌که‌ت بخاته ناو کاروبارتان و
هاوسه‌رگیریتان پیروژ و پر خیر بکات).

(۳-۱۴) دوعای نه‌و که‌سه‌ی که‌هاوسه‌رگیری نه‌کات

نه‌گه‌ر یه‌کی له‌ ئیوه‌هاوسه‌رگیری کرد، بلی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ).^(۲)

(په‌روه‌ردگارا! داوای چاکه‌ی نه‌و و نه‌و چاکه‌یه‌ت لیده‌که‌م که‌خستووته
سه‌ری و په‌نا به‌ تو ته‌گرم له‌ خراپه‌ی نه‌و و نه‌و خراپه‌ی که‌خستووته‌سه‌ری).

(۴-۱۴) دوعای به‌ر له‌ سه‌رجینی کردن له‌گه‌ل‌هاوسه‌ر

(بِسْمِ اللهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا).^(۳)

(به‌ ناوی خوا. خواجه‌ شه‌یتانمان لی دوور بخه و شه‌یتان له‌و منداله‌ش
که‌ پیمان‌ی نه‌به‌خشی، دوور بکه‌وه).

(۱) (صحیح): (سعيد بن منصور، السنن (۵۲۲) / ابوداود (۲۱۳۲)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (۲۱۶۲) / ابن‌ماجه (۱۹۱۸)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۵۱۶۵ و ۳۲۷۱) / مسلم (۳۶۰۶ و ۳۶۰۷)).

هه‌ر که‌س له‌ کاتی سه‌رجینی کردن له‌گه‌ل‌خیزانی نه‌م دوعایه‌ بکات، نه‌گه‌ر خوی گه‌وره‌منالی بی
به‌خشین، نه‌وا له‌ شه‌رو فیتنه‌ی شه‌یتان پارێزراوه‌.

(۱۴-۵) دعای دوا میوانی

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ، مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ).^(۱)

(سپاس و ستایش بُوَ ته و خواجه ی که تم خوارده نییه ی بی به خشیم، بی ته وه ی که توان و هیژیکم هه بی.)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مُوَدَّعٍ، وَلَا مُسْتَغْنَى عَنْهُ رَبَّنَا).^(۲)

(ستایشی زور و پاک و بی خهوش شایسته ی ته و خواجه یه، که بی تیازه و خاوه نی هه موو شتیکه. هه میشه داوا له و ته کری و هه موو شت هه ر له و داوا ته کری. پهروه ردگارا! ستایش کردنه که مان قبول بکه.)

(۱۴-۶) دوعا بُو پاریزراوی مندال

پیغمبر ﷺ تم دوعایه ی ته کرد و حه سه ن و حوسینی به خوا
ته سپارد تا بیانپاریزی. (أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ،
وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ).^(۳)

(هه ر دووی ئیوه (حسن و حسین) به وشه جوان و ته واوه کانی (الله) له

(۱) (حسن): (احمد، المسند (۱۵۶۳۲) / دارمی، السنن (۲۶۹۰)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۵۴۵۸) / ابوداود (۳۸۵۱)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۳۳۷۱) / ابوداود (۴۷۳۹)).

به م دوعایه، مندال له گیانی شه پتانه کانی په ری و بنیاده م پاریزراو ئه بی و پیغمبر ﷺ و نبیراهیم ﷺ و نبیسماعیل ﷺ و یشحاق ﷺ تم دوعایه یان کردووه.

هر خرابیه کی شهیتان و گیانله بهری مه ترسیدار و خاوهن زههر و
جاویسی به خوا ته سپیرم.)

(۷-۱۴) دوعا له کاتی سهربرینی (عقیقه)

(بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ (اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ) ^(۱) اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي.) ^(۲)

(به ناوی خوا و (الله) گه وره ترینه. په روه ردگارا! له تووه یه و بو تووه.

خوایه! لیم قبول بکه.)

۱۵- پارانه وه له به یانیان و شه وانه دا ^(۳)

پیغه مبه ر ^(۴) فهرمووی: «لأن أقعد مع قوم يذكرون الله تعالى من صلاة الغداة حتى تطلع الشمس أحب إلى من أن أعتق أربعة من ولد إسماعيل، ولأن أقعد مع قوم يذكرون الله من صلاة العصر إلى أن تغرب الشمس أحب إلى من أن أعتق أربعة.» ^(۴)

(۱) (صحیح): (بخاری (۷۳۹۹) / مسلم (۵۱۹۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۵۲۰۳) / ابوداود (۲۷۹۴)).

(۳) کاتی زیکر کردن به یانیان له نوژی به یانییه وه دهست بی ته کا. تا کاتی جینشه نگاو و زیکر کردن له شه ویش له نوژی شیوان را دهست بی ته کا. تا نوژی به یانی.

(۴) (صحیح) (جگه له: «أعتق أربعة»): ابوداود (۳۶۶۹).

«ئەگەر لای کۆمەلێ دابنیشم، کە لە نوێزی بەیانیهوه تا کاتی خۆرپه‌لاتن زیکری خوا بکه‌ن، لای من خۆشتر و خۆشه‌ویست‌تره‌، کە چوار کەس لە نه‌وه‌کانی ئیسماعیل (عليه السلام) ئازاد بکه‌م. وه‌ ئەگەر لای کۆمەلێ دابنیشم، کە لە نوێزی ئیواره‌وه‌ تا خۆرئاواوون زیکری خوا ئەکه‌ن، لە لای من لە ئازاد کردنی چوار کەس خۆشتر و خۆشه‌ویست‌تره‌».

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾^(۱) (تەرجەمەى ئەم ئایەتە لە (۶-۱۱) دا کراوه‌.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۖ اللَّهُ الصَّمَدُ ۖ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۖ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

كُفُوًا أَحَدٌ﴾ (تەرجەمەى ئەم ئایەتانه‌ لە

(۶-۱۱) دا کراوه‌.)

(۱) هەر کەس هەموو شەوانە ئەم ئایەتە بخوێنێ، تا بەیانی لە جنۆکە پارێزراو ئەبێ: (صحیح): (بخاری ۲۳۱۱ و ۳۲۷۵ و ۵۰۱۰)).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝ ﴾ (تەرجەمە‌ی ئەم ئایەتە لە (۶-۱۱) دا کراوە.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَهِ النَّاسِ ۝ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝ مِنَ الْغِيَةِ وَالنَّاسِ ۝ ﴾ (تەرجەمە‌ی ئەو ئایەتە لە (۶-۱۱) دا کراوە. ئەبێ ئەم سوورەتە تانە سێ جار بخوێندرێتەوە.)^(۱)

(أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ^(۲) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهُ^(۳)، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ،

(۱) ھەر کەس سێ جار ئەم ئایەتە تانە لە بەیانیان و شەوانەدا بخوێنێ، بۆوی بەسەندەبە. (صحیح): ابوداود (۵۰۸۴) / ترمذی (۳۵۷۵) / نسائی (۵۴۲۸).

(۲) لە شەودا لە جیاتنی پێستە‌ی سەرەو، ئەیفەرموو: «أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ».

(۳) لە شەودا لە جیاتنی پێستە‌ی سەرەو، ئەیفەرموو: «رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا».

رَبِّ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْكُسْلِ، وَسُوْءِ الْكَبْرِ، رَبِّ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِى النَّارِ
وَعَذَابٍ فِى الْقَبْرِ.^(۱)

(ئیمه و هه موو جیهانیان به یانیمان به سه ردا هات بو خوای گه وره.
ستایش هه ر بو خوایه و هیچ به رستراویک نییه جگه له (الله)، که تاکه و
هاوبه شی نییه. مولک و دهسه لات و ستایش هه ر بو شه وه توانای به سه ر
هه موو شتیکدا هه یه. به روه ردگار! داوای خیر و چاکه ی شه مرؤ و دواى
شه مرؤت لیده که م. وه په نا به تو شه گرم له خراپه ی شه مرؤ و شه خراپه ی که
دواى شه مرؤ دیت. به روه ردگار! په نات پی شه گرم له ته مه لى و سستی و
خراپه ی پیری. خوایه! په نات پی شه گرم له سزای ناگر و و سزای ناو گوڤر.)
(اَللّٰهُمَّ بِكَ اَصْبَحْنَا، وَبِكَ اَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ وَاِلَيْكَ
النُّشُورُ).^(۲)

(به روه ردگار! به ناوی تو به یانیمان کرده وه و به ناوی تو وه ئیواره مان
به سه ردا هات. خوایه! به ویستی تو وه زیندوین و به ویستی تو وه شه مرین و
گه رانه وه مان بو لای تو یه.)

(۱) (صحیح): (مسلم) (۷۰۸۴ و ۷۰۸۵) / ابوداود (۵۰۷۳).

(۲) وه له شه ودا ته یفه رموو: «اَللّٰهُمَّ بِكَ اَصْبَحْنَا، وَبِكَ اَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ وَاِلَيْكَ النُّشُورُ».

(۳) (صحیح): (بخاری، الادب المفرد (۱۱۹۹) / ابوداود (۵۰۷۰)).

(اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَ
وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ
بذُنُوبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ.)^(١)

(خواه! تۆ به‌روه‌ردگاری منی، جگه له تۆ هیچ به‌رستراویک نییه. تۆ
به‌دیت هینام و من به‌نده‌ی تۆم و له‌سه‌ر ئه‌و به‌لێنیه‌م، که به تۆم داوه تا
بتوانم. وه په‌نا به تۆ ئه‌گرم له خراپه‌ی ئه‌وه‌ی، که ئه‌نجام داوه. دان ده‌نییم
به‌و نیعمه‌تانه‌ی که پێت به‌خشیوم و دان ئه‌نییم به‌ تاوانه‌کانم. خوایه! لێم
بیوره و بمبه‌خشه، که جگه له تۆ هیچ کهس له گوناو و تاوان خۆش‌نابی.)

هه‌ر کهس به‌ خاترجه‌می، له شه‌ودا ئه‌م دوعایه بکات و بمری و یان
له رۆژدا بیکات و بمری، ئه‌جێته به‌هه‌شته‌وه.

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ^(٢) أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ، وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ
خَلْقِكَ، أَنْكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ
وَرَسُولُكَ.)^(٣) (چوار جار ئه‌م دوعایه بکری.)

(١) (صحیح): (بخاری (٦٣٠٦ و ٦٣٢٣) / ابوداود (٥٠٧٢)).

(٢) له کاتی شه‌ودا بکووتری: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ».

(٣) (صحیح): (ابوداود (٥٠٧١) / طبرانی، الدعاء (٢٩٧)).

هه‌ر کهس به‌ک جار ئه‌م دوعایه بکات. ئه‌وه چوار به‌کی جه‌سته‌ی له ئاگر ده‌رباز نه‌بی و هه‌ر کهس
دوو جار بیخوینێ، ئه‌وه نیوه‌ی جه‌سته‌ی له ئاگر نه‌جانی ئه‌بێت و هه‌ر کهس چوار جار ئه‌م دوعایه
بکات. ئه‌وا به‌ ته‌واوی له ئاگری دۆزه‌خ نه‌جانی ئه‌بێت.

(پهروهرد گارا! له م به ره به یانییه دا، تۆ و هه لگرانی عه پش و فریشته کان و هه موو بوونه وهران به شایه ت ته گرم که تۆ (الله) ی و هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له تۆ، تاک و ته نیای و هاوبه شت نییه و محمد ﷺ بهنده و نیردراوی تۆیه.)

(اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ، وَالْفَقْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.)^(۱)

(پهروهرد گارا! له ش و جهسته م، گوپچکه و چاوه کانم پاریزراو بکه. هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له تۆ. خوایه! په نات بی ته گرم له کوفر و هه زاری و په نات بی ته گرم له سزای گۆر. جگه له تۆ هیچ په رستراویک نییه به حق شایسته ی په رستن بیت.)

(حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.)^(۲)

(خوا بۆ من به سه، جگه له و هیچ په رستراویک نییه. پشت به تۆ ته به ستم و نه و پهروهرد گاری عه پشی گه و ره یه.)

هه ر که س له به یانی و شهودا، هه وت جار ته م دوعایه بکات، له کاروباری دنیا و پاشه پوژیدا، خوا بۆ وی به سه.)

(۱) (حسن): (احمد، المسند (۲۰۴۳) / ابوداود (۵۰۹۲)).

(۲) (صحيح): (ابن السني، عمل اليوم والليلة (۷۱)).

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِیَةَ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِیَةَ فِی دِیْنِیْ وَدُنْیَایْ، وَآهْلِیْ، وَمَالِیْ، اَللّٰهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِیْ، وَامِنْ رُّوعَاتِیْ، اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِیْ مِنْ بَیْنِ یَدَیْ، وَمِنْ خَلْفِیْ، وَعَنْ یَمَیْنِیْ، وَعَنْ شِمَالِیْ، وَمِنْ فَوْقِیْ، وَاعُوْذُ بِعَظَمَتِكَ اَنْ اُغْتَالَ مِنْ تَحْتِیْ. ^(۱)

(په‌روه‌ردگارا! من داوای لیخو‌شبوون و پاریزگاریت لیده‌که‌م له دنیا و دواړوژدا. په‌روه‌ردگارا! داوای لیخو‌شبوون و پاریزراویت لیده‌که‌م له دین و دنیا و که‌س و کارم و مال و سامانم‌دا. په‌روه‌ردگارا! عه‌بیه‌کانم داپو‌شه و ترس و دل‌ه‌راو‌کیم مه‌هیل‌ه و بیکه به هینمی و ئاسایش. په‌روه‌ردگارا! له پیش و پاشم، له لای چه‌پ و راستم و سه‌ره‌وهم، پاریزراوم بکه. وه په‌نا نه‌گرم به تو له‌وه‌ی که له ژیره‌وه زیانم پی بگات و بکوژیم.)

اَللّٰهُمَّ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيْكَهُ، اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِیْ، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَ، وَاَنْ اَقْتَرِفَ عَلٰی نَفْسِیْ سُوْءًا، اَوْ اَجْرَهُ اِلٰی مُسْلِمٍ. ^(۲)

(په‌روه‌ردگارا! تو زانای به نه‌هینمی و به ئاشکرا، به‌دی‌هینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی و په‌روه‌ردگار و پاشا و خاوه‌نی هه‌موو شتیکی. شایه‌تی نه‌ده‌م که جگه له تو هیچ په‌رستراویک نییه. په‌نا نه‌گرم به تو له خرابه‌ی نه‌فس و له

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۴۷۸۵) / ابوداود (۵۰۷۶)).

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۶۸۵۱) / ترمذی (۳۵۲۹)).

خرابه‌ی شه‌یتان و داو و فریودانه‌کانی و له‌وه‌ی که تووشی خرابه‌یه‌ک بېم.
په‌نا ته‌گرم به تو له‌وه‌ی که زیان به موسولمانیک بگه‌یه‌نم.)

(بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّهُ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.)^(۱)

(به ناوی تهو خوايه‌ی که له‌گه‌ل ناوی تهو هيچ شتيک له زه‌وی و
ئاسماندا زیان ناگه‌یه‌نيّت و تهو خوايه‌ بيسهر و زانايه.)

(يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلَا تَكِلْنِي إِلَى
نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ.)^(۲)

(ئه‌ی زیندوو و به‌رده‌وام و هه‌لسورپنه‌را! به په‌حمه‌ت داوا‌ی یارمه‌تیت لی ته‌که‌م.
هه‌موو کاروبارم چاک بکه و به قه‌رای چاو‌تروکانیک مه‌مه‌ده‌ست نه‌فسی خۆم.)

(أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ^(۳)، وَعَلَى كَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ، وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَا
مُحَمَّدٍ ﷺ، وَعَلَى مِلَّةِ آبَائِنَا إِبْرَاهِيمَ، حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.)^(۴)

(له سه‌ر فیتره‌تی ئیسلام، وشه‌ی ئیخلاص (لااله الا الله)، ئایینی

(۱) (صحیح): (طیالسی، المسند (۷۹۴) / احمد، المسند (۴۷۴)).

هه‌ر که‌س هه‌ر به‌یانی یان هه‌ر شه‌ویک، سی جار ته‌م دوعایه بکات، هيچ شتی ناتوانی زبانی بی
بگه‌یه‌نيّت.

(۲) (صحیح): (بزار (۶۳۸) / نسایی، السنن الکبری (۱۰۴۰۵)).

(۳) وه له شه‌ودا نه‌یقه‌رموو: «أَسْتَعِيْثُ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ».

(۴) (صحیح): (احمد، المسند (۱۵۳۶۴) / نسایی (۹۸۳۱)).

پیغمبره‌رمان محمد ﷺ و ثایینی باوکمان ئیبراهیم علیهما السلام به یانیمان به سه‌ردا
هات. ئەو ئیبراهیمە ی که ته‌نیا لای دابوو بۆ لای حەق و موسولمان بوو و
له هاوبه‌شکاران نه‌بوو.

(سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) ^(۱) (سه‌د جار بخویندري).

(خوا، پاک و بی‌گهرده و ته‌نیا ستایشی ئەو ئەهه‌م.)

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ) (ده جار بخویندري) ^(۲)

(جگه له (الله) هیچ په‌رستراویک نییه به حەق شایه‌نی په‌رستن بێت،
هاوبه‌شی نییه و مولک و ده‌سه‌لات و ستایش هه‌ر بۆ ئەوه و به‌سه‌ر هه‌ر
شتیکدا توانایه.)

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ) ^(۱) (به‌یانی، سه‌د جار بخویندري).

(۱) (صحيح): (بخاری (۵/ ۶۴۰ و ۳۲۹۳) / مسلم (۷/ ۱۸ و ۷۰۱۹)).

هه‌ر که‌س رۆژانه سه‌د جار ئەم زیکره‌ بکات، هه‌موو تاوانه‌کانی ئەبه‌خشیش. ئەهه‌ر به‌قه‌رای که‌فی
سه‌ر به‌خریش ی.

(۲) (صحيح): (احمد (۲/ ۲۶۵۵) / طبرانی، المعجم الكبير (ب ۲۳۹)).

هه‌ر که‌س ده‌ جار ئەم زیکرانه‌ له‌ دوا‌ی نوێزی به‌یانی وه‌ یان له‌ دوا‌ی نوێزی شیوان بخوینی بۆ هه‌ر
جاریکیان وه‌ک ئەوه‌ وایه‌، که‌ ده‌ به‌رده‌ی له‌ ئەوه‌کانی ئیسماعیل علیهما السلام نازاد کردی و بۆ هه‌ر جاریکیان
ده‌ چاکه‌شی بۆ ئەنووسری و ده‌ گونا‌هی لی ده‌سپێته‌وه‌ و له‌و رۆژه‌دا هیچ تاوانیک زیانی بی ناگه‌یه‌نیت.
جگه‌ له‌وه‌ی که‌ هاوبه‌ش بۆ خواﷻ دابنیت.

(جگه له (الله) هیچ به‌رستراوێک نیه به‌حق شایه‌نی به‌رستن بێت،
هاوبه‌شی نیه و مولک و ده‌سه‌لات و ستایش هه‌ر بۆ ئه‌وه و به‌سه‌ر هه‌ر
شتیکدا توانایه.)

(سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ.)
(به‌یانی، سێ جار بخوێندری.)^(۲)

(پاک و بێ گه‌ردی و ستایش بۆ خوای گه‌وره‌ ﷻ به‌قه‌رای ژوماره‌ی
به‌دیهنه‌رانی و په‌زای خوێ و قورسای عه‌رش و جه‌وه‌هر و دانسته‌ی
ووشه‌کانی)

(أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.) (په‌ژانه سه‌د جار بخوێندری.)^(۳)

(داوای لیخۆشبوون له‌ خوا ئه‌که‌م و بۆ لای ئه‌و ئه‌گه‌رمه‌وه.)

(أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ.)

(له‌ شه‌ودا سێ جار بخوێندری.)^(۴)

(۱) (صحیح): (بخاری (۳۲۹۳ و ۶۴۰۵) / مسلم (۷۰۱۹ و ۷۰۱۸)).

هه‌ر کس هه‌موو رۆژی ده‌ جار ئه‌و دوعایه‌ بکات، وه‌ک ئه‌وه‌ وایه‌ ده‌ به‌رده‌ی نازاد کردبێ و سه‌د
چاکه‌شی بۆ ئه‌نووسری و سه‌د گوناھی لێ ئه‌سپێته‌وه‌ و هه‌تا شه‌ودادی، له‌ شه‌یتان پارێزراو ئه‌بێ و له‌
قیامه‌تیشدا، کس به‌قه‌رای ئه‌و کرده‌وه‌ی باشی نییه‌، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ که ئه‌و دوعایه‌ی کردبێ.

(۲) (صحیح): (مسلم (۷۰۸۹ و ۷۰۸۸) / ابوداود (۱۵۰۵)).

پاداشی ئه‌و دوعایانه‌، به‌رابه‌ره‌ له‌ گه‌ل پاداشی ئه‌و دوعایانه‌ی، که‌ که‌سیک له‌ ماوه‌ی رۆژدا کردبیتێ.

(۳) (صحیح): (مسلم (۱۳۶۲) / ترمذی (۳۰۰) / نسایی (۱۳۳۷)).

(۴) (صحیح): (مسلم (۷۰۵۶ و ۷۰۵۵) / احمد، المسند (۲۳۶۵)).

(په نا ته گرم به وشه کانی ته واوی خوی گه وره (تامات) «یانی؛
وته یه کی ته واو و بی که مایه سی»^(۱) له خرابه ی هه موو دروستکراوانیدا.)

۱۶- سه لاوات لیدان له سهر پیغه مبه ر

(۱-۱۶) گه وره یی سه لاوت لیدان له سهر پیغه مبه ر

﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا

عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾ (الأحزاب/۵۶)

(بی گومان خوا و فریشته کانی سه لاوات ته دهن له پیغه مبه ر، ده سا
ته ی خاوهن باوهران! ئیوه یش سه لاواتی لی بدهن و سه لامی لی بکه ن به
سه لامکردن به دل و زمان)^(۲)

هه ر که س هه موو به یانی و شه ویک سی جار هم دوعایه بکات، نه و رۆزوو و شه وه هه یج شتیک زبانی
بی ناگه یه نیت.

(۱) له وه ی که هه ر ووته یه ک که م و کورتی تیدایه و که لامی خوا بی که م و کورتیه. په نابردن به ویش
هه ر ته واو و دروسته.

(۲) سه لاوت لیدانی خوی گه وره له سهر پیغه مبه ر بریتیه له دابه زینی ره حمه ت و ریز لیگرتنی و
گه وره یی به خشین به وی و سه لاواتی فریشته کانیش بریتیه له دوعا کردن و داوا ی لیخو شبوونی له
خوا و سه لاواتی ئیماندارانیش بریتیه له درود و سه لاوت ناردن. وه "وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا" هم

پیغمبر ﷺ فرموی: (مَنْ صَلَّى عَلَى صَلَاةٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا.)^(۱)

(هر که س سه لاوه تیک له سهر من بدات، خوی گه وره ﷺ ده سه لاوه ت له سهر وی لیده دات.)

پیغمبر ﷺ فرموی: (لَا تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيْدًا وَصَلُّوا عَلَيَّ؛ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُم.)^(۲)

(عاده ت به زیاره تی گۆری من مه گرن و مه یکن به شوینی خوشی و جه ژن گرتن. سه لاوه ت له سهر من لیبدن که پیم ته گا له هر شوینیک بن.)
پیغمبر ﷺ فرموی: (الْبَخِيلُ مَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ.)^(۳)
(به خیل و چاوچنۆک نه و که سه یه که ناوی منی لا بهینن و سه لاوه تم له سهر نه دات.)

ههروه ها پیغمبر ﷺ فرموی: (إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً سَيَّاحِينَ فِي الْأَرْضِ يُبْلِغُونِي مِنْ أُمَّتِي السَّلَامَ.)^(۴)

(خوی گه وره چهند فریشته یه کی هه یه، که له زه ویدا ته گه رین و سلاوی نوممه ته که م پی ته گه یه نن.)

واتایانه ته گرتنه وه: سه لاو درود له سهر تو و سه لاو که هه مان زاتی (الله) یه، پارێزهرت بی و ههروه ها گوێرایه لی کردنه له پیغمبر ﷺ.

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۸۷۵) / ابوداود (ژ ۵۲۳) / ترمذی (ژ ۳۶۱۴)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (ژ ۲۰۴۴) / بیهقی، شعب الایمان (ژ ۴۱۶۲)).

(۳) (صحیح): (احمد، المسند (ژ ۱۷۳۶) / ترمذی (ژ ۳۵۴۶)).

(۴) (صحیح): (عبدالرزاق، المصنف (ب ۲۱۵) / احمد، المسند (ژ ۴۳۲۰)).

هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ره ﷺ فه‌رمووی: (مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ).^(۱)

(هیچ‌کس نییه که سه‌لاوه‌تم لیبدات، مه‌گه‌ر شه‌وه که خوای گه‌وره
روحه‌که‌م بۆ ده‌گه‌ر ینیتته‌وه تا وه‌لامی سه‌لاوه‌ته‌که‌ی بده‌مه‌وه.)

پیغه‌مبه‌ره ﷺ فه‌رموویته‌ی: (مَا قَعَدَ قَوْمٌ مَّقْعَدًا لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَيُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ لِلثَّوَابِ).^(۲)

(هه‌ر تاقم و گروپیک له‌ کۆرو مه‌جلیسیکدا دابنیشن و زیکری خوای ﷺ
تیدا نه‌که‌ن و سه‌لاوه‌ت له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ نه‌ده‌ن، شه‌گه‌ر بچنه‌ ناو
به‌هه‌شتیش، شه‌وا له‌ رۆژی قیامه‌ت تووشی داخ و خه‌فه‌ت شه‌بن.)

(۱۶-۲) جۆنییه‌تی سه‌لاوه‌ت لیدان له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ره ﷺ

«خَرَجَ عَلَيْنَا فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي
عَلَيْكَ قَالَ فَقُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ
إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۱۰۸۱۵) / ابوداود (۲۰۷۳)).

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۹۹۶۵) / ابن حبان (۵۹۱ و ۵۹۲)).

علی آلِ ابراهیم إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»^۱

(پیغمبهر ﷺ هاته لامان. پیمان ووت : ئەه پیغمبهر ﷺ خوا! دهزانین که چۆن سلاوت لی بکهین، بهلام چۆن سەلاوات له سەر تو بدەین؟ فەرمووی : بلین : خوا! سەلاوات بنێره سەر محمد ﷺ و ئال و بهیتی محمد، هەر وهک سەلاوتهت ناردە سەر ئال و بهیتی ئیبراهیم ﷺ که تو ستایش کراو و گهورهیت. پهروهردگارا! بهرەکهت برێزه سەر محمد ﷺ و ئال و بهیتی محمد، بهراستی که تو شایستهی ستایش کردنی و گهورهیت.)

۱۷-دوعاکانی جل له بهر کردن

(۱۷-۱) نزای پۆشینی لیباس^(۲)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا (الثَّوبَ) وَرَزَقَنِي مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ).^(۳)

(ستایش بۆ ئەو خوا بهی که ئەم لیباسه ی پی به خشیم و پۆشیم، بی

ئەوهی که هیز و تهوانیکم هه بی.)

۱- (صحیح): (بخاری (۶۳۵۷) / مسلم (۹۳۶ و ۹۳۵) / ابوداود (۹۷۸) / نسایی (۱۲۸۹)).

(۲) عایشه: ده گیزیته وه : «كان النبی ﷺ يُعْجِنُ التَّمَنُّ فِي تَغْلِهِ وَنَرَجُلُهُ وَطَهُورُهُ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ». «پیغمبهر ﷺ له کانی له بهر کردنی پینلاو، شانه کردنی مووه کانی، دهستتوێز گرتن و هه موو کاروباریدا، دهست پینکردن له لای راستی به لاهو په سه ندیده بوو.» (صحیح): (بخاری (۲۶ و ۲۷) / مسلم (۱۶۸ و ۱۶۹)).

(۳) (حسن): (دارمی، السنن (۲۶۹۰) / ابوداود (۴۰۲۵)).

(۱۷-۲) دوعا بۆ ئەو کەسە‌ی کە لیباسی تازه‌ی پۆشیوه

(تُبْلَى وَيُخْلِفُ اللَّهُ تَعَالَى).^(۱)

(یا خوا بیرزینی و کۆنی بکه‌ی و خودای گه‌وره‌ﷺ پۆشاک و

لیباسیکی تر بخاته‌وه جیی. «خوای گه‌وره‌ﷺ ته‌مه‌ن دریزت بکات.»)

۱۸- نزاکانی خواردن و خواردنه‌وه

(۱۸-۱) پارانه‌وه‌ی پیش نان خواردن

(إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ، فَإِنْ نَسِيَ فِي أَوَّلِهِ فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ

فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ).^(۲)

(هه‌ر کات یه‌کی له ئێوه ویستی نان بخوات، ئەوه بلی: (بسم الله) به

ناوی خوا. ئەگه‌ر بیرت چوو، هه‌ر کاتی بیرت که‌وته‌وه، بلی: «بسم الله فی

أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ».

(۱) (صحیح): (ابوداود (ژ ۴۲۲) / ابن ابی شیبه، المصنف (ب ۶ ل ۶۰)).

(۲) (صحیح): (ابن حبان (ژ ۵۲۱۳) / طبرانی، المعجم الاوسط (ب ۵ ل ۲۵)).

ووتنی (بسم الله) له سه‌ره‌تادا و شوکر و سپاسی خوا کردن له کاتی خواردن و خواردنه‌وه و هه‌ر کاریکدا، موسته‌حه‌به.

عومه‌ری کورپی ته‌بو سه‌له‌مه ﷺ ته‌گیرته‌وه: (قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا غُلَامُ سَمِ اللَّهَ وَكُلْ يَمِينِكَ.)^(۱)

(پیغمبهری خواجی پئی فهرمووم : ناوی خوا بیته و به دهستی راست بخو)

(۱۸-۲) دوعای دواى نان خواردن

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ.)^(۲)

(سپاس و ستایش بو ته‌و خواجهی ﷺ که ته‌و خواردنییه‌ی پی به‌خسیم
بی ته‌وی که هیز و ته‌وانیکم هه‌بی.)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفَى وَلَا مُوَدَّعٍ، وَلَا مُسْتَفْتَى عَنْهُ رَبَّنَا.)^(۳)

(سپاس و ستایشکی زور و پاک و پیروز، بو ته‌و خواجهی که بی نیازه
و هه‌میشه و به‌رده‌وام هه‌ر له‌و داوا ته‌کری و هه‌موو موحتاجی ته‌و
خوایه‌نه. په‌روه‌ردگارا! ستایشکردنه که‌مان قبول بکه.)

(۱۸-۳) دوعای میوان بو خاوه‌ن مال

(اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيْمَا رَزَقْتَهُمْ، وَاعْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمَهُمْ.)^(۱)

(۱) (صحیح): (بخاری (۵۳۷۶) / مسلم (۵۳۸۸)).

(۲) (حسن): (احمد، المسند (۱۵۶۳۲) / دارمی، السنن (۲۶۹۰)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۵۴۵۸) / ابوداود (۳۸۵۱)).

(په‌روه‌ردگار! به‌ره‌کەت برێژه‌ ټه‌و رزق و رږۆیه‌ی که‌ پیت به‌خشیون و لیان بیوره و ر‌ه‌حمیان پ‌ی بکه‌).

(۱۸-۴) دوعا یو ټه‌و که‌سه‌ی که‌ ټاومان پ‌ی ټه‌دا
(اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَأَسْقِ مَنْ سَقَانِي).^(۲)

(په‌روه‌ردگار! خواردن بده به‌و که‌سه‌ی که‌ خواردنی دام‌ی و ټه‌و که‌سه‌ش تیرټاو بکه‌ که‌ ټاوی دام‌ی).

(۱۸-۵) دوعای بینینی میوه‌ی تهر و تازه

(اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَرِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي مِدْنَانَا).^(۳)

(په‌روه‌ردگار! به‌ره‌کەت بخه‌ ناو میوه‌کانمان، شاره‌که‌مان، پیوانه‌کانمان و به‌ره‌کەت بخه‌ ناو مشته‌کانمان).

(۱) (صحیح): (مسلم (ژ ۵۴۵۹): ابوداود (ژ ۳۷۳۱) / ترمذی (ژ ۳۵۷۶)).

(۲) (صحیح): (مسلم (ژ ۵۴۸۳ و ۵۴۸۴)).

(۳) (صحیح): (مسلم (ژ ۳۴۰۰ و ۳۴۰۱) / ترمذی (ژ ۳۴۵۴)).

۱۹- نزاكاني خه وتن

(۱۹-۱) نزاكاني كاتي خه وتن

پيغه مېر ﷺ له كاتي نووستني دا، ههر دوو دهستي بهر ز ته كرده وه و ته و
سوره تانه ي ته خویند و دواتر فوی به دهسته كانيدا ته كرد و به جهسته ي دا
ده كيشان. ته و كار هشي له سهر و دهم و چاوی يه وه دهست پي ته كرد و بو
سي جار دوو باره ي ته كرده وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾
(الإخلاص / ۱ - ۴).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ (الفلق / ۱ - ۵)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَهِ النَّاسِ ۝ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي
يُؤْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾^(۱) (الناس / ۱ - ۶)

(۱) (صحيح): (بخاری (ژ ۵۷۴ و ۵۰۱۷) / ابوداود (ژ ۵۰۵۸)).

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (البقره/۲۵۵)

هەر کەس ئەم ئایەتە بخوێنی، خۆی گەورە باریزراوی ئەکات و تا بەیانی شەیتان لی نزیك نابێتەوه و ناتوانی زبانی بی بگەیه‌نیت.^(۱)

(تەرجه‌مه‌ی ئەم ئایەتانه له (۶-۱۱) دا کراوه.)

﴿إِذْ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا يُفَرِّقُونَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ (٢٣٦) لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ كُنَّا مُسِيئِينَ أَوْ نَسِيْنَا أَوْ أَخْطَاْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ (البقره/۲۸۵ و ۲۸۶)

هەر کەس شەوانە ئەم دوو ئایەتە بخوێنی، بۆ وی بەسه.^(۲)

(پێغه‌مبەری خوا ئیمانی هیناوه به‌وه‌ی له لایه‌نی خۆدای خۆیه‌وه بۆی

(۱) (صحیح): (بخاری (۲۳۱۱ و ۳۲۷۵ و ۵۰۱)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۴۰۰۸ و ۵۰۴) / مسلم (۱۹۱۴-۱۹۱۸)).

نێردراوه. خاوهن ئیمانەکانیش هه‌موو ئیمانیان هه‌یناوه به‌ خودای به‌روه-
 ردگار و به‌ فریشته‌کانی و به‌و کتیبانه‌ی که‌ بۆ پیغه‌مبه‌ران نێردراون. به‌
 دلّ باوه‌ریان هه‌یه‌ و به‌ زوبان ئیعتیراف و ئیقرار ئه‌که‌ن و ئه‌لێن: ئیمه‌
 هیچ فه‌رق و جیاوازی ناکه‌ین له‌ به‌ینی پیغه‌مبه‌ره‌کانی خودادا. هه‌روه‌ها
 هه‌موو ووتووینه‌: ئیمه‌ فه‌رمانی خودامان بیستوو و وه‌رمانگرتوو و
 ملکه‌چین بۆی و ئه‌لێن: خودایا! تاوانه‌خشی هه‌ر بۆ تۆیه‌ و له‌ تۆی داوا
 ئه‌که‌ین و له‌ رۆژی قیامه‌تدا بۆ. لای تۆ ئه‌گه‌ر پینه‌وه‌.

خودا له‌ هه‌ر نه‌فسێک هه‌ر ئه‌وه‌ داوا ئه‌کات که‌ له‌ توانیدا هه‌یه‌. هه‌ر
 که‌س هه‌ر کارێکی چاک بکات، قازانج و پاداشی چاکی بۆ خۆیه‌تی و هه‌ر
 کارێکی خراپ بکات، زیان و سزای خراپی هه‌ر خۆی ئه‌گرێته‌وه‌. خاوه‌ن
 ئیمانەکان له‌ خودا ئه‌پارێنه‌وه‌ و ئه‌لێن: خودایا! لی‌مان مه‌گره‌ و سزامان
 مه‌ده‌، ئه‌گه‌ر واجیبێکمان له‌ بیر چوو یا هه‌له‌ بێکمان کرد. خودایا! باری
 گران مه‌خه‌ سه‌ر شانمان وه‌ک ئه‌و باره‌ گرانه‌ی خستبووته‌ سه‌ر شانی
 نه‌ته‌وه‌کانی پێش ئیمه‌. خودایا! بارێکمان مه‌ده‌ به‌سه‌ردا توانمان به‌سه‌ردا
 نه‌شکی. له‌ گوناھمان ببووهره‌ و تاوانمان بپۆشه‌ و به‌زه‌بیت پیامنا بێته‌وه‌ و
 میه‌ره‌بانیمان له‌ گه‌لّ بفه‌رموو. تۆ گه‌وره‌مانی، تۆ په‌روه‌ردگارمانی و
 سه‌ره‌پرشتیمان ئه‌که‌یت، زالمان بکه‌ به‌ سه‌ر کافره‌ بێ دینه‌کاندا.

ئه‌گه‌ر یه‌کێ له‌ ئیوه‌ له‌ سه‌ر پێخه‌وه‌که‌ی هه‌ستا ورپۆشت و دووباره‌

که پرایه وه، با جیگاکی خاوین بکاته وه و گه سکی لی بدات؛ چونکه نازانی
دوای رۆیشتنی چی هاتۆته سهر جیگاکی و با ئەم دوعا یه ش بکات:

(بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنِي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، فَإِنْ أَمَسَكَتْ نَفْسِي فَأَرْحَمْهَا،
وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَأَحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ.)^(١)

(پهروهردگارا! به ناوی تۆ خۆم پال خسته سهر عهرزو به یارمه تی تۆ
هه ستامه وه. ئە گهر له خهوا بروحم لی وهرته گریه وه، رهحمی پی بکه و لینی
بیوره. وه ئە گهر دیسان ئیزنی ژیاوت پی دایه وه، بیاریزه، ههر وهک چۆن
پیاو چاکانت پاراستوه.)

(اللَّهُمَّ إِنَّكَ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَوَفَّاهَا، لَكَ مَمَاتُهَا وَمَحْيَاهَا، إِنْ أَخْيَيْتَهَا
فَأَحْفَظْهَا، وَإِنْ أَمَتَهَا فَاعْفِرْ لَهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ.)^(٢)

(پهروهردگارا! تۆ نهفسی منت به دی هینا و ههر تۆش دهیبهیه وه. مردن و
ژیانیشی ههر به دهست تۆوهیه. پهروهردگارا! ئە گهر به زیندووپی ئەیهیلێته وه،
پاریزگاری لی بکه و ئە گهر دهشی مرینی، لی بیوره. خوا یا! داوای عهفو و
سهلامه تیت لێده کهم.)

(١) (صحیح): (بخاری (٦٣٢٨ و ٧٣٩٣) / مسلم (٧٠٦٨ و ٧٠٦٧)).

(٢) (صحیح): (مسلم (٧٠٦٣)).

کاتیک که پیغمبهر ﷺ تهی ویست بخهوی، دهستی راستی ته خسته
زیر لاجوی و سی جار تهو دوعایه ی ته کرد:

(اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعُثُ عِبَادَكَ.)^(۱)

(پهروهردگار! له سزای خوت بمپاریزه، تهو روزه ی که تیدا له
بهنده کانت ته پرسیته وه «واته: روزه ی قیامت».)

(بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا.)^(۲)

(پهروهردگار! به ناوی تو ته مرم «دهخوم» و ههر به ناوی توش زیندوو
ته کریمه وه. «هه لده ستمه وه».)

(سُبْحَانَ اللَّهِ (۳۳ جار) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ (۳۳ جار) وَاللَّهُ أَكْبَرُ (۳۴ جار).)^(۳)

(اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ
الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ
أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ

(۱) (صحیح): (ترمذی (۳۳۹۲) / نسایی (۱۰۵۹۴)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۶۳۱۲ و ۶۳۲۴ و ۶۳۱۴) / ابوداود (۵۰۵۱)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۳۷۰۵ و ۶۳۱۸) / مسلم (۷۰۹۰-۷۰۹۳)).

خویندنی ته م دوعایانه بهر له نووستن، دهبنه هو ی زیاد بوونی هیژ و ته وان له بهرامبهر گرفت و نار-
حانییه کانی زیان و له خرمه تکاریک بو ټینسان باشته.

بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، إِقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ.)^(۱)

(په‌روه‌ردگارا! ته‌ی خوای ئاسمانه‌کان و زه‌وی، په‌روه‌ردگاری عه‌رشی گه‌وره، په‌روه‌ردگاری ئیمه و هه‌موو شتی، قه‌لشی‌نه‌ری تۆو دانه‌وێله، دابه‌زینه‌ری ته‌ورات و ئینجیل و قورئان، په‌نا ته‌گرم به تۆ له خراپه‌ی هه‌ر شتی که ناوچاوان و چاره‌نووسی له ده‌ستی تۆ دایه. په‌روه‌ردگارا! تۆ یه‌که‌می و به‌ر له تۆ که‌س نه‌بووه و تۆ دوايه‌مینى و دواى تۆ که‌س ناییت. تۆ ئاشکرایت و هیچ شتیش ئاشکراتر له تۆوه نییه و تۆ په‌نهانی و هیچ شتی نه‌هینى‌تر له تۆوه نییه. په‌روه‌ردگارا! قه‌رزه‌کانمان بۆ بده‌وه و له هه‌زاری و ته‌نگده‌ستی رزگارمان بکه.) (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا، وَأَوَّانَا، فَكُم مِّنْ لَّا كَافِيَ لَهٗ وَلَا مُؤْوَى.)^(۲)

(سپاس و ستایش بۆ ته‌و خواجه‌ی که تیر خواردن و تیر ئاوی کردین و په‌ناى داین و ته‌و کافى‌یه. زۆر که‌س هه‌نه که هیچ یارمه‌تیده‌ر و مۆلگه‌یان نییه.)

(اللَّهُمَّ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِكِهِ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَ

(۱) (صحیح): (مسلم) (۷۰۶۵) / ابوداود (۵۰۵۳).

(۲) (صحیح): (مسلم) (۷۰۶۹) / ابوداود (۵۰۵۵).

شَرِكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرَفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا، أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ).^(۱)

(سوره ته‌کانی ﴿الْمُرْسِلُ﴾ تَزِيلُ الْكِتَابِ.. ﴿سوره ی «الشَّجْدَةُ» وه ﴿

تَبَرَّكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ.. ﴿ (سوره ی «الْمُلْكُ» بخوینی).^(۲)

اَللّٰهُمَّ اَسْلَمْتُ نَفْسِيْ اِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ اَمْرِيْ اِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِيْ اِلَيْكَ،
وَالْجَاثُ ظَهْرِيْ اِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً اِلَيْكَ لَا مَلْجَا وَلَا مُنْجَا مِنْكَ اِلَّا اِلَيْكَ،
اَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِيْ اَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِيْ اَرْسَلْتَ).^(۳)

(په‌روه‌ردگارا! نه‌فسی خوّم ته‌سلیم کردی، و کاروباری خوّم دایه
دهست تو و پرووم کرده تو و پشتم به تووه به‌ست. له حالینکدا که
دلخوّم به نیعمه‌ته‌کانت و ترسم هه‌یه له سزادانت. جگه له تو په‌ناگا و
حه‌شارگه‌یه کم نییه و ری دهر باز بوونم نییه. په‌روه‌ردگارا! ئیمانم هه‌یه
بهو کتیبه‌ی که داتبه‌زاندووه و بهو پیغه‌مبه‌ره‌ی ﴿ که ره‌وانه‌ت کردووه).

(۱۹-۲) پارانه‌وه کاتی له خه‌وه‌ه‌ستان

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اٰخِيَانَا بَعْدَ مَا اٰمَنَّا وَاِلَيْهِ النُّشُوْرُ).^(۴)

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۶۸۵۱) / ترمذی (۳۵۲۹)).

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۱۴۶۵۹) / ترمذی (۲۸۹۲ و ۳۴۰۴)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۶۳۱۶ و ۲۴۷) / مسلم (۷۰۵۷-۷۰۶۱)).

(۴) (صحیح): (بخاری (۶۳۱۲ و ۶۳۲۴ و ۶۳۱۴) / ابوداود (۵۰۵۱)).

(هه‌موو سٔاس و ستایش شایسته‌ی ئه‌و خوایه‌یه که دوا‌ی مراندن (خه‌و)، ئیمه‌ی ژیا‌نه‌وه (بیداری کردینه‌وه) و گه‌رانه‌وه‌مان هه‌ر بۆ لای ئه‌وه.)

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي.)^(۱)

(هیچ په‌رستراویک نییه به‌حق که شایسته‌ی په‌رستن بی، جگه‌له (الله) نه‌بی، تاکه و هاوبه‌شی نییه و مولک و ده‌سه‌لات و ستایش هه‌ر بر ئه‌وه. به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا توانایه. خوا پاک و بی‌گه‌رده و ستایش هه‌ر شایسته‌ی ئه‌وه وه هیچ په‌رستراویک نییه جگه‌له (الله) نه‌بی و هه‌موو هیز و توان و ده‌سه‌لاتیک هه‌ر بۆ خوایه. په‌روه‌ردگارا! لێمان خۆش بیه.)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي غَفَانِي فِي جَسَدِي وَرَدَّ عَلَيَّ رُوحِي، وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ.)^(۲)

(ستایش بۆ ئه‌و خوایه‌ی که له‌ش ساغی کردم و روحی بۆ گه‌راندمه‌وه و ئیزنی دام که زی‌کر و یادی بکه‌م.)

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۱۵۴) / ابو داود (۵۰۶۲) / ترمذی (۳۴۱۴)).

(۲) (صحیح): (ترمذی (۳۴۰۱) / نسایی، السنن الکبری (۱۰۷۲)).

﴿إِنِّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ
 (١) الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (٢) رَبَّنَا إِنَّكَ مَن
 تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ ۚ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنصَارٍ (٣) رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا
 يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَن ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا ۚ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا
 وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ (٤) رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسْلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ إِنَّكَ
 لَا تُخْلِفُ الْوَعْدَ (٥) فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلٌ عَمِلْتُم مِّنْكُمْ مِّن ذِكْرِ أَوْ
 أَتَىٰ بَعْضُكُم مِّنْ بَعْضٍ ۚ فَأَلَّذِينَ هَاجَرُوا وَآخَرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقُتِلُوا
 وَقُتِلُوا لَا أَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا أَذْهَبَنَّ عَنْهُمْ جَنَّتِ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ
 اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ (٦) لَا يَغُرُّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ (٧) مَتَّعَ
 قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَفِيسُ الْهَاهُنَا (٨) لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ هُمْ جَنَّتِ تَجْرَىٰ
 مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نَزَّلْنَا مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّلْأَبْرَارِ (٩) وَإِنَّ
 مِن أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِيعِينَ لِلَّهِ لَا
 يَشْتَرُونَ بِفَآيَتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
 الْحِسَابِ (١٠) يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
 تُفْلِحُونَ ﴿١١﴾

(بىگومان لە دروستکردنى ئاسمانەكان و ئەرز و يەك بەدۋاي يەك
 ھاتنى شەو و رۆژدا چەند دەلیل و نیشانەي ئاشكرا ھەيە بۆ ئەوانەي
 خاوەن فام و ھۆشن. ئەوانەي بە پێوە و بە دانىشتنەو و بە راکشانەو
 ناوي خودا ئەھيئن و بىر لە ئاسمانەكان و ئەرز ئەكەنەو و ئەلین: خودايا!
 تۆ ئەمانەت بە خۆرايى دروست نەکردووە، پاكي و بىخەوشى بۆ تۆيە،
 خوايا! تۆ لە ۋە دوورى كە شتى بپھوودە دروست بكەيت. خودايا!
 بمانپاريزە لە سزاي ئاگرى دۆزەخ. ئەلین: خودايا! ئەو كەسەي بىخەيتە
 دۆزەخ ئەو بە تەواوي ئابرووت بردووە و مالىوئىرانت كردووە. بىگومان
 ئەو ستەمكارانەي ئەيانخەيە ئاگرى دۆزەخ، ھىچ يارمەتيدەريكيان نىيە.
 ئەلین: خودايا! ئيمە گويمان لە بانگدەري بوو خەلكى بانگ ئەكرد بۆ
 ئيمان و بۆ ئايىنى ئىسلام. ئەيوت: ئيمان بەو خودايە بيتن كە پەرۋەردەي
 كردوون! ئيمەش ئيمانمان ھيئا و موسولمان بووين. خودايا! لە گوناھە
 گەورەكانمان بپوورە و بە گەورەيى و مېھربانى خۆت لە گوناھە
 بچوو كە كانمان خۆش ببە و لە گەل زومرەي پياوچاكان و دۆستەكاني خۆتا
 بمانمرينە و لە گەل ئەوانا حەشرمان بفەرموو. خودايا! ئەو پاداشەي
 بەلئنت پى داوين بەرامبەر بە باۋەر كردن بە پيغەمبەران و ئەوەي كە لە
 ريگاي ئەوان بەلئنت پى داوين، پيمان كەرەم فەرموو و لە رۆژي قيامەتدا
 سەرشۆر و مالىوئىران و ناھوميدمان مەكە. بىگومان تۆ ھەرگيز خيلاف
 ۋەعدەيى ناكەيت. خودا تەكاكەي قوبوول كردن و وتى: من ھەر كەس لە

ئيوه كاريكي چاك بكا پاداشى له كيس نادم پياو بى يا ئافرهت، كه هندیكتان له هندیكتانن، يا تېكه لېتان ههيه و بهك ئايين كۆتان ئه كاتهوه. ئهوانه ي مال و حالى خويان به جيهنشت و له شوين و بهره ي خويان دهركران و له پيناوى خوادا نازاردران و چوونه جيهاد و جهنگان و لېيان كوزرا، ئهوانه گوناوه كانيان ئه سرپنه وه و ئه يانخه ينه چهند باغچه يه كي رازاوه و جوان له بههشتدا، كه چهند جوگاييكي جوان و روون و سازگاري پيا ئه پروات. ئه مه پاداشى كرده وه ي چاكيانه كه له لايه ن خوداوه پييان ئه درى، خودا پاداشى جوانى لايه. با دهست روښستن و رابواردن و هاتوچوى كافره كان بهم لاولادا بو بازرگاني و ديده نى و شتى تر، نه تخه له تيئن. ئه مه ي ئه بييني رابواردنيكي كه موكورته، له پاشاندا دواشوينيان دوزهخه كه پيسترين سه ره نجامه. به لام ئهوانه ي له خودا ئه ترسن چهند باغ و لاله زاريان ههيه له بههشتا كه جوگاي پاك و جوانيان به ناودا ئه پروا. ئهوانه ههتا ههتا له م شوينه دا ئه ميننه وه. ئه م پاداشه نيعمه تيكه له لاي خواوه بويان ناماده كراوه. بو ئهوانه ي له خوداترس و كرده وه چاكن بهش و بهره ي خودا له هه موو شت چاكتره. كيتابي واهه ن ئيمانيان ههيه به خودا و به قورئان كه بو ئيوه نيرراوه و بهو كتيبه ي بو خويان نيرراوه، له خودا ئه ترسن و خريان له گوناوه ئه پاريزن و ئايه ته كاني خودا به رامبه ر ده سته و تيكي بى بايه خ نافروشن. ئهوانه پاداشيان لاي خودايه. خودا گورج مو حاسه به ئه كات و گورج

پاداش ته داته‌وه. ته‌ی موسولمانینه! خوگر بن له خودا په‌رستیدا و له کاتی ناره‌حه‌تیدا. به سه‌بر و خوگر تن به‌سهر دوژمنه کانتاندا زال بین به خوټان و ته‌سپ و ته‌سابی جه‌نگه‌وه له سه‌ر سنوور بن و ناماده بن بو جه‌نگ له گهل کافران. هه‌روه‌ها نه‌فسی خوټان له‌سه‌ر خواپه‌رستی و له خواترسان رابه‌یتن، تا به ته‌واوی سه‌رته‌که‌ون و ته‌گه‌نه ته‌وپه‌ری به‌خته‌وه‌ری).^۱

(۱۹-۳) کرداری دوا‌ی بینینی خه‌ونی خراپ

بَيِّغْه‌مبهر ﷺ فه‌رمووی : (الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حُلِمَ أَحَدُكُمْ حُلُمًا يَكْرَهُهُ، فَلْيَنْتَفُتْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ إِذَا اسْتَيْقَظَ، وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا، فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ).

(خه‌ونی باش له لایه‌ن خواوه‌یه و خه‌ونی خراپیش له لای شه‌یتانه‌وه‌یه، هه‌ر که‌س له ئیوه خه‌ونی خراپی بیني که پی ناخوش بوو، که له خه‌و هه‌ستا، سی جار تف له لای چه‌پی خو‌ی بکات و له خراپه‌ی ته‌وه‌ی که بینویه‌تی، په‌نا بو خوا به‌ریت، به‌م شیوه هیچ زیانیکی پی ناگات.)

(وَلَا يُخْبِرُ بِهَا أَحَدًا. فَإِنْ رَأَى رُؤْيَا حَسَنَةً فَلْيُشِيرْ وَلَا يُخْبِرْ بِهَا إِلَّا مَنْ يُحِبُّ).

(ده‌رباره‌ی ته‌و خه‌ونه خراپه‌ی که بینویه‌تی، لای که‌س باس نه‌کات

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۸۳ و ۱۱۹۸) / مسلم (۱۸۲۵ و ۱۸۲۶)).

و هەر کاتیش خهونی باشی دیت، با خوشحال بیت و جگه له که سینگ که
خۆشی تهویت، لای کهس باسی نه کات.

(وَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلَاثًا، وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ.)^(۱)

(وه سی جار له خراپه‌ی شه‌یتان په‌نا به‌ریته به‌ر په‌روه‌ردگار و خۆی
بخاته سه‌رته‌نیشته‌که‌ی دیکه‌ی و خۆی بسوریتیت.)

۲۰- نزاکانی سه‌فه‌ر کردن

(۲۰-۱) دوعای سواربوونی وه‌لاغ

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ ﴿سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ
مُقْرِنِينَ﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿(الْحَمْدُ لِلَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، اللَّهُ
أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ)﴾^(۲).

(به ناوی خوا، ستایش هەر بۆ خوایه. ﴿خاوینی و بیگه‌ردی بۆ ته‌و
خوایه ته‌م و لا‌خه به‌رزانه و ته‌م که‌شتیانه‌ی بۆ رام کردوین و ئیمه
له‌وانه نه‌بوین بتوانین له‌ خو‌مانه‌وه ته‌مانه راگیر بکه‌ین و رامیان بکه‌ین.

(۱) (صحیح): (بخاری (۷۰۴۴ و ۵۷۴۷) / مسلم (۶۰۳۴-۶۰۴۰)).

(۲) (صحیح): (محاملی، الدعاء (۱۹) / عید بن حمید، المسند (۸۹ و ۸۸)).

ئىمە ئەيشگەر ئىتتەو بە لای خوای خوومان ﴿، ئەنجا سى جار بلى﴾ (الحمد لله) و سى جاريش بلى: (الله اكبر).

(۲۰-۲) دوعای سەفەر

الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر ﴿سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾ (اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنْ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيقَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ).^(۱)

(الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر ﴿خاوتنى و بىگەردى بۆ ئەو خوايە ئەم و لاخە بەرزانی و ئەم کەشتییانەى بۆ رام کردووین و ئىمە لەوانە نەبووین بتوانین لە خویمانەو ئەمانە راگیر بکەین و رامیان بکەین. ئىمە ئەيشگەر ئىتتەو بە لای خوای خوومان.﴾ پەروەردگارا! لەم سەفەرەدا بەدوای چاکە و ترس لە خوا و کردەویە کین کە بىتتە ھۆی پەزنامەندى تۆ. ئەم سەفەرەمان بۆ ھاسان بکە و دوورى پىنگاشمان بۆ نزىک بکەو. خوايە! تۆ ھاوڕىمانى لەم سەفەرەدا و پارىزەرى خىزان و کەس و کارمانى کە جىمان ھىشتوون. خوايە! پەنات پى ئەگرم لە نارەحەتییەکانى سەفەر و بىنىنى دىمەنەکانى غەمبار و گۆرانکاری تال لە ناو مال و خىزانم.)

(۱) (صحیح: (مسلم (۳۳۹۹) / ترمذی (۳۴۴۷)).

له کاتی گه پانه وه له گه شته که ی، جگه له دوعای سه ره وه، ئه م دوعایه شی بۆ زیاد بکات: (أَيُّونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ).^(۱)

(به ته وه کردن و عبادت و ستایش کردن بۆ پهروهردگار، گه پانه وه.)

(۲۰-۳) دوعای گه یشتنه وه به گوند یان شار

اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَمَا اَظْلَمْنَ، وَرَبَّ الْاَرْضَيْنِ السَّبْعِ وَمَا اَقْلَمْنَ،
وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا اَضْلَمْنَ، وَرَبَّ الرِّيَّاحِ وَمَا ذَرَيْنِ. اَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
وَحَيْرَ اَهْلِهَا، وَخَيْرَ مَا فِيْهَا، وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا، وَشَرِّ اَهْلِهَا، وَشَرِّ مَا فِيْهَا).^(۲)

(پهروهردگار! ئه ی خوا ی جهوت ئاسمانه کان و ئه وه ی که له زیری ئاسمانه کان دایه. ئه ی پهروهردگاری جهوت ته به قی زهوی و ئه وه ی له سه ر زهوی دایه. پهروهردگاری شه ی تانه کان و ئه وان ه ی گومرپان کردوون. پهروهردگاری باکان و ئه وه ی له گه ل خویان ئه بیه ن. من داوای خیری ئه و گونده و خیری دانیش توانی و ئه و چاکه یه ت لیده که م که تییدایه وه په نا ئه گرم به تو له خرابه ی ئه و گونده و خرابه ی خه لکه که ی و ئه و خرابه ی که تییدایه.)

(۱) (صحیح): بر وانه تو یزینه وه ی ینشتر.

(۲) (صحیح): (ابن خزیمه (۲۵۶۵) / نای، السنن الکبری (۸۲۷)).

(۲۰-۴) دوعای رَیَبوار بۆ دانیشتوو (مقیم)

(أَسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهَ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ).^(۱)

(به‌و خواجه‌تان ته‌سپیرم که سپارده و نه‌مانه‌ت زیاه‌ناکات.)

(۲۰-۵) دوعای نیشته‌جی بۆ رَیَبوار

(أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَانِيَّتَ عَمَلِكَ).^(۲)

(دین و نه‌مانه‌ت و کو‌تایی کاره‌کانت به‌خوا ته‌سپیرم.)

(زَوَدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ).^(۳)

(خواوه‌ند، ته‌قوات زیاد بکات، له‌گونا‌هت بیوری و له‌هه‌ر شوینیک

بیت، خیر و چاکه‌ت بۆ ناسان بکات.)

(۲۰-۶) ته‌کبیر و ته‌زییحات کردن له‌گه‌شت کردندا

جابر رضی‌الله‌عنه ته‌گپرتیه‌وه: (كُنَّا إِذَا صَعَدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا).^(۴)

(ئیمه‌کاتیک له‌به‌رزاییه‌ک به‌سه‌ر که‌وتباینه، ته‌کبیرمان لینه‌ده‌دا و

ته‌گه‌ر له‌به‌رزاییه‌که‌دائه‌به‌زینه‌خوار، ته‌وه (سبحان‌الله) مان ته‌کرد.)

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (ژ ۹۲۳۰) / محاملی، الدعاء (ژ ۶)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (ژ ۲۶۰۳) / محاملی، الدعاء (ژ ۵)).

(۳) (صحیح): (ترمذی (ژ ۳۴۴۴) / ابن‌خزیمه (ژ ۲۵۳۲)).

(۴) (صحیح): (بخاری (ژ ۲۹۹۳ و ۲۹۹۴)).

(۲۰-۷) دوعای رېبوار له دوايين کاته کانی شهودا

(سَمِعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللَّهِ، وَحُسْنِ بِلَاغِهِ عَلَيْنَا. رَبَّنَا صَاحِبِنَا، وَأَفْضَلُ عَلَيْنَا عَائِدًا
بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ).^(۱)

(شایه تیک ناگای لیبوو و شایه تی دا له سهر ستایشکردنمان بۆ خوای
گه وره و له سهر نیعمه ته کانی و چاکی تاقیکردنه وه مان. پهروه ردگار!
له گه لمان به و بمانپاریزه و فه زلی خوتمان به سهردا برپړزه. په نا نه گرم به
خوای گه وره ~~غلا~~ له ناگری دۆزه خ.)

(۲۰-۸) دوعای رېبوار له کاتی مانه وهی له شوینی

(أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ).^(۲)

(په نا به خوا نه گرم به وشه کانی ته واو و دروست له خرابه ی شهوی
به دیته یناوه، «واته : وته یه کی ته واو و دروست و بئ که مایه سی»^(۳)

(۱) (صحیح): (مسلم) (ژ ۷۰۷۵) / ابوداود (ژ ۵۰۸۸).

(۲) (صحیح): (مسلم) (ژ ۷۰۵۳ و ۷۰۵۴) / ترمذی (ژ ۳۴۳۷).

هەر کەس نەم دوعایه له شونینی مانه وهی بکات، تا کاتی که له وی نه مینینه وه، هېچ شتی زیانی بئ ناگه نییت.

(۳) له وهی که هەر وته یه ک کهم و کورنی تیدایه و وته ی خوا بئ کهم و کورنییه، په نا بردن به ویش ته واو و دروسته.

(۲۰-۹) دوعای گه‌رانه‌وه له گه‌شت کردن

له کاتی گه‌رانه‌وه له گه‌شت کردن و سه‌فه‌ر، له سه‌ر هر به‌رزاییه‌ک،
 سَیْ جَارِ بَلَى (الله اکبر) و دواتر ئەم دوعایه بکه که: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
 شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيُون، تَائِيُون،
 عَابِدُون، لِرَبِّنَا حَامِدُون، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ، وَنَصَرَ عَبْدُهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ.)^(۱)
 (هیچ په‌رستراویک نییه به‌ حق جگه له (الله) نه‌ی، تاکه و هاوبه‌شی نییه.
 مولک و ده‌سه‌لآت و ستایش شایه‌نی ئەوه و به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا توانایه.
 گه‌رانه‌وه به‌ تۆبه‌ کردن، عیبادت کردن و ستایش کردن په‌روه‌رده‌گارمان.
 خوای گه‌وره ئەوه به‌لێنییه‌ی که دایووی هینایه دی، به‌نده‌ی خۆی سه‌رخست
 و به‌ ته‌نیایی هه‌موو تاقم و گروپه‌کانی تیکشاند.)

۲۱- نزا‌کانی به‌سه‌ر کردنه‌وه‌ی نه‌خۆش

(۲۱-۱) پارانه‌وه بۆ نه‌خۆش له کاتی سه‌ردانی کردن

(لَا يَأْسَ طَهْرٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.)^(۲)

(جی‌گه‌ی ترس نییه، به‌ ویستی خوا^(۱) ئەم نه‌خۆشییه ده‌بیته هۆی

(۱) (صحیح): (بخاری (۷۹۷و ۶۳۸) / مسلم (۳۴۳و ۳۴۴)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۵۶۶و ۵۶۷و ۳۶۱)).

پاک بوونهوهت له گوناوه.

(أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ.) (حهوت جار بیخوینی).^(۱)

(داواکارم له خواى گهوره، پهروهردگارى عهړشى گهوره، که شيفات بدات.)

(۲۱-۲) فەزل و گهورهی سەردانی کردنی نهخوښ

قال رسول الله ﷺ (إِذَا غَادَ الرَّجُلُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ مَشَى فِي خِرَافَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَجْلِسَ فَإِذَا جَلَسَ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ، فَإِنْ كَانَ غَدْوَةً صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُمْسَى، وَإِنْ كَانَ مَسَاءً صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُصْبِحَ).^(۲)

پیغمبر ﷺ ته فەرمووی: (ئه گەر که سیک سەردانی برا موسولمانه که ی بکات و نهخوښیه که ی به سەر بکاتهوه، تا ده گات به وی، له ناو باغه کانی به هه شتا هه نگاوه ته نیته وه و که گه یشته وی و دانیشته، په حمه تی خواى به سەردا ته پریژیت. ئه گەر به یانی سەردانی بکات، ته وه تا شه ودا دی، هه فتا هه زار مه لایکه بو ته پارینه وه و ته گەر شهو سەردانی بکات، هه تا به یانی هه فتا هه زار مه لایکه بو ته پارینه وه.)

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۲۱۸۲) / ابوداود (۳۱۰۸)).

هر کهس سەردانی نهخوښی بکات - که نه جلی نه هاتی - و ههوت جار هم دوعایه بکات، به ویستی خوا چاک ته بیته.

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۶۱۲۲) / ابوداود (۳۱۰۱)).

(۲۱-۳) دوعای نه‌خۆش له کاتی بیزاربوونی دا

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ وَآلْحَقْنِيْ بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى).^(۱)

(په‌روه‌ردگارا! لێم خۆش بیه و په‌حمم پێ بکه و بمگه‌یه‌نه به هاورپێانی پله به‌رز (پێغه‌مبه‌ر ﷺ، پێغه‌مبه‌ران (ﷺ مه‌لائیکه و پیاوچاکان).
پێغه‌مبه‌ر له کاتی سه‌ره‌مه‌رگیدا هه‌ر دو ده‌سته‌کانی ده‌خسته ناو ئاو و به‌ده‌م و چاویدا ته‌کێشا و ته‌یفه‌رموو :

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ لِلْمَوْتِ لَسَكْرَاتٍ).^(۲)

(هیچ په‌سته‌راویک نییه به‌حه‌ق جگه‌ له (الله). به‌راستی مردن سه‌که‌رات و ناره‌حه‌تی خۆی هه‌یه.)

هه‌روه‌ها ته‌م دوعایه‌شی ته‌کرد : (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ).^(۳) ته‌رجه‌مه‌که‌ی له (۱-۱۸) دا کراوه.

(۱) (صحیح): (بخاری (ژ ۵۶۷۴ و ۶۴۴۶) / مسلم (ژ ۶۴۴۶-۶۴۴۷)).

(۲) (صحیح): (بخاری (ژ ۴۴۹)).

(۳) (صحیح): (ترمذی (ژ ۳۴۳۰) / ابن‌ماجه (ژ ۳۷۹۴)).

۲۲- پارانه وه کانی کاتی نه هامه تی و ترس و په زاره یی

(۱-۲۲) دوعا له کاتی غم و خه فه تدا

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ،
وَضَلَعِ الدِّينِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ).^(۱)

(په روهر د گارا! په نا به تو ته گرم له غم و په زاره و دل ته نگي و له
سستی و بې دسه لاتی، په نات پي ته گرم له له چا وچنؤکی و ترس و
قورسایي قهر زداري و شکستی پیاوړی نیسلام).

(۲-۲۲) دوعا له کاتی چه رمه سه ری و نه هامه تی

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ).

(پیغمه مبر ﷺ هم بهم دوعایه زور ته پارایه).^(۲)

(هیچ په رستراوینک نییه به حق جگه له (الله) که خاوه نی حلیمی و
هیدی یه. هیچ په رستراوینک نییه به حق، جگه له په روهر د گاری عه رشی

(۱) (صحیح): (بخاری (۲۸۹۳) / مسلم (۷۰۴۸-۷۰۵۰)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۶۳۴۶ و ۶۳۴۵) / مسلم (۷۰۹۷-۷۱۰۰)).

گه‌وره. هیچ به‌رستراویک نییه جگه له به‌روه‌ردگاری ئاسمانه‌کان و زه‌وی و عه‌رشی به‌رێز. (اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكُنْ لِي إِلَى نَفْسِي طَرَفَةً عَنِي، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.)^(۱)

(به‌روه‌ردگارا! به‌هیوای ره‌حه‌ته‌ی تۆم، به‌قه‌رای چاو‌تروکانیک مه‌مه‌ده‌ست نه‌فسی خۆم و به‌مبارێزه. کاروبارم چاک بکه، جگه له تۆ هیچ به‌رستراویک نییه.)

(لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ.)^(۲)

(هیچ به‌رستراویک نییه به‌حه‌ق جگه له تۆ نه‌بی، پاک و بی‌گه‌ردی و من له سه‌ته‌مکاران بووم.)

(اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا.)^(۳)

(الله، الله، به‌روه‌ردگاری منه و هیچ هاو‌به‌شیک‌ی بۆ دانانیم.)

(۲۲-۳) دوعا له کاتی رووبه‌روو بون له گه‌ل دوزمن

(اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضْدِي، وَأَنْتَ نَصِيرِي، بِكَ أَجُولُ، وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أُقَاتِلُ.)^(۴)

(۱) (حسن): ((طیالسی، المسند (۹۰۹ و ۹۱۰) / احمد، المسند (۲۰۴۳۰)).

(۲) (صحیح): (احمد، المسند (۱۶۶۲) / ترمذی (۳۵۰۵)).

هه‌ر کەس له کاتی چه‌رمه‌سه‌ری و سه‌خه‌له‌تیدا ته‌م دوعایه بکات، خوای گه‌وره دوعاکه‌ی قبوول نه‌کات.

(۳) (صحیح): ابوداود ((۱۵۲۷) / ابن ماجه ((۳۸۸۲)).

(۴) (صحیح): احمد، المسند ((۱۲۹۰/۲) / ابوداود ((۲۶۳۴)).

(پهروه ردگارا! تۆ پشتیوان و یارمه تیده رمی، به تۆوه ده جۆلیم و به لامار
ته ده م، و به یارمه تی تۆوه ته جه نگم و کوشتر ته که م.)

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ) ^(۱)

(«الله» مان به سه و باشتړین کار به ړیکه ر و پشتیوانه.)

(۲۲-۴) دوعا دژ به دوزمن

(اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ) ^(۲)

(پهروه ردگارا! ته ی دابه زینه ری قورثان! ته ی ته و خوا به ی که حیسابت
خیرایه! دوزمنان ټیک بشکینه و پښان له ق بکه و ټنکرمایان بکه.)

(۲۲-۵) دوعای ترس له تاقم و کومه لیک

(اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ) ^(۳)

(پهروه ردگارا! به هر شتیک که ویستت له سه ری ته ی، له ناویان به ره.)

(۲۲-۶) پارانه وه بۆ جیبه جی کردنی کاری دژوار

(اللَّهُمَّ لَا سَهْلَ إِلَّا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلًا) ^(۴)

(۱) (صحیح): (بخاری (۴۵۶۳)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۴۱۱۵) / مسلم (۴۶۴۱-۴۶۴۳)).

(۳) (صحیح): (مسلم (۷۷۰۳) / ترمذی (۲۳۴۰)).

(۴) (صحیح): (بیهقی، الدعوات الکبیر (۲۳۵) / ابن حبان (۹۷۴)).

(په‌روه‌ردگارا! هیچ کاریک ئاسان نییه، مه‌گه‌ر شه‌وه‌ی که تو ئاسانی
بکه‌یت و هه‌ر تۆی که ویستت له‌سه‌ر بوو، شه‌وا گرانی و سه‌ختی، ئاسان
ئه‌که‌یت.)

(۷-۲۲) دوعا له کاتی رووداویکی دله‌زین و یان تووشی شکست هاتن

(قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ).^(۱)

(شه‌وه‌ی هاته‌ پێش، به‌ برپاری خوای گه‌وره‌ بوو و هه‌ر چی خوا ویستی
له‌سه‌ربی، هه‌روا شه‌یی.)

(۸-۲۲) دوعا له کاتی تو‌ره‌یی‌دا

(أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).^(۲)

(په‌نا ته‌گرم به‌ خوا له خراپه‌ی شه‌یتانی ده‌رکراو.)

(۹-۲۲) دوعای بینینی که‌سینک که دووچار ی سه‌خه‌تی هاتبیت

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقَ
تَفْضِيلًا).^(۳)

(۱) (صحیح): (مسلم) (ژ ۶۹۴۵) / ابن‌ماجه (ژ ۱۶۸۴ و ۷۹۴).

(۲) (صحیح): (بخاری) (ژ ۳۲۸۲) / مسلم (ژ ۶۸۱۲-۶۸۱۴).

ووتنی شه‌م وشه‌یه له کاتی تو‌ره‌یی‌دا، تو‌ره‌یی‌ نا‌هیلێت.
(۳) (صحیح): (طبرانی، الدعاء) (ژ ۷۹۸) / طیالسی، المسند (ژ ۱۱۳).

ووتنی شه‌م دوعایه له کاتی که‌سینکی تووشبوو بیه نه‌هامه‌تییه‌کت بینێ. ده‌بیته هۆی شه‌وه که نه‌و
تووشی نه‌بیته.

ستایش بۆ ئەو خواپەیی کە ئیمەیی سەلامەت کردوووە لەوێ کە تۆ دووچاری بوویت و گەورەیی پێ بەخشیوم بەسەر زۆریک لە بوونەوهران.

(۲۲-۱۰) دوعای سەرپەرمان و شتی شادی هیئە

(سُبْحَانَ اللَّهِ!)^(۱)

(اللَّهُ، پاک و بێ گەردە.)

(اللَّهُ أَكْبَرُ.)^(۲)

(اللَّهُ، گەورترینە.)

(۲۲-۱۱) کردەووە و دوعا لە کاتی کە هەواییکی خوش ئەبیسیت

(كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا آتَاهُ أَمْرٌ يَسْرُهُ أَوْ يُسْرُ بِهِ خَرَّ سَاجِدًا شُكْرًا لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى.)^(۳)

(هەركات پیغمبەر ﷺ هەواییکی دلخۆشکەری ئەبیسیت، یان بە هۆی

کارێکەووە خوشحال ئەبوو، کەنۆشی شوکری بۆ خوا ئەبرد.)

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۱۵و۱۲۶و۶۲۱۸) / ترمذی (۲۱۹۶)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۴۷۴۱و۶۵۳۰) / مسلم (۵۵۱و۵۵۴)).

(۳) (صحیح لغيره): (احمد، المسند (۲۰۴۵۵) / ابوداود (۲۷۷۶)).

(۲۲-۱۲) دوعا له کاتی هه‌ست به تازار کردن

بِیَغْمَبِهَر ۞ فِهَرْمُووِی : ده‌ستت له سه‌ر ته‌و شوینه‌ی دابنی که تازاری
 هه‌یه و سی جار بلی: (بِسْمِ اللَّهِ) له پاشان سه‌وت جار بلی: (أَعُوذُ بِاللَّهِ
 وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاطِرُ).^(۱)

(په‌نا به خوا ته‌گرم له خراپه‌ی ته‌وه‌ی که تووشی ته‌بم و لئی ته‌ترسم.)

(۲۲-۱۳) دوعای چاوه زار

(إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ أَخِيهِ، أَوْ مِنْ نَفْسِهِ، أَوْ مِنْ مَالِهِ مَا يُفْجِئُهُ (فَلْيَدْعُ لَهُ
 بِالْبَرَكَةِ) فَإِنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ).^(۲)

(هه‌ر کات به کینک له ئیوه‌ براه‌ی یان خو‌ی و مال و سامانی لا
 خو‌شه‌ویست بوو، دوعای به‌ره‌که‌تی بخوینی؛ چونکه چاوه‌زار راسته و
 هه‌یه.)

(۱) (صحیح): (مسلم (۵۸۶۷) / ابوداود (۳۸۹۳)).

له کاتی هه‌ست به تازار کردن، ده‌ی ده‌ست له سه‌ر ته‌و شوینه‌ی دابنی که تازاری هه‌یه و ته‌و دعبه
 بکه‌یت، به ئیزنی خوا ۞ تازاری نامینیت.

(۲) (صحیح): (ابن ماجه (۳۵۰۹) / بیهقی، السنن الکبری (۲۰۱۰۴)).

(۲۲-۱۴) دوعای له کاتی ترسان

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)^(۱)

(هیچ بهرستر او ټک نییه به حه ق جگه له «الله».)

(۲۲-۱۵) دوعای که سی توو شپوو به کاره سات

(إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِيْ فِيْ مُصِيبَتِيْ وَاخْلِفْ لِيْ خَيْرًا مِنْهَا)^(۲)

ټیمه هه موومان مولکی خوداین و له پاشه رږوژیشدا به ره و نه و نه گه-
 ریښه وه. په روه ردگار! له بهرام بهر نه و کاره ساته، نه جر و پاداشم بکه و له
 جیاتی نه و شتیکی با شترم پی بیه خشه.)

۲۳- نزاکانی وه سوه سه

(۲۳-۱) دوعای وه سوه سه له ټیماندا

به پی فهرمووده ی پیغه مبه ر:

(فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَتَّقِ)^(۱)

(۱) (صحیح): (بخاری (۳۵۹۸ و ۳۴۶۶) / مسلم (۷۴۱۶-۷۴۱۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۲۱۶۵ و ۲۱۶۶) / ابوداود (۳۱۲۱)).

ووتی نه م دوعایه ده ټیته هوی نه وه، که خوی گوره ښ شتیکی چاکتری پی بیه خشینت.

(په نا به خواجۀ به ریت و شک و گومانیشی نه مینیت.)

وه بلی: (أَمَنْتُ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ.)^(۱)

(ثیمان و باوه‌رم به خواجۀ و پیغه مبه‌ره کانی هینا.)

(۲۳-۲) دعای وه‌سوه‌سه له نوږو له کاتی

قورئان خویندندا

(أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.)^(۳)

(په نا نه گرم به خوا له خرابه‌ی شه‌یتانی ده‌رکراو.)

نه و دعایه بکریټ و سی جار تف که‌یته لای چه‌پی خوت.

(۲۳-۳) کرده‌وه کانی دوا نه‌نجامدانی گوناوه

پیغه مبه‌ره: (مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ، ثُمَّ يَقُومُ

فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ.)^(۴)

(هر به‌نده‌یه ک تووشی گوناوه بوو، بی‌توو به ریک و پیکي ده‌ستنویز

(۱) (صحیح): (بخاری (۳۲۷۶) / مسلم (۳۶۲ و ۳۶۳)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۳۶۰ و ۳۶۱) / ابوداود (۴۷۲۳)).

(۳) (صحیح): (مسلم (۵۸۶۸-۵۸۷۰)).

په نا به‌رینه بهر خوا، نه‌وه شه‌یتان ناتوانی نوږه‌که‌ت لی ټیکیدات. به پنی ټایه‌تی ۹۸ ی سوره‌تی (نحل) په نا بو خوا بردن، بهر له خویندنی قورئان موسته‌جه‌به.

(۴) (صحیح): (طیالسی، المسند (۱) / ابوداود (۱۵۲۳)).

هه‌لبگرئ و دوو رکات نوئز بکات، بئ شک خواخه لئی خوش نه‌بیت.

پیغمبر ﷺ نه‌فرمووی: (مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةِ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ).^(۱)

(هه‌ر کهس رۆزانه سه‌د جار بلی: "سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ" گونا‌هه‌کانی ده‌به‌خشرین، نه‌گه‌ر به‌قه‌رای که‌فی سه‌ر به‌حریش بن.)

هه‌روه‌ها نه‌فرمووی: هه‌ر کهس نه‌م دوعایه بکات، خوای گه‌وره تاوانه‌کانی نه‌به‌خشیت، نه‌گه‌ر چی له گۆره‌پانی شه‌ر و جیهادیش رای کردبی: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ).^(۲)

(داوای لیخۆشبوون له‌و خواجه‌هه‌ نه‌که‌م که هیچ په‌رستراویک نییه به‌ حق جگه له‌و نه‌بی و زیندوو و به‌رده‌وام و دامه‌زراوه و بۆ لای نه‌و نه‌گه‌ریمه‌وه و تۆبه نه‌که‌م.)

(۲۳-۴) دوعای ره‌واندن و دوور‌خستنه‌وه‌ی شه‌یتان و وه‌سه‌سه‌کانی

(أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).^(۳)

(په‌نا نه‌گرم به‌ خوا له‌ خراپه‌ی شه‌یتانی ده‌رکراو).^(۱)

(۱) (صحیح): (بخاری (۶۴۰۵) / مسلم (۷۰۱۸)).

(۲) (صحیح): (حاکم، المستدرک (۲۵۵۰) / بیهقی، الدعوات الکبیر (۱۴۱)).

(۳) خواخه نه‌فرمووی: ﴿وَمَا يَزْعُمَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ﴾ (الأعراف / ۲۰۰) «نه‌گه‌ر له‌ لایه‌ن هیتانه‌وه‌ خه‌یالکی خراپ و نابار هات به‌ دلنا، په‌نا به‌ خودا بگه‌ر له‌ به‌دی نه‌و خه‌یاله و بلی: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) خودا دوعات نه‌بیسی و زانایه به‌ نه‌حوالت.»

(۲۳-۵) دوعای ره‌واندن و له ناوبردنی مه‌کر و فیلی شه‌یتانه‌کان
 (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ الَّتِي لَا يَجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ،
 وَبَرًّا وَذَرًّا، وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ فِيهَا، وَمِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ
 فِي الْأَرْضِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمِنْ شَرِّ فِتَنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ
 طَارِقٍ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ.)^(۱)

(به وشه‌کانی ته‌واو و دروستی تو که هیچ چاکه‌کار و خراپه‌کاریک
 ناتوانی پیشبیلیان بکات، په‌نا ته‌گرم به تو ته‌ی په‌روه‌ردگارم! په‌نا ته‌گرم
 به تو له خراپه‌ی ته‌و شته‌ی که له ئاسمانه‌وه دیت و له خراپه‌ی ته‌و
 شته‌ی که بو ئاسمان به‌رز ته‌بیته‌وه. په‌نا ته‌گرم به تو له خراپه‌ی هه‌را و
 ئاشوبه‌کانی شه‌و و رۆژ و له خراپه‌ی هه‌ر به‌سه‌رداهاتنیک، مه‌گه‌ر ته‌وه‌ی
 که چاک بێت. ته‌ی په‌روه‌ردگاری میهره‌بان!)

(۱) له به‌شی (۲۹) دا «دوعا‌کانی پووجه‌ل‌کردنه‌وه‌ی سیحر و دووری له شه‌یتانه‌کان»، به به‌لگه‌وه‌ی باس له

شێوه‌کانی دوور‌خستنه‌وه‌ی شه‌یتانه‌کان کراوه‌(به‌کرده‌وه و به‌دوعا).

(۲) (صحیح): (ابویعلی، المسند (۶۸۴۴) / احمد، المسند (۱۵۴۶۱)).

۲۴- نزاکانی با و باران

(۱-۲۴) پارانه وه له کاتی هاتنی با

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا).^(۱)

(پهروه ردگارا! داوای چاکه‌ی ئەو بایه‌ت لێده‌که‌م و په‌نا ئەگرم به تۆ

له خراپه‌ی ئەو بایه.)

(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ، وَأَعُوذُ بِكَ

مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ).^(۲)

(پهروه ردگارا! داوای چاکه‌ی ئەو بایه‌ت لێده‌که‌م و ئەو چاکه‌ی که

خستوته ناو بایه‌که و ئەو چاکه‌یش که ئەو بایه بۆ نیردراوه. په‌روه ردگارا!

په‌نات بێ ئەگرم له خراپه‌ی ئەو بایه و ئەو خراپه‌ی که تێیدا به و ئەو

خراپه‌یش که بۆی نیردراوه.)

(۲-۲۴) دوای داواکردنی باران

(اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا).^(۳)

(۱) (صحیح): (مسلم) (۲/۲۱۲۲) / ترمذی (۳/۳۴۴۹).

(۲) (صحیح): (مسلم) (۲/۲۱۲۲) / ترمذی (۳/۳۴۴۹).

(۳) (صحیح): (بخاری) (۱/۱۳ و ۱۰۱۴) / مسلم (۲/۲۱۱۵-۲۱۱۹).

(پهروهردگارا! بارانمان به سهردا بیارینه، پهروهردگارا! بارانمان به سهردا
بیارینه، پهروهردگارا! بارانمان به سهردا بیارینه.)

(۲۴-۳)دوعا له کاتی باران باریندا

(اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا).^(۱)

(پهروهردگارا! بارانیکې به سوود و به لیزمه بیارینه.)

(۲۴-۴)دوعای دواى باران بارین

(مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ).^(۲)

(به فہزل و گه وره یی خوا، بارانمان بؤ باری.)

(۲۴-۵)دوعا له کاتی لیزمه بارانهدا

(اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالْظُرَابِ، وَيُطَوَّنِ الْأَوْدِيَةِ،
وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ).^(۳)

(پهروهردگارا! له دهوړوبه رمان بیارینه و به سهرماندا مه بارینه.

خوایه! باران له سهر کیو و دؤل و شاخه کان و شوینی پروانی
دارودره خته کان بیارینه.)

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۰۳۲) نسائی (۱۵۲۳)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۱۰۳۸ و ۸۴۶) / مسلم (۲۴۰)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۱۰۱۳ و ۱۰۱۴) / مسلم (۲۱۱۵-۲۱۱۹)).

۲۵- نزاکانی پزمین و باویشک

(۱-۲۵) نزای پزمین و شیوه کانی

هر یه ک له ئیوه پزمی، با بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، ئه و که سه ش که ئه -
بیسیست، بلی: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)، ئه ویش له وه لامیدا بلی: (يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ
بَالَكُمْ).^(۱) (خواهه رینوماییت بکات و حالت چاک بکات).^(۲)

(۲-۲۵) وه لامی بی باوه ریک که پزمینی بی و ستایشی خوا بکات
(يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ).^(۳)

(خواهه رینوماییت بکات و حالت چاک بکات).

(۳-۲۵) باویشک نه کردن

(ابوهریره ؓ) ئه گیر پته وه: (عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: التَّائِبُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا
تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ).^(۴)

(۱) (صحیح): (بخاری (۶۲۲۴ ز) / ابوداود (۵۰۳۵)).

(۲) زانایان به پنی فهرموده یه کی صحیح که نیمای موسلم (۲۹۹۲ ز) ربوایه تی ئه کات، ئه لین: دوعا
بۆ که سیک که پزمی وه و ستایش خوی نه کردوه، مه کرووه. ههروه ها له گه له هه بوونی ناکۆکی نیوان
زانایانی شرع زان، وا دهر ئه که وئ که ستایش کردن و دوعا کردن بۆ که سی که له کاتی خوتبه ی
هه بنی دا، پزمینی حه راهه، چونکه به پنی فهرموده یه ک له بوخاری دا (ز ۸۵۱) بی دهنگی له کاتی
خوتبه ی هه بنی فهرزه و به پنی ربوایه تی (ابوداود، ز ۵۰۳۹) بی توو پزمین دوباره بیته وه و نه گه ر
ستایشی خوا کرا، هه تا سی جار دوعا کردن بۆی موسته حه به.

(۳) (صحیح): (ابوداود (۵۰۴۰ ز) / ترمذی (۲۷۳۹)).

(۴) (صحیح): (بخاری (۳۲۸۹ و ۶۲۲۳ ز) / مسلم (۷۶۸۲)).

(پیغمبر ﷺ فرمودی: باویشک له شه‌یتانه‌وه‌یه، هه‌رکات باویشکتان هات، تا ده‌توانن نه‌یکهن و دووری بکه‌نه‌وه.)

۲۶- نزاکانی تۆبه کردن و که‌فاره‌تی ناوانه‌کان

(۱-۲۶) دوعای دانیشتن

(ابن عمر رضی الله عنهما) ته‌لی: پیغمبر ﷺ به‌ر له‌وه‌ی که له مه‌جلیسینکدا هه‌ستیت، ته‌یان ژمارد، سه‌د جار ته‌و دوعایه‌ی ده‌کرد:

(رَبِّ اغْفِرْ لِيْ وَتُبْ عَلَيَّ اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الْغَفُوْرُ).^(۱)

(په‌روه‌ردگارا! لیم خوش بیه و تۆبه و که‌رانه‌وه‌م قبول بکه، به‌راستی که تۆ تۆبه وهرگر و لی‌بوره‌یت.)

(۲-۲۶) دوعای که‌فاره‌تی دانیشتن

(سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ).^(۲)

(سی جار)

(۱) (صحیح): (ترمذی (۳۴۳۴) / ابوداود (۱۵۱۸)).

(۲) (صحیح): (ابوداود (۴۸۵۹ و ۴۸۶۰) / ابن حبان (۵۹۳)).

(تۆ پاک و بی‌گهردی و ستایشی تۆ ده‌که‌م و شایه‌تی ئەده‌م که هیچ به‌ستر اوێک نییه به‌حق جگه له تۆ و داوای لیخۆشبوونت لێده‌که‌م و بۆ لای تۆ ئەگه‌ر ئیمه‌وه.)

(۲۶-۳) تۆبه‌کردن و په‌شیمان بوونه‌وه له‌گوناوه

خوای گه‌وره‌ﷻ ئەفه‌رمووێ: ﴿وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ﴾ (مود/۹۰) «داوای عه‌فوی گوناوه له‌خودا بکه‌ن و به‌دل بگه‌رێنه‌وه بۆ لای خودا؛ خودای من میه‌ره‌بان و به‌به‌زه‌یییه.»^(۱)
پیغمه‌بر ﷺ ئەفه‌رمووێت: (والله إني لأستغفر الله وأتوبُ إليه في اليوم أكثر من سبعين مرة.)^(۲)

(سوێند به‌خوایا! رۆژانه زیاتر له‌حه‌فتا جار داوای لیخۆشبوون له‌خوای ئەکه‌م و بۆ لای ئەو ئەگه‌ر ئیمه‌وه.)

هه‌روه‌ها فه‌رمووایه: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ

وونتی ئەم دوعایه له‌هه‌ر دانیشنی‌که‌دا، ئەبێت به‌که‌فاره‌تی ئەو گوناها‌نه‌ی که‌له‌و دانیشنه‌دا کو‌تراون. (۱) تۆبه‌چهند خاڵێکی هه‌یه که‌ئەبێ ر‌ه‌چاو بک‌رین: ۱- ئەبێ به‌نده، به‌دل په‌شیمان بوێنه‌وه و له‌خوای بپا‌رێنه‌وه. ۲- ده‌ست له‌و تاوانه‌هه‌لب‌گ‌ری که‌کردوویه‌تی. ۳- نه‌گه‌رانه‌وه بۆ سه‌ر ئەو تاوانه‌له‌داها‌نوودا. ۴- ئەگه‌ر مافی خه‌لك (حق الناس) بێت، جگه‌له‌و خا‌لانه‌ی سه‌ره‌وه، مافه‌کانیان بۆ بگه‌رێنه‌وه و داوای گه‌ردن ئازادیشیان لێ بکات. ئەگه‌ر نه‌توانی حقه‌که‌یان بۆ بگه‌رێنه‌وه، یان ناشکرا کردنی بێته‌ه‌وی ئازاوه و یان قه‌رمیو نه‌ک‌رێته‌وه، وه‌ک مه‌سه‌له‌ی ناموسی، ئەوه‌ده‌بێ له‌خوای گه‌وره‌داوای چا‌که و به‌ره‌که‌ت و ر‌ه‌حه‌مه‌تی بۆ بکات.

(۲) (صحيح): (بخاری (۶۳۰۷) / ترمذی (۳۲۵۹)).

إِلَيْهِ مِائَةٌ مَرَّةً^(١))

(ئه‌ی خه‌لکینه ! بۆ لای خوا بگه‌رینه‌وه؛ من رۆژانه سه‌د جار تۆبه
ئه‌که‌م و بۆ لای خوا ئه‌گه‌ریمه‌وه.)

ئه‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌س ئه‌م دوعایه‌ بکات، خوای گه‌وره‌^(٢) له
تاوانه‌کانی خۆش ئه‌بێت، ئه‌گه‌ر له‌ گۆره‌پانی شه‌ر و جیهادیش رای
کردبێت: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ)^(٣)

(داوای لیخۆشبوون له‌و خواجه ئه‌که‌م که‌ هیچ په‌رستراویک نییه‌ به
حه‌ق جگه‌ له‌و نه‌بی و زیندوو و به‌رده‌وام و پایه‌داره‌ و بۆ لای ئه‌و
ئه‌گه‌ریمه‌وه.)

پێغه‌مبه‌ر^(٤) ئه‌فه‌رمووی: (أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ
الْآخِرِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ يَذْكُرُ اللَّهَ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ)^(٥)

(خوای گه‌وره‌^(٦) له‌ به‌شی ناوه‌راستی کۆتایی شه‌و، زیاتر له‌ هه‌موو
کاته‌کان له‌ به‌نده‌ی خۆی نزیکتره‌، ئه‌گه‌ر توانیت له‌و که‌سانه‌به‌ که‌ له‌و
کاته‌دا زیکر و یادی خودا ئه‌که‌ن.)

(١) (صحیح): (مسلم) (ژ ٧٠٣٤ و ٧٠٣٥).

(٢) (صحیح): (حاکم، المستدرک) (ژ ٢٥٥٠).

(٣) (صحیح): (ترمذی) (ژ ٣٥٧٩) / نسایی (ژ ٥٧٢).

ههروهه ها تهفه رمووی : (أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثَرُوا
الدَّعَاءَ).^(۱)

(نزیکتترین کات که بهنده له پهروهه ردگار ییه وه نزیکه، کاتی کړنښ
بردنه، که وایه له م کاته دا زۆر بپارینه وه.)

تهفه رمووی : (إِنَّهُ لَيَغَانُ عَلَى قَلْبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ).^(۲)

(تارمایی و فراموښی به سهه دلما دیت، بویه رۆزانه سهه جار داوای
لیخوښوون له خودا ته که م.)

۲۷- نزاکانی ههرا و فیتنه و چاوه زار و نهفس پیسی

(۱-۲۷) کرده وه کانی رزگار بوون له خراپه ی دهجال

(مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنَ الدَّجَالِ).^(۳)

(۱) (صحیح): (مسلم) (۱۱۱۱) / ابوداود (۸۷۵) / نسایی (۱۱۳۷).

(۲) (صحیح): (مسلم) (۷۰۳۳) / ابوداود (۱۵۱۷).

ئیبنی ئەسیر تهلی : (لَيَغَانُ) یانی : داده پوښی و مه به ستیش فراموښییه، چونکه پیغمه مبر هه میسه و
به رده وام یادی خوی نه کرد و کانتیکیش که بیرى ده چۆوه، له خودا نه پاریه وه و داوای لیخوښوونی له
خودا نه کرد. پروانه : (جامع الأصول، (۳۸۷/۴).

(۳) (صحیح): (مسلم) (۱۹۱۹ او ۱۹۲۰) / ترمذی (۲۸۸۶).

خوا شيفات بدات. به ناوی خودا بۆت ته پارېمه وه. «الْمُعَوِّذَتَيْنِ حِينَ تُمْسِي وَحِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ.»^(۱)

(خويندنه وهی (معوذتین) له هه موو به یانیه ک و شه وانهدا بۆ تو به سنده یه و له هه موو زیانیک ته تباریزی.) «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ غَيِّبٍ لَمَّه.»^(۲)

(په نا ته گرم به وشه کانی ته واو و دروستی خوا له زیان و خرابه ی هه ر شه یتانیک، زینده وه ریکی پیوه دهر و چاوه زار و چاو پیسییه ک.)

هه ر که س له سه ره تای هه ر شه ویک وه یان له سه ره تای رږوژدا، سی جار ته و دوعایه بکات، هېچ زیانیکې پی ناگات: (بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)^(۳) (به ناوی ته و خواجه ی که له گهل ناوی ته و هېچ شتیک زیان ناگه یه نیت نه له زه ویدا و نه له ئاسماندا و ته و خواجه ﷺ بیسه رو زانایه.)

(إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ أَخِيهِ أَوْ مِنْ نَفْسِهِ أَوْ مِنْ مَالِهِ مَا يُعْجِبُهُ فَلْيَدْعُ لَهُ بِالْبِرْكََةِ فَإِنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ.)^(۴)

(۱) (صحیح): (ابوداود (۵۰۸۴) / ترمذی (۳۵۷۵) / نسایی (۵۴۲۸)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۳۳۷۱) / ابوداود (۴۷۳۹) / ترمذی (۲۰۶۰)).

(۳) (صحیح): (احمد، المسند (۴۷۴) / ابن ماجه (۳۸۶۹)).

(۴) (صحیح): (نسایی، السنن الکبری (۷۶۱۷) / ابن ماجه (۳۵۰۹)).

(هه‌ر کات یه‌کیک له‌ ئیوه‌ براکه‌ی یان‌ خو‌ی و مال‌ و سامانی لا‌
خو‌شه‌ویست بوو، دو‌عای به‌ره‌که‌تی بو‌ بخو‌ینی؛ چونکه‌ چاوه‌زار راسته‌ و
هه‌یه.)

• ۲۸- نزا‌کانی بیستنی ده‌نگی ئاژه‌له‌کان

(۱-۲۸) دو‌عا له‌ کاتی بیتنی ده‌نگی که‌له‌شیر و که‌ر

(إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ، فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا وَإِذَا
سَمِعْتُمْ نَهْيَ الْحِمَارِ، فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا.)^(۱)

(هه‌ر کات ده‌نگی که‌له‌شیرتان بیست، ئه‌وه‌ فه‌زله‌که‌ی له‌ خودا عز و جل داوا
بکه‌ن، چونکه‌ فریشته‌یه‌کی بینوه، هه‌ر کاتیش گویتان له‌ ده‌نگی گویدریژ بوو،
په‌نا بو‌ خودا به‌رن له‌ خراپه‌ی شه‌یتان، چونکه‌ گویدریژ شه‌یتانی بینوه.)

(۲-۲۸) دو‌عا له‌ کاتی وه‌رینی سه‌گ له‌ شه‌ودا

بِیَغَمْبَهْرٍ عز و جل ئه‌فه‌رمووی: (إِذَا سَمِعْتُمْ نَبَاحَ الْكِلَابِ وَنَهْيَ الْحَمِيرِ بِاللَّيْلِ
فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ فَإِنَّهُمْ يَرَيْنَ مَا لَا تَرَوْنَ.)^(۲)

(هه‌ر کات له‌ شه‌وانه‌دا گویتان له‌ ده‌نگی وه‌رینی سه‌گه‌کان و زه‌راندنی

(۱) (صحیح): (بخاری (۳۳۰۳) / مسلم (۷۰۹۶)).

(۲) (صحیح): (ابو‌عیلی. المسند (۲۳۲۷) / احمد، المسند (۱۴۲۸۳)).

گویند ریژ بوو، په نا بو خودا ﷻ بیهن، چونکه ته وانه شتی ده بینن که ئیوه نایبینن.)

۲۹- نزاکانی پوچه لکر د نه وهی سحر و دووری له جنوکه و شهیتانه کان

(۲۹-۱) ریڼا کانی بهرگری له جنوکه و شهیتانه کان

خویندنی سوږه ته کانی (بقره، معوذتین و آیه الكرسي) له هه موو شه ویکدا ده بیته هوی دوور بوونه وهی جنوکه و شهیتانه کان. پیغمهبر ﷺ ته فهرمووی: (إِذَا أُوتِيَ إِلَى فِرَاشِكَ فَأَقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ حَتَّى تَخْتِمَ الْآيَةَ فَإِنَّكَ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلَا يَقْرَبَنَّكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ).^۱

(ته گهر له کانی نووستندا، ثابته لکورسی بخوینیت، له ماوهی شه ودا، فریشته کان پاسه و انیت لیده کهن و تا به یانی شهیتان لیت نریک نایبته وه.) هه روه ها پیغمهبر ﷺ فهرمووی: (إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ).^۲

(۱) (صحیح): (بخاری (۲۳۱۱ و ۳۲۷۵ و ۵۰۱۰)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۱۸۶۰) / ترمذی (۲۸۷۷)).

(بهراستی که شهبان لهو ماله راده کات که سوږه تی (بقره) تیډا
بخویندریت.)

وه فهرموویانه : «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ حِينَ تُمَسِي وَحِينَ تُصْبِحُ
ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ»^۱

(سی) جار خویندنی سوږه ته کانی (اخلاص و معوذتین) له هه موو به یانیان
و شه وانده دا ، له زیانی هه ر شتی نه تپاریزی و به سنده یه بوټ.)

هه روها بانگدان و قامه ت کردن ده بیته هو ی دوور بوونه وه ی جنوکه و
شه ی تانه کان. پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی : (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ
ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَإِذَا قَضَى النِّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا تُوبَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ
حَتَّى إِذَا قَضَى التَّوْبَ أَقْبَلَ).^۲

(کاتی که بانگ ته دریت، شهبان را ته کات و بایه ک له پاشی خو ی
دهر ته خات، هه تا گو یی له بانگ نه بیست و دوا ی ته واو بوونی بانگ
ده گه ریته وه و دیسان له کاتی قامه ت کردند را ته کاته وه و دوا ی ته واو
بوونی ته گه ریته وه.)

هه رو هه ها ثم دوعایه بو دوور خسته وه ی جنوکه و شه ی تانه کان به

(۱) (صحیح): (ابوداود (۵۰۸۴) / ترمذی (۳۵۷۵)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۱۲۳۱ و ۶۰۸) / مسلم (۸۸۲ و ۱۲۹۵)).

سووده. پیغه مبهەر ﷺ ئەفەر مووی: (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ الَّتِي لَا يَجَاوِزُهَا بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَذَرَأَ وَبَرَأَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ فِيهَا وَمِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ فِي الْأَرْضِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمِنْ شَرِّ قَتَنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ).^۱

(به وشه کانی تهواو و دروستی تۆ که هیچ چاکه کار و خراپه کاریک ناتوانی پيشتيليان بکات، په نا ته گرم به تۆ نهی په روهر دگرم! په نا ته گرم به تۆ له خراپه ی نهو شته ی که له ئاسمانه وه دیت و له خراپه ی نهو شته ی که بۆ ئاسمان بهرز نه بیته وه. په نا ته گرم به تۆ له خراپه ی هه را و ئاشۆ به کانی شهو و رۆژ و له خراپه ی هه به سهرداهاتنیک، مه گه نه وهی که چاک بێت. نهی په روهر دگاری میهره بان.)

وه «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ غِيْبٍ لَآمَةٍ.»^۲ (په نا ته گرم به وشه کانی تهواو و دروستی خوا له زیان و خراپه ی هه شه ی تانیک، زینده وه ریکی پیوه دهر و چاوه زار و چاو پیسییه ک.)

هه ره کهس له سه ره تای هه ره شه ویک وه یان له سه ره تای رۆژدا، سی جار نهو دوعایه بکات، هیچ زیانیکی بی ناگات: (بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ

(۱) (صحیح): (ابو یعلی، المسند (۶۸۴۴) / احمد، المسند (۱۵۴۶۱)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۳۳۷۱) / ابوداود (۴۷۳۹) / ترمذی (۲۰۶۰)).

اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)¹ (به ناوی ئەو
خوایه‌ی که له گهل ناوی ئەو هیچ شتیگ زیان ناگه‌یه‌نیت نه له زه‌ویدا و
نه له ئاسماندا و ئەو خوایه‌ی ﷻ بیسه‌رو زانا‌یه).

هەر کەس له شوینی مایه‌وه و ئەو دوعایه بکات، تا کاتیگ که له‌وی
بیت، هیچ شتی زانی پی ناگه‌یه‌نیت : «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ
مَا خَلَقَ.»² (به وشه‌کانی ته‌واو و دروستی خوا، په‌نه ئە‌گرم به‌خوا له
خراپه‌ی هەر به‌دیهنتر‌او‌یک).

خویندنی ئەو دوعایه بۆ کەسی که سیح‌ری لیک‌رابی یان جنۆکه ده‌ستی
لی وه‌شاندبی، ده‌بیته‌ هۆی شیفای و بزگاربوونی له‌و دۆخه‌ی تووشی بووه.
(بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ اللَّهُ
يَشْفِيكَ بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ).³

(به ناوی خوا ﷻ، دوعات لیده‌که‌م له هەر شتیگ که ئازارت پی
ئه‌گه‌یه‌نیت و له شه‌ر و خراپه‌ی هەر کەس یان جه‌سوودیک که خوا
شیفات بدات. به ناوی خوا دوعات بۆ ئە‌که‌م و بۆت ئە‌پاریمه‌وه).
پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی : (مَنْ تَصَبَّحَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعَ تَمَرَاتٍ عَجْوَةً لَمْ يَضُرَّهُ

(۱) (صحیح): (احمد، المسند (۷۴) / ابن ماجه (۳۸۶۹)).

(۲) (صحیح): (مسلم (۷۰۵۳ و ۷۰۵۴) / ترمذی (۳۴۳۷)).

(۳) (صحیح): (مسلم (۵۸۲۹) / ترمذی (۹۷۲)).

فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ سُمْ وَلَا سِحْرٌ.^۱ (هەر کەس هەموو بەیانییەک، ھەوت دەنک خورمای (عجوه) بخوات، لەو رۆژەدا زەھر و جادو کاری تێناکات.)

(۲-۲۹) رینگاکانی پووچەڵکردنەوێ جادو و جن پینکاوێ

بۆ پووچەڵکردنەوێ جادو و جن پینکاوێ، هەموو نزاکان و ئەو سورەتانە یاسیان لیکرا، بە سوودن و دەبی بەردەوام بخویندرین و داوا لە خوایش ﷻ بکات کە بپارێزی و پشت بەو بیهستیت. ھەر وەھا دەبی فەرزەکانی بە جی بێنیت و خۆی لە ھەرام بەدوور بگریت.

جگە لەمانەش، خواردنی ھەنگوین^۲ وە کەلەشاخ^۳ و ڕەشکەش^۴ بۆ ئەم بابەتە بەسوودن.

۳۰- نزاکانی پەیوەندییەکانی کۆمەلایەتی

(۱-۳۰) وەلام ئەو کەسە ی کە بلی: غَفَرَ اللَّهُ لَكَ

(وَلَاک).^(۵)

(خوا ﷻ لە تۆش خوش ببیت.)

(۱) (صحیح): (بخاری (۵۴۴۵ و ۵۷۶۸ و ۵۷۶۹) / مسلم (۵۴۶۰)).

(۲) پڕوانە: (نحل/ ۶۹. و (صحیح): بخاری، (۵۶۶۸)).

(۳) پڕوانە: (صحیح): (بخاری، (۵۶۶۸)).

پیغمبەر ﷺ فەرموویە کە خوای گەورە لە ھەنگوین و کەلەشاخدا شیقای قەرار داو.

(۴) پڕوانە: (صحیح): (بخاری، (۵۶۸۰)).

پیغمبەر ﷺ فەرموویە، کە خوای گەورە ھەموو دەرمانیکی لە ڕەشکەدا قەرار داو، جگە لە مردن.

(۵) (صحیح): (مسلم (۶۲۳۴) / نسائی، السنن الکبری (۱۰۲۵۵)).

(۲-۳۰) ئەگەر کەسێ پێی ووتی: بە خاتری خوا خوشم ئەوی.

(أَحَبُّكَ الَّذِي أَخْبَنَنِي لَهُ.)^(۱)

(ئەو خواپە تۆی خوش بویت کە تۆ لەبەر وی منت خوش ئەویت.)

(۳-۳۰) پارانەووە بۆ کەسێک کە دارایی خۆی پێ پێشنیاردای

(بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ.)^(۲)

(خوای گەورە ﷺ بەرە کەت برژێنیتە ناو دارایی و کەس و کارت.)

(۴-۳۰) برەو پێدان بە ئیسلام

پێغەمبەر ﷺ فەرموویانە: (لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى

تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ.)^(۳)

(هه‌تا ئیمان نه‌هێن، ناچنه‌ ناو به‌هه‌شت و ئیمانتان ته‌واو نابیت تا یه‌ کترتان

خوش نه‌ویت. ئایا رێنوونی کاریکتان نه‌که‌م کە ئەنجامدانی ده‌بێته‌ هۆی ئەوه‌

کە یه‌ کترتان خوش بوی؟ سه‌لام کردن له‌ نیوان خۆتاندا بره‌و پێ بدەن.)

(ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ: الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ، وَبَذْلُ السَّلَامِ

لِلْعَالَمِ، وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ.)^(۴)

(۱) (صحیح: عبدالرزاق، المصنف (ب ۱۱ ل ۲۰۰) / بزار (ژ ۶۵۳۳)).

(۲) (صحیح: بخاری (ژ ۲۰۴۹ و ۳۷۸۱ و ۳۹۳۷) / ترمذی (ژ ۱۹۳۳)).

(۳) (صحیح: مسلم (ژ ۲۰۳ و ۲۰۴) / ابوداود (ژ ۵۱۹۵)).

(۴) (صحیح: بخاری، تعلیقاً (ب ۱ ل ۳۲) / وکیع، الزهد (ژ ۳۵)).

(که سینک که سی ئاکاری تاییه تی هه بی، ئه وه ئیمانی ته واهه :
عه داله ت له گهل خوی بنوینی، سلاو له هه موو خه لک بکات، وه له کاتی
هه ژاریدا ده ست ئاوه له و سه خی بیت.)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ:
(تَطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ).^(۱)

عه بدوللای کوپی عومهر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گیریته وه که کابرایه ک پرسیاری له
پیغمه بهری خوا ﷺ کرد : باشتین کرده وه له ئیسلامدا چیه؟ پیغمه بهری ﷺ
فه رمووی : خۆراک به خشینه وه، وه سلاو کردن له که سهی بیناسیت و
نه بیناسیت.)

(۳۰-۵) سلاو ستاندنه وهی که سینکی بی باوه

(إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ).^(۲)

(ئه گهر ئه هلی کیتاب (جوله که و گاوه کان) سلاویان لیکردن ، بلین :
"وَعَلَيْكُمْ".)

(۳۰-۶) دوعا بو ئه وی که سهی جوینت پیداه

رسول الله ﷺ فرمودند: (اللَّهُمَّ فَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ سَبَبْتُهُ فَاجْعَلْ ذَلِكَ لَهُ قُرْبَةً إِلَيْكَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ).^(۳)

(۱) (صحیح): (بخاری (۱۲) / مسلم (۱۶۹) / ابوداود (۵۱۹۶)).

(۲) (صحیح): (بخاری (۶۲۸ و ۶۹۲) / مسلم (۵۷۸ و ۵۷۸)).

(۳) (صحیح): (بخاری (۶۳۱) / مسلم (۶۷۸۸)).

(په‌روه‌رد گارا! جوینم به ههر ټیماندارنک داوه، له برې ټه‌و جوینه، له رږزی قیامه‌تدا له زاتی خوټی نزیک بکه‌وه.)

(۷-۳۰) دوعا له کاتی تاریفکردنی که‌سانی‌تر

بَيِّغْهُ مَبْرَةً ۖ فَهَرَمُوْهُ تَيَّ: (اِذَا كَانَ اَحَدُكُمْ مَادِحًا صَاحِبَهُ لَا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ: اَحْسِبْ فَلَانًا وَاللهُ حَسِيْبُهُ وَلَا اَرْكَى عَلٰى اللهِ اَحَدًا اَحْسِبُهُ - اِنْ كَانَ يَعْلَمُ ذَاكَ - كَذًا وَكَذَا.)^(۱)

(ههر کات ویستان که تاریفی د‌وستیکتان بکه‌ن، بلین: به رای من فلانی وایه و خوای که‌وره لټی ټه‌پرسټه‌وه و من که‌سینک لای خوا پاک ناکه‌مه‌وه.)

(۸-۳۰) ټه‌و شته‌ی که موسولمان له کاتی بیستنی تاریفی خو‌ی ده‌بی بیلټ.

(اَللّٰهُمَّ لَا تُؤَاخِذْنِيْ بِمَا يَقُوْلُوْنَ، وَاغْفِرْ لِيْ مَا لَا يَعْلَمُوْنَ.)^(۲)

(په‌روه‌رد گارا! به هو‌ی ټه‌و شته‌ی که ټه‌بلین، لټیرسینه‌وه‌م له‌گه‌لدا مه‌که و بمبووره له‌وه‌ی که له باره‌ی منه‌وه نایزان.)

(۱) (صحيح): (بخاری (۲۶۶۲ و ۶۰۶۱) / مسلم (۷۶۹۳ و ۷۶۹۴)).

(۲) (صحيح): (ابن ابی شیبۃ (ب ۸ ل ۳۲۰) / بخاری، الادب المفرد (۷۶۱)).

(۳۰-۹) ئەو کردەوانەى لە شەودا نابى بکرىن

(إِذَا كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ - أَوْ أَمْسَيْتُمْ - فَكُفُّوا صَبْيَانَكُمْ؛ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ، فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ اللَّيْلِ فَخَلُّوهُمْ، وَأَغْلِقُوا الْأَبْوَابَ، وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ؛ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا مُغْلَقًا، وَأَوْكُوا قَرَبَكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ، وَخَمَرُوا أَيْتَكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ، وَلَوْ أَنَّ تَعْرُضُوا عَلَيْهَا شَيْئًا، وَأَطْفَنُوا مَصَابِيحَكُمْ.)^(۱)

(ئەو کاتەى کە شەودا هات و تاریکی ولاتی داگرت، مندالکانتان لە یاری کردن و کۆلان بگرنهوه، چونکه لهوکاته‌دا شەیتانه‌کان بلآو ئەبنه‌وه و کاتیک کە شەو رویشت، وازیان لی بینن. بەر لە نووستن ناوی خودا بهین و دەرگا کانتان داخەن، چونکه شەیتان دەرگایەکی داخراو ناکاته‌وه. هەر‌وه‌ها ناوی خودا بهین و زاری مەشکە‌کە‌تان بیه‌ستن. دەر‌ه‌کانتان سەر‌پەر بکەن، ئە‌گەر شتیکی بچو‌کیشیان بخە‌نه سەر و چراکانتان بکوژینه‌وه.)

(۳۰-۱۰) دوعا بۆ ئە‌وه‌ی ئە‌لی: بَارَكَ اللهُ فِیک

(وَفِیْکَ بَارَكَ اللهُ.)^(۲)

(وه خ‌وای گه‌وره ﷺ به‌ره‌که‌تی خ‌وی به‌سەر تۆش‌دا برژینیت.)

(۱) (صحیح): (بخاری (۵۶۲۳ و ۳۳۰۴) / مسلم (۵۳۶۸-۵۳۷۰)).

(۲) (حسن): (حسین المروزی، البروالصلة (۲۱۵)).

(۳۰-۱۱) سپاسکردنی تهو که سهی چاکهی بهرام‌بهر کردوویت

(لَا يَشْكُرُ اللَّهُ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ).^(۱)

(که سیک سپاسی خه‌لکی نه‌کات، ته‌وه سپاسی خوای نه‌کردووه).

(۳۰-۱۲) خویندنی قورئان له شه‌و و رۆژدا

ته‌بوموسای ته‌شعه‌ری ﷺ ته‌گیریتته‌وه: (عن النبي ﷺ قال: تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْإِبِلِ فِي عُقْلِهَا).^۲
(پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: له خویندنه‌وه و په‌ند وه‌رگرتن له‌م قورئانه، به‌رده‌وام بیه. چونکه سویند به‌و که سهی که گیانمی به‌دهسته، قورئان، له وشرتیکی به‌ستراوه، ره‌ماوتره. «یانی: زوو له بیر ته‌چیته‌وه»)

عه‌بدو‌لای کورپی عه‌مری کورپی عاص ﷺ ته‌گیریتته‌وه: (قال رسول الله ﷺ: مَنْ قَامَ بِعَشْرِ آيَاتٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَامَ بِمِائَةِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ وَمَنْ قَامَ بِأَلْفِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْمُقْتَضِرِينَ).^۳ (هه‌ر که‌س ده‌ثایه‌تی قورئان بخوینیت، له بی‌تا‌گایان و غافلان هه‌زمار نا‌کریت و هه‌ر که‌س سه‌د ثایه‌ت بخوینیتته‌وه، له‌و که‌سانه‌یه که خو‌ش‌کینن و هه‌ر که‌س هه‌زا

(۱) (صحیح): (طیالسی، المسند (۲۶۱۳) / بخاری، الادب المفرد (۲۱۸)).

۲- (صحیح): (بخاری (۵۰۳۳) / مسلم (۱۸۸۰)).

۳- (صحیح): (ابوداود (۱۴۰۰) / طبرانی، المعجم الكبير (ب ۱۴۱۰۹)).

ثایهت بخوینتته وه. وه ک ئه وه وایه که به (قنطار) واته به قهرا کیوی
ئوحد، خیری کردییت.

پیغمبه ر له دو رکاتی نویزی به یانی و دو رکات نویزی ته وافدا، له
رکاتی یه که میاندا (قل یا ایها الکافرون) وه له رکاتی دووه میاندا: (قل هو الله
أحد) و له نویزی وه تر (که سی رکاتی بخویند بایه) له رکاتی یه که مدا،
دوای فاتحه (سبح اسم ربک) وه له رکاتی دووه مدا: (قل یا ایها الکافرون)
وه له رکاتی سیهه مدا: (قل هو الله أحد) ی ته خویند.^۱

(۳۰-۱۳) دوعا و پارانه وه دوای خه تمی قورئان

له موجهیده وه ﷺ ته گیرنه وه: (بَلِّغْنَا أَوَّلَ الدُّعَاءِ يُسْتَجَابُ عِنْدَ خَتَمِ الْقُرْآنِ).^۲
«بۆیان گیرا وینه ته وه که دوای خه تمی قورئان دوعا گیرا ئه بییت.»

۱- (صحیح): (شاشی، المسند (۱۴۳۲) // طحاوی، شرح منکمل الآثار (ب ۱۱ ال ۱۰۲)).

۲- (صحیح): (دارمی، السنن (۳۴۸۲) / بیهقی، شعب الایمان (۲۰۷۲)).

بہشتی سییم^۷

ناوہ کانی خواجہ^۸

(أسماء الله^۹ جلّالہ)

خوای گه و ره ﷺ شه فه رمووی: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾
(الأعراف/ ۱۸۰) (جوانترین ناوه کان هی خودان، ئەو ناوانه له خودا بنین و بهو
ناوانه لینی بپارینهوه). ناوه جوانه کانی خوای گه و ره له باشتیرین و
بنه رته ترینی هوکانی ناسینی پهروه ردگارن و ههنگاو نانه و نه له رپیازی
به ندایه تی کردنی خوا و نه ﷺ و نزیک بوونه و نه لینی و هاو ده م بوون له گهل
پهروه ردگار. گه و ره یی و شکوی خوا، به ناوه جاونه کانی به و نه ده رته که و ی و
مرؤف له سۆنگهی ئەو ناوانه دا، پروو و ناخ و دهروونی خو ی به شیوازیکی
شایسته پالفته ئە کات و جیاوازی تیروانین له م پروو ناشکرا ئە بیت. له م
کاته دا چیژی ئیمان و باوهر ئە کریت. مرؤف ئە بی له هه ما حالیشدا ترسی
له خوا بییت و له ره حمهت و میهره بانی خوا و نه ندیش ناھومید نه بیت. ئەو
کات خۆشه و یستی پهروه ردگار ﷺ و ناواته خوازی گه یشتن به حزوری
خوا ﷺ له بهنده کانیدا تیشک ئە داته وه. ئینسان به تیگه یشتنی
ناوه جوانه کان و سیفاتی خوا ﷺ بۆی ده رته که و ییت، که گه و ره یی و شکو،
خاوه ن مولک و ده سه لاتداری، رینوینی، شیفا، گه یاندنی زیان و قازانج،
لینورده یی، تۆرپهی، رزق و پروژی، به دیهتێان و ... هتد، ته نیا و ته نیا هی
پهروه ردگاره و مرؤف به و تیگه یشتنه لوتبه رزی له خۆیدا بنه بر ئە کات و
هه ست به پله و شوینی خو ی ئە کات. به هه مان راده که مرؤف دهروونی
پالفته بییت و له خوا ﷺ بترسیت، ئەوه باشتەر سوود ده بینێ له ناوه
جوانه کان و سیفاتی پهروه ردگار ﷺ. ئەو ناوانه، ناخ و دهروونی ئیماندار بر

نوور و ئاواشته ده‌کات و به هوی ئەم رووناکاییه‌وه ته‌که‌وێته سه‌ر رێبازی
خۆ پاکژ کردن و به‌روه‌رده‌کردنی خوی به‌بنه‌مای ئیسلامی، که به‌کو‌تا
ته‌رکی به‌ندایه‌تی کردنی هه‌ژمار ده‌کریت.

سیفات و ناوه‌کانی خوا عَلَّاهُ ته‌نیا له‌ لای خۆیه‌وه‌ ناسراون، یانی، به‌
پشت به‌ستن به‌ قورئان و سوننه‌ت ئەناسرین و تیگه‌یشتن له‌ مانای ئەو
ناوانه‌ به‌ رووی عه‌قلی مرۆڤدا داخراوه‌ن و به‌ته‌نیا، عه‌قل ده‌وه‌ستوی.
چونکه‌ به‌روه‌ردگار عَلَّاهُ، بۆ خوی باستر ده‌زانی که‌ چۆن خوی به‌بنده‌که‌ی
بناسینی. سیفات و ناوه‌کانی خوا عَلَّاهُ به‌ژوماره‌یه‌کی دیاریکراو ده‌ور گیراو
نه‌کراوه‌. پێغه‌مبه‌ر ﷺ ته‌فه‌رمووی: «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ أَسْمَاءَ مِائَةً إِلَّا
وَاحِدًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ وَتَرٍ يَحِبُّ الْوَتَرَ.» «خوای گه‌وره‌ نه‌وه‌د
و نو‌ ناوی هه‌یه‌ (یه‌ک له‌ سه‌د که‌م که‌ته‌وه‌)، هه‌ر که‌س ته‌وناوانه‌ به‌یئیت و بیان
ژمیریت، ته‌جیته‌ به‌هه‌شت. خوا تاکه‌ و تاکیشی خۆش ده‌وی. تیکرای
زانایان له‌سه‌ر ئەو رایه‌ن، که‌ مه‌به‌ست له‌م فه‌رمووده‌یه‌، به‌ندیوار کردنی
ناوه‌کانی خوا نییه‌، به‌لکو، مه‌به‌ست ته‌وه‌یه‌، که‌ هه‌ر که‌س له‌ مانای ئەو
نه‌وه‌د و نو‌ ناوه‌ تییگات و له‌به‌ریان بکات، وه‌ بیریان لی بکاته‌وه‌ و به‌و
ناوانه‌ له‌ خوا بپارێته‌وه‌، خوای گه‌وره‌ به‌ به‌هه‌شتی شاد ده‌کات. که‌وایه‌
به‌لگه‌یه‌کی نییه‌ له‌سه‌ر ده‌ورگیر کردنی ناو و سیفه‌ته‌کانی

خواوهند ﷺ^(۱) ته بې بز انرې که ټو ناوانه له گڼ ټووه که جوړاوجوړن،
 يه ک وانايان هه يه که ټو وېش (الله) يه. خواي گه وړه ټو فهرمووي: ﴿قُلْ
 اَدْعُوا اللَّهَ اَوْ اَدْعُوا الرَّحْمٰنَ اَيُّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى﴾ (اسراء: ۱۱۰)
 (تو بلي: به (يا الله) بانگ بکه نه خودا يا به (يا رحمان) دروسته و هيچ
 مانع يکي نيدا نيبه. هه ردو کيان جوانن و خودا ناوي جوان جواني هه يه
 که به (الاسماء الحسنی) ناسراون و له هه موو ناوي جوانترن) به م شيوه
 (اسماء الله) به جي باوهري به لکه بووني ټووان له سهر زات، ناون و
 به جي باوهري به سهر وانا، رافه يه. به م شيوه ټيکرايان ده لالت ټو که ن
 به سهر بانگ کراوي تاک، واته: (الله).

(۱) ټيکرای زانايان لهو (۹۹) ناوه. (۸۱) يان له قورثاني پيرو زوهر گرتووه و (۱۸) ناوي دیکه شيان له
 سوننه تي شريف وهدهر هيناوه. هه ندي له زانايان لهو باره شهوه ناکوکن. هه ندي له زانايان ناوه کاني،
 {جمل (جوان / مسلم: ۱۴۷و ۹۱)، جواد (زور به خشنده / ترمذي: ۲۷۹۹)، حيي (خواهه نسي حه يا /
 ابوداود: ۱۴۸۸)، رب (په وړه ردگار / ترمذي: ۳۵۵۱)، رفيق (خواهه نسي به زه يي / مسلم: ۲۵۹۳)، سبوح (زور پاک
 وي گهره / مسلم: ۲۲۳و ۴۸۷)، سيد (گه وړه / ابوداود: ۴۸۰۶)، شافعي

(/ بخاري: ۵۷۴۲)، طب (پاک / مسلم: ۶۵و ۱۰۱۵)، محسن (چاکه به خش / مسلم: ۱۹۹۵)، معطي
 (به خشه / بخاري: ۳۱۱۶)، منان (زور به خشنده / ابوداود: ۱۴۹۵) و وتر (تاک / بخاري: ۶۴۱۰) يان، جيا لهو
 بابه تانه ي. که له م په رتو وکه دا باسيان ليکراوه. هه زمار کردووه و هه نديکيش. له وان ټيبي حه جهر،
 له سهر ټو باوه ربه يه، که ټيکرای ټو (۹۹) ناوه جوانانه ي خوا ﷺ له قورثاندا هه نه. بروانه: (التلخيص
 الحير في تخريج احاديث الرافعي الكبير، ۴۵۱/۵ - ۴۵۵) لهو باره وه. ده يي ده ست نيشان بکريت که ټو
 (۹۹) ناوه ي که له م په رتو وکه دا رافه کراون، له سهر مهنه جي ټيکرای زانايان بووه و به پني ده فقه
 قورثاني و فهرمووده کاني پيغه ميه رن ﷺ هه ر چنده که ده ورتري. که خواي گه وړه ﷺ ناو و سيفه تي
 تريشي هه نه و له شهربه تي ټيسلامدا ناما زه يان بي دراوه و ټووه ټو گه به نيت. که ناو و سيفه ته کاني
 خوا به چنده ناوي تاييه ت ده ور گيراو نين.

خوای گه‌وره پرښنگ و پرووناکایی سیفاتی خوئی به مروّف به‌خشیوه، تا
 بتوانی جینشینی خوا بیټ له‌سهر زه‌وی. جینشینی خوا یانی؛ چ‌ه‌ند
 به‌رپرسیاریه‌تیه‌ک دراوه‌ته مروّف که له بری خوا له زه‌ویدا ئه‌نجامیان
 بذات و ئه‌مه‌ش چاکه و نیعمه‌ت و که‌رهمی‌خوایه، که به ئینسانی به‌خشیوه.
 مروّف به‌هه‌بوونی هه‌ندی دانسته و تایبه‌تمه‌ندی ته‌رخانکراو، که
 بوونه‌وه‌رانی‌تر نیانه و لیان سوودمه‌ند نین، توانای به‌رپرسایه‌تی و
 ئه‌نجامدانی ئه‌ر که‌کانی هه‌یه. ئه‌و دانسته تایبه‌تیانه، پرښنگ و پرووناکی ناو و
 سیفه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگارن، که دراونه‌ته مروّف. هه‌روه‌ها؛ هی‌ز و ئیراده و
 زانستی پیدراوه (هه‌لبه‌ت ئیراده و زانست و سیفاتی مروّف چیه‌تی ئیراده و
 زانستی خویان نییه) هه‌تا له‌سهر زه‌وی به‌ره‌و ئاوه‌دانی و پالفته‌کردنی نه‌فس
 و تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی خوای پیدادوی خوئی هه‌نگاو بنیته‌وه به‌پی ئامانجی
 سه‌ره‌کی ئافراندن و به‌دیهنان، واته: به‌ندایه‌تی کردن و ناسینی په‌روه‌ردگار.
 له‌م به‌شه‌دا، ناوه‌جاوانه‌کانی خوا له‌سوڼگهی قورئان و سوننه‌ت به‌پوختی و
 سوودمه‌ند و قازانجده‌ر شی ئه‌کرینه‌وه و سوودی ئیمانداریش له‌وان باسی
 لی‌کراوه، هه‌تا به‌هوی ئه‌وان، روانینیکی ورد و دروستی له‌په‌روه‌ردگار ﷺ و
 په‌یوه‌ندی جیهان له‌گه‌ل وی، بو ده‌سته‌به‌ر بیټ. وه ئاسه‌واره‌کانی تیشک
 بخاته‌سهر بیرو دلی، وه‌رو و ده‌روونی خوئی به‌وی رپک و پیک بکات. و و
 به‌شیوازی شایسته و گونجاو، خوای خوئی بناسیت و به‌ندایه‌تی ئه‌و خوایه

بکات. ئەمە ناوه جوانه کانی خوا و ڕاڤه کردنه که یان : (۱) و (۲)

۱- الله

خوای گه و ره ﷺ ئەفه رمووێ: ﴿ إِنِّي أَنَا اللَّهُ ﴾ (طه/ ۸۱)

(بەراستی من خودا "الله"م.)

(الله ﷻ) ناوی گه و ره ی په ره و رد گاره و داگره وه ی هه موو ناوه کانی دیکه ی خوا به ﷻ. ئەو ناوه ناسراوه ی خوا، هه موو ناوه جوانه کانی ئەو ئەگرته وه و له راستیدا چه مک و واتا که شی، واتای هه موو ناو و

(۱) شروڤه و شی کردنه وه ی ناوه کانی په ره و رد گار له دوو خالدا ئەنجام دراوه :

یه کهم : ناسبی ناوه کان : که دوا ی سه لماندن ی هه بوونی ناوی پیرو ز له دهقه شه رعیه کاند، به بوختی له بواری چه مک و واتاوه، به به لگه ئایه تیه کان و فه رموو ده کانی پیغه مبه رێڤ روونکراونه وه. وه ئاماژه ش کراوه ته و اتا و ناوه بۆکی ئایه ته کان و فه رموو ده کان.

دووم : شوین گریان له سه ر روو و دهرونی ئیماندار و ئه رکه کانی. ته نانه ت نه وه ی که به بیر کردنه وه له و ناوانه بۆ ئینسان وه ده ست دیت، له شی کردنه وه ی وشه کان زۆر بال و والا تره و هه ر که س به پێسی ئیمان و باوه ری لێیان سوودمه ند ئەبیت.

شک و گومان له وه دا نییه که مافی (اسماء الله ﷻ) له و شی کردنه وانه زۆر له سه رتره، به لām هه ول دراوه تا بکری له گه ل پوخته بوونیشدا، شی کردنه وه که به پیز و هیز بن و به وردی باسیان لێبکری، هه تا بۆ خوینهر سوودمه ند بیت.

(۲) ئەو سه رچاوانه ی که له م به شه دا به هریان لی وه رگیراوه و بۆ زانیاری زیاتر ئەتوانن به روانه ئەوان، ئەمانه ن : (اسماء حُسنی، ناصر سبحانی؛ اسماء الله، بزگار مرادی؛ اسماء الحسنی، سلیمان سامی محمود؛ الجامع لأسماء الله الحسنی، ابن قیم جوزیه و قرطبی؛ الوجیز فی أسماء الله الحسنی، محمد الکوس؛ المقصد الأسنى فی شرح اسماء الله الحسنی، غزالی؛ جزء فی طرق حدیث إن لله تسعة وتسعين اسماً، ابو نعیم اصفهانی؛ منهج ودراسات لآیات الأسماء والصفات، شتیلی؛ شرح أسماء الله الحسنی فی ضوء الكتاب والسنة، قحطانی؛ کتاب الأسماء والصفات، بیهقی وه الصفات الإلهية تعریفها، أقسامها، تمیمی و....)

سیفه ته کانی په روه رد گاره ﷺ. ټه و ناوه، تروسکه و دره وشانه وهیه کی تایبته تی و بی ټینه ی هیه، که ټاههنگ و نه واکه ی روو و دهرونی مروؤف (به تایبته ټیماندار) رووناک ټه کات.

وشه ی (الله ﷻ) له بنه رتدا (إله) بووه و دواتر بووه به (الاله) و له پاشان هه مزه ی دووه می که هه مزه ی (إله)، لادراوه و ټیکه لاو کراوه و به هو ی تایبته مند ی ټه و ناوه گه وره یه، پیتی (لام) ی له خویندنه وهدا گه وره ټه کریت. که وایه پنیوسته واتای "إله" که ریشه ی "الله" یه، روون بکریته وه:

"إله" (صفت مشبهه) ټاوه لټاوی پایه داره له سه ر وه زنی (فعال) که له (آله یالَه) یه، که به را کردنی به چکه و شتر بو لای دایکی و شیر خواردنی ده کوتری. دواتر ټهم واتایه گوړانکاری به سه ردا هاتووه و به حالی که سی ټتراوه، که که سیکی له زیانیدا به بالاده ست زانیوه و پیی وایه زیان و قازانجی له لایه ن وی پی ټه گات و وهک به چکه و شتر خو ی ده خاته ژیر په نای ټه و که سه. "إله" یانی فریارپه س و فه رمانړه وایه کی ته و اووه له مولکی خویدا، و توانای راکیشانی قازانج و دوور کردنه وه ی زیانی هیه و ټهم تایبته مند ی یه ش، ته نیا تایبته به زاتی (الله ﷻ) یه. که وایه "لا إله إلا الله" یانی، هیچ به رستراوینکی به حق نییه جگه له (الله)، که فریارپه س و فه رمانړه وایه کی بی سنووره.

که سی ټیماندار به باوهر به (إله) بوونی راسته قینه، واته: (الله ﷻ) و حاشه

کردن له هه ر غهیره خوايه ک، له ژير پرشنګي خواوهندی يه کتا و بى هاوبه ش، ته بىټ به يه کتا په رستينګي واقيعي و له م رڼګايه وه هه نګاو ده نيته وه. که واته؛ ته نيا ده سه لاتدار و فرياره سى مرؤف (الله) يه، و هه موو ده سه لات و زيان و قازانچيک له ژير فرماني نه ودايه. بويه به و ټاکامه ده گه ين که په رستن و ستايش ته نيا شايسته ي نه وه. به م ټيگه يشتنه ش له ناوه کانی خوا، ژياني که سينګي ټيماندار به نه و او ي نه گوري و هه موو سوچيکي ژياني نه که وېته به ر تيشګي ټم ناوه جوانانه.

۲- الرحمان

خوای گه وره (نه فهرمووی) : ﴿قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ ءَامَنَّا بِهِ﴾ (الملك/۲۹)
(تو پيان بلي) : نه وه ي ره حمان پي ته کا و رزگارمان ته کا خودای ميه ره بانه و ټيمه ټيمانمان پي هيناوه و پشتمان پي به ستووه.

(رحمان) له ره حمه ته وه هاتووه، ياني نه و خوايه ي که به خشنده و ميه ره بانه و ره حمه ت و ده هنده ي خوا هه موو بوونه وه ران و کره کان (نه جولان) نه گرېته وه. بنه ماي ره حمه ت له سه ر ټاکيشاني قازانچ و راناني زيان و زهره ره، که نه مه سيفه تي خوای ته به دي و نه زه لي (بي سه ره تاي) يه. وه مرؤف به کورت بيني خو ي تيشک و ټاسه واره کانی ره حمه تي خوا له خو ي و له جيهاندا نه بيني و له به ر نه مه ش نه رکی سه ر شانيه تي که سپاس و ستايشي خوا بکات.

ئەو سەرمەشق و پێوەرەي کە دەکری مرۆف لەم سیفەتەي خواوەری بگریت، ئەوەیە، کە خاوەن بەزەیی بیت و مرۆفەکان و بوونەوەرانی تر لە میهرەبانی و لیبوردەیی ئەو سوودمەند بین. ھەرۆھا بۆ راکیشانی قازانج و رەواندنی زیان بۆ مرۆفەکان و بوونەوەران و کەرەکان و ھەریمی دەورووبەری خۆی، تیبکۆشی.

۳- الرحیم

(رحیم) وەک (رحمان) لە رەحمەتەو ھاتوو. بەم شیوەي کە ئامازەي پی کرابوو، رەحمەتی پەرۆردگار دو لایەنی ھەیە: راکیشانی قازانجەکان و رەواندنی زیان. واتا و ناوەرۆکی ھەر دوو ناوەکەش، یەکن، بەم جیاوازییە کە (رحیم) ئەو میهرەبانی و دەھندەییە، کە تاییەت کراوە بە تاقمیک، کە خوا پی خۆشبیت و بیهەویت. وەک ئەفەرمووی: ﴿وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا﴾ (الأحزاب/ ۴۳) (خواﷻ بە رەحمە لە ئاست موسولمانانی خاوەن باوەر).

لە بواری رەحمەتی پەرۆردگار، ماف و ئەرکیک روتیکەری مرۆفە. ۱- مافەکەي: مرۆف مافی ئەوێ ھەیە کە لە پشتیوانی کردنی رەحمەتی پەرۆردگار لە ھەمبەر رۆح و گیانی خۆی سوود وەر بگریت. لە ھەمبەر رۆح و رەوانی خۆی مافی ئەوێ ھەیە، کە ورد ببیتەو لە نیشانەکانی ولاتان و خەلکانی و ئایەتەکانی قورئان، ھەتا ھەست بە پلە و شوینی خۆی، وەک

جی‌نشینی خواﷺ بکات و بکه‌وێته رێبازی به‌ندایه‌تی کردن بۆ په‌روه‌ردگار. له‌ هه‌مبهر جسمیشه‌وه، مافی به‌هه‌روه‌رگرتنی دروستی له‌ دنیا و نیعمه‌ته‌کانیدا هه‌یه. ۲- ئه‌رکه‌که‌ی : ئه‌و ئه‌رکه‌ی که پ‌وتیکه‌ری مرۆقه، دو لایه‌نی هه‌یه: یه‌که‌میان ئه‌وه‌یه که ئه‌بی سپاس‌گوزاری ر‌حه‌مه‌تی خوا بی.^(۱) وه‌ دووه‌میشیان : ئه‌وه‌یه، که به‌نده‌کانی خوا به‌ نیعمه‌ت و ر‌حه‌مه‌تی په‌روه‌ردگار ناسیاو بکات و له‌ گه‌ل ئیمانداران، میهره‌بانی و به‌زه‌یی بنوێنی.

۴- الْمَلِك

خوای گه‌وره‌ﷺ ئه‌فه‌رمووی : ﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ﴾ (الفلق ۱-۲) (بلی: من په‌نا ئه‌گرم یه‌ په‌روه‌ردگاری هه‌موو ئاده‌مزاو و په‌ریان. ئه‌و په‌روه‌ردگاره‌ی که پادشای هه‌موو ئاده‌مزاو و په‌ریانه).

(مالک) به‌ واتای حاکم و پاشا و گه‌وره‌یه، که ئافrandن و فرمان‌ه‌وایی و هه‌موو شتی که له‌ ده‌ستی به‌ توانای ئه‌و دایه و هیچ به‌رته‌سکاییه‌کی تیدا نییه و ده‌سه‌لاتی به‌ سه‌ر هه‌موو شتی دا هه‌یه. به‌ ته‌نیا ده‌سه‌لات و

(۱) شوکرو سپاس، داگره‌وه‌ی هه‌موو پله‌کانی به‌ندایه‌تییه و به‌نده‌ ئه‌رازپێتته‌وه به‌ سه‌رجه‌م دانسته‌کانی پ‌نویست بۆ پ‌الفته‌کردنی نه‌فس. سپاس‌کردنی خواﷺ چ‌ه‌ندین ق‌وناغی هه‌یه: ۱- نیعمه‌ته‌که‌ بناسی و بزانی که له‌ خواوه‌یه. ۲- له‌ ناخی خ‌ۆیدا سپاسی خوا بکات که ئه‌م نیعمه‌ته‌ی پ‌ی به‌خشیوه. ۳- باسی نیعمه‌ته‌کانی خواﷺ بکات. ۴- له‌ که‌لک وه‌رگرتنی له‌ نیعمه‌ت، خ‌ۆی به‌ فرمانه‌کانی خ‌اوه‌ن نیعمه‌ت، به‌ندیوار بکات. .

خاوه‌نیه‌تی هەر دوو جیهان له دهستی ئه‌ودایه و خاوه‌نی راسته‌قینه‌ی دنیا و قیامه‌ت هەر خوایه ع‌ل‌ی‌ه‌ا په‌روه‌ردگار، پاشای پوژی سزا و جه‌زا (قیامه‌ت)یه؛ چونکه تافرینه‌ری مروّفه و به دانی توانایی و نیعمه‌ت، به‌رپرسایه‌تی خسته‌وته سه‌ر شانی مروّف و دواتریش لیپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌لدا ئه‌کات.

خاوه‌ن بوون و دهسته‌لانی خواوه‌ند، کۆتا پله‌ی خوشکینی ئیماندار له به‌رامبه‌ر په‌روه‌ردگاری به‌دواوه‌یه، که چهند به‌شدارییه‌ک و ماف، بۆ ئیماندار له خو ئه‌گری، که ده‌بی لێ به‌هره‌مند بێت و ئه‌ویش ئه‌مانه‌ن: که ئه‌بی له‌گه‌ل ئیمانداران په‌حم و به‌زه‌یی و خوشکینی و نه‌رمی بنوینی و له به‌رامبه‌ر بی‌باوه‌رانی‌ش ئازا و دلیر و نه‌ترس بێت. (مالک) بوونی په‌روه‌ردگار بریتیه له‌وه، که پاشایه‌تی ئه‌و سنوورداره که مروّف جیا له‌وه‌ی، که ده‌بی له‌گه‌لیا هاوئا‌هه‌نگ بی، ئه‌بی بشزانی که ئه‌م دهسته‌لاته ته‌نیا بۆ په‌روه‌ردگاره. وه هەر ئه‌ندازه به‌هۆی په‌حمه‌ت و به‌ره‌که‌تی خوا، بدریته مروّف، ئه‌وه مه‌جازیه و دواتر سه‌ری هه‌لداوه. مروّف ئه‌بی بزانی که له‌به‌رامبه‌ر ئه‌م خاوه‌نیه‌تی و دهسته‌لاته کاتییه‌دا، به‌رپرسه و وریا بی که به‌هۆی ئه‌وانه‌وه تووشی گونا‌ه و تاوان نییه‌ت و ئه‌وانی‌تریش له قازانجی ئه‌و بی‌به‌ش نه‌کات. ده‌سه‌لدارانی‌ش بزانه، که ئه‌بی به‌پیی یاساکان و شه‌ریعه‌تی حاکی راسته‌قینه، حوکمرانی بکه‌ن.

ه-الْقُدُّوس

پهروهردگار ﷻ نه فهرمووی ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ﴾
(الحشر/۲۳) (خوا نه و خواجه به که هیچ په رستراوینکی به حق نبیه له و زیاتر،
پادشای هه موو جیهانه و پاکه له هه موو ناته و او بییه ک.)

(قُدُّوس) یانی؛ خوا ﷻ زور پاک و پاک که ره وه یه و پاک و پیروزه
له وه ی، که مروف به عه قلی داخراوی خو ی و به هه ست و خه یاله کانی،
بگات به سه رچاوه و ناخی زاتی پهروهردگار. ههروه ها نیشاندهری نه وه یه
که خوا پاکه له و شانته ی که شایسته ی نه و نبیه. ههروه ها (قدوس) که
ناکار و کرده وه کانی پهروهردگار له هه ر کزی و لاوازی و بهر ته سکایی و
عه بییکه وه پاکن؛ چونکه هه رچی که خوا وند ئا فراندو و به تی، له و په ری
جوانی، ورده کاری و به پی زانست و حکمه ت ئا فرینراون.^(۱)

پهروهردگار ﷻ فریسته کانی وه ک جبرئیل علیه السلام پیغه مبه ران علیه السلام وه

(۱) به پی نابه تی ۴۴ سوږه تی (إسراء) سه رجه م ئا فرینراوان. سه رقالی ستایش کردنی پهروهردگارن،
به لام ئیمه تینا گه بن. پیغه مبه ریه کی سه حیددا، (مسلم ش ۱۱۱۹) / ابوداود (ش ۸۷۲)
ستایشی خوا ی گه وری به "سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ" کردووه. (سُبُّوح و قُدُّوس) له سه ر به ک کشن. (سُبُّوح له
(سبح) ه. و به و اتایه یه: (مهله ی کرد). که دواتر به واتای دوور کردنه وه ی که سی یان شتی به بی
راوه ستان به کار هانووه. وه وشه ی (تسبیح) له وی وهر گیراوه. (سُبُّوح) یانی؛ خوا، پاکه له هه موو نه و
شانه ی که به ناروا پی نیسیه ت هدری وه ئیمانداران به مه یلی خو یان و ههنگاو نانه وه و جوله
کردن له ربیازی گه وری وه دیهاتن. به هه لیزاردن و دهسته بهر کردنی ئیمان و خوږازاندنه وه به سیفاتی
خوا ﷻ و ستایش کردنی نه و. خوا ﷻ له و شانه پاک نه که نه وه که نایی پی نیسیه ت بدری و له
سونگه ی ستایشه وه. لئی نزیک ته بنه وه و نه گه نه کاملی و بوخته بوون.

هه‌ندی له شوینه‌کانی، به پیرۆز ناو بردوووه و ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که پاک‌ی و خاوینی له هه‌ر که‌م و کورتی و عه‌یبیک، ئامانجیکی سه‌ره‌کیه، که ئه‌بی مرۆف به به‌ندایه‌تی کردن و مل که‌ج بوونی بۆ فرمانه‌کانی خوا^ع و خو به دوور گرتنی له پیسیه‌کان، روو و ده‌روونی خو‌ی و کۆمه‌لگاکه‌ی پاک رابگریت، هه‌تا له سۆنگه‌ی ئه‌و کاره‌دا بنه‌ماله و کۆمه‌لگا و شار و ولایتیکی پاک و دوور له پیسی و خرابی هه‌بیت.

۶- السّلام

په‌روه‌ردگار ^ع ئه‌فه‌رمووی: ﴿الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ﴾ (الحشر/۲۳) پادشای هه‌موو جیهانه و پاکه له هه‌موو ناته‌وتویییه‌ک، سه‌لامه‌ته له هه‌موو که‌موکورتیییه‌ک.

(سلام) ناوی چاوه‌که له به‌شی (تفعیل) و به واتای (مُسَلِّم) یانی؛ هه‌لسورپنه‌ری ساغ و سه‌لامه‌تی و پارێزه‌ریه. (سلام) به واتای پاک بوونی خواوه‌ند له هه‌ر که‌م و کورپیه‌که، که له‌گه‌ل ناوه‌کانی (سُبْح و قُدُّوس) له په‌یوه‌ندی دایه و هه‌روه‌ها به واتای گه‌یینه‌ری سه‌لامه‌تییه بۆ سه‌ر نزیکان و شوپن که‌وتوانی.

مرۆفی ئیماندار، له پرشنگی نووری (سلام) به‌رده‌وام روو و ده‌روونی خو‌ی له هه‌ر چه‌شنه پیسی رو‌حی و جیسمی پاک و ساغ و سه‌لامه‌ت

رئه گری و کۆمه لگا و کهسانی تر له هه مبه ر خۆی، هێمن و سالم راده گری و سه لام کردن له ناو کۆمه لدا بره و پی دهدا؛ چونکه (سلام) په یامی خوابی و دوای ئیماندار بو ئیمانداره، که هۆی کردنه وهی دله کان و پته و بوونی په یوه ندیبه کۆمه لایه تیبه کانه.

۷- المؤمن

پهروه ر دگار ﷺ نه فه رمووی: ﴿الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ﴾ (الحشر/۲۳) (پادشای هه موو جیهانه و پاکه له هه موو نات و نویه ک، سه لامه ته له هه موو که مو کورتیه ک، ئاسایش به خشی هه مووانه).

(مؤمن) یانی؛ ئاسایش به خشی و ئەمان دانه به که سیک، که له ترس و دله راوکی و په ریشانی دا ئەزیت و به په نادانی، شنه بای ئاسایش و هیوری ئەیلاوینینه وه. مرۆف له هه ر دو دنیا دا، پێویستی په نادانی پهروه ر دگاره و خوا به ئافراندنی یاساکانی ههستی و هه بوون، ئەمانی به جیسم و دنیا ی ئیمه به خشیوه و به ناردنی پێغه مبه ران (علیها السلام) هێمنیه کی تایه تی به مرۆف و کۆمه لگا که ی به خشیوه، هه تا له گه نده لی و له ناوچون له ئەماندا بیت. ئەو ئاسایش و هێمنیه شی به کهسانی به خشیوه، که باوه ریان پی هینابیت و هاو به شیان بو دانه نایی و به دوا ی نه فسیان دا و پل نه بووبن. په نا دان و لایه نگری کردنی پهروه ر دگار ﷺ له پێغه مبه ران ﷺ وه شوینکه وتوه کانیان له هه موو کاته کاند و به لینی په نادانی ئیمانداران له

باشه پرژدا، دهر که و تنی تهو ناوهی بهروهر دگار ع و تهو ئاسایشه تاییه تیهیه. مرؤف له سۆنگهی تهو ناوه به شکۆیهی بهروهر دگارد، فیر تهبی که به ترس له خوا ع و تاکانه به رستی، له ههر دوو جیهاندا لهو بهری ئاسایش و هیمنی دا دهبی و ئیتر درکی ترس و دله راوکی ئازاری نادات و ههروهها تیده گات که دهبی دهسپاک و جی باوهر بی و خه لک له دهست و زوبانی له ته ماندا بن.

۸- المَهِیْن

بهروهر دگار ع تهفه رمووی: ﴿ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ ﴾ (الحشر/ ۲۳) (پادشای هه موو جیهانه و پاکه له هه موو ناته واوییه ک، سهلامه ته له هه موو که مو کورتیه ک، ئاسایش به خشی هه مووانه، ئاگادار و پارێزگاری هه موو شتی که).

(مُهَيَّمِنٌ)^(۱) یانی؛ خواوه ند ع چاوه دیری تیکرای بهنده کانییه تی و بارو دوخی هه موو شتی له دهست خۆیدا یه. خوای گه و ره ع به زانست و توانی خۆی، ئاسایشی ژیا نی بوونه و هه رانی دا بین کرد و وه (مؤمن) و به دهست لآت و فه رمانه وای خۆی پارێزه ری لی ته کات (مُهَيَّمِن). (مُهَيَّمِن) یانی؛ خوای گه و ره ئاگاداره به سه ر ته حوالاتی ئافرێنرا و اندا و له دا بین کردنی که ل و په لی

(۱) (مُهَيَّمِن) له بنه رته دا (مُأَيِّن) و له ره گی (أَمِن). که به هۆی سوانی فۆنیمی وشه (تخفیف). هه مره که ی بوته (هأ) و واتایه کی تاییه تی به خۆیه وه گرت و وه.

پۆیستی ئەواندا بە توانایە و چاوەدێر و پارێزەریشیانە.

مرۆڤ لە سۆی سێفەتی (مُهَیْمِن) تێدەگا کە ئەبێ لە سێ سێفەت کە واتای (مهیمن) یان هەیه، سوودمەند ببن: ۱- پلەو شوینی خۆی لە جیهانی هەستی و هەبووندا بناسی و ئاگاداری ئەحوالاتی خۆی بێ و بکەوێتە سەر رێبازی بەندایەتی کردن. ۲- بۆ دابین کردنی هەر پۆیستییهک، کە لە خۆی نزیک بکاتەوه، توانا بێت. ۳- ئاگاداری و پارێزەری بکات لە دابین کردنی پێداویستییه کانی خۆی، کە لە رێبازی بەندایەتیدا نیازی بێ هەیه. بێتوو ئەو خالانە رەچاو بکات، بەرپرسایەتی سەرەکی خۆی بە جی هێناوه، کە هەمان بەندایەتی کردنی پەرورەدگارە ﷺ

۹-العزیز

خوای گەرە ﷺ ئەفەرمووی: ﴿الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمُ الْعَزِيزُ﴾ (الحشر/۲۳) (پادشای هەموو جیهانە و پاکە لە هەموو ناتەواوییهک، سەلامەتە لە هەموو کەموکورتییەک، ئاسایش بەخشی هەمووانە، ئاگادار و پارێزگاری هەموو شتیکە. زālە بەسەر هەر چیهێکە بیهوێ بیک).

(عزیز)^(۱) هیچ هێزێک توانای بەربەرەکانی لە گەڵ خودای نیه و لە

(۱) (عزیز) لە وشەی (عزاز) بە واتای عەرزی رەق، وەرگیراوه.

ئىرادەي خوادا ھىچ كۆسپىك نىيە و خۋاي گەۋرە تواناي بەسەر ھەموو شتېدا ھەيە و بەسەر جىھانى ھەستى و مەرۋىدا زال و بالا دەستە. واتە ؛ ھىچ دەسلەتلىك ناگاتە تواناي و دەستەلەتلىك پەرۋەردگار ﷻ ھەرۋەھا (عزىز) بەۋ واتاي كەسكىكە كە ھىچ ھاۋشىۋەي نىيە و ەقلىكە كان لە تىگەيشتىنى گەۋرەيى و تەۋايەتتى ئەۋ. سەرسورماۋن، ۋە ھەموۋان پىۋىستىيان پىيەتتى و دەست گەيشتىن بەۋىش ئەستەمە. (عزىز) يانى؛ خواۋەند ﷻ بە جۈرىك بەدېھنەن و ئافراندىن و گەۋرەيى و دەستەلەتلىك خۋى نىشان ئەدا، كە ھىچ كەس ھاۋتا و ھاۋبەشى ئەۋ نىيە و چۈنى بىيەۋى، ۋا دەيىت.

ئىماندار لە (عزىز) بوۋنى پەرۋەردگار ۋە تېدەگات، كە نابى ھىچ كات بە ھۋى دەسلەت و ئىمانى خۋى لوتبەرزى دايبگرى، چۈنكە خۋاي گەۋرە لېپرسىنەۋەي لە گەلدا دەكات. ھەرۋەھا ئەم سىفەتەي پەرۋەردگار، سوكنايى دەرى چەۋسىنەرانە و بىگومان خواۋەند ﷻ لە كاتى گونجاۋدا ستەمكارەكان بىنەبەر دەكات. گەۋرەيى و دەستەلەت ھەر شايانى پەرۋەردگار ۋە بە كەرەمى خۋى شكۆ و گەۋرەيى بە پىغەمبەر ﷺ و گرۋى ئىمانداران بەخشيۋە ھەر كەس، كە خۋازيارى بەرپىزى و سەرۋەرى راستەقىنە بى، دەبى ئىمان و باۋەرىكى پتەۋى ھەيىت.

۱۰- الجَبَّار

به‌روه‌ردگار ﷻ ئه‌فه‌رموویت : ﴿الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ﴾ (الحشر/۲۳) (پادشای هه‌موو جیهانه و پاکه له هه‌موو نات‌ه‌واو بیه‌ک، سه‌لامه‌ته له هه‌موو که‌مو کورتیه‌ک، ئاسایش به‌خشی هه‌مووانه، ئاگادار و پارێزگاری هه‌موو شتیکه. زاله به‌سه‌ر هه‌ر جیه‌ه‌کا بیه‌ه‌وی بیه‌کا. چیه‌ی بویه‌ی بکری خه‌لک وای ته‌کا ئه‌وه‌ بکه‌ن).

(جَبَّار)^(۱) یانی؛ خوای گه‌وره به‌ه‌وی ده‌سته‌لات و ده‌سچوویی خ‌وی به‌سه‌ر ئافرێتر اواندا، ته‌وان له‌ توشبوون به‌ گه‌نده‌لی رزگار نه‌کات. هه‌لبه‌ت ته‌م کرده‌وه بو‌ی گیانه‌کان له‌ س‌ونگه‌ی یاسا‌کانی هه‌بوون و بو‌ گیانه‌به‌رانیش به‌ه‌وی سه‌ره‌ستییان، له‌ س‌ونگه‌ی فرمان پی‌ کردن و گێرانه‌وه و یاسا‌کانی شه‌رعی ته‌نجام ده‌دریت. هه‌روه‌ها (جَبَّار) به‌ واتای سه‌پاندنی ویست و ئیراده به‌و په‌ری ده‌سته‌لاته‌وه دیت، که‌ هیچ که‌س توانی به‌ره‌ره‌کانی له‌ گه‌لدا نییه‌.

ته‌م ناوه‌ جوانه‌ ئیماندار فی‌رته‌کات، که‌ ده‌بی چاکه‌خواز بی‌ و قازانج به‌ که‌سانی تر بگه‌یه‌نیت، ته‌گه‌ر هیچ قازانج‌یکیش بو‌ خ‌وی مس‌و‌گه‌ر نه‌بی. کارتی‌که‌ر بی‌ و کاری‌گه‌ری خرابی له‌سه‌ر نه‌کری و خه‌لکی بیان هه‌ه‌وی و

(۱) (جَبَّار) پێکهاته‌ی زنده‌ره‌وی (جابه‌ه‌ و ره‌گی ته‌و (جبه‌یه‌، به‌ واتای چاک کردنی شتی و له‌به‌ین بردنی گه‌نده‌لی به‌ ده‌سته‌لاته‌وه.

ئەم کەسە بۆ گەشتن بەو پلە و پایە، دەبی ئەزمونییکی کاریگەر لە ژێر سۆنگەی شەریعەتدا وەدەست یێنی، هەتا سەرەشقیکی کاریگەر بی.

١١- المُنْكَبِرُ

پەرورەدگار ﷺ ئەفەرموویت : ﴿ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوسُ اَلْسَلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ اَلْعَزِيزُ اَلْجَبَّارُ اَلْمُتَكَبِّرُ ﴾ (الحشر/ ٢٣) (پادشای ھەموو جیھانە و پاکی لە ھەموو ناتەواوییەکی، سەلامەتە لە ھەموو کەموکوورتییەکی، ئاسایش بەخشی ھەمووانە، ئاگادار و پارێزگاری ھەموو شتێکە. زالە بەسەر ھەر چییەکا بێیەوی بیکە. چیی بوی بکری خەلک وای ئەکا ئەو بەکەن. گەورەترە لە وەی کە پێویستی بە ھیچ بێی و ھیچ ناتەواوییەکی تیا بی.)

(مُنْكَبِرُ) یانی؛ پەرورەدگار ﷺ یی ئەندازە گەورە و پایەبەرزە، بە جۆریک کە ھەموو بەدیھێنراوان لە بەرامبەریدا بچووک و یی دەستەلاتن و ھەموو شت لە ژێر توانی ئەودایە و ھەر شتی بێیەوی ئەنجامی بدات، ئەو بەو پەری تەواوی و جوانییەو ئەنجام دەدریت. ھیچ بەندەیک ناتوانی، کە خۆی بەم ناوە دانستە بکات، بەلام دەبی ئیماندار لە ھەمبەر بی باوهران و دونیادا، خۆی بە گەورە بنوینی؛ بەم واتایە، کە بۆ کافرەکان نەچەمیتەو و نەکەویتە ژێر کاریگەری ئەوان و بشتیان یی نەبەستیت و وا خۆی بە گەورە بزانی، کە نەتەنیا فریبی دنیا نەخوات، بەلکوو تەنیا و تەنیا بە دواي رەزامەندی پەرورەدگار وە بیت و مەبەستی پاداشی پاشەرۆژ بی؛ چونکە

ئەوێ که بە مەرۆف دراوه، کالای بی بهای ئەم دونیایە و لە راستیدا، زریقە و بریقەى دنیا، وەک بلیسەیک لە بەرابەر با و بقی سەر ئاو و تۆزی گەردەلول وایە. بەلام پاداش و نێعمەتەکانی راستەقینە یۆ ئەو کەسانە، که باوەریان پتەو و پشت بە خوا ﷺ دەبەستن.

۱۲- الخالق

پەروەردگار ﷺ ئەفەرمووی: ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ﴾ (الحشر/۲۴) (ئەو خۆیەى

هەموو جیهانی دروست کردووه).

پەروەردگاری بەدیهێنەر، ئافرێنەرێکە که هەموو شتیکی بە بی هیچ وینە و هاوشێوەیک بەدی هیناوه و لە ئافرانیدا داھێنەری تازەى هەیه و هەموو شتیکی بە پێی تاییەتمەندى و ئامانجەکانی بەدیهێنانه کەى بە جوانترین شیوه خەلق کردووه.

لە بەدیهێنانی، جیهانی هەبوون و مەرۆفدا، یاساکانی سەرسوڕهێنەر و پێچاوپیچ هەیه، که نه ته نیا مەرۆف هەست بە هەبوونی پەروەردگار ﷺ ئەکات، بەلکو؛ شکۆ و گەورەیی لەرا دە بە دەری ئەو ئاشکرا دەکات. مەرۆف لە دابین کردن و گەلاڵە دارێزی کت و پر و تاوتوێکردنی وردی پەروەردگار ﷺ تێدەگات که ئەو رێک و پێکی و یاسایانە، ئافرێنەرێکی گەوره و بە توانای هەیه و هیچ شت بە بیهووده خەلق نه کراوه و خەلقى هەموو شتی له زیر دەستەلات و توانای پەروەردگار ﷺ دایە.

۱۳-البَّارِئ

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ﴾ (الحشر/ ۲۴) (ته‌و
خوایه‌ی هه‌موو جیهانی درووست کردووه. له‌نه‌بوونه‌هیناویه‌ته‌بوون.)
(بارئ)^(۱) به‌واتای ته‌وه‌یه‌که‌په‌روه‌ردگار له‌ثا‌فراندن و خه‌لقی جیهاندا
باشترین و جوانترین و به‌که‌لک‌ترینی که‌ل و په‌لی به‌کار دینی که‌له
هه‌ر چه‌شنه‌که‌م و کوری و نات‌ه‌واوییه‌ک به‌دوورن.
ته‌گه‌ر له‌سیفه‌تی په‌روه‌ردگار وردینه‌وه، تیده‌گه‌ین که‌په‌روه‌ردگار له
پیکه‌ته‌ی جیهانی هه‌بوون و بوونه‌وه‌راند، بی‌وینه‌ترین و باشترینی که‌ل و
په‌لی به‌کار هیناوه‌که‌ورد بوونه‌وه و لیکۆلینه‌وه‌ده‌باره‌ی ته‌وان، مرؤف
تووشی سه‌رسورپه‌ینه‌ری ده‌کات. به‌م پییه، گه‌وره‌ی خوا ﷻ له‌هه‌ر شتیدا
خوی ده‌نوینی و مرؤف فیر ته‌کات که‌له‌نیزامی ژبانی ته‌م دونیا‌یه‌یدا
باشترین که‌ل و په‌ل له‌کاروباری خۆیدا به‌کار بینیت.

۱۴-المُصَوِّر

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ﴾
(الحشر/ ۲۴) (ته‌و خوایه‌ی هه‌موو جیهانی درووست کردووه. له‌نه‌بوونه‌

(۱) (بارئ) له‌پیشه‌ی (برء) به‌واتای سازینه‌ر و جیاکه‌روه‌و له‌پیشه‌ی (برء) به‌واتای ده‌رباز بوون له‌شتیکه‌وه‌یه.

هیناویه ته بوون. وینه ی هر دروستکراوینکی کردووه به و جوړه ی خو ی
ته یه وی.)

(مُصَرِّ) به واتای وینه گرو شیوه کاریکه، که سه رجه م پیکهاته و
یاسا کانی خو لاندنی له و پهری جوانی و هاوپه یوه ند له گهل ټامانجه کانی
به دیهیناندا دارژتووه. ټه و شیوه کاریکه، که وینه و پیکهاته ی هر شتیکی
هاوپه یوه ند له گهل جیهانی هه بوون و به جوانترین شیوه خه لق کردووه. بو
نموونه: دوا ی به دیهینانی مرو ف، ټه وی رپک و پیک و بالا به رز و جوان
کردووه و له ته مهنی کو ربه یی تا به سالآ چوو یی. به جوانترین وینه و شیوه
به دی هیناوه.

خوا ی گه وړه ﷺ ټافرینراوانی خو ی به بی هیچ هاوشیوه و وینه یه ک
خو لاندووه و له به دیهینانیشدا باشتین کهل و پهل ی به کار هیناوه و
له و پهری جوانی و هاوپه یوه ند به ټامانجه کانی ټافراندوویه تی و ټه و
سیفه ته ی خوا ﷺ دل ی مرو ف پر ده کات له خو به که مگری و شادی
به رامبه ر به په روه رد گاره که ی ﷺ.

به نده ی ټیماندار له نیگا و تیروانینی ټافرینراوه کانی په روه روه ردگار ﷺ
جوانی و هاوپه یوه ندی ده بین ی که شادی ده خاته دل یه وه و به پی ی ههستی
جوانی ناسی و خو شه ویستی جوانیه وه، هه ول ټه دات که شتی به جوانی
رابگری و به جوانی ساز بکات و جوان بین ی، تا هیور بیته وه.

١٥- الغفار

بەرورەدگار ﷻ ئەفەرموو: ﴿أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ﴾ (الزمر/٥) (بێدارەوه

بن! خوا بە تەنها خۆى خواوەن عیززەت و دەسلەت و تاوان پۆشە).

(غفار)^(١) یانی؛ کەسى که زۆر تاوان پۆشە. (غفار) نە تەنیا تاوانەکان دەپۆشی، بەلکو ئاسەواری تاوانەکانیش لە زیان و بیر و ڕەوانى مرۆف دەسڕێتەوه هەتا بیر کەوتنەوهیان ئازاری پێ نەگەیه‌نیت. تاوان پۆشی خواوەند ﷻ لە بەر زۆری تاوانەکانى بەندەکانییەتى کە هەر تاوانیک بە گوێرەى هەل و مەرجى خۆى شایستەى لێخۆشبوونە و خواى گەرە ﷻ لە زۆرینک لە هەلە و تاوانەکانى مرۆفەکان خۆش دەبێت. ئەو ناوە پیرۆزە و لە مرۆف ئەکات کە هەمیشە لەو پەرى بەندایەتى دا بێ؛ چونکە بنەمای بەندایەتى، عیبادەت کردنە و بى‌توو سەرپنجى بکری، مرۆف بە پارانەوه لە پەرورەدگار ئەکەوێتە هەمان ڕینگە. کەوايە لە سەر مرۆف فەرزه کە هەمیشە خۆى بخاتە باوەشى لێخۆشبوونی خواوەند و سوپاسگوزاریش بێت. وه بەرامبەر بە بەندەکانى خوا خواوەنى لێبوردەبى بى و لە هەلەکانیان ببوریت.

(١) (غفار) لە (غفر) بە واتای داپۆشانندنە. بە جۆرینک کە ئەو شتەبەى کە داپۆشراوه. گەلە ناکری.

۱۶- الفَهَار

بەرورەردگار ﷺ ئەفەر مووی: ﴿ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ﴾ (الانعام/۸۱ و ۸۲)

(هەر خودا خۆی دەستی بەسەر بەندەکانیدا ئەروات و ئەتوانی بە ئارەزووی خۆی لە گەلیان بجۆلێتەوه.)

(قەر) یانی؛ دەست بەسەر داگرتنی شتی بە شتی و لە (قەر) بۆچوونی واتای سوک و چروک کردنی بەزیو و تێک شکاویش دەست دەدات. (قَهَار) بە واتای زۆر بە دەستەلات و توانایە. خواوەند ﷻ بەو شکۆ و دەستەلاتی کە، هەیتی، دەستی بەسەر هەموو جیهان و بوونەوه‌راندا هەیه و هیچ کۆسپینکی لەبەر دەستا نییه و هەرچی ویست و ئارەزووی بی، دیتە جی. (قَهَار) واتە توانا لە هەندێ بابەتدا تێک شکاو سووک و چروک ئەکات. هەلبەت کەسی ئیماندار بە هۆی ئیمان و باوەڕە کە ی رێز و گەورەیی هەیه و سووک نابێ، بەلام لە پوانگە ی ئەوه کە لە ژێر دەستەلات و فرمانی پەرورەردگار دایە، ئەو واتایە ئەویش ئەگرێتەوه.

بەهرە ی ئیماندار لەو سێفەتە جوانە ئەوهیه کە دەبی لە هەموو کاتدا لەبەرەمبەر نەفس و دوژمنانیدا سەرکەوتوو بی و ترسی لەوه هەبی کە دەستەلاتی نەفس و دوژمنان بەسەر ویدا، بییته هۆی لەناوچوونی و تووشی زیان و گەندەلی بی. هەر وهە ئه و سێفەتە نوێنگە یه کی راسته قینه یه له پشتیوانی کردنی ئیمانداران له لایه ن خواوه‌ند و سوکنا یی ده‌ری

چه‌وسینه‌ران؛ چونکه خوای گه‌وره ﷺ ده‌سته‌لآت و توانی به‌سه‌ر بی‌باوه‌ران و سته‌مکاراندا هه‌یه و یارمه‌تی ټیمانداران ټه‌کات و سته‌مکاران سه‌رشوږ و چروک ټه‌کات.

١٧- الوهاب

په‌روه‌ر دگار ﷺ ټه‌فه‌رمووی: ﴿رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ (آل عمران/ ٨) «خودایا! پاش ټه‌وه‌ی که شاره‌زات کردین و که‌وتینه‌ سه‌ر ریگای راست، دل‌مان له‌ حق و راستی لاهمه‌ده و په‌حمه‌تی خوتمان پی‌ به‌خشه، بی‌گومان ټو زور زور به‌خشنده‌ی.»

(وهاب) یانی، زور به‌خشنده و زور ده‌هنده‌یه. به‌ بی‌ به‌رامبه‌ر و داخوازییه‌ک ټه‌به‌خشیت و پیداویستییه‌کانی خه‌لک دابین ټه‌کات. به‌ چاوی په‌حمه‌ت ده‌روانیته‌ هه‌ر شتی و ده‌هنده‌یی ټه‌وه‌موو بوونه‌وه‌ریک ټه‌گریته‌وه. به‌ بی‌ هوکار ټه‌به‌خشیت. له‌وه‌ی که‌ خواوه‌نی ده‌سته‌لآت و مولک و پاشایه‌تی ئاسمانه‌کان و ټه‌رزه، هه‌ر شتی که‌ ویستی له‌سه‌ر بی‌ به‌دی دینی و به‌ هه‌ر که‌سی هه‌ر چه‌نده‌ی بوی، ټه‌یه‌به‌خشیت. هه‌ر چه‌نده‌ که‌ به‌خشین و ده‌ست ئاوه‌لایی ټه‌وه‌ له‌سه‌ر که‌رهم و میهره‌بانی خو‌ی دامه‌زراوه.

ئیماندار، له سۆنگهی ئەو سێفەتە بۆی دەرئەکهوێت، که دەبێ تەنیا له
خوای وهههاب واتە زۆر دهنده، داوا بکات و هیچ کەس جگه له خوا توانایی
و زانستی پەرورەدگاری بەخشندهی نییه، کهوايه؛ کهسی ئیماندار خوای
بەخشنده و دهنده به پشتیوان و تەنیا سەرچاوهی دابین کردنی
پیداوێستییه کانی ئەزانی و سەرجهم واسیته و ئامرازەکانیش به هۆکاریک بۆ
بەخشینی پەرورەدگار ﷺ ئەزانی، هەر چی هەیتی له خوا دهندهی ئەزانی،
کهوايه ئەبێ سوپاسگوزار بێ و ئەگەر خاوهنی شتیکه، ئەبێ خاوهنی بەخشین
بێ، هەتا بۆناکایی ئەو سێفەتە خاوهند ﷺ له ویدا، تیشک بداتەوه.

۱۸- الرزاق

پەرورەدگار ﷺ ئەفەرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾
(الذاریات ۵۸) (بەرپراستی خودا پڕزێدهری هەموانە و بەهێز و توانایە و
زۆریش بەهێزە).

(رزاق) واتە؛ زۆر بزێوهی دەر و پڕۆزی گەنینهره. تەنیا پڕزێدهر له
جیهاندا هەر خۆیهتی. هەر ئەوه، که پڕۆزی ئافرێنراوه کانی به پێی
پیداوێستییه کانیان پێ ئەبەخشی. ئەو پڕۆزی دەری ماددی و مەعنهوی و
دەرەکی و ناوهوهیه له دنیا و پاشەپڕۆدا. له دنیا و قیامەتا بژێویهکی
پاک و تایبەت به گرووی ئیمانداران و تاکەپەرستان ئەبەخشی. به هەر
کەس، که ویستی لهسەر بێ، به فراوانی ئەیداتی و یان لێی ئەبرێتەوه. لهم

زیاد و کهم کردنه‌شدا زۆر ټیک به‌لگه و نیشانه هه‌ن بۆ ئیمانداران و ئه‌بێ پهره‌ردگار له‌ بېر نه‌که‌ن و هه‌ر داوا‌ی رۆزی له‌و بکه‌ن. ئینسانی ئیماندار ته‌نیا خواوه‌ند به‌ رۆزیده‌ری خۆی ئه‌زانی و ئه‌گه‌ر بێ‌توو که‌سیکی غه‌یری خودا ﷻ به‌ رۆزیده‌ری خۆی بزانی و پشستی پێ‌ به‌ستی، بێ‌گومان هاوبه‌شی بۆ خوا داناوه و سه‌ر لی‌شیاو بووه. که‌سی ئیماندار، به‌ پشت به‌ستن به‌ پهره‌ردگار و به‌هره‌وه‌ر گرتن له‌ ئامرازه‌کان، بزۆی خۆی دا‌بین ئه‌کات و رێژه‌که‌یشی له‌ توانی ئه‌و دانییه و سوپاسگوزار و رازییه. ئه‌و به‌ وه‌ده‌ست هی‌نانی بزۆی جه‌لال، ده‌ی هه‌وێ که‌ که‌سانی تریشی لی‌ به‌هره‌مه‌ند بکات، هه‌تا به‌م سیفه‌ته‌ جوانه‌وه بر‌ازێته‌وه. هه‌یچ کات که‌سانی تر له‌ رۆزی و مافی خۆی بێ‌به‌ش ناکات.

١٩- الف‌ت‌اح

پهره‌ردگار ﷻ ئه‌فه‌رمووی: ﴿قُلْ تَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ﴾ (س‌ب‌/ ٢٦) (تۆ پێیان ب‌لی: له‌ باشه‌ر‌وژدا خوا ئیمه و ئیوه پێکه‌وه کۆ ئه‌کاته‌وه و پاشان حوکم له‌ نێوانمانا ئه‌دا به‌وه‌ی که‌ راسته و هه‌ر خوا حوکمه‌ری زانا به‌ هه‌موو شتیکه‌). (فت‌اح) پێکهاته‌ی زیده‌ره‌وییه و به‌ واتای: زۆرفه‌رحانیده‌ره. خاوه‌نی چاره‌سه‌ر کردنی هه‌ر گرفت و کۆسپ و پێداویستییه‌که‌ چووک‌ل و به‌نده‌کانی ماددی و مه‌عنه‌وی و ده‌رگا‌کانی میه‌ره‌بانی و به‌زه‌یی ئه‌کاته‌وه. پهره‌ردگار داوا

سه‌رخستنی ئیمانداران، به سیفه‌تی (فتاح) فه‌رحانییه‌کی ته‌واو به‌گرۆی ئیمانداران ئه‌به‌خشیت. هه‌روه‌ها به‌واتای جیاکه‌ره‌وه‌ی حه‌ق و راستیه‌ له‌ هه‌رچی پووچه‌لی و ناته‌واوییه و حوكمده‌ریکی زانا به‌هه‌موو شتیكه.

ئینسانی ئیماندار، له‌م سیفه‌ته‌ی خواوه‌ فێر ئه‌بی، که‌ چاره‌سه‌ری هه‌موو پێداویستی و گرفته‌کان هه‌ر له‌ ده‌ستی په‌روه‌ردگار ﷺ دایه و ده‌بی ته‌نیا روو بکاته‌ خوای بی‌هاوتا و دلنیاشه‌ له‌وه‌ی، که‌ ئه‌گه‌ر خواوه‌ند ده‌رگایه‌ک بکاته‌وه، ئیتر که‌س ناتوانی دایبخت و ده‌رگایه‌کیش که‌ ئه‌و بیبه‌ستی، ئیتر کرانه‌وه‌ی نییه. که‌واته، زیان و قازانج هه‌ر له‌ خوا ئه‌زانی و دلنیا و خاترجه‌مه که‌ باوه‌ر و ترس له‌ خوا و پارانه‌وه و ته‌نیا پشت به‌ستن به‌ په‌روه‌ردگار چاره‌سه‌ری هه‌موو شتی ئه‌کات. مرؤف ئه‌بی له‌مه‌وه تیبگات که‌ گرفته‌کانی خو‌ی و خه‌لکی چاره‌سه‌ر بکات. ئیماندار، متمانه‌ی هه‌یه که‌ په‌روه‌ردگار ﷺ سته‌م له‌ که‌س ناکات و له‌ سته‌مکارانیش ئه‌پرسیته‌وه و به‌م شیوه‌ دلی ئیمانداران و چه‌وسینه‌ران هێور ئه‌بێته‌وه.

۲۰-العلیم

په‌روه‌ردگار ﷺ ئه‌فه‌رمووی: ﴿ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴾ (النمل/۷۸) (خوا به‌سه‌ر هه‌موانا زاله و هه‌موو شتی ئه‌زانی).

(علیم) واته؛ زۆر زانا. خوا زانایه به‌گشتی و زانستی ئه‌و وه‌ک زانستی مرؤف نییه و زانسته‌که‌ی بی‌سنوور و بی‌کو‌تاییه. زانا و ئاگاداره به‌سه‌ر

هەر شتی، بهر له ئافرانندن و دوا ئافراندنی، وه هیچ شتیکیش وه ک کات و شوین و ... هتد، له زانستی خوا کهم ناکاته وه و زانستی خوا هیچ کات له کهمی نادات و ئاقای فراموشیش نایهت. ههستی و ههبوون و مروّف له ژێر چاوه‌دێری وردی خۆیدا یه.

کهسی ئیماندار، دلنایه له وهی، که خوای زانا، ناگای له ههموو ئاکار و کرده وه کانییهتی و هیچ شت له وهی شاراوه نییه، ههر بۆیه ئاگاداری کرده وه کانییهتی. مروّف نرخ و قیمةتی زانستی لا گرینگه و نه زانی، که ئه وهی له زانست پێی دراوه، به که پهمی پهروهردگاره، که له بهرامبهر ده‌ریای بی بنی زانستی پهروهردگارد ع زۆر کهم و ناته‌واوه. له سه‌ر ئیماندار فه‌رزه، که له به‌رهو پێدان به زانست و به‌هره‌ی دروست لێی، هه‌ول بدات. چونکه زانست ته‌بیته هه‌وی خۆبه که مگری له به‌را به‌ر خوا وه‌ند ع که مروّف فێر ته‌کات به‌رده‌وام له بی‌ری پاشه‌په‌ژی خۆیدا بی و به ترس له خوا و به‌ندایه‌تی کردنی، زانست به‌ده‌ست بێتی.

۲۱- القابض

په‌روه‌ردگار ع ته‌فه‌رمووی: ﴿وَاللّٰهُ يَقْضِيْ وَيَبْصُطُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ﴾ (البقره/۲۴۵) (هه‌ر خودایه مال و رزق و رۆزی فراوان ته‌کات و هه‌ر خودایشه کهمی ته‌کاته وه).

پێغه‌مبه‌ر ﷺ ته‌فه‌رموو: (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمُسَوِّدُ الْقَابِضِ الْبَاسِطُ الرَّزَّاقُ) ^۱ (به‌راستی په‌روه‌ردگار ئاگر دایستی جه‌ه‌ته‌نهم، سنوور دیاری‌که‌ر، په‌واج پێده‌ر و رۆزی ده‌ره).

(قابض) له‌ریشه‌ی (قَبَضَ). واته‌: گرتنه‌وه، کۆکردنه‌وه و به‌یه‌که‌وه‌گوشین. په‌روه‌ردگار ﷺ به‌پێی توانا و و زانستی خۆی و به‌گوێهری یاساو رێسا‌کانیه‌وه، ده‌گریته‌وه و گرتنه‌وه و فراونکردنی هه‌ر شتی وه‌ک؛ دله‌کان و رزق و سییه‌ر، روناکی، بآلی په‌له‌وه‌ره‌کان و شتی‌تر له‌ژێر ده‌سه‌لاتی ته‌و دایه. په‌روه‌ردگار له‌گرتنه‌وه‌یدا هه‌ر دوو لایه‌نی ته‌رینی و نه‌رینی په‌چاو ته‌کات. لایه‌نی ته‌رینی وه‌ک؛ وه‌رگرتنی به‌لێنی له‌نه‌وه‌ی ئاده‌م بۆ به‌ندایه‌تی کردنی و به‌رپوه‌بردنی فرمانه‌کانی خوا و پابه‌ندبوونیان به‌سه‌رجه‌م به‌لێنییه‌کانی وه‌ک، په‌یوه‌ندی خێزانی و رێکه‌وتنامه‌کان، دانی زه‌کات و خێرات و ... هتد. وه‌لایه‌نی نه‌رینی وه‌ک، تووش بوونی سه‌رپێچ‌کاران و بی‌باوه‌ران به‌سزاو قات و قویری، سه‌ختیه‌کانی ژیان، گه‌رده‌لول و کێشانی روه‌حیان له‌وپه‌ری سه‌ختیداو .. هتد.

ئینسانی ئیماندار ته‌وه‌ده‌زانی که‌هه‌ر کرده‌وه‌یه‌ک که‌ته‌نجامی ته‌دات، له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاره‌وه‌ لێرسینه‌وه‌ی له‌گه‌لیا ته‌کریت، بۆیه به‌رده‌وام هه‌ول ته‌دات که‌خۆی له‌توشبوون به‌تاوان و پیسی بپاریزیت

۱- (صحیح): (احمد، المسند (۱۲۵۹۱) / ابوداود (۳۴۵۳) / ترمذی (۱۳۱۴)).

و پاک بمینیتتهوه. هه موو شتی خۆی له خواى (قايض) ئه زانى و ترسى لىى ههیه و له هه مان حالیشدا هومیدی پێیه تی، له وه ئه ترسى، که ئه گهر سه رپێچی بکات ئه وه تووشى سزا دیت و نيعمه ته کانی لى ئه ستیندریتتهوه و هومیدواریشه، که تالییه کانی ژيانى له سه ر لابدات. ههروه ها ئيماندار ئينسانى موسولمان، باوهرى به م سيفه ته ی خوا ﷻ ههیه و له سه ر هه موو جوړ له تاقیکردنه وه کانی پهروه ردگار سه بر و خوړاگرى ده نوینی و پى رازیه.

۲۲-الباسط

پهروه ردگار ﷻ ئه فه رمووی : ﴿ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ﴾ (الشورى/۲۷) (ئه گهر خوا رزق و رۆزى گوشاد و فره بکا بو بهنده کانی، خويان لى ئه گوڤرى و ئه که و نه خراپه کردن له زه ویدا. به لام چه ندی خواست له سه ربى بويان ئه نیریتته خواره وه به ئه ندازه یه کی دیارى).

(باسط) واته؛ په ره پێده ر و پيشانده ر. به هه مان شیوه، که خواى گه و ره ﷻ له هه ندی که س ئه گریتته وه، به و که سانه ی که شایانى پاداشتن، زوړيان پى ئه به خشیت و په ره به شته کانیان ئه دات. په ره و پیدانی هه ر شتی له ده ستی پهروه ردگار دایه و به پنی حکمه تی خۆی په ره به شته کان ئه دات و ئه به خشیت. پهروه ردگارى (باسط) فراوانی و هیمنايه تی

ئەبەخشیّت لە دواى ھەر سەختى و ناپەحاتییە کدا. کەوايە بە بى برەو
بێدان و بە خشینى خوا ﷺ ژيانى دونیا و پاشەرۆژ تال و دژوارە.

ئینسانی ئیماندار بۆ چارەسەرى گرتەکانى تەنیا پشت بە خوا
ئەبەستیت و ھەر داوا لەو دەکا و ھەموو نەعمەتەکانى و تالییەکانى
ژيانیشى ھەر لە پەرورەدگار ئەزانیت و پەرورەدگاریش پەرە پێدەرى
رزق و رۆزى و چاکە و عدالەت و میھرەبانییە. وە ئیمانداریش بە ئەركى
خۆى ئەزانى کە برەو پێدەرى یاسا و بەرنامەکانى ئیسلامى و دەسلەتسى
خوا ﷺ لەسەر گۆى زەوى بى.

۲۲- الخافض

پەرورەدگار ﷺ ئەفەرمووی: ﴿ إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۖ لَيْسَ لَوْعَتِهَا
كَذِبَةٌ ۖ خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴾ (الواقعة ۱/۳) (کاتى کە قیامەت ڕووى دا، کەسى
نابى ڕوودانە کەى بە درۆ بزانی چونکە ڕووى داووە و ھەمووان بە چاوى
خۆیان ئەیبینن. سەرى ھەندى نزم و شوڕ ئەکا و سەرى ھەندىکى تریش
بەرز ئەکاتەوہ).

(خافض) لە ڕیشەى (خَفَضَ) یە، واتە: نەوى کردن و کەم کردن و
نەرمى و خو بە کەمگرى. پەرورەدگارى (خافض) بە گەورەیی و شکۆى
خۆیەوہ، ھەر مەروفتیکى لوتبەرز و بى باوهر و درۆزن و سەرپێچکار،

تیکده شکینې و ټه یکاته په ند بؤ که سانی تر و له پاشه‌رپوژیشدا سوکی
 ټه کات و سزای ټه دات. هر که سیکې ویستی له سهر بی، سهر شوپ و
 نرمی ټه کات. هیچ دهسه لاتیگ یارای پرو به پرو بونی نیبه له گهل
 په روه ردگاری بی هاوتان علیه السلام که چونی بیبه وی ټه واه که سانی نرم ټه کات و
 که سانیش به رز ټه کاته وه.

ټینسانی ټیماندار، به رده وام له به رامبه ر په روه ردگاری (خافض) خو ی
 به که دم ده گری و له به رامبه ر به نده کانی (خافض) یش، میهره بان و
 خو به که مگر و راستبیزه. له گهل دایک و بابی و سهرجه م ټیمانداران
 میهره بانه و خوشی ټه وین. و به رده وام له هه ولی ټه وه دایه تا نمونه کانی
 شیرک و بیدعه وشته پووجه له کان بنه بر بکات و بیانسرپته وه. له وه
 ټه ترسی که پله و پایه ی له لایه ن خواوونده نرم بیتته وه، بویه به رده وام
 مل که چی فرمانه کانی په روه ردگاره و پیچه وانه ی نه فسی خو ی ټه جولپته-
 وه.

٢٤-الرافع

په روه ردگار علیه السلام ټه فهرمووی: ﴿رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ﴾
 (الغافر/١٥) (خودا پایه و پله ی به رزه، خواوونی عه‌ر شه).

(رافع) واته؛ بالا بهر و نرخانده ر. به هه مان شیوه که خواوهند که سانیک
 نرم ټه کاته وه، به نیسبه ت هندی که سیش که شایانن، (رافع) ه، واته بالا

بهره و پله یان بهرز ئە کاتهوه. پهروهردگار به سیفه تی (رافع) خاوهنی پله و پایه ی
 بهرزو سیفه تی جوان و الایه و پله و پایه ی بهنده کانیشی له پرووی میهره بانی
 خوی و به بیوه ری دیاری کراو بهرز ئە کاتهوه. جاری واشه که گۆرانکاری له
 پله و پایه کانی مرؤفدا بو تاقیکردنه وه به تا ئیمان و باوه ری پی
 هه لېسه نگیندری. ههروه ها به دێهتانی ئاسمانه کان به پی کۆله که و ستون،
 ته نیا له ده سه لاتنی خوی گه وه ره به. پهروهردگاری (رافع) عه داله ت و
 شایسته یی و راستی بهرز ئە کاتهوه و پۆست و پایه یان پی ته به خشیت.
 که وایه ده بی ده سه لاتداران هه ر که س به پی شایسته یی خوی بو
 به ریوه بردنی کاروبار را بسپێرن. چونکه بی توو ئه و یاسایه ی پهروهردگار
 به ریوه نه چیت، ئه وه کۆمه لگا تووشی گهنده لی دیت. ئیمانداران به ته وای
 پابه ندی ئه م یاسا خوایه نه و هیچ کاتیش تامه زرۆی پۆست و مه قامی
 دونیایی نینه که شایسته یی و لێهاتوویان تیدا نه ییت. پهروهردگار پله ی
 ئیماندارانی ته هلی زانستیش بهرز ئە کاتهوه، بۆیه ئیمانداران بهرده وام به دوی
 بردنه سه ری ئیمان و زانستی خۆیان تا پله یان له لای خواوه بهرز بێته وه.
 ئینسانی ئیماندار دلبایه له وه ی که باشتین و له سه رترین پله یه کی دونیایی
 که له ده ستی دا بێت تا بگاته لوتکه ی ئارامی و به خته وه ری، ئه وه ته نیا پله ی
 به ندایه تی کردنی پهروهردگار ﷺ و خزمه تکردنی راسته قینه به ئیسلام و
 به خه لک. هه ر بۆیه بهرده وام له و بواره دا له چالاکی دایه و داواش له
 پهروهردگار ئە کات که پله ی بهرز بکاته وه. چونکه پله بهرزی ئینسانی

ټیماندار لهم دونیا په‌دا، پله‌به‌رزی پاشه‌رؤزی به‌دواوه‌یه.

په‌روه‌ردگار ﷺ به‌م سیفه‌ته‌ی خوی و به‌گفتی جوان و کرده‌وه‌ی باش
پله‌ی ټینسان به‌رز ټه‌کاته‌وه و شکو و ده‌سه‌لاتی پی ټه‌به‌خشیت.

۲۵- الْمُعِزَّ

په‌روه‌ردگار ﷺ ټه‌فه‌رمووی: ﴿وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ
الْخَيْرُ﴾ (آل عمران/۲۶) (پته‌وی گه‌وره‌یی و شان و شکو به‌کسی بده‌یت
ټه‌یده‌یتی و پته‌وی هه‌ر که‌س سوک و ریسوا بکه‌ی، ټه‌یکه‌ی).

(مُعِزَّ) واته؛ به‌خشینه‌ری شکو و گه‌وره‌یی و سه‌ره‌رزی و که‌رامه‌ت.
چونکه (الله) به‌توانایه و هه‌ر شتی بییه‌وی، ده‌بی. که‌وايه ته‌نیا ټه‌و
به‌خشینه‌ری شکو و توانایه. شکو و توانایی و ده‌سه‌لات هه‌ر بو‌خوايه و
به‌شی له شکو و ده‌سه‌لاتیش ټه‌به‌خشیت به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ و به‌گرؤی
ټیمانداران. (مُعِزَّ) شکو ټه‌به‌خشیت به‌شوین که‌وتوانی له دنیا و
پاشه‌رؤزدا. لهم دونیا په‌دا به‌پاریزه‌ری، یارمه‌تیدان، سه‌رفرازی و ټاسایش
و ده‌سه‌لات و ... له پاشه‌رؤزیشدا به‌خاوین کردنه‌وه‌ی له تاوانه‌کان،
دیداری په‌روه‌ردگار ﷺ، چوونی بو‌ناو به‌هه‌شت و .. هتد، که‌رامه‌ت و
شکو به‌گرؤی ټیمانداران ټه‌به‌خشیت.

شکو و ده‌سه‌لاتیکي نه‌پراوه و هه‌میشه‌یی، شتیکی ون بووی مرؤف بووه

و ئەم شتە ون بوویەش هەر لە پەرورەدگاری (معز) داوا ئەکات و دەشزانێ
 کە تەنیا بە باوەری پتەو و کردەوی باش ئەگەری وەدەست هاتنی هەیە. وە
 ئەمەش دەبەتە هۆی ئەوە، کە ئیماندار خۆی لە هەرچی غەیرە خوداییە بە بێ
 نیاز بزانێ. ئیماندار، خوشەویست و نازدارە، چونکە هیچ وزەبەک ناتوانێ ئەو
 لە سەر رێبازی پەرورەدگار ﷺ لا بدات و تازاری بێ گەشتنی لە لایەن
 ستمکاران سەرشوێری ناکات، بەلکو نیشانە لە شکۆ و پلە بەرزێ ئەوە.
 چونکە بە ئەشکەنجە و تازار دانی ئەو لە مال و مەنسەبی دونیایی و تەنانهت
 کوشتنی ئەو، تەنیا دەستیان بەسەر مال و دارایی و جەستەیی ئەودا هەیە.
 لەوەی کە ئەو مەرۆفە لە گەل پەرورەدگاری (معز) لە پەیوەندی دایە و
 ستمکاران ناتوانن کە ورەیی پۆلایینی مەعنەوی ئەو بخەنە ژێر گوشار و
 مەترسی، ئەوە ئەو ئیماندارە لەو پەری سەرفرازی و گەورەیی دایە. هەر بۆیە
 چەوساندنەو و کەوتنە ژێر گوشار لە رووی ماددی، تووشی کزی و لاوازی
 و سوکی ناکات و باوەری زیاتر پتەو ئەکات و ئەگەریش و نەجولێتەو، ئەوە
 مافی ناوی (معز)ی بە تەواوی نەداوە.

لەبەر ئەوە، کە سەربەرزێ و گەورەیی ئاسەواری تاکێ، کۆمەلایەتی و
 سیاسی هەیە، ئیماندار لە هەول دایە، کە سەربەرزانه بژی و هەستی
 سەربەرزێ لە وەچەکەیدا برەو بێ بدات وە گرۆی ئیمانداران لە پەیوەندی
 کۆمەلایەتی لە وشەکانی جوان و رێک و پێک بەهەرە وەرەگرن. وە ولاتان و
 تاقمە ئیسلامییەکان لە پەیوەندیە سیاسییەکانیان ریز لە شکۆ و کەرامەتی

یه کتری ته گرن بۆ وه‌ی، که نه که ونه بهر قسه نابه‌جی کانی دوزمنان و سته‌مکاران.

۲۶- المذیل

له ئایه‌تی سه‌رووه ده‌رده که وێ، که به هه‌مان شیوه که خوای گه‌وره ﷺ به نېسه‌ت ئیمانداران به‌خشینه‌ره، به نېسه‌ت ته‌و که سانه‌ش که سه‌رپیچی ده‌که‌ن له فرمانه‌کانی خواوه‌ند، (مذل)ه، واته سوک و چروکیان ته‌کات. واته ته‌و که سانه‌ی که کاری نابه‌جی و نارپه‌وا ته‌که‌ن له دنیا و پاشه‌پۆژدا تووشی سوکی دین. وه هیچ شتیکیش ته‌وان له سوکی و رېسواییه له دنیا و له سزای قیامه‌ت ده‌رباز ناکات. (مذل) به پنی حکمه‌ت و زانستی خو‌ی و به عه‌داله‌ته‌وه که سانی سوک ته‌کات و ته‌مه‌ش به ته‌واوی داد و عه‌داله‌تی خوایی به.

که‌سی ئیماندار به دوا نه‌که‌وتنی ئاره‌زوواتی نه‌فسانی، ته‌سبایی سوکی و چروکی له به‌ین ته‌بات تا تووشی سوکی نییه‌ت. ئیماندار فریوی زه‌رق و به‌رقی دنیا و شه‌یتان و شه‌یتان سیفه‌تان ناخوات و له سوکی ده‌ربازی دیت. وه هیچ کات دۆستایه‌تی بی دینان ناکات، چونکه تیکه‌لاوی ته‌وان تووشی نه‌هامه‌تی و سوکایه‌تی ته‌کات. هه‌روه‌ها دابرانی له‌وان وا ده‌کا، که له کاتی سه‌ختی و تالییه‌کانی ژیانیدا تووشی سوکی و چه‌وتی نه‌ییت. و به‌رده‌وام په‌نا ده‌باته بهر په‌روه‌ردگاری به‌خشینه‌ر تا سه‌رفیراز و سه‌رکه‌وتوو بیت.

خۆی له ئیمان و کردهوهی چاک به دوور ناگری؛ چونکه به باشی ئەزانیت که دوور کهوتنهوه لیان ههنگاو نانهوهیه بهرهو سوکی و لهبهین چوون و دۆراندنی.^(۱)

۲۷-السمیع

بهروهردگار ﷺ ئەفهرمووی: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (الشوری/۱۱) (هیچ شتی وێنه‌ی خودا نییه و خوا، خوایه‌کی شنه‌واو و بینایه).

(۱) ده‌بی بزانی؟ که سوک کردنی عه‌به‌ده‌کان به بته‌مای عه‌دالەت، حیکمه‌ت و گه‌وره‌یی و به‌رزه‌وه‌ندی دامه‌زراوه، و نه‌مه‌ش شتیکی رێژه‌یی‌یه به نیه‌به‌ت م‌رو‌ف دینه‌ ئارا. که‌وایه‌ خۆی نو‌ینگه‌یه‌کی خێره و نا‌کری که شه‌ر و خرابه‌ بخ‌رتنه‌ لای په‌روه‌ردگار ﷺ پ‌ی‌غه‌مه‌ر ﷺ فه‌رمو‌ویه: (...و الشرُّ لیس إِلَیک...) (...شه‌ر له لای تۆوه‌ نییه. «و به‌ تۆوه‌ نیه‌به‌ت نا‌دریت...»); چونکه شه‌ر، دانانی شتی جگه‌ له شو‌نی خۆیه‌تی و خوا‌وه‌ندیش له‌مه‌ پاک و بی‌خه‌وشه. چاکه‌ی خوا به‌رده‌وام و هه‌میشه‌-پیه و له‌ ناو و سیفات خوا، ده‌رده‌که‌وی که شه‌ر و سزا له‌ زات و سیفات و ناوه‌کانی خوا‌دا جی‌گه‌ی ناب‌ینه‌وه، چونکه په‌روه‌ردگار نمانا و نیشانه‌ی خێر و می‌هره‌بانی و حیکمه‌ته و شه‌ر له‌ لایه‌ن خو‌لق‌ینه‌رانی نه‌وه و نه‌وان‌یش له‌ په‌روه‌ردگار جیانه، چونکه کاری په‌روه‌ردگار ﷺ له‌ کاری عه‌به‌ده‌کانی جیا‌یه و کاری نه‌و به‌ ته‌وا‌وی خێره، به‌لام بو‌ونه‌وه‌ران خوا‌وه‌نی خێر و شه‌رن. پ‌ی‌غه‌مه‌ریش ﷺ فه‌رمو‌ویه: تۆ شه‌ررت خه‌لق نه‌کردووه. له‌ ر‌استیدا هه‌موو کرداره‌کانی وه‌ک سزا و شه‌ر ته‌نیا به‌ ویستی خوا دینه‌ جی. وه هه‌موو که‌س و هه‌موو شت، ئامرازێکن بۆ به‌دی هاتنی کرداره‌کانی په‌روه‌ردگار ﷺ. که‌وایه‌ شه‌ر ناخ‌رتنه‌ پال ناو و کاری په‌روه‌ردگار و به‌ خو‌لق‌ینه‌رانی نیه‌به‌ت نه‌دریت. (صحیح: مسلم (۱۸۴۸و۱۸۴۹) / ابوداود (۷۶۰) / ترمذی (۳۴۲۲و۳۴۲۱).

هه‌ندی که‌س له‌ گه‌ل دینی که‌سیکی نه‌خۆش یان نه‌هه‌مه‌تییه‌ک ده‌لێن: (خوا خراب نه‌یه‌نیت). وا ده‌رده‌که‌وی که مه‌به‌ست نه‌وه‌ ب‌یت که خوا ده‌هه‌نده‌ی خرابه‌یه که دوعا نه‌کری که خوا ته‌م کاره نه‌کات. ده‌بی بزانی؟ که به‌ پ‌ی نو‌وسراوه‌ی سه‌ره‌وه، ووتنی ته‌م قسانه‌ دروست نییه، چونکه خوا ده‌هه‌نده‌ی خرابه‌ نییه و نیه‌به‌تی خرابه‌ش به‌ خوا جه‌رامه و شایسته‌یه که له‌و کاتانه‌دا نزای تو‌وش بو‌ون به‌ ناخۆشی (بروانه: ۲۲-۱۵) یان نزا کردن بۆ شیفا(بروانه: ۲۱-۱) و نزا بۆ نه‌خۆش له‌ کاتی سه‌ردانی کردنی. بخو‌ند‌ریت.

(سمیع) واته؛ خاوه‌نی هیزی بیستینکی زؤر. سه‌میع بوونی خوا، رڼگای په‌یوه‌ندی مرؤف و په‌روه‌ردگاریه‌تی، چونکه خوا هه‌موو ده‌نگه‌کان و له هه‌موو شوینی به‌یّ که‌م و کوږی و هاوکات ته‌بیستی. و ئه‌م سیفه‌ته ته‌نیا تایه‌ته به‌ په‌روه‌ردگار ﷺ. و هه‌ر که‌س ئه‌م سیفه‌ته بداته پال هه‌ر که‌س یان هه‌ر شتی، ئه‌و تووشی هاوبه‌ش دانان هاتووه بو په‌روه‌ردگار ﷺ. واته؛ (سمیع) به‌یّ پیوستی به‌هه‌ست و ئامرازی بیستن، ته‌بیستی؛ چونکه ئه‌و وه‌هیچ که‌س ناچی و وښواندنی به‌هه‌ر شتی حه‌رام و پوچه‌له. (سه‌میع) هه‌موو جوړه ده‌نگیک له هه‌موو حاله‌ت و کاته‌کاندا وه‌ک ده‌نگه‌کانی ناو ده‌روونی مرؤف، سرته‌کان، ده‌نگی گوږانکاریه‌کان و ده‌نگه‌کانی به‌نهینی و ئاشکرای و وه‌ک خوی ته‌بیست.

ئینسانی ئیماندار ده‌زانی، که ته‌نیا په‌روه‌ردگاره که‌له هه‌موو حاله‌ت و کاتدا و به‌هه‌ر زمانیک و له‌هه‌ر شکل و په‌گه‌زیکا بیت، ده‌نگی ئه‌و و که‌سانی تریش ته‌بیستی. و ئه‌وه‌ش ته‌زانی که‌هیچ که‌س جگه له خوا خاوه‌نی ئه‌م تایه‌تمه‌ندییه نییه. هه‌میشه ئاگای له زمانیه‌تی تا قسه‌ی نابه‌جیی به‌سه‌ر زماندا نییه‌ت و خوا بییستی و دواتر لږه‌رسینه‌وه‌ی له‌گه‌لدا بکات. به‌لکو قسه‌یه‌ک ته‌کات که‌خوا پنی رازی بیت. ئیماندار خوی له به‌رامبه‌ر ئه‌م ئه‌مانه‌ته‌ی خوا به‌به‌رپرس ته‌زانی و ته‌نیا به‌پنی فرمانی خوا به‌هره‌ی لی وهره‌گری. وه‌ک بیستنی وته‌ی خوا ﷺ و پیغه‌مبه‌ر ﷺ بیستنی قسه‌باشه‌کان تا باشت‌رینیان وهر‌بگری و ... هتد. هه‌روه‌ها ئینسانی ئیماندار خوی له بیستنی

دهنگ و ئاوازی حهرام به دوور ده گری تا له بهیامی خوا دوور نه کهویت.

۲۸-البصیر

له ئایه تی سه ره وه ده رده کهوی که خواوه ند هیزی ته وای بیستن و فه می هه موو شتیکی هیه و بینایه. دیتن و بیستن وه ک دو ههستی تایبه تی چاودیری شت ئه کهن، بۆیه پهروه ردگار له گه ل به کا به کاری هیناون.(بصیر) واته؛ خوی گه و ره له یه ک کات و ساند به ته وای چاودیری هه موو شت ئه کات و چاودیری کردنیس هه ر به ته وای له ژیر ده سه لاتی ئه و دایه. هه موو شتی به بی که م و کوری و له و به یری جوانیا ئه بینیت. بۆ دیتن و چاودیری کردنی ههستی، کۆسپینکی نییه و ناوه رپۆکی هه موو شتیک به سه رجه م ورده کارییه کانییه وه ئه بینیت. بۆ بینین وه ک هیچ کهس ناچی و متمانهش هیه که خۆی ئه بیندری، به لام چۆنییه تی دیتنی ئه و نادیاره.

ئیماندار له وه دلنایه که خواوه ند ده بیننی و ده زانی که له حاله ته کانی نهینی و ئاشکرادا له ژیر چاودیری پهروه ردگار ﷺ دایه. به تایبهت له به رامبه ر حوکی خواوه ند خۆراگره و خۆی به بهنده ی خوا ده زانی که هه میسه ئاگای لێهه تی. ئیماندار سه رفالی چاکه کردن و ژیان و به ندایه تی کردن بۆ پهروه ردگاره و چاکه به پینی فه رموده ی پیغه مبه ر بریتیه له : « وها به ندایه تی خوا بکه ی که ئه لئی ئه و ئه بیننی و ئه گه ر تو خوا نایینی،

ئەو ئەو تۆ ئەبینی. ^(١) ئینسانی ئیماندار بەرده‌وام له هه‌ولێ ئەو دایه که نه‌فسی خۆی بخاته ژێر چاودێری و لێرسینه‌وه له به‌رامبه‌ر په‌روه‌ردگاری بێنا و به‌صیردا. له سۆنگه‌ی ئیمان و باوه‌ر به به‌صیر بوونی خوا، ناخ و ده‌ره‌وه‌ی مرۆفی ئیماندار بێنا ده‌بی و به‌ ئاگا ده‌ییت. ئاگای له چاوه‌کانیه‌تی تا ئەو شتانه‌ی پێی بێنی که خوا پێی خۆشه و ئەوانه‌ی پێی نه‌بینی که خواوه‌ند پێی ناخۆشه.

مرۆفی ئیماندار به‌ ئەنجامدانی ئه‌ر که دینه‌کانی ره‌زای خوا به‌ده‌ست دینیت. له‌و باره‌وه په‌روه‌ردگار ﷺ له‌ فهرمووده‌ی قودسی‌دا ئەفه‌رمووی: (...فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ...) ^(٢) (وه هه‌ر کات ئەووم خۆش بوی بۆی ده‌بم به‌ هێزی بیستن و ده‌بم بۆی به‌ چاو تا پێی بێنی) «تا راستی شته‌کان بێنی و ببیسی»... وه ئەو ده‌زانی که بی‌توو مل‌پێچی بکات ئەو ده‌بنه‌ هۆکاری له‌به‌ین چوونی. ئیماندار هه‌میشه‌ ئەوه‌ی له‌ بیره که په‌روه‌ردگار ئەفه‌رمووی: ﴿أَسْمِعْ وَأَرْيَ﴾ (طه/٤٦) (ئەبیسیم و ئەبینم).

٢٩- الحکم

خوا‌ی گه‌وره‌ ﷺ ئەفه‌رمووی: ﴿وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَكَمِينَ﴾ (هود/٤٥) (وه

(١) (صحیح): بخاری (٥٠) / مسلم (١٠٦).

(٢) (صحیح): بخاری (٦٥٠٢) / ابن حبان (٣٤٧) / بزار (٨٧٥٠).

تۆ له هه موو فه رمانروایی دادپه روه رتری.)

(حَكَم) واته: دادوهر و جيا كه ره وه. (حَكَم) باشتري ن و زانان تري. گه و ره -
 ترين و دادپه روه رتريني دادپه روه رانه. له بهر ئه وه ی كه زانستی ئه و
 به سه ر هه موو شتي كدا زاله و ئاگای له هه موو شته. دادپه روه ريه كه ی زۆر
 دادپه روه رانه يه. له مه حكه مه و دادگای ئه ودا سته م له هيج كه سی
 ناكړی و له هه مان حالیشدا هيج كه س و هيج شتی له لیبرسینه وه ئه و
 ده ربازی نابیی. سه رجه م هه ستی و بوونه وه ران له ژیر ده سه لاتی ئه ودا نه و
 كه سیش توانای په دانه وه ی حوكم و داد و ده سه لاتی ئه و ی نییه. چونكه
 ئه و خاوه ن ده سه لاتی كی بی سنووره و بریار و فه رمانی ئه و،
 دادپه روه رانه ترين، گه و ره ترين، به میزان و رینك و پینك ترين، بی وینه و به
 برشت ترينی فه رمانه كانه، كه هه ر بریارینك له به رامبه ریدا پووچه له.

گرۆی ئیمانداران له هه ر شتي كدا ناكۆك بن، ئه وه خوا ی گه و ره ﷺ
 به دادوهر ده زانن و فه رمانه كانی ئه و له قورثانی پیروژ و فه رمووده كانی
 پیغه مبه ر ﷺ به رپوه ده بن و ده لێن كه : «بیستمان و فه رمان به رداریمان
 كرد.» چونكه دادوهری په روه ردگار به قازانجی مرۆفه و نوینگی ئیمان و
 باوه ر به خوا و رپۆزی دوا یی به و باشتري ناكامه. مرۆی ئیماندار هيج كات
 به وه رازی نابیی كه غه یری خوا بو ئه و و خه لکی دادوهری بكات. هيج كات
 غه یری خوا به ده سه لاتداری راسته قینه نازانی و له دوا ی قبوول كردنی

فهرمانی خوا، له دنیا و پاشه‌رېژدا جه‌زای خو‌ی وهرده‌گریت. ئینسانی باوه‌ردار له‌وه دَلْیا و خاترجه‌مه، که ههر کهس و ههر خاوه‌ن دهسه‌لَ‌تیکي دونیایی، بی‌توو به پنی فهرمانه‌کانی په‌روه‌ردگار دادوهری نه‌کات؛ نه‌وه ده‌که‌ونه ناو زَلَقاو‌ی کوفر و بی‌باوه‌ری. گرؤی ئیمان‌داران، وه‌ک دهسه‌لَ‌تداری دادپه‌روه‌رانه‌ی خوا له نیوان خویاندا به عه‌دالته و دادپه‌روه‌ری ده‌جولَ‌ینه‌وه و ناکه‌ونه ژیر رکیفی هه‌واو ثاره‌زوی دونیایی.

۳۰-العدل

خوای گه‌وره نه‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايِ ذِي الْقُرْبَىٰ﴾ (النحل/۹۰) (به‌راستی خوا ئه‌مرتان پی ئه‌کات به میانه‌په‌وی وه‌ک خودا به‌یه‌ک زانین و به‌خشنده‌یی و دادپه‌روه‌ری و خوداپه‌رستی، و ئه‌مرتان پی ئه‌کات به‌چاکه‌کردن و ئه‌مرتان پی ئه‌کات به‌جی‌به‌جی‌کردنی ئیحتیاجی خزم و خویش).

(عدل)^(۱) واته؛ زاتی په‌روه‌ردگار له خودایی و له به‌دهیته‌نان و فرمان‌کردندا، دادپه‌روه‌ره و ههرچی پیو‌یستی به‌هاوسه‌نگی بو‌ییت، نه‌وه هاوسه‌نگی بو داناو. له هه‌موو روویه‌که‌وه له نیوان بو‌ونه‌وه‌راندنا هاوسه‌نگییه‌کی وردی قه‌رار داوه. (عدل‌ی په‌روه‌ردگار، بنه‌مای مرؤفی به

(۱) عدل واته؛ هاوسه‌نگ کردن و دواتر هاوسه‌نگ کردنی شتیک له‌گه‌ل شتیک‌تر.

پێی پێداویستی و جیهان بە دیهێناوه و هاوسەنگییەکی وای دامەزراندوو،
 کە هیچ کەم و کورتییەکی نابیندرێت. سەرچەمەرۆف و شتەکان لە
 شوێنی و مەقامی خۆی دادەمەزرینی. وە ھەر چەشنە ئالوگۆرپە کیش بە
 پێی عەدل و داد ئەنجام دەدرێت. هیچ کات هاوسەنگی عەدالەتی
 پەرورەدگار گۆرانکاری بە سەردا نایەت. ھەموو شتێک؛ نەخۆشی و لەش
 ساغی، ھەژاری و دەولەمەندی، ھەبوون و نەبوون، کەم و زیادە، جوانی و
 ناخەزی، گەورەیی و سووکی، خۆشەویستی و ناخۆشەویستی و ...
 ھەموویان بە پێی عەدالەتی پەرورەدگارە ﷻ. چونکە، عەدلی خوا ھەموو
 شتێکی بە شێوەیەک ھەڵسەنگاندوو و بە پێوەریکی پێویست و لە پلە و
 شوێنی خۆیدا دامەزراندوو. ئەگەرچی مەرۆف هاوسەنگییە
 دادپەرورەرانەکی پەرورەدگار بە ستم کردن و چەوساندنەوە لێک
 دەدات و ئالۆزی بە سەردا دینی، بەلام پەرورەدگاری خاوەن عەدل و داد،
 بە لێپرسینەوەی دادپەرورەرانەیی لە دنیا و پاشەڕۆژدا دادپەرورەری خۆی
 دەرحەق بە ھەموو کەس و ھەموو شتێکدا دەجەسێتی.

ئىنسانى باۋەردار بەردەوام دادپەرۋەرە و دەست درىژى ناكاتە سەر
ئيمان و گيان و مال و ناموسى كەسانى تر و ھەمىشە و بەردەوام بە دواى
تىگە يشتن دايە، تا كو دادپەرۋەر بى. مافى ھەموو شتىكىش بە تەواۋى
دەدات و ناكۆكى و دوژمنايەتى لەگەل ھۆز و كەستىك واى لى ناكات كە
دادپەرۋەرى نەكات. كەسانى دىكەش بۆ لاي دادپەرۋەرى ھان دەدات و

پنویست بیت جیهادیشی بۆ ئه نجام ده دات. شایه تیدانیشی له سه ر
بنه مانى عه داله ته، ئه گه ر بى توو به زیانیشى بیت و له هه ر هه ل و
مه رجیکدا بیت، له سه ر رپبازى دادپهروه رى تۆزقالنک نایترازینیت.
له گه ل بنه ماله و خزم و که سیشدا هه ر به داده وه ره فتار ده کات و به
زمان و به کرده وه ئازارى هېچ کامیان نادات. حکومه تی ئیسلامیش بنه ما
و بن کینلکی خۆی له سه ر عه داله ت داده مه زرینى و له سه رجهم
بواره کانى رامیارى، ئابورى، کۆمه لایه تی و فه ره هنگى و ... له گه ل خه لک و
ده وله تانى دیکه به پى عه داله ت ده جۆلینته وه؛ چونکه له به رامبه ر هه ر
سته میکدا به ره پرسه و کاردانه وه و ئاسه وارى سته م و عه دل، له
ده سه لاتدارى و پاشه روژى خۆیدا ده بینیتته وه.

٣١- اللطيف

خوای گه و ره ﷺ ئه فه رموو ی: ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾
(الملك/١٤) (ئایا که سی ئه م خه لکه ی دروست کردی، به خه یالاتی دلیان
نازانی، که زانستیشی ئه گاته هه موو ده ر و ناو و نه ینى و ئاشکرای ئه م
خه لکه؟)

(لطيف) واته؛ ناسک بوون به نه رمى و نوالى و ئاگادار به سه ر هه موو
ورده کاریه کاندا. خوای له تیف به نیسبه ت به نده کانیه وه له و په رى
میه ره بانیه وه یه . میه ره بانى و چاکى خودا له ژيانى هه ر تاکینکدا به رچاوه،

به لām به نيسبهت هه ندی له پيغه مبه رانی وه ک يوسف و مووسا و محهمهد ﷺ تاييه تي تره. به نيسبهت به نده کانيه وه زۆر ميهره بانه و به هه کس که ويستی له سه ر بی، ئه وه رزق و رۆژه کی فراوانی ئه داتی. توانايه به سه ر هه موو ورده کارییه کان و هيچ کۆسپيکيش له به ر ده ميا نيه. به چاو ناخ و ناوه رۆکی ئه و نابیندری، به لām ئه و چاوه کان ئه بينی و به سه ر هه موو نهیني و ئه سرارێکدا ئاگاداره و چاودێریان ئه کات.

مرۆفی ئيماندار به روانینی له ميهره بانی خودا، به نيسبهت هه موو که س ميهره بانه، به تاييهت به نيسبهت هه زازان و ليقه و ماوان. ميهره بانی له هه موو لايه نه کانی ژيانیدا هه ست پيڤه کات؛ چونکه هيچ کرده وه به کی دا پۆشراوی نيه و بۆ چاره سه ری گرفته کانی رۆو ده کاته خودای ميهره بان، چونکه خودا وه ند ئاگاداره به سه ر هه موو شتيکدا و کارسازه.

۳۲- الخبير

به پتي ئايه تي سه ره وه، په روه ردگاری ميهره بان و وردبين به سه ر هه موو شتيکدا ئاگاداره و هه والی هه موو خو لقينه رانی له لايه و ئاگاداريانه. (خبير) به واتای زۆر ئاگاداره. به سه ر روالهت و ناخی ئاشکرا و نهیني هه موو شتيک له ئان و ساتيکدا و به ته واوی ئاگاداره و ئه م ئاگادارييه شی به بنه ماي زاتی و حیکمهت و داناییه. هه روه ها (خبير) ئاوه لئاوی هه ميشه ييه و به واتای "مخبِر" واته خه به رده ره. يانی خودا له جيهانی

نه‌نییه‌کان وه‌ک به‌هه‌شت و جه‌هه‌ننه‌م، فریشته‌کان، لیپرسینه‌وه‌ی رږۆزی
دوا‌یی و ... وه‌ به‌سه‌ره‌هاتی پیغه‌مبه‌ران و هۆزه‌کانی رابردوو (که بۆ مرؤف
نادیارن) خه‌به‌ر ئه‌دات و خه‌به‌ره‌ که‌شی راست و دروسته.

له راستیدا ئه‌و بۆچوونه‌ی، که (علیم و لطیف) به‌ مرؤفی ئه‌به‌خشی،
(خه‌بیر) یش هه‌مان جوړه. باوه‌ردار د‌ل‌نیا‌یه‌ له‌وه‌ی که‌ خودا ئاگاداری هه‌موو
کرده‌وه‌کانییه‌تی، بۆیه‌ هه‌ول ئه‌دات، که‌ تووشی تاوان و هه‌له‌ نه‌بی‌ت.
چونکه‌ هه‌والی تاوانی ئه‌و بۆ خ‌وای خه‌بیر، تووشی ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی
ئه‌کات و هه‌والی فه‌رمانبه‌رداری له‌ خوداش، په‌روه‌ردگار رازی ئه‌کات.
د‌ل‌نیا‌یه‌ له‌ هه‌موو نه‌نییه‌ک، که‌ خودا پ‌ن‌ی راگه‌یان‌د‌وو‌ه. چونکه‌ ته‌نها خودا
سه‌رچاوه‌ی خه‌به‌ری نه‌نییه‌کانه. بۆیه‌ ئیماندار هه‌میشه‌ له‌ هه‌ولی
ئه‌وه‌دایه، که‌ هه‌لگر و راگوێزه‌ری هه‌والی دروست بی‌ت و بۆ هه‌ر
بابه‌تیکیش له‌ متمانه‌رین و راست‌ترین سه‌رچاوه‌ هه‌وال و هه‌رئه‌گریت.
ئینسانی ئیماندار ئه‌بی‌ له‌ گه‌نده‌لی و مه‌ترسییه‌کانی کۆمه‌لگای ئه‌مرؤیی به‌
ته‌واوی ئاگادار بی‌ت هه‌تا به‌ پشت به‌ستن به‌ خ‌وای خه‌بیر خ‌ویانی لی
بپاریزی. حکومه‌تی ئیسلامیش ئه‌بی‌ ته‌نیا هه‌والی راست و دروست بلاو
بکاته‌وه‌ هه‌تا متمانه‌ی خه‌لکی له‌ ده‌ست نه‌دات و درؤ و هه‌والی ناراستی
گه‌نده‌لی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی نه‌یه‌نیته‌ کایه‌وه‌.

٣٢-الحلیم

په ږوه ردگار ﷺ ته فهرمووی: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ﴾ (الحج/ ٥٩) (خودا به راستی زانا و به حلیم و هوسه له یه).

(حلیم) واته؛ زور به هوسه له. خوی حلیم، له بهرام بهر کوفر و سه ریچی و شیرک و ستم و گنده لی و تاوانه کانی مروږ، زور به حلیم و هوسه له یه. دهسته و به جی تووشی سزای ناکات هه تا به نده که ی به ناموژگاری بکه و یته توبه کردن و مه سیری به ندایه تی. چونکه نه گهر خواوند ﷺ خه لکانی به هو ی تاوان و ستم مه که یان، دهسته و به جی سزا بدایه، له سه ر ته رزا بوونه و هریکی لی نه ده ما. به لام تا کاتیکی دیار یکړا و (قیامت) مؤله تیان ته دات و کاتی مالئاوایی له م دونیا به یان هات؛ نه وه ساتیکیش پاش و پیشی بو ناکری. حلیمی خودا، نمونو نه ی میهره بانی و ټاگادار بوونی نه وه، که له سه ره نجام و سزا و جهزای به نده کانی ټاگاداره و له هه مان حالیشدا هم سیفه ته ی نه و ټیکه لاوه له گهل لیبورده یی نه و، هه تا مروږ له زیر سیبه ری حلیمی نه ودا توبه بکات و خوا لی خوش ببیت.

که سی باوه ږدار نه زانی که بی توو تاوان بکات و په ږوه ردگار ﷺ به زوویی سزای نادات، نه وه حلیم و هوسه له ی نه وه که وا سزا نادریت، که واته فربوی نه بوونی سزا ناخوات و به ترسه وه توبه ته کات. هه ږوه ها

باوهری وایه که تاوان کردن کاریگه‌ری هه‌یه له سهر ژیانی دونیایی
 ئه‌ودا، به‌لام حیلیم و لیخۆشبوونی خودا، له ده‌نگدانه‌وه‌یان به‌رگری ئه‌کات.
 هه‌روه‌ها ئه‌م سیفه‌ته‌ی خودا، دلی ئیمانداران هه‌یور ئه‌کاته‌وه. چونکه
 سهرکه‌وتن و ئاسایشی کاتی بی‌باوهران له‌م دونیایه‌دا، به‌تایه‌ت سته‌م
 کردنیان له‌ سهر موسولمانان، به‌هۆی حیلیمی په‌روه‌ردگاره و له‌ پرۆژی
 دواییدا به‌سه‌ختی سزا ئه‌درین. هه‌روه‌ها له‌ به‌رامبه‌ر سته‌م و بی‌ته‌خلاق
 که‌سانی ده‌وره‌به‌ری وره‌ی خۆی له‌ ده‌ست نادات و چه‌وسه‌له‌ی ئه‌ویش
 ئه‌وی له‌هه‌ول و کرده‌وی سووک و چروک دوور ئه‌کاته‌وه. حکومه‌تی
 ئیسلامیش ئه‌بی له‌ به‌رامبه‌ر نه‌یارانیدا، حیلیمی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی
 هه‌بی تا بشیوی و ئالۆزی و گه‌نده‌لی و سته‌م به‌روکی کۆمه‌لگا نه‌گریت.

٣٤-العظیم

په‌روه‌ردگار ﷻ ئه‌فه‌رمووی: ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (الشوری/٤) (ئه‌و
 خواجه‌خوایه‌کی به‌رز و بالایه‌ به‌ سهر هه‌رچی له‌م دونیایه‌دا هه‌یه و
 خواجه‌کی مه‌زنه).

(عظیم) له‌ چاوگی (عظمت)ه، به‌ واتای گه‌وره‌یی و مه‌زنی مه‌عنه‌وی و
 شکۆمه‌ندییه. گه‌وره‌یی ئه‌و وه‌ک گه‌وره‌یی هه‌یج که‌س نییه و گه‌وره‌یی
 جیسمی و ماددی لای ئه‌و مانایه‌کی نییه؛ چونکه هه‌یج که‌س وه‌ک ئه‌و
 نییه. ئه‌وه‌نده گه‌وره‌یه که‌ عه‌قل پێی ناگات. ئاسه‌واری گه‌وره‌یی ئه‌و له‌

هه موو که ون و کائیناتدا دیار و بهرچاوه، ههروهه ها قورئانی پیرۆز که کهلامی ئه وه و پره له گه وره یی و شکۆی ئه م پهروه ردگاره و گه وره ترین به لگه یه، که خودایه تی هه ر شایسته ی ئه وه.

شکۆ و گه وره یی خودا، جگه له وه ی که مه زنایه تی ئه وه له سه ر بیر و روح و ره وانی مرؤف ده نوینی، مزگینی پی ئه دات، که ئه وه که سه ی که پستی پی به ستووه، زۆر مه زن و بالایه و هه ر ئه وه، هومید و ئاسایش له مرؤفدا ئه گه یه نیته ئه وه په ری لوتکه. گه وره یی خودا، ئینسان تیده گه یه نیت که چه نده بچووک و لاوازه، بۆیه مرؤف تووشی لوتبه رزی نابیت و خۆی له گه ل یاساکانی ههستی و هه بوون ریک ئه خات و کورۆنۆش و سوچه بۆ خوای گه وره ئه بات. ئه زانیت که ته نیا له روانگه ی فه رمانه کانی خودا له قورئانی پیرۆزدا، گه وره یی نسیب ئه بیت هه تا له رۆژی دوایدا سه ره به رز و سه رفراز بیت. هه ول ئه دات که له گه ل خه لک گه وره یی بنوینی و که س به بچووک سه ره ناکات و خه لک به گه وره ئه بینیت.

۳۵- الغفور

پهروه ردگار ﷻ ئه فه رمووی: ﴿يٰۤاَيُّهَا عِبَادِيَ اِنِّىۤ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ﴾ (الحجر/ ۴۹) (خه بهر به بهنده کانم بده که وا من گونا به پۆش و میهره بانم).

خودا گونا به پۆش و لیبوره ده یه. ئه وه دوو ناوه پیرۆزه له (غفر) وه رگیراون. خوای غه فور زۆر به خشنده و گونا به پۆشه. به واتای ناوی (غفار) یشه که

پیشتر باسی لیکرا؛ به لام (غفور) هه وال له جوریک زیده پرۆیی ئەدات که
 (غفار) ئەم واتایه هه لئاگریت. (غفار) زیده ره ویه له به خششدا، بهم شیوه
 که به یتا به یتا ئە به خشیت. به لام سیغه ی (فعول) له به خشینی ته واو
 خه بهر ئەدات. بهم پێیه؛ خوای غه فور خاوه نی به خششینی ته واوه که
 گه وره ترین و له سه ری ترین به خششه. خودا مز گینی داوه، که ئە گه ر
 به نده ی ئەو گه وره ترین تاوانیش وه ک قه تل و زینا، ئە نجام بدات، بی توو
 تۆ به بکات، ئە وه ئە ی به خشیت.

بۆیه ئینسانی باوهردار هه ول ئەدات به تیگه یشتن له م سیفه تانه ی
 خودا وه ند له گه ل خه لک به خششی زۆر بیت هه تا خوای گه وره له وی
 خوش ببیت.

۳۶- الشکور

به ره ره دگار ﷻ ئە فه ره مووی: ﴿وَمَنْ يَفْرَفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ
 اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ﴾ (الشوری/ ۲۳) (وه هه ر که سیک چا که یه ک بکا پاداشی
 چا که که ی بۆ زیاد ئە که یین. خوا گونا به خش و پاداش ده ره وه یه.)

(شکور) پیکهاته ی زیده ره وی (شا کره) و به واتای؛ زۆر پێزانهر و
 پاداش ده ره وه یه. خوای شه کور، به به ندایه تی کردنی عه بده کانی ده زانی و
 سوپاسیان ئە کات. سوپاس کردنه که شی بهم شیوه یه، که جهزا و پاداشی

هه موو کردهوه باشه کانیان ئەدات. ئاگاداری هه موو کردهوه و نییه ته کانی
 ئاشکرا و نهینی بهنده کانییه تی و جگه له وهی که له دونیادا پاداشیان
 ئەدات، به بهرامبه ر کردهوه بجوکه کانیشیان که له جینی خۆیدا ئه رکی
 سه ر شانیه، پاداشی گه وره یان پی ئە به خشیّت (که به هه شتی
 په روه رد گاره).

مرۆفی ئیماندار له وه تیده گا که خودا له بهرامبه ر به جیهنیانی ئه ر
 که کانیدا سوپاسگوزاره، هه ر بۆیه له ناخی دلیه وه ستایشی په روه ردگار
 ئە کات و هه موو نیعمه ته کان هه ر له خواوه ده زانی و هه ر ستایشی ئه و
 ئە کات. ده سزانی که خوی شه کور، جه زای هه موو کردهوه کانی پی ئە دا، بۆیه
 شادمان و که یف خۆشه. هه روه ها سوپاسی ئه و که سانه ش ئە کات که
 له گه لی میهره بانی ئه نوینن؛ چونکه سوپاس کردنی خه لکی، سوپاس کردنی
 په روه رد گاره ﷺ

۲۷-العلی

په روه ردگار ﷺ ئە فه رمووی: ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (الشوری/۴) (ئه و
 خواجه خواجه کی بهرز و بالایه به سه ر هه ر چی له م دونیا به دا هه یه و
 خواجه کی مه زنه).

(علی) ئاوه ئناوی هه میشه یی و به واتای بهرز و بالا و مه زنه.
 پله ی (علی) له هه ستیدا، بهرز و والا ترینه. زۆر بالا و مه زنه؛ چونکه هه موو

هه‌ستی خو‌لقاندووه و فه‌رمانه‌وایی ته‌کات و حق هه‌ر ته‌وه و به‌سه‌ر به‌نده‌کانیدا بالاده‌ست و زاله. له‌شکو‌مه‌ندی و بالاده‌ستیدا وینه و هاوتای نییه و بی‌وینه و بی‌شه‌ریک بوون هه‌ر شایسته‌ی ته‌وه، که‌واته؛ هه‌موو شتی له‌به‌رامبه‌ر ته‌ودا بچووک و مل‌که‌چه. له‌وه‌ی که‌شوین و مه‌کانی تایبه‌تی هه‌بی، پاک و بی‌گه‌رده و له‌و شتانه‌ی که‌هاوبه‌ش کاران بو‌ی هه‌لده‌به‌ستن زۆر پاک و به‌دوو‌ره.

ئینسانی باوه‌ردار به‌ره‌و پله‌به‌رزی هه‌نگاو ته‌نیت و رینگا و مه‌سیره‌که‌شی ته‌نیا به‌ندایه‌تی و مل‌که‌ج بوونی له‌به‌رامبه‌ر په‌روه‌ردگاره. ده‌زانی که‌هه‌ر که‌س له‌میزانی قیامه‌تدا به‌پێی کرده‌وه‌کانی پاداش وه‌ر ته‌گرێ و خوازیری پله‌ی به‌رز و پاداشی رۆژی قیامه‌ته، که‌ته‌مه‌ش تایبه‌ته به‌گرۆی مل‌که‌جان و له‌خواترسان.

٣٨- الکبیر

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿عَلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ﴾ (الرعد/٩) (هه‌ر خودایه‌ ناگای له‌به‌نهان و له‌ناشکرا هه‌یه و هه‌چی لی‌ون نابێ، هه‌ر ته‌وه‌گه‌وره و دوور له‌خه‌وش و که‌موکوری).

له‌ریشه‌ی (کبیر) چه‌ند بر‌گه‌یه‌ک بو‌خوا به‌کار هاتووه. له‌وان: ١- "متکبیر" که‌پنشته‌ر باسی لیکرا. ٢- "کبریاء" واته؛ گه‌وره‌یی و الوایی که‌به‌شه‌ر له‌تیگه‌یشتنی ته‌و مانایه‌ ده‌سته‌وه‌ستان و ناته‌وانه. ٣- "اکبیر"

واته؛ ته گهر شتیکی دیکه گه وره یی هه بی، ته وه خوا بالآتره. ۴- "کبیر"
واته؛ گه وره ترین و کامل ترین بونه وهران له بهرامبه ر ته ودا بچووک و
لاوازن و گه وره تره له وه ی که به که سیک بشوبه ی و له که م و کوپری پاک
و بی گهرده.

ئینسانی ئیماندار گه وره یی ههر به شایسته ی بهروه ردگار ته زانی و
ههر ستایشی ته و ته کات و دروشمی ته و له بهرامبه ر ههر که سیدا
ته نیا (الله اکبر) ه. له بهرامبه ر گه وره یی ته ودا به سوچه بردن خوی بچوک
ته کات و له و سۆنگه یه وه له دوایدا گه وره یی به دهست دینیت. خوازیاری
گه وره یی و شکویه که که به بنه مای شه ریه ت و دین بیت و له و
سۆنگه شه وه ریز له ئیمانداران ته گریه. ههر ئیمانداریک ته وه ده زانی که
گه وه ی راسته قینه ههر خودای که بیر و گه وره یه.

۳۹- الحفیظ

بهروه ردگار ﷺ ته فه رمووی: ﴿إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ﴾ (هود/۵۷)
(خودای من هچ ی لی ون نابی و ئاگاداری ته کات.)

حَفِيز (ئاوه ئناوی هه می شه یی) و حَافِظ (ناوی بکه رد) ئاگاداری هه موو
ههستی ته کات. وه هه موو شت تا کاتی دیاریکراوی خوی له زیر
ئاگاداری و چاودیری ته و دایه. ئاگاداری کردنی ههستیش هچ کات ته و
ماندوو ناکات؛ چونکه ته مه سیفه تیکی هه می شه ییه بو بهروه ردگار، که به

بې ټو هه‌ستی مانه‌وه‌ی بۆ نیه. ئاگاداری هه‌موو هه‌ستی ټه‌کات و ده‌سه‌لاتی ته‌واویشی به‌ سه‌ردا هه‌یه. له‌ نماده‌کانی ئاگادر کردنی خوا‌ی (حفیظ): پاراستنی قورئان له‌ ده‌ست تیوه‌ردان و گو‌پرینی، پاراستنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی تا له‌ مه‌داری دیاریکراوی خۆیان نه‌تزازین، پاراستنی پیغه‌مبه‌ران ﷺ و ئیماندارن له‌ زیانی دوژمنان و نه‌یارانیان، پاراستنی مرؤف له‌ سزا دان له‌ شه‌و و برؤژدا، راگرتنی ئاسمان وه‌ک بانیکی پاریزراو و تۆمار کردنی هه‌موو شت له‌ (لوح المحفوظ) دا.

مرؤفی ئیماندار ته‌نیا خوا به‌ پاریزه‌ری خۆی ته‌زانیت و خوا ټو له‌ دوژمنایه‌تی نه‌یارانی، نه‌خۆشییه‌کان و به‌لأ و موسیبه‌ته‌کان ته‌پاریزیت. له‌ هه‌موو ئان و ساتیکی ژیانیدا ته‌نیا پروو ده‌کاته‌ باره‌گای خواوه‌ند و ئاگاداری تۆمار کردنی هه‌موو کرده‌وه‌کانیشیه‌تی، که‌ فریشته‌کان ته‌یکه‌ن. بۆیه‌ هه‌میشه‌ ئاگاداری خۆیه‌تی. ئیماندار به‌ کرده‌وه‌ و قسه‌ی پاک و پته‌و له‌ سۆنگه‌ی خواپه‌رستیدا، له‌ ئازار و مه‌ینه‌تی دونیا و قه‌بر و قیامه‌ت پاریزراو ټه‌بې. وه‌ به‌ راگرتنی دینی خوا، پاریزه‌ری کردنی خوا به‌ ده‌ست دینیت. ئینسانی ئیماندار له‌ سه‌ر پاراستنی دین، به‌ره، گیان و عه‌قل و مال به‌ پپی یاسا‌کانی شه‌ریعه‌ت پیداه‌ره‌ و خه‌لکی له‌ ده‌ست و زمان و ده‌سه‌لاتی ټو له‌ ته‌مان دانه.

۴۰- الْمُقِيت

پهروهردگار ﷺ: ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا﴾ (النساء/ ۸۵)
(خودا دهستی به سهر هه موو شتیځدا ئه روات.)

(مُقِيت) له ریشه‌ی (قُوت)، ناوی بکهرده به واتای پاریزهر، شاهدید و رږژیدهر. واتای پاریزهریش هه لده گری و شایه تی هه موو ههستی به و هیچ شتیځی لی ون نابی. به لام واتای تایه تی ئه م وشه به ئه وهیه، که رږژی ده‌ری ماددی و معنه‌ویه و له م جیهه ته وه به سهر سهر جه م خولقینه راندا بالاده‌سته. به م جوړه چاودیری و ئاگاداری هه موو بونه وهران ئه کات و ئاگای له ره‌فتاره کانیانه و رږژیشیان ئه داتی. له سهر جم و جو لی ههستی به ته‌واوی ئاگاداره.

ئینسانی ئیماندار، رزق و رږژی خو ی ههر له خوی موقیت داوا ئه کات. رږژی هه لال به ده‌ست دینی و بو وه ده‌ست هیڼانی رزقی هه لال مافی کهس پینشیل ناکات. پهروهردگاری (مقیت) به بالاده‌ستی ههستی ده‌زانی و به ده‌ست و زمان و دلیه وه ته‌نیا روو ده کاته خوداوه‌ندی میهره‌بان ﷺ

۴۱- الْحَسِيب

پهروهردگار ﷺ: ﴿وَلَا تَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ

حَسِيبًا ﴿٣٩﴾ (الأحزاب/ ٣٩) (له خوا به‌ولاوله له كهس ناترسن و خوا به تهنه‌ها به‌سه به‌و سهرپه‌رشتی كردنی کاروباری هه‌موان).

(حسب) له بابی (حَسَبَ يَحْسَبُ) به واتای ژمیرکاری ماددییه و چاوگی ئەو (حساب)ه. خوای (حسب) ژمیرکاری وردبینی به‌نده‌کانییه‌تی و هیچ قسه و کرداریک به بی‌حساب و کیتاب نایه‌لێته‌وه. که‌واته جه‌زای هه‌ر کرده‌وه‌یه‌ک به ته‌واوی ئەدات، هه‌لێهت له‌و به‌ینه‌دا نابێ لێ‌بورده‌یی و به‌خششی خودا فه‌رامۆش بکړیت. ته‌نیا خۆی ژمیرکاری کرده‌وه‌ی به‌نده‌کانییه‌تی و فریشته و پیغه‌مبه‌ران هیچ مافی ئەو کاره‌یان نییه؛ چونکه ئەو کرده‌وه، گه‌وره‌یه ته‌نیا به‌ خوای زانا و دانا و ئاگادار و به‌ توانا ئە‌کریت و له‌ رۆژی دوا‌یدا ته‌نیا به‌و خۆی و به‌ خیرایی لێ‌پرسینه‌وه و ژمیربیری کرده‌وه‌کان ئە‌کات. (حسب) به واتای به‌سه‌نده و کافیش هاتوو و ئەو به‌و لا‌بردنی هه‌موو سه‌ختی و نه‌هامه‌تییه‌کان به‌سه‌نده‌یه.

ئینسانی باوه‌پر‌دار به‌ هۆی ئەو ناوه‌ پیرۆزه، ئە‌گاته‌ پله و شوێنیک، که‌ خۆی له‌ به‌رامبه‌ر هه‌موو کرده‌وه‌کانیدا به‌ به‌رپرس ئە‌زانیت و دل‌نایه که‌ هیچ کام له‌ کرده‌وه‌کانی له‌ بجوک و گه‌وره و نه‌هێنی و ئاشکرا، له‌ حیسابی په‌روه‌ردگاری (حسب) ون نابێ. هه‌روه‌ها له‌ گه‌ل‌ خه‌لکیش به‌ ژمیربیری‌کی ورد ده‌جۆ‌لێته‌وه هه‌تا له‌ قیامه‌تا به‌ سه‌ختی نه‌که‌وێته به‌ر لێ‌پرسینه‌وه‌ی خوای (حسب). به‌ر له‌وه‌ی که‌ لێ‌پرس‌رێته‌وه، له‌ خۆی ئە‌پرس‌یت‌وه و به‌ پشت

بهستن به خوا ترسی له کهس نییه و ههموو کار و باری خۆی ئەداته دهست
پهروهردگار ﷺ و ههر ئەویش بهسهنده و کافي به.

۴۲-الجليل

پهروهردگار ﷺ ئەفهرمووی: ﴿تَبْرَكَ اَسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَلِ وَالْاِكْرَامِ﴾
(الرحمن / ۷۸) (پیرۆز و موباره که ناوی خۆای پهروهردگارت. که خواوهنی
شان و شکۆ و قهدرزانیی ههر خاوهن قهدریکه).

(جليل) به واتای مهزنی و زۆر بهرزیه و و له بنه‌په‌تدا بۆ گه‌وره‌یی
ماددی به کار هاتوو، به‌لام بۆ پهروهردگار به واتای گه‌وره‌یی مه‌عنه‌ویییه.
(جليل) ههموو سیفه‌ته‌کانی که‌مال و جه‌مال و جه‌لال هه‌لته‌گری. له زات
و سیفاتیدا گه‌وره‌یه و گه‌وره‌یی و شکۆ و بی‌تیا‌زی و زانستی ئەو له‌و په‌ری
خۆیدا‌یه و هیچ که‌م و کو‌ریان تیندا نییه. هه‌موان له به‌رامبه‌ر زاتی
جه‌لیل‌دا که‌ساس و بچووکن و ههر به‌نده‌یه‌ک، که به‌م سیفه‌ته‌یادی
پهروهردگار بکات، ئەو گه‌وره‌یی و پ‌ی‌زی بی‌‌ئه‌به‌خشی‌ت.

ئیماندار، دل و گیانی خۆی پ‌یشکه‌شی زاتی جه‌لیلی خودا ئە‌کات و
ترسی له جه‌لال و گه‌وره‌یی ئەو هه‌یه و له خۆشی گه‌وره‌یی ئەو، زیاتر
کو‌رنۆشی بۆ ئەبات و به‌ندایه‌تی ئە‌کات و هیچ شتیکی جگه له گه‌یشتن
به زاتی ئەوی بۆ خۆش و گرینگ نییه.

۴۴- الرقیب

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (النساء/۱)
(بی‌گومان خودا ټاگای لیټانه و ته‌تانپاریزی.)

(رقیب) له "رَقَبَه" به واتای ته‌ستو گیراوه وه چونکه بو گرتنی ټاژل ملی ته‌گیریت، ته‌و وشه‌یه به واتای چاودیری کردن دیت. خودای ره‌قیب ده‌سه‌لات و چاودیری به‌سهر هموو به‌نده‌کانیبه‌وه هه‌یه و ټاگای لیټانه. وا پی ده‌چی که ملی هه‌موان له ژیر ده‌سه‌لاتی ته‌و دایه. که‌وايه؛ ټاگای له هه‌موو شتیکه. زانستی به‌سهر هموو رووداوه‌کاندا هه‌یه و هیچ شت له ژیر چاودیری ته‌و ون نایی. ره‌قیب ټاگای له هه‌موو قسه و سرته و ده‌رونه‌کانیش هه‌یه و فراموشکار نییه خه‌و داینا‌گریټ. ټاگای له ټاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌موو کار و باری هه‌ستی هه‌یه، چونکه ته‌گه‌ر چاو تروکانیک له هه‌ستی غافل و بی‌ټاگا بیټ، ته‌وه هه‌مووی له ناو ته‌جیت. به‌نده‌ی باوه‌ردار به‌رده‌وام خوی ره‌قیب به‌ چاودیری خوی ده‌زانی، بویه به‌ شیوازیک به‌ندایه‌تی ته‌کات که شایسته‌ی ږیره‌وی ږینگای خواناسی و خوا به‌رستییه.

۴۵- الْمُجِيب

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ﴾ (هود/۶۱)
(به‌راستی خوی په‌روه‌ردگاری من له به‌نده‌کانی خویه‌وه نزیکه و نزایان

قبوولْ ته کات.

(مُجیب) له ریشه‌ی (جوب) له بنه‌رتدا به واتای قهرت و برینه. وه ک
 تهوه که پرسیار و ولّام مه‌ودایه ک ده‌پرن. (مُجیب) ته‌نیا فریاد ر‌هس و
 به‌جی‌هینه‌ری ویست و نزا‌کانه. تهو که به زانستی خو‌ی له ئینسانه‌وه نزیکه
 و به سهر ههر شتیدا توانایه و هه‌موو ویست و داخوایه‌کان ته‌بیسی و
 ته‌بینی و میهره‌بانی و که‌رهم و به‌خشیشکی زو‌ری هه‌یه. توانای ته‌وه‌ی هه‌یه،
 که له ئان و ساتیکدا ولّامی هه‌موو داخوایه‌ک بداته‌وه بی ته‌وه‌ی،
 که سهر‌قالی و ماندوو بوونی پیوه بی. زانستی تهو هه‌میشه‌یی و به‌رده‌وامه و
 هه‌موو شت ته‌زانی و ته‌سباب و چۆنیه‌تی لابردنی ته‌وانی دیاری کردوو. به
 پیی نیاز ولّام ناداته‌وه و ولّام دانه‌وه‌کشی له گه‌وره‌یی تهو کهم ناکاته‌وه

ئینسانی ئیماندار ته‌نیا تهو به ولّام دهره‌وه‌ی داخوایه‌کانی ته‌زانی و
 هیچ غه‌یره خودایه‌ک وه ک تهو بیسه‌ر و بینهر و ده‌وله‌مهند و به‌توانا
 نییه. به نویژ و نزا و پارانه‌وه به‌یوه‌ندی له‌گه‌لدا ته‌کات و داخوایه‌کانی
 ههر له‌وی داوا ته‌کات. به قبوولْ کردنی فه‌رمانی خوا و پیغه‌مبه‌ر نه‌ینی
 ولّامدانه‌وه‌ی نزا‌کان له دونیا و قیامه‌تا ته‌دوژینه‌وه و نیازی که‌سانی
 نیازمهند چاره‌سهر ته‌کات.

٤٦-الواسع

به‌روه‌ردگار ﷺ ته‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ (بقره/۱۱۵) (هیز

و توانی خوا فراوانه و به هه موو لایه کدا ئە گات و ئاگای له هه موو شتیکتان هه یه.

(واسع) واته؛ بهربلاو و بهرفراوان. واسع، توانی به سهر هه موو هه ستیدا هه یه و ناو و سیفاتی ئەو هیچ بهرته سکاییه کیان پێوه دیار نییه. پهروهردگار خاوهنی زانستی بهرفراوان، فهرومانه وایی و دادی بهرفراوان، چاکه و میهره بانی و توانایی بهرفراوان، رزق و بی تیا زییه کی بهرفراوان و گه ورهیی و رهحمه تیکی فراوانی هه یه. به شیوازیک که به وانه وه جاو دیری هه موو هه ستی ئە کات و هیچ شتیکی لی و ن نابی و هیچ شتیکیش ئەو ناتهوان ناکات و میهره بانی ئەو هه موو هه ستی داگرتووه؛ چونکه به بی رهحمه تی بهرفراوانی ئەو هیچ شتیک دهوامی نابی. هه موو ناو و سیفه ته کانی پهروهردگار ﷺ بهرفراوان و هه میشه بیینه.

مرۆفی باوهرداریش به هۆی ئەم سیفه ته ی پهروهردگار به قه رای توانایی خۆی دهست ئاوه له و پروو خو شه. یارمه تی هه ژاران ئەدات و پیداو یستی خه لکی چاره سه ر ئە کات. خه ریکی فی ر کردن و پهروهرده کردن ئە بیت و لیبوره یی ده نوینیت. حکومه تی ئیسلامیش ده بی خۆی بهم سیفه ته برازینیته وه و خۆی له ستهم و بی باکی به دوور بگرت.

۴۷-الحکیم

بەرورەردگار ﷻ ئەفەرمووی: ﴿فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾
(البقرە/۲۰۹) (زۆر چاک بزانن خودای گەورە بە دەستەلانی و حەکیمە لە
تۆلە سەندنەویدا و بە حەق ئەبێ تۆلە ناسەنیتەوێ).

(حکیم) واتە؛ کار بە جێ لە پرووی حیکمەتەوێ. سەرچەم کاروباری
حەکیم بەجێنە. دەربارەیی خولقاندنی بونەوهران بە وردی و بە جێ و پەوا
کار دەکات و ئەندازە و شەکل و پەنگ، هاوسەنگی و پلە و شوێن و
سەرچەم تاییبەتمەندییەکانی هەستی بەجێ و پەوانە. بە بێ هیچ جەوتی و
گۆرانکاری و هەلکارییەکی رایان ئەگرێ و وە جەم و جۆلیان ئەخات؛
چونکە جەم و جۆلی خولقێنەران لە کردەکانی پەرورەردگارە. بە پێی
حیکمەتی خۆی هەر شتێک لە پلە و شوێنی خۆیدا دائەمەزرێنی و هیچ
شتێکی بە بێهۆدە خەلق نەکردووێ، چونکە خواي حەکیم لە کاری بێفایدە
و جەوت بە دوور و بێخەوشە.

خواي گەورە منەتی خستۆتە سەر گرووی باوەرداران، کە لە خۆیانەوێ
پێغەمبەری هەلبێزاردووێ هەتا ئایەتەکانی پەرورەردگاریان بۆ بخوینیتەوێ و
پاکیان بکاتەوێ و قورئان و زانستی فێر کردن. کەواتە؛ ئیمانداران بەمە
ئەزانن و سوپاسی خودا ئەکەن و وریای خۆیان دەبن. . . حیکمەت و
زانستی باوەردار ئەوێ کە خواي خۆی بناسی و فەرمانبەرداری بکات.

ههروهها له کردهوهی چهوت و نالهبار خۆی بیاریزی و له دهرفتهی ژیانی
دونیایی خۆی به باشتین شیوه سوود وهرگریت. چونکه دهبی بزانی که
زوو یان درهنگ ئەم جیهانه به جی دههیلێت و مالتاواپی لێدەکات.

٤٨-الودود

پهروهردگار ﷻ تهفهرمووی: ﴿إِنَّ رَبِّيَ رَحِيمٌ وَدُودٌ﴾ (هود/۹۰)
(خودای من میهره‌بان و به به‌زه‌یییه).

(ودود) ئاوه‌لناوی هه‌میشه‌یییه و ریشه‌که‌ی (ودد)ه. واته؛ زۆر میهره‌بان
و به به‌زه‌یی. خودای وه‌دوود، ئەو باوه‌ردارانە‌ی خۆش ئەوێت که کاری
چاک ئەنجام ئەدهن و لای خه‌لکیش خۆشه‌ویستیان ئەکات. سیفه‌تی
خۆشه‌ویستن له‌ خوداوه‌نددا به‌رده‌وام و هه‌میشه‌یییه و به‌شیکه‌ له‌ زاتی
ئەو. وه‌ک خۆشه‌ویستی هه‌ج که‌س ناچی؛ چونکه‌ خۆی به‌ هه‌ج که‌س
ناچی. به‌ بی‌نیاز خۆشه‌ویستی ئەنوێنی؛ چونکه‌ بی‌نیازه‌ و هه‌ج شتی
به‌قه‌رای خۆشه‌ویستی ئەو نییه. (ودود) به‌ واتای (مودود) واته؛ له‌ هه‌ر
شتی خۆشه‌ویست‌تره. خۆشه‌ویستی ئەو هه‌موو هه‌ستی ئەگرێته‌وه، به‌لام
خۆشه‌ویستی تایبه‌تی ئەو له‌ دنیا و پاشه‌پڕۆژدا گرۆی ئیماندار و
تۆبه‌کاران ئەگرێته‌وه.

خۆشه‌ویستی هه‌موو که‌س له‌بن دێ و که‌م و کورته، به‌لام
خۆشه‌ویستی خودا به‌رده‌وام و کامله. بۆیه ئینسانی باوه‌ردار به‌ دواي

وه‌ده‌ست هیتانی خوښه‌ویستی په‌روه‌ردگار ﷻ و له‌گه‌ل باوه‌رداران،
خوښه‌که‌مگره و به‌رام‌به‌ر به‌بی‌باوه‌ران توند و په‌قه و به‌جیهاد کردن و
نه‌ترسان لیان خوښه‌ویستی خودا وه‌ده‌ست دینیت. له‌گه‌ل خه‌لکی
خوښه‌ویستی و میهره‌بانی نه‌وینی و به‌و کاره‌ی دلی ئه‌وان خوښ ته‌کات
و بزه‌ئه‌خاته سهر لیویان و هه‌ولی چاره‌سهری گرفته‌کانیان ده‌کات.
خودای وه‌دودی له‌هه‌موو که‌س زیاتر خوښ ته‌وی و ته‌و کاره‌ش جگه‌له
ده‌سکه‌وتی ماددی و مه‌عنه‌وی له‌دونیا و دواړوژدا، خوښی و تام و
چیزیکي بی‌وینه‌ی پی‌ئه‌به‌خشیټ.

٤٩-المجید

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّهُ حَمِيدٌ مُّجِيدٌ﴾ (هود/٧٣) (خودا
هه‌موو کرده‌وه‌کانی جوان و ته‌عریف کراون و خاوه‌نی چاکه و که‌ره‌مه).
(مجید) ئاولناوی هه‌میشه‌ییه و (ماجد) ناوی بکه‌رده له‌ریشه‌ی (مجد)
واته؛ زؤر به‌رفراوان. خودای مه‌جید، له‌خولقاندنی هه‌ستیدا خاوه‌نی خیر و
چاکه‌یه‌کی زؤر به‌رفراوانه. خاوه‌نی پله و که‌مالاتی به‌رز و عهرش و
ده‌سته‌لاتی بی‌سنووره. ته‌وه‌نده بالا و مه‌زنه که‌هه‌ر شکو و گه‌وره‌یه‌ک
له‌به‌رام‌به‌ریدا پووچه‌له. عه‌قل و فه‌می مروّف به‌هیچ جوړیک بری
ناکات، وه‌هه‌موو هه‌ستی کوړنوښ و سوجه‌ی بو‌ئه‌بات. هه‌موو سیقاتی
ته‌و گه‌وره و به‌رفراوانن. به‌جوړیک، که‌زانست، خوښه‌ویستی و

میهره بانی ئەو، دەستەلآت، حیکمەت و بەخششی ئەو، لەو پەڕی چلە
پۆپە و بەرزى دانە و بى سنوورن.

کەسى ئيماندار، بە بەندايەتى کردنى خۆى و خۆ بە دوور گرتن لە
کەوتنە ژێر ڕکىفى ستمکاران و تەمراندنى ھەواو و ھەوەس، خواپەرستى
و ترس لە خوا لە ھەموو وجودیدا، تاو دەداتەو و دلى بە ڕووناكى
رېنۆينى پەرورەدگار ئەدرەوشیتەو. بەردەوام خوازیارى گەورەبى و
رېنۆينى لە خودای مەجیدە و بەس. گەورەبى راستەقینە لە ئيمان و
کردەوى چاکدا ئەبینى و بۆ گەورەبى کاتى ئەم جیھانە، ستم و
نافەرمانى ناکات.

۵۰-الباعث

پەرورەدگار ﷺ ئەفەرمووی: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي
لَتُبْعَثُنَّ﴾ (التغابن/ ۷) (کافرەکان بە خەيالى خۆيان گومانیان وایە کە
ھەرگیز زیندوو ناکرێنەو، تۆش ئەى پێغەمبەر! بلى: بەلى وەللا
قەسەم بە خواى پەرورەدگارم! بە راستى گشتان زیندوو ئەکرێنەو.)
ھەرۆھە پەرورەدگار ﷺ لە ھەدىسى قودسیدا ئەفەرمووی: «إِنِّي
بَاعْتُ» «بى گومان من زیندوو ئەکەمەو.»

(باعث) واتە؛ بزوينەر. خودای (باعث) دواى ئەووە کە سەرجهەم بەندەکانى مردن و بە نەفخى يە کەم جیهان لەناو چوو، هەمووان زیندوو ئەکاتەووە. هەر وە ک چۆن لە سەرەتادا مەرۆفى لە خاک خەلق کردوووە، وە وە ک چۆن زەوى بە زیندوویى راگرتوووە، مەرۆفیش دواى مردنى زیندوو ئەکاتەووە هەتا چاکە کاران و بەدکاران بە جەزا و سزای خۆیان بگەيەنیت. بە ناردنى پێغەمبەران ﷺ و ئەو هەموو بەلگانهى هەستى و کائىنات بە مەرۆفى سەلماندووە کە دواى مردنى زیندوو ئەکرێتەووە هەتا بکەوێتە ناو ژيانى کى هەتا هەتايى و بزانی کە بەدیهینانى جیهان چەوت و بپهودة نیه و ئامانجى خۆى هەیه.

ئینسانى باوەردار، ئەم دونیایە بە براوە ئەزانى و جیانی پاشەپۆزیش بە نەبراوە و هەتا هەتايى ئەزانیت. هەر وەها دُنیا و خاترجەمە، کە خودای بزوينەر دواى مردنى بە لاشە و پوچیەووە زیندوو ئەکاتەووە. ئەم تێگەيشتنەى مەرۆف لەو ناووە جوانەى خودا، ئامانجى خەلقى جیهانى بۆ روون ئەکاتەووە و بە ئیمانەووە خۆى سەرقالى بەندایەتى کردنى پەر وەردگار ﷻ ئەکات.

٥١- الشَّهِيد

بەر وەردگار ﷻ ئەفەرمووی: ﴿وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ (المجادله/٦)

(خوایاگای لە هەموو شتیکە).

(شَهِید) له چاوگی "شُهود" واته؛ شایهت و ئاگادار و چاودیره. چاودیر و ئاگاداری هه‌موو کاروباری جیهانه. باشتین و له سه‌رتین زانستی پێ ئەبه‌خشی و هیچ شتیک له چوک و گه‌وره له‌م جیهانه‌دا له‌ خودای شه‌هید ون نابێ. شایه‌تی ئەدات له‌ سه‌ر خودایی و دادپه‌روه‌ری خۆی. و دوا‌یی فریشته‌کان و زانا‌بان شایه‌تی بۆ ئەده‌ن. خودای شه‌هید، شایه‌تی به‌ حه‌ق ئەدات له سه‌ر خودایی خۆی بی پێی ئەم قورئانه‌ی که بۆ پێغه‌مبه‌ری ﷺ دابه‌زاندوووه. شایه‌تی به‌ حه‌قی پێغه‌مبه‌ر و به‌ درۆ خسته‌نه‌وه‌ی له لایه‌ن خه‌لکان و شایه‌تی هه‌موو کردوه‌کانی مرۆفه. خودای ئاگادار له هه‌موو شت، پێغه‌مبه‌ران، فریشته‌کان و ئەندامانی له‌شی مرۆقی کردۆته شایه‌تی پڕۆژی دوا‌یی تا له سه‌ر کردوه‌کانی به‌نده‌کانییه‌وه شایه‌تی به‌ حه‌ق به‌ده‌ن.

ئینسانی ئیماندار به‌ شیوه‌یه‌ک خودا به‌ چاودیر و ئاگاداری کرده‌وه‌کانی ده‌زانی، که شه‌رم و حه‌یا له‌ وجودی ئەتکێته‌وه و ئاگاداری خۆی ئەکات و له‌ خوا ئەترسی. ئینسانی ئیماندار، شایه‌تیده‌ری خودایه‌تی په‌روه‌ردگار ﷻ و قورئان و پڕۆژی دوا‌یی و فریشته‌کانه، بۆوه‌ی، که خۆشی بیته شایه‌تیده‌ر له‌ پڕۆژی دوا‌یدا. به‌نده‌ی په‌روه‌ردگاری ئاگادار له هه‌موو شت ئەو که‌سه‌یه، که خودا به‌ چاودیر و ئاگاداری کرده‌وه‌کانی خۆی ئەزانیت و گیانی خۆی له‌ رینگای ئەودا ئەبه‌خشییت.

۵۲-الحَقّ

به‌روهردگار ﷺ: «فَتَعَلَىٰ آلَ الْمَلِكِ الْحَقُّ» (المؤمنون/۱۱۶)

(به‌رز و بالایه خوی پاشای راسته‌قینه.)

(حقّ) چاوگ و تاوه‌لناوی همه‌میشه‌یه به واتای دروست و راسته‌قینه. حق، به واتای؛ له‌زات و سیفاتیدا بهم‌شیویه، که‌ئی بیّ، هر شتی له‌کار و باری خولقاندنی جیهان و پاشایه‌تیه‌که‌ی خوی به‌ته‌واوی ته‌نجام‌داوه. خوی به‌حق، خوی‌کی پایه‌دار و نه‌مره‌که‌حاشا له‌خوابوونی ناکری و همه‌میشه‌بووه و هر ده‌شیت. فریشته و کتیبه‌ئاسمانیه‌کانی، پیغه‌مبه‌ره‌کان و حساب و کیتابی رۆژی قیامه‌تی، به‌لّینی و قه‌زا و قه‌ده‌ری نه‌و، ٲاین و ناو و سیفه‌ته‌جوانه‌کانی، هر همه‌موویان حق و راست و دروستن، چونکه‌به‌راست بوّ خوی راست و حقه‌ه و هرچی غیری نه‌و پوچه‌ل و بی‌بایه‌خه. خوی به‌روهردگار به‌خولقاندنی هستی و کائینات و رام‌کردنیان، وه‌به‌دوا یه‌کداه‌یتانی شه‌و و رۆژ و هیتانه‌ده‌ری زیندوو له‌مردوو و مردوو له‌زیندوو، و پاشایه‌تی جیهان و جیهانیان، سه‌لماندویه‌تی که‌خوی‌کی به‌حق و راسته. و ته‌نیا نه‌و شیای پهرستن و ستایشکردنه.

ٲینسانی باوهردار، نوٲژ و عیبادت و مردن و ژیانی خوی هر بوّ خوی به‌حق ته‌زانی و دان به‌راستی و حق‌بوونی خودایه‌تی نه‌و داده‌نی وه‌پشت به‌ستن به‌هرچی غیری خوی‌ه، به‌کاریکی پوچه‌ل و نارپه‌وی ده‌زانیّت.

۵۲-الوکیل

پهروهردگار ﷺ ته فهرمووی: ﴿ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝ ﴾ (النساء/۸۱) (خودا

باشترین که سیکه له زیانی ئهوان بتباریزی.)

(وکیل) ئاوه لئاوی هه میشه ییه و به واتای مشوور له خو هه لگرتن به پشت به ستن به شتیکی تر. وه کیل، که سیکه، که له هه موو کات و سات و حاله تیڤکا، دلنایی و هیمنایه تی بو ئه و که سه وه ده ست دینی که پشتی پی ئه به ستیت. خوای گه و ره باشترین پارێزه ر و وه کیله، چونکه ئاکامی هه موو شتیک هه ر له دهستی به توانای ئه و دایه و به عیلم و زانست و حکمه تی خو ی باشترین سه ره نجام و ئاکامه کان ده زانی و دیاریان ئه کات.

که سی باوه رددار، پشت به خودا ئه به ستیت. به م واتایه، بو به دی هاتنی هه ر شتیک سی کار پیویسته: ۱- هه بوونی هو کاریکی ماددی و مه عنه وی. ۲- هیز و ئیراده ی مرؤف. ئه م دوو خاله له باز نه ی ئیختیارات و ئه ر که کانی باوه رداره، که ده بی وه دهستی بینیت. ۳- ئیراده و ویستی پهروهردگار ﷺ، که ته نیا له دهستی خو یدایه و له باز نه ی ئیراده ی مرؤفدا جی هه لئاگری، به لام ئیماندار، له ودا پشت به خوا ئه به ستیت هه تا به ئاکام بگات و دلی هیور بیته وه. پشت به ستنی راسته قینه ئه وه یه، که بوون و نه بوونی ئه سباب و که ره سه کان بو ی وه کیه ک بی. ئه گه ر بوو هه ول ئه دات وه دهستی بینتی و ئه گه ریش نه بوو، هه ولی زیاتری بو

ئەدات. چونکە هەول نەدانی ئەو لەو بارهوهوه تاوانه. لە هەر دوو
 حاله تیشدا ته نیا ئەرکی خۆی به جی دینی و کارو باری خۆی دەسپێرتە
 دەست پەرورەدگار و سەرەنجام لە لای ئەو دەزانی. بۆ نموونه: ئەگەر
 کەسی نەخۆش بکەوی، سەردانی پزیشک ئەکات و دەرمانەکانی ئەو
 ئەخوات. (لەم قۆناغەدا ئەرکی خۆی وەک نەخۆش ئەنجام ئەدات) بەلام
 شیفای نەخۆشییەکی لە خوا ئەزانی و خۆی به خوا ئەسپێرت و ئەمە،
 هەمان پشت بەستنی راستەقینەیه. کەواته؛ ئینسانی باوهردار، سەبەب و
 هۆکار پەردە ناکاتەوه و ئاکام و نەتیجەش لە هۆکار نازانی، بەلکو بۆ
 گەشتن به ئامانج پشت به خوا ﷻ ئەبەستی و سەرەنجامی باشی کارەکان
 لەو دەزانی و پێشی رازیه.

۵۴- القوی

پەرورەدگار ﷻ ئەفەرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ (الحج/۷۴) (خوا
 زۆر به هیزه و بەسەر هەموو شتێکدا زاله).

(قوی) واتە بەهێز و توانا. (قوی) کەسێکە کە هیز و توانایی ئەو لەپارە
 بەدەرە و هیچ کات کزی و لاوازی پرووی تیناکات و هیچ سنووریکی بۆ
 نییه. لە زات و سیفات و کردەوهکانیدا لەو پەری لوتکەیی هیز و توانا دایە
 و هیز و دەستەلآت و گەورەیی هەر بۆ ئەوه. ئەوهەندە به هیز و توانایه، کە
 هەموو شت لە ژێر دەستەلآتی ئەو دایە. هیزی ئەو به هیز و توانی هیچ

کهس ناشوبهئ، چونکه هیچ شتی هاوتای ئەو نییه. خاوهنی هه‌موو هیز و ده‌سته‌لانیکه و هه‌موو شتیکی توانایی خوئی له‌وی وه‌رئه‌گریت، چونکه ئەو بی‌نیازیکی بی‌سنووره. هیز و توانای خوئی له ئیداره‌کردنی جیهان و کائینات و زیندوو‌کردنه‌وی مردوو‌ه‌کان پیشانی ئینسان داوه تا به‌عه‌قلی که‌می خوئی هه‌ست به‌توانایی به‌روه‌رد‌گار عز و جل بکات.

ئىنسانى ئىماندار لە پلە و پاىە کدا بى، لە بەرامبەر زاتى بە تواناى
پەرورەدگار خۆى بە لاواز و کەم ئەبنى. دۇنيايە لە ھىز و توانى خوداوەند
و کزى و لاوازی غەيرى خوداکان. باوەر و جىسمى خۆى بە ھىز ئەکات
تا لە سەر رېبازى پەرورەدگار و خزمەتى بە بەدھەتەرانى خودا بە کاريان
بنى. ھەمىشە پشت بە خوا ئەبەستى و دل و زمانى خۆى بە ووتنى لا
حوّل و لا قوّة إلاّ باللّٰه ئاراستە ئەکات.

٥٥-المَتِين

په روه ردگار ﷺ نه فرموي: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾
(الذاريات/۵۸) (به پرستي خودا پرزيده ري هه موانه و به هينز و توانايه و
زوريش به هينه).

(متین) واته پته و خوږاگر و فراوان. (قوی) واته؛ خاوهنی هیژنکی زوړ و
(متین) واته؛ خاوهنی هیژ و توانیکی پایه دار که هیچ کهم و که سربیه ک
هیژی ټو ناگر ټټه وه. چونکه هیژ و توانایی ټو به رده وام و هه میسه یی به

و له‌وپه‌رې گه‌وره‌یی و شکۆمه‌ندی دایه. هیچ هیز و هوکارنیک ناتوانی بیته‌ر ږنګر و نه‌یاری ویست و ټیراده‌ی ټه‌و و هیچ لاوازی و که‌م و کوږتیش هیزی ټه‌و ناگرېته‌وه. هیز و توانای ټه‌و ټه‌وه‌نده زوړه، که له‌گه‌ل ټه‌وه‌ی که هه‌موو شت به هیزی ټه‌و له جو له دایه، به لآم هیچ کام له‌وانه له هیزی ټه‌و که‌م ناکه‌نه‌وه. هیچ کات ماندوو بوون و کزی و لاوازی و ټازار ږووی ټیناکات، و ټه‌مه‌ش نمونه‌یه که له خوږاگری و گه‌وره‌یی هیز و ده‌سته‌لانی بی‌سنووری ټه‌و زاته‌یه، که په‌روه‌ردگار ځلله.

هیزی ټیمان و باوه‌رې مروقی ټیماندار ټه‌وه‌نده پته‌وه، که له به‌رامبه‌ر وه‌سوه‌سه‌کردنی هیچ جن و ټینسیک که‌می نایه‌نیټ و ټه‌وان به‌چوک دادینی، تا ټالای ټیمان و خواپه‌رستی له لوتکه‌ی به‌خته‌وه‌ری شه‌کاوه‌ بکات.

٥٦- الولی

په‌روه‌ردگار ځلله ټه‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (آل عمران/٦٨) (خوا پستی موسولمانان ټه‌گرېت و یارمه‌تییان ټه‌دات.)

(ولی)^(١) ټه‌و که‌سه‌یه که په‌یوه‌ندیه‌کی نزیکي له‌گه‌ل ټینساندا هه‌یه، به‌جوړنیک که ټه‌و په‌روه‌ردگار، به‌دیته‌نه‌ر و یارمه‌تیده‌ری ټینسانه. وه ټینسانیش سوپاسگوزار، مل‌که‌چ و فه‌رمه‌نبه‌رداری و یارمه‌تی وه‌رگر له

(١) "ولی" ناوه‌لناوی هه‌میشه‌یی‌یه و "والی" ناوی بکه‌رده به‌واتای به‌دوای یه‌کدا بوونه. به‌شپوه‌به‌ک که له‌نیوانیاندا کوسپ و له‌مپه‌رنیک نه‌نیټ. له‌م‌حاله‌ته‌دا په‌یوه‌ندیه‌کی نزیک و نه‌بچر به‌دی دی.

خودای خوځه تی. وهلی بوونی خودا، به پښی هه موو وانا کانی ناوبراوه که له گهل مرؤف هه یه تی و له راستیدا خودا یارمه تیده و پشتیوانی ټینسانه کانه و له تارمایی شک و گومانه وه به ره و پرووناکی حق و راستی رینوینیان نه کات.

به یوهندی سهرپه رشتی کردن نیوان خودا و بهنده که ی، دوو لایه نه : خودا سهرپه رشتی ټیماندارانه و ټیماندارانیش پیاو چا کانی خودانه. نه وان که سانیکن که به باوه و له خوا ترسی خوځانه وه به رده وام خوځیان له خودا نزیک نه که نه وه. له م دؤخه دا خودا به دانی مزگیننی به خته هری و میهره بانی له دنیا و دوا پرؤژدا، سهرپه رشتیاری خوځی بو مرؤف دهر نه بری. وه به گه یشتنیاں به پله ی "أُولِيَاءَ اللَّهِ" هیچ کات ترسیان لی نانیشت و خه موکی به رؤکیان ناگری. چونکه نه وان خاوه نی سهرپه رشتیاریکن که هه موو شتیک به ویستی نه و له ژیر دهسته لاتی نه و دایه. په روه ردگار گره نتي هه ر دوو جیهان بو پیاوی خوځی نه کا. که سی باوه پردار به رده وام له هه ولی گه یشتن و پاراستن و پله به رزی له مه قامی ﴿أُولِيَاءَ اللَّهِ﴾ دایه. ټینسانی ټیماندار نه وه ده زانی، که : (سته مگه رانی بی باوه، دؤست و په نای یه کترن و خوایش دؤست و پشت و په نای نه وانه یه خوځیان له گونا نه پاریزن. (الجایه/ ۱۹) وه به پښی ته مه به یوه نديه کانی کؤمه لایه تی، سیاسی و ... خوځیان رنیک ده خه ن.

۵۷- الحَمِيد

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ (فاطر/۱۵) (خوا
بی‌تیاژه له‌هه‌موو عالم و سه‌نا و ستایشکراو هه‌ر ته‌وه).

(حمید) له‌واتای (محمود) واته ستایشکراوه. (حمید) له‌زاتی خۆیدا
شایسته‌ی ستایشکردنه؛ چونکه سه‌رجه‌م کاره‌کانی ته‌و له‌وپه‌ری جوانی و
ته‌واوی دانه و هه‌موو کاره‌کانی شیاوی ستایشکردن. له‌واتای (حامد) دا،
یانی تاريفده‌ر و په‌سه‌نده‌ر. خوا‌ی گه‌وره‌زاتی خۆ‌ی ستایش ک‌رووه‌هه‌تا
به‌نده‌کانی فیر بین که شایسته و په‌وا ستایشی بکه‌ن. ته‌وه‌نده ستایشکراوه
که ئینسان هیچ کات مافی ته‌واوی ستایشکردنی ته‌و نادات. هه‌موو
کائینات و بۆنه‌وه‌ران له‌وان؛ هه‌لگرانی عه‌رشی خوا و ته‌وانه‌ی له‌ده‌وری
دان، فريشته‌کان و ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ته‌وه‌ی له‌ناویان دانه، ستایشی
خوا ته‌که‌ن. هیچ شتی نییه که به‌زمان حالی خۆ‌ی سه‌نا و ستایشی
خوا ﷻ نه‌کات، به‌لام ئینسان فه‌می ناکات.

ئینسانی باوه‌ردار به‌رده‌وام و له‌هه‌موو حاله‌تیکدا سه‌رقالی سه‌نا و
ستایشی خوا‌ی ستایشکراوه و خۆ‌ی به‌م کاره‌په‌روژه له‌هه‌ر ژه‌نگاریک
ده‌پالۆیت. به‌و هۆیه‌وه پاک ته‌بیته‌وه و که‌سانی دیکه ستایشی ته‌و ته‌که‌ن
و ئیتر شادی و گوێپه‌رایه‌لییه‌کی زۆری تیدا به‌دی دی.

۵۸-المُحْصِي

به‌روه‌ردگار ﷺ ئەفه‌رموو: ﴿وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾ (الجن/۲۸) (وه هه‌موو شتیکی به ژماره‌ راگرتوو).

(مُحْصِي) واتە؛ ژمیریاریکی وردبین. (محصى) هه‌موو به‌نده‌کان و هه‌ستی به‌ ژماره‌ راگرتوو. و ئاگاداری هه‌موو دۆخ و حاله‌تیانه‌ و (لوح المحفوظ) دا تۆماری کردوو و رایگرتوو. هه‌موو ئەو که‌سانه‌ی که‌ له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدانه‌، به‌ ژماره‌ رایگرتوون و له‌ رۆژی دوایدا دوا‌ی زیندوو کردنه‌وه‌یان، هه‌موو کرده‌وه‌کانیانی که‌ تۆمار کردوو، پیشانیان ئەداته‌وه‌، به‌ جۆریک که‌ ئەو حیساب و کیتابه‌ بر‌واداران، شاد و که‌یف خۆش ئەکات و بی‌باوه‌رانی‌ش وه‌ حه‌شۆکه‌ و ترس ئەخات و به‌ سه‌رسو‌رمانه‌وه‌ ده‌بینن که‌ هه‌ج شتی تهرک نه‌کراوه‌.

ئاسه‌وار و ئه‌رکه‌کانی (محصى) وه‌ک ناوه‌ پیرۆزه‌کانی (رقیب) و (حسیب)ه‌. به‌نده‌ی خودا له‌ سۆنگه‌ی ئەو ژماره‌ راگرتنه‌یه‌، به‌رده‌وام له‌ حاله‌تی چاودیری و لێپرسینه‌وه‌ دایه‌، بۆوه‌ی که‌ له‌ رۆژی دوایدا نامه‌ی کرده‌وه‌کانی به‌ ده‌ستی راستی وه‌ربگریته‌وه‌. وه‌ به‌ ده‌نگیکی به‌رز هاوار بکات، که‌ ئە‌ی خه‌لکینه‌! وه‌رن نامه‌که‌ی من ببینن و بیخویننه‌وه‌! ئە‌بی حکومه‌ته‌کانیش بزائن، که‌ کرده‌وه‌وه‌ و په‌فتاره‌کانیان له‌ گه‌ل خه‌لکی تۆمار ئە‌کریت و رۆژی دادی که‌ ده‌بی مافی ئەم خه‌لکه‌یه‌ بده‌نه‌وه‌.

۵۹- المبدیء

به‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿ وَهُوَ الَّذِي يَبْدُؤُاَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ، وَهُوَ
 أَهْوَنُ عَلَيْهِ ﴾ (الروم/۲۷) (خوا ته‌و خوابه‌یه ده‌ست ته‌کا به‌ دروستکردنی
 مه‌خلووقات له‌ نه‌بوونه‌وه، جا له‌ پاش مردنیا زیندوویان ته‌کاته‌وه‌و ته‌م
 دروستکردنه‌وه‌یه ئاسانتره‌ بوئی).

(مبدیء) واته؛ ده‌سپیکه‌ر و دروستکه‌ریک له‌ نه‌بوونه‌وه‌ شت دروست
 ته‌کات. هه‌ستی له‌ نه‌بوونه‌وه‌ هیناوه‌ته‌ بوون و هه‌موو شتیکی به‌ بنه‌مای
 زانست و چاره‌ دۆزیه‌وه‌ به‌دی هیناوه‌. (مبدیء) که‌سپیکه‌، که‌هه‌ستی و
 هه‌بوونی له‌ نه‌بوونه‌وه‌ به‌ باشترین شیوه‌ خه‌لق کردوه‌.

(مبدیء) ئینسانی له‌ گل دروست کرد و دواتریش له‌ قه‌تره‌ ئاویکی به‌
 رواله‌ت لاواز دروست کرد، دواتریش ته‌ندامه‌کانی له‌شی بو به‌دی هینا و
 له‌ روحی خۆی تیئه‌نگووت و چاو و گوی و دله‌کانیشی خه‌لق کرد.
 ئینسانی باوه‌ردار سوپاسگوزاری ته‌م هه‌موو نیعمه‌تانه‌یه‌ که‌ خوا ﷻ پنی
 به‌خشیوه‌ و به‌ جینگه‌ و پینگه‌ی ته‌وانی له‌ زیانی خۆیدا زانیوه‌ و به‌ باوه‌ری
 به‌ هیز و کرده‌وه‌ی چاک سوپاسی ته‌م نیعمه‌تانه‌ ته‌کات.

۶۰- المُعید

(مُعید) واته؛ گه‌رانده‌ره‌وه‌. ئایه‌تی سه‌ره‌وه‌ ئامازه‌ به‌وه‌ ته‌کات، که‌ خوی

گه‌وره جارى يه كه‌م زۆر به هاسانى مه‌خلووقاتى له نه‌بوونه‌وه ساز كرد. (معيد) يش زۆر هاساتر ده‌يگه‌رپنننه‌وه. ئه‌و رۆژه‌ى كه ئاسمانه‌كان ر‌ه‌بپچه‌ك ئه‌درين خولقاندنى هه‌ستى ئه‌گه‌رپنننه‌وه و مرؤف به جيسم و ر‌وحيه‌وه زيندوو ئه‌كاته‌وه و ئه‌يهنننه‌وه مه‌يدانى لپرسينه‌وه وه ئه‌و يش (مرؤف) هه‌موو شتيك به ئاماده‌يى ئه‌بينى. گه‌راندنه‌وى هه‌مووان بۆ لپرسينه‌وه له عه‌دل و دادى خودايه. بۆ وه‌ى كه سزا و پاداشى هه‌مووان به بى كه‌م و كورپى بدات.

ئينسانى بر‌وادار، د‌نيا و خاترجه‌مه له گه‌راندنه‌وى بۆ لاى خودا له دواى مردنى بۆ لپرسينه‌وه و ژيانىكى هه‌تاهه‌نايى. بۆيه ئه‌گه‌ر تووشى تاوان هات، ئه‌وه ده‌سته‌وبه‌جى تۆبه ئه‌كات و بۆ لاى خودا ئه‌گه‌رپنه‌وه. نه‌كا له رۆژى دوايدا تووشى شه‌رمسارى بىت. خواى گه‌وره‌ش سته‌م له كه‌س ناكات، بۆيه ئيمانداري‌ك كه كه‌وتبيننه‌ ژي‌ر سته‌م و بى‌عه‌داله‌تى، ئه‌وه چاوه‌روانى دادپه‌روه‌رى خودا له‌و رۆژه دايه. هه‌ر كاتيش كه خي‌ر و بيريكى پى‌ بگات، ئه‌وه دلى ئه‌حه‌سبته‌وه و ئيمانى پته‌وتر ئه‌كات. ئه‌گه‌ر يش تووشى ته‌نگ و چه‌له‌مه و نه‌هامه‌تيش هات، ئيمانى پى‌ لاواز نابيته‌وه. به‌لكوو ئيمان و باوه‌ر به چاره‌نووس و يارمه‌تى و دادى په‌روه‌ردگارى (معيد) خۆراگرتى ئه‌كات.

۶۱-المحیی

بهروه ردگار ﷺ ته فهرمووی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ تَحْيِیْ وَتُمِیتُ﴾ (الدخان/۸)
 (هیچ خواجه ک نییه به راستی به رستری ته و نه بی. ژیان به گیانداران
 ته به خشی و ته یشیانمریتی.)

(مُحیی) واته: گیان به خش. به هه موو گیاکان و ئازده له کان، جین و
 ئینسانه کان و فریشته کان ژیان ته به خشی. به لام دوو جوړه ژیانی به
 ئینسان و جنۆکه به خشیوه. یه کهم: ژیانی حه یوانی، که به هوی ته و له
 نه بوونه وه ساز کراوه و گه وړه بووه و جم و جۆل ته کا. ثم ژیانه هه موو
 جنۆکه و ئینسانه کان هه یانه. دووهم: ژیانی مه عنه وی؛ ئینسان و جنۆکه به
 ئیراده و زانست و تیگه یشتنی خوین شوین که و ته ی قورئانن و له
 ئاشکرای و نه ینیدا له خوا ته ترسن، که خوی ژیان به خش له سۆنگه ی
 ئیمان و کرده وه ی چاکدا زیندوو یان ته کاته وه و به نوری ته و جم و جۆل
 ته که ن و له رۆزی دوا یشدا سه رفراز دهن و ته بنه خاوه نی باشتین
 پاداش به هوی کرده وه کانیا نه وه. ثم ژیانه تایبه ته به ئینسان و جنۆکه ی
 باوه پردار و فریشته کان. که واته ئینسان، چ له ژیانی دونیا پیدا و چ ته وکات
 که بمری، ژیانی مه عنه وی هه یه و زیندوو و له خوی رزق و
 رۆزی وهرده گری.

مرؤفی باوه پردار به هه لېژاردنی باوه و کرده وه ی باش له دایکینکی

باوه‌ردارهوه پێ ئەنێته ژیان و ژیانیک و له‌دایک بوونیکی ئینسانی ئەبێت و ئەم ژیانەشی هیچ کات مردنی نییه. خوشک و برای ئیمانداریشی بۆ پەیدا ئەبێت. بۆیه نای هه‌وی، که چرکه ساتیکیش ئەم ژیانە‌ی تووشی شلە‌ژاوی بێت و له‌هه‌مان حالیشدا سوپاسگوزاری ئەم نێعمه‌ته به‌رفراوانه‌یه. بۆیه ده‌سته‌لانداریش ده‌بێ به‌ پێی حوکمی خودا بجۆلێنه‌وه و پێوستیه‌ کانی ئەم جۆره ژیانە ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن.

٦٢-المیت

به‌ پێی ئایه‌تی سه‌ره‌وه، هه‌روه‌ک خوای گه‌وره به‌ هه‌موو بونه‌وه‌ران ژیان ئەبه‌خشی، ئەشیا‌نمرینێت. هه‌ر وه‌ک دوو جۆره ژیان هه‌یه؛ دوو جۆره مردنیش له‌ ئارا دایه. یه‌که‌م: مردنی جیسمی، که هه‌ر بوونه‌وه‌ریک تامی مردن ئەچێژێت و ئەمه‌ش ته‌نیا له‌ ده‌ستی په‌روه‌ردگاره. دووه‌م: مردنی مه‌عه‌وی، که به‌ گۆڕانکاری له‌ وجودی ئینساندا له‌ باوه‌رداری بۆ بێ‌باوه‌ری، و له‌ گرتنه‌ به‌ری رێگه‌ی راست بۆ رێگه‌ی چه‌وت و ناله‌بار وه‌ده‌ست دی و ئەم مردنه‌ش بۆ ئینسان و جنۆکه به‌ پێی ئیختیاری خۆیان له‌ ئارا دایه.

ئینسانی ئیماندار، ئامانج له‌ به‌دیهاتن و مردن و ژیا‌نی خۆی به‌ تاقیکردنه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار ئەزانێ تا ده‌ربه‌که‌وێ که چ که‌سیک باشتر و چاکتره. له‌وه‌ش دُنیا‌یه که خودای (میت) تامی مردن به‌ هه‌مووان

ئه چیژی و ژیا نی ئه م دونیا به هه تاهه تای نییه. هه ر بۆیه به رده وام له هه ولی ئه وه دایه هه تا کوو به ژیا نی مه عنه وای خۆی تووشی مردنی مه عنه وای بیت. ههروه ها به رده وام بانگخوازی دین ئه کات و خه لک بۆ رپی راست رپنۆینی ئه کات تا به ژیا نیکی هه میشه یی و مه عنه وای هه بیت. له لایه کی دیکه ش خه لک و حکومه تی ئیسلامی له به رامبه ر گیانی خه لکدا به رپر سن. چونکه هه ر که س که سیکی دیکه به بی تاوان بکوژیت، وه ک ئه وه وایه که هه موو خه لکی به بی تاوان کوشتی. وه هه ر که سیش بتوانی که سیک له مردن رزگار بکات، وه ک ئه وه وایه، که هه موو خه لکی له مردن رزگار کردبی.

۶۳- الحی

به روه ر دگار ﷺ ئه فه رمووی: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ (البقره/ ۲۵۵) (الله زاتی (واجب الوجود)ی خاوه ن که ماله. که س نییه شایسته ی به رستن بی و به نده یی بۆ دروست بی ئه و نه بی، چونکه هه ر ئه و زیندوو به زاتی خۆی و موحتاجی که س نییه و نابی.)

(حی) ئاوه ئناوی هه میشه ییه و به واتای زیندوو. خودا زیندوو: به لام ژیا ن و زیندوو یی ئه و وه ک که س نییه، چونکه هه یج شتیک به و ناشوبهی و بۆ زیندوو یه تی خۆی موحتاجی که س نییه. چونکه ئه و بی تیا زیکی بی سنووره. خودا زیندوو و ئاسه واری زیندوو یی ئه و به هیزی بیستن و

بینین، زانست و توانایی و ئیرادهوه ئاشکرایه. هه‌میشه زیندوو بووه و زیندوویه و زیندووش ئه‌بی. که‌وایه ژیان و حه‌یاتی ئه‌و به‌رده‌وام و هه‌تاهه‌تاییه. له‌پاوانکاری کات و ئه‌سابدا نییه. هیچ کات نامری و زاتی پیرۆزی ئه‌و هه‌ر ده‌میڤته‌وه.

(حی)، زیندوویه‌کی پایه‌دار و هه‌تاهه‌تاییه که ته‌نیا هه‌ر ئه‌و شیاوی مانه‌وه‌یه. ئینسانی باوه‌ردار له‌سۆنگه‌ی ئه‌و سیفه‌ته‌جوانه‌ی خودا. هیچ کات خۆی به‌زیندوویه‌کی پایه‌دار وه‌سف ناکات، هه‌ر چه‌نده، که ته‌مه‌نکی درێژی هه‌بێت و به‌رده‌وام له‌چاوه‌روانی مردن دایه‌هه‌تا به‌زاتی خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگار ﷺ بگات، که زیندوو ی هه‌میشه‌یه.

٦٤-القیوم

"قیوم و قائم" دوو سیفه‌تی په‌روه‌ردگارن له‌ریشه‌ی (قام) به‌واتای هه‌ستان و له‌ژێر چاودێریدا هه‌بوون. هه‌موو هه‌ستی له‌ژێر فهرمانی خوای (قیوم) دایه‌و به‌روه‌ ئامانجی سه‌ره‌کی خۆی به‌ره‌و پێشی هان ئه‌دات. به‌چاودێری کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و مۆله‌ت دان به‌ئینسان و جنۆکه، فهرمانه‌روایی خۆی ئه‌کات و له‌کۆتایشدا لیپرسینه‌وه‌یان له‌گه‌ڵدا ئه‌کات. بۆ ئیداره‌کردنی کائینات ئاماده‌و ئاگاداره‌و هیچ که‌م و کۆریه‌کیشی له‌ئیداره‌کردنی جیهاندا نییه، چونکه ئه‌و له‌وپه‌ری ته‌واوی و جوانیدایه. بۆ مانه‌وه‌ی خۆی پێویستی به‌که‌س نییه، به‌لام به‌پێچه‌وانه‌ هه‌موو که‌س و هه‌موو شت پێویستیان به‌وی هه‌یه. راگرتنی ئاسمانه‌کان

و زهوی و خولقاندنی ههستی و ئاگادار کردنی ئینسان و ... له نمونه کانی پایه داری خوی هه میسه زیندوو یه.

ئینسانی بروادار له دنیا و قیامه تدا ته نیا مل که چی پهروه ردگاری هه میسه زیندوو و پایه داره و ته نیا کورنۆش بۆ ئه و ته بات. بۆ بره و پیدان به یه کتاپه رستی و دامه زرانندی دادپهروه ری پیداکره و به مال و گیانی بۆ ئه م مه به سته هه ول ته دات. له م رینگایه شدا به به خته وه ریبه کی ته واو ته گات.

٦٥-الواجد

خوای گه وه ﷻ له هه دیسی قودسیدا ته فه رمووی: «...بائی جواد واجد ماجد.»^١ «بی گومان من به خشنده و دارا و خاوه ن فه زل و که مالم.»

(واجد) واته؛ دارا و لایه نگر. خوای واجد، هه موو شتیکی له ده ست دایه، بی ته وه ی که بۆ وه ده ست هینانی تووشی سه ختی و دژواری بی ت. خاوه نی هه موو سیفاتی خوداییه که له تاییه ته ندیه کانی زاتی ته وه. خاوه نی پاشایایه تی و ده سه لانیکی بی سنوره بۆ ئیداره کردنی جیهان و هه چی لی ون نابی. ته گه رچ ی کاره کانی جگه له مو عجزاتی، به هۆکار ته نجام ته درین و ته مه ش به واتایه نیه که به بی هۆکار ناتوانی کاری ته نجام بدات. به لام ته گه ری نیه که بیه وه ی کاری ته نجام بدات و نه توانی ته نجامی بدات، بوونی هه ر شتیکی به نده به خوی ماجد.

١- (حسن): احمد، المسند (٢١٥٤٠) / ترمذی (٢٤٩٥).

گه نجینه ی هه موو شتی لای په روه رد گاره. ته گهر بیه وی شتیک بی، ته نیا ته لی، بیه و ته ویش ته بیت. که واته که م و کورپیه ک له ویست و ئیراده ی ته و دا نییه و هه موو شتیک به ئیراده ی ته و به ره و کامل بوون ته روات.

ئینسانی باوه پردار، هه موو پنداویستیه کانی له خوی واجد داوا ته کات و به رده و امیش روو ته کاته قاپی ره حمه تی ته و که خاوه نی هه موو شتیکه، و به بی منه ت دانان و به راده ی پنیوستی هر که سیک به خششی له گهل ته نوینی. بویه مروقی ئیماندار هر کاتیک که دارا و ده وله مند بیت، ته وه به بی منه ت کردن و نازاردان خیر و خیرات ته کات.^(۱)

۶۶-الماجد

خوی گه وره ﷺ له حه دیسی قودسیدا فه رموو یانه: «آنی جَوَادٌ مَّاجِدٌ»^۲
«بی گومان من به خشنده و دارا و خاوه ن فزل و که مالم.»

(۱) به کی له ناوه جوانه کانی خودا (منان) واته: به خشینه ری نیعه مه ته گه وره کانه. پیغه مبه ر فه رموو یانه: (...الْمَنَانُ، مَا بَدَعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ...) (صحیح: احمد، المسند (۱۳۵۷۰) / ابوداود (۱۴۹۷). خوی گه وره ﷺ زور نیعه تی به مروق به خشیه و ئینسان ناتوانی ته م هه موو نیعه تانه بزمیری، بریه ماف و حه قی منه ت دانانی به سه ر مروقه وه هیه. خوی گه وره به راشکاوی به هوی ته م ئینسان و نه فه رموو ی: «...بَلِ اللَّهِ يُمْنٌ عَلَيْكَ أَنْ هَدَيْكَ لِلْإِيمَانِ * (خجرات/ ۱۷) (...خو به هوی ته وه که ریگه ی راستی پیشان داوان و به ره و ئیمان رینوینی کردووه، منه تان ته خانه سه ر به خششه به رفراوانه ی منه ت ته خانه سه ر).

مروقی ئیماندار هیچ کات یاسا کانی شه ریعه ت له سه ر خوی به قورس نازانی و به ره حمه ت و که به می خوی نه زانی، چونکه باوه وایه و ته یشرانیت که: (خوی گه وره چاکه یه کی زور گه وره ی له گهل موسولمانان کرد که هر له خویان پیغه مبه ریکی بۆ ره وانه کردن تابه ته کانی قورنایان بۆ بخوینیه وه و له ناوان و کوفر و ره وشتی ناشرین پاکیان پکاته وه و قورنان و سونه تیان فیر بکات. نه که رچی له وه ویش له گومراهی و جهاله تدا بوون. (آل عمران/ ۱۶۴)

۲- (حسن: احمد، المسند (۲۱۵۴۰) / ترمذی (۲۴۹۵).

ماجد (ناوی بکه‌رد) و مجید (ئاوه‌لناوی هه‌میشه‌یه) له‌ریشه‌ی "مجد". هه‌موو واتا‌کانی (مجید) ئه‌گرێته‌وه. (ماجد) له‌و‌به‌ری گه‌وره‌یی و که‌م‌آلدایه و له‌سیفات و کرده‌وه‌دا جوانه، که به‌هۆی ئه‌م سیف‌ه‌ت و ناوه‌ جوانه‌ی له‌گه‌ڵ به‌نده‌کانی به‌خشش و ره‌حمه‌ت و میهره‌بانی ئه‌نوێنی. خوا‌ی ماجد، گه‌وره و خاوه‌ن شکۆ، به‌تواناو میهره‌بان له‌گه‌ڵ به‌نده‌کانییه‌تی. به‌خشش و ره‌حمه‌تی په‌روه‌ردگار بی‌سنووره و به‌هه‌ر که‌س که‌ بیهه‌وی، گه‌وره‌یی و ده‌سته‌لات و لی‌بو‌رده‌یی خۆی پێ‌ ئه‌به‌خشی.

هه‌موو تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی ناوی پیروزی (مجید) له‌ناوی (ماجد)یشدا، ده‌رکه‌وتوو‌یه. به‌م پێیه‌ ئینسانی باوهر‌دار، به‌لی‌بو‌رده‌یی، به‌خشین و روو‌خۆشی و خۆ به‌که‌م گری، گه‌وره‌یی ده‌نوێنی. وه‌ به‌تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی ئیمانی خۆی، به‌خته‌وه‌ری و گه‌وره‌یی وه‌ک دوو شتی سه‌ره‌کی و ون بووی مرو‌ف‌فی ئه‌مرۆیی بۆ خۆی ده‌سته‌به‌ر ئه‌کات.

٦٧-الواحد

په‌روه‌ردگار ﷻ ئه‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدٌ﴾ (البقره/١٦٣)
(په‌روه‌ردگاری ئیوه‌ خوا‌ی تاک و ته‌نیا‌یه). وه‌هه‌روه‌ها ئه‌فه‌رمووی: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (الإخلاص/١) (بێ‌: خوا تاک و ته‌نیا‌یه).

(واحد) واته؛ یه ک و (احد) واته؛ تاک و ته نیا. واحد، یه که و دووان و سییان نییه. (احد) له زات و سیفات و کردوه کانیدا خویدا تاک و تاقانه یه. به هیچ شتیک ناجی و هیچ شتیکیش به وی ناشوبهی. خوی تاک، یه که و ههر ئه و بهو سیفات و ناوه جوانه ئاراسته یه، چونکه هیچ بوونه وه ریک خاوه نی ته م سیفاتانه نینه. هیچ کات نابی به دوو و ریک و پینکی ئیداره ی ههستی خوی به لگه یه له سه ر تاقانه یی پهروه ردگار؛ چونکه ئه گه ر چه ند خودا هه بان، ئیتر ناکۆکی و بشیوی جیهانی ههستی داده گرت.

مرؤفی باوه ردار خوی خوی به تاک و ته نیا ته زانی که له خودایی و پاشایه تی و خه لقی هه ستیدا هه ر تاک و بی هاوتایه. زات و سیفاتی پهروه ردگار لای ئینسانی باوه ردار هه ر تاک و بی هاوتانه. وه که س به هاوبه شی خودا نازانی و نه فی کردنی غهیری خوا له کرده وه و وته کانیدا ئاشکرا و بهر چاوه. به جوړیک که نور و پرووناکی خوا په رستی هه مو ههستی و هه بوونی ئهوی داگرتووه و ته نیا پروو ئه کاته باره گای پهروه ردگاری تاک ﷺ.

٦٨-الصمد

پهروه ردگار ﷺ ته فه رمووی: ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ (الإخلاص/۲) (هه ر ئه و خوايه له ته نگانه دا پشت و په نایه.)

(صمد) واته؛ پر و بهرز. (صمد) زاتی که که هه موو سیفاتی که مالی

هه‌یه. و سه‌رجه‌می سیفاته‌کانی له‌و به‌ری گه‌وره‌یی و سه‌روه‌ری دانه و هیچ که‌م و کورپان تیدا نییه. چونکه هه‌ر که‌م و کورپیه‌ک به‌و مانابه‌یه که هیچی له‌بار دا نییه، به‌لام سیفاتی خودا له‌و به‌ری ته‌واوی و جوانی دانه و که‌م و کورپان تیدا نییه. هه‌روه‌ها (صمد) به‌واتای پشت و په‌نا و لابه‌ری پیداویستییه‌کانیش هاتوو. که به‌راستی سه‌روه‌ریکی بی‌نیازی بی‌سنووره. هه‌مووان پیوستیان پنی هه‌یه و له‌کس نه‌بووه و که‌سیشی لی‌نابی. وه‌هاوتا و هاوشیوه‌ی نییه. رزق و رۆژی هه‌مووان دابه‌ش ته‌کات و خۆی رۆژی له‌کس وه‌رناگری و پیوستی به‌کس نییه. ئەم سیفاتانه نوینگه و نمونه‌ی سه‌روه‌ری و بی‌نیازی ته‌و خودا تاقانه‌یه.

مرۆفی ئیماندار، خوای (صمد) به‌پاک و بی‌گه‌رد ئەزانیت و مل که‌چانه ستایشی ته‌و ته‌کات. پیداویستییه‌کانی ته‌نیا له‌خودا داوا ته‌کات که هه‌موو شتیک به‌ویست و ئیراده‌ی ته‌وه. هیچ که‌س ناتوانی وه‌ک ته‌و بی، چونکه هه‌موو که‌س له‌هه‌ر پله و پایه‌یه‌کدا بی، که‌م و کورپ هه‌یه و نیازمه‌ندی په‌روه‌رد گاره‌ی ﷻ.

٦٩- القادر

په‌روه‌رد گار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ﴾ (الأنعام/ ٦٥) (بلی: هه‌ر خودا توانایه).

(قادر، قَدِير، وه‌مُقَدِّر) له‌ناوه‌جوانه‌کانی خوانه‌له‌ریشه‌ی (قَدَر) واته‌:

ته ندازه گرتن و به توانا و به هیز. قادر، واته توانای به سهر هر شتیکدا هه یه
ته گهر مه یلی لی بی. خوی قادر، ته وهنده به هیز و به توانایه، که هیچ هیز و
تواناییه ک هاوتای ته و نییه و هه موو هیز و تواناکانی جیهان له توانایی ته و
سهر چاوه وهر ته گرن. له بهرام بهر هیچ دهسته لآت و هیزیکدا توووشی
شکست نایهت. هیزی ته و هیچ کات له که می نادات، چونکه دهسته لآتی ته و
له و بهری لوتکه ی که مال و ته و اوای دایه. هه موو شتیک له ژیر دهسته لآتی
ته و دایه. دهسته لآت و توانایی خوی له جیهانی هه ستیدا به نیشانی مروف
داوه، هه تا ثیمان و باوهری خوی به خوا و پیغه مبهران و قورثان پته وتر بکات
و مل که چ و گوپرایه لی فهرمانه کانی پهروه ردگار بیت. له نیشانه و نماناکانی
هیز و دهسته لآتی خوی قادر: به دی هینانی ئاسمانه کان و زهوی و هه موو
بوونه وهران به بی نموونه ی پیشوو، زیندوو کردنه وهی دوباره ی زهوی له
وه رزی به هارندا و روانی جوړه کانی پرووه ک و گیاکان و ...

ئینسانی باوه رددار، هیچ کات سته م ناکات؛ چونکه خوی قادر، ده توانی
له دنیا و قیامه تدا سزای بدات. ته گهریش سته می لی بکریت، ته وه
خوایه کی به دهسته لآتی هه یه که حق و مافی خوی بو وهر بگریته وه. بو
وهر گرتنی مافی خوی هیچ کات تاوان و سته م ناکات. له هه موو سه ختی و
نازاره کانی زیانیدا په نا ته باته باره گای خودای قادر و به توانا و ئیمانیکي
به هیزی به توانایی و دهسته لآتی خودا هه یه.

۷۰-المُقتَدِر

به‌روهر دگار ﷻ نه‌فرمووی: ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا﴾^(۱)
 (الکھف/۴۵) (خودای گه‌وره توانایه و ده‌سته‌لآتیی به‌سهر هم‌وو شتی‌کدا
 ئه‌پروات.)

(مُقتَدِر، قَادِر و قَدِير) یه‌ک ریشه‌یان هه‌یه و به‌واتای توانایی و
 ده‌سته‌لآت. زیده‌پره‌وی له‌ ده‌سته‌لآت له‌ (مقتدر) دا به‌ نیسبه‌ت (قادر)
 زیاتره. مقتدر، خاوه‌ن ده‌سته‌لآتیکه، که هیچ کۆسپیک له‌به‌رده‌م ویست و
 ئیراده و توانای ئه‌ودا نییه. هه‌رچی بی‌هه‌وی و مه‌یلی لی‌بی، ئه‌نجامی
 ئه‌دات.^(۱) هه‌موو پرووده و پیشه‌اته‌کانی هه‌ستی به‌ پی‌ ئیراده و
 چاره‌نووس و حکمه‌ت و زانستی ئه‌وه.

لای مروّفی باوهر‌دار، هه‌ر شتی‌ک که له‌ هه‌ستیدا پروو ئه‌دات، له‌ سهر
 بنه‌مای ده‌سته‌لآت و ویستی خوایه‌که که هه‌موو هی‌ز و ده‌سته‌لآتیک
 له‌به‌رامبه‌ریدا ناته‌وان و لاوازه. ئه‌م بۆ‌چونه‌ش هینایه‌تییه‌کی ته‌واوی پی‌
 ئه‌به‌خشیت. به‌ تایبه‌ت ئه‌و کاته‌ی که له‌ لایه‌ن سته‌مکارانه‌وه ده‌چه‌وسیته‌وه
 و سته‌می لی‌ ئه‌کری. هی‌وایان هه‌یه که پروژی له‌ دادگای عه‌دلی خوای به‌
 ده‌سته‌لآت، تۆله‌یان لی‌ ئه‌سه‌ندریته‌وه.

(۱) (شَیْءٌ) له‌ تابه‌تی ﴿وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (مانده/۱۲۰) چاومگی (شاء‌، یه‌ و له‌ واتای ناوی
 به‌رکاری (مُنْیَ) به‌کار هاتوه. که‌واته (شَیْءٌ) یانی؛ شتی‌ک که ویستیکی تایبه‌تی بۆ‌هه‌بی و نه‌گه‌ری
 هاتنه‌دی هه‌بیت.

۷۱-المُقَدَّم

پینگه مبه رﷺ ئە فەر مووی : (... أَتَى الْمُقَدَّمُ وَأَتَى الْمُؤَخَّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.)^(۱)

(پەروەردگار! وە پێش خەر و دواخەر هەر ئەتۆی، جگە لە تۆ خوا یە ک نییە کە شایستە ی پەرستش بێت.)

(مُقَدَّم) واتە: ئەو شتە ی کە دەبێ وە پێش بخریت، ئەو ئەو وە پێشی خستوو. وە هەر شتی کە پرووی دابی، ئەو پە یو هندی بەو هە یە. وە پێش خستنی شتە کان لە هە ستیدا، ئە گەر چی بە پنی ھۆ کار و یاسا کانی هە ستییە، بە لām لە راستیدا بە ویست و ئیرادە ی خوی وە پێشخەر بوو. لە دنیا و پاشە پۆزدا ئە سباب و ھۆ کاری داناو، کە مرؤف بە ھۆی ئەوانە وە پێشکە و تن وە دە ست دینی، لەوان: چالاکی و کار کردن، باوەر و ترس لە خوا، زانست، عە دالە تو بە دوا ی راستیدا و ئل بوون و ...

(مُقَدَّم) بە نزیک کردنی بە ندە کانی یە وە لە زاتی خۆی، پێشکە و تنیان پێ ئە بە خشی. پینگە مبه ران ﷺ و پیاو چاکان و سەر جە م بە ندە چاکە کانی کە خوا زیاری نزیک بوون لە پەروەردگار، ئەو لە لای ئەو زاتە بەرزه پێش خراون. هەروە ها گرۆ ی باوەر دارانی ش بە ئە نجام دانی ئەر کە کانی خۆیان و پشت بە ستن بە پەروەردگار لە ھە ولی ئەو دانه ھە تا لە بی باوەر ان پێش

(۱) (صحیح: مسلم (ژ ۱۸۴۸ و ۱۸۴۹) / ابوداود (ژ ۷۶۰)).

که‌ون و له‌وه‌ش دلنیا، که بی‌توو خودا پیشیان بخات، ته‌وه هیچ که‌س ناتوانی رینگریان بیت.

۷۲-المؤخر

(مؤخر) واته؛ ته‌وه‌ی که ته‌بی دوا بخریته‌وه، ته‌وه له لای ته‌و زاته‌وه دوا ته‌خریته‌وه و هەر شتی‌کیش که دوا خراوه‌ته‌وه، په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل ته‌ودا هه‌یه. خودای (مؤخر) ته‌و که‌سانه‌ی که رینگه‌ی چه‌وت و گومرایی و شیرک و سته‌میان گرتوته‌ به‌ر، له‌ پله‌ی ئینسانی ته‌یانخاته‌ دهر و له‌ دونیادا ته‌یانخاته‌ ریزی که‌سانی چه‌په‌ل و ناپاک و له‌ دوارپوژیشدا فریانی ته‌داته‌ ناو ئاگری دۆزه‌خ. هه‌ندی شت به‌ ویست و ئیراده‌ و حکمه‌تی خۆی دوا ته‌خات و هەر که‌س که ویستی له‌سه‌ر بی، له‌ بوا‌ری گه‌وره‌یی و پله‌ و پایه‌ و زانست و رینوینی خۆی به‌ دره‌نگی ته‌خات.

گرتنه‌به‌ری رینگای چه‌وتی و نافرمانی کردنی خودا ته‌بیته‌ هو‌ی ته‌وه، که‌ خوای گه‌وره‌ پله‌ و مه‌قامی مرؤف له‌ دنیا و قیامه‌تدا وه‌دوا بخات و مه‌قامی ته‌و دابه‌زینیت. بۆیه ئینسانی باوه‌ردار، به‌رده‌وام له‌ هه‌ول‌ی وه‌پیشکه‌وتن دابه‌ و له‌ چاکه‌کردندا له‌ ریزی یه‌که‌مدایه‌ و خۆی له‌ گومر‌ابوون و هو‌کاره‌کانی هه‌لدیری و دابه‌زین به‌ دوور ته‌گری، نه‌کا له‌ لو‌تکه‌ی سه‌ربه‌رزی و به‌ندایه‌تی کردنی زاتی په‌روه‌ردگار ﷺ بکه‌ویته‌ خوار. هه‌روه‌ها ئیمانداران له‌ دواکه‌وتن و نیازمه‌ندیان به‌ هاوبه‌شکاران و دوورپووان خۆیان به‌ دوور ته‌گرن

و هه‌و‌لی ئه‌وه ئه‌ده‌ن، که لیان بی‌نیاز بن. ئه‌گه‌ر ده‌سته‌لات‌دارانی‌ش به پیتی
 حو‌کم و فرمانه‌ کانی خوا نه‌جۆ‌لینه‌وه‌و. یارمه‌تی لیقه‌وما‌وان نه‌ده‌ن و سته‌م
 بکه‌ن، ئه‌وه تو‌وشی چه‌وتی و سه‌ر‌لیشی‌وا‌وی ئه‌بن و ده‌که‌ونه سه‌ر لو‌تکه‌ی
 هه‌لدیری و له‌ ناو‌چو‌ون.

۷۳-الأول

به‌روه‌رد‌گار ﷺ ئه‌فه‌رمو‌وی: ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ﴾
 (الحدید/۳) (ئه‌وه یه‌که‌م و پێش له‌ هه‌موو بو‌ویه‌ک و ئه‌وه له‌ دو‌ای
 فه‌وتاندنی هه‌موو بو‌ویه‌ک ئه‌مینی و ئه‌وه به‌و هه‌موو شتانه‌دا دیاره‌ که
 دروستی کردو‌ون و ئه‌وه نه‌ینی که که‌س په‌ی پی‌ نابا).

خوا یه‌که‌مه. ئه‌و ناوه له‌ سه‌ره‌تای سو‌په‌تی (حدید) دا له‌ باره‌ی
 ته‌زی‌حات کردنی مه‌خلو‌وقاندا هه‌یه. له‌ گه‌ل په‌یوه‌ندانی ناوی یه‌که‌م و
 ستایش‌کردندا ده‌توانین ب‌لێ‌نین: خودا سه‌ره‌تای جم و جۆ‌لی هه‌موو
 بو‌ونه‌وه‌رانه له‌ ته‌زی‌یح و ستایش‌کردنی خۆیدا. و هه‌ر ئه‌وه که هه‌ندی
 لی‌ها‌تو‌ویی به‌ مرؤ‌ف به‌خشیوه‌ هه‌تا وه‌ جم و جۆ‌ل بکه‌وی و له‌ خوا نزیک
 بپێته‌وه. ته‌زی‌یح واته‌: جم و جۆ‌ل و وه‌رێکه‌وتنی به‌رده‌وامی به‌دی‌هێن‌را‌وان
 له‌ که‌م و کو‌پی به‌ره‌و ته‌وا‌وی و کامل بو‌ون و به‌ واتایه‌کی‌تر: هه‌ول دان
 و هه‌نگاو نانه‌وه به‌ره‌و نزیک بو‌ون له‌ خوا‌ی گه‌وره. ئه‌وه‌ش به‌ خۆ
 رازاندنه‌وه به‌ سیفاتی خودا به‌دی دی و خوا‌یش له‌ هه‌موو ئه‌وش‌تانه به‌ری

و بە دوورە کە پێوە هەلێهەستن. یەكەم بوونی ئەو ئاماژە بۆ ئەوەشە، کە پێش لە خەلقى هەستی غەیری خودا هیچ کەس نەبوو و ئەو سەرەتای هەستی یە و خودا خەلقى کردوو. بە نەبەت هەموو بوونە وەرەن یە کەمە؛ چونکە ئەو بەدیھێنان و خۆش ھەر بوو و دەشی و لە هیچ کەسیش نەبوو. یە کەمە کە هیچ سەرەتایەکی نییە و کات و شوێنیش بۆ نییە. چونکە سنوور بۆ ئەو دیاری ناکرێ.

مرۆفی باوەردار بە تەزییح و ستایش کردن لە سەرچاوەی سەرەکی ستایش و تەزییح نزیک دەبێتەو و خوا بە یەكەم ئەزانێ و ھەر بەندایەتی و فەرمانبەرداری ئەو ئەکات و ھەولیش ئەدات کە لە گوێراھەلی کردنیدا یەكەم بێ و ئەو پلە و مەقامەش بە ستایش کردن و خۆ رازاندنەو بە سیفاتی ئەو زاتە بەرزە ﷺ بەدی دی.

۷۴-الآخر

ھەر وەك ئەو، کە پەر وەردگار سەرەتای جم و جۆلی ھەموو بوونە وەرەن بر ستایشکردنی خۆیەتی، و بوونە وەرەنی بۆ بەندایەتی ستایشکردنی خۆی وە جم و جۆل خستوو (یەكەم). و لە دواییدا ھەموان بەر و ئەو ئەگەر پێنەو و کۆتایی ھەموو شتێک لای ئەو (آخر). کۆتایی ھەموو بوونە وەرەن و ھەموو کاروباریک ھەر بۆ لای ئەو ئەگەر پێنەو کە خۆلقاندنی ھەستی و فەرمان و دەستوور ھەر لە لایەن ئەو. ھەموو

بوونه‌وه‌ران له ناو ئەچن و خوای (آخر) بەردەوام و هەتا هەتاییه.

مرۆڤی ئیماندار، بەندایەتی خۆی بۆ خوا یەکی زیندوو ئەکات کە مردن و لە ناوچوونی بۆ نییه و هەتا هەتاییه. وە هەروەها دەیشزانێ، کە سەرچەم بوونه‌وه‌ران و هەموو ئەو شتەکانی سەر زەوی له ناو ئەچن و تەنیا زاتی گەورە ی پەرۆردگار ئەمەینێتەوه. و لە ئاکامدا بە کەرەمی خوای هەمیشە باقی و ماندگار، زیانیکی هەتا هەتایی بە نسیب ئەبێت و لە ناو ناچێت. ئەو باوەڕە بە خوای هەمیشە و ئاخیر، باوەڕی بەندایەتی و مل کەچی ئەو زیاتر برەو پێ ئەدات.

٧٥-الظاهر

(ظاهر) له چاوگی (ظهور) به واتای ئاشکرا و بەرچاوی بوونه. خوای زاھیر، به هۆی بێنیی ئاسەوهره یی ئەژماره‌کانییەوه ئاشکرایه. به بەلگه و نیشانه‌کانی خۆیه‌وه له ئاسمانه‌کان و زهوی و له ناو دهرونی مرۆڤدا و به ئایهت و موعجیزه‌کانی له لایه‌ن پێغه‌مبهره‌کانییەوه خۆی ئاشکرا کردووه، هه‌تا بۆ مرۆڤ ڕوون و ئاشکرا بێت، کە ئایینی خوا و قورئانی پیرۆز ڕاست و به‌رحه‌ققن. خوا یەکی ئاشکرایه، کە له هەموو شتێ ئاشکراترە و له‌گه‌ڵ ویدا هەموو شتێک ئاشکرا ئەبێت و هەر ئەویشە کە هەموو شتێ ئاشکرا ئەکات و توانی فام و زانیی ئەو ئاشکرا بوونه‌شی به مرۆڤ بە‌خشیوه. خوا یەکی ئاشکرایه، کە هیچ کەس ناتوانێ حاشای لی بکات و بشاریتەوه؛

چونکه له ههر شتی بهرچاوتر و ئاشکراتره.

مرۆفی باوهردار، چاوی زاهیر و چاوی دلی ئه کاتهوه و دهروانیه ئاسمانه کان و زهوی و به خویندنهوهی بهرتووکه ئاسمانیه کان و به تابهت قورئانی پیرۆز، راست و دروست بوونی زاتی خوا و قورئانه کهی بۆ ئاشکرا ئه بێت. وه له سۆنگهی ئه و ئاشکرا بونه به دنیاییه ک ئه گات، که روو بکاته ههر شوینیک، ئه وه ئاسه واری خوای زاهیری بۆ ده رته کهوی و لهم حاله ته شدا فه رمانبهرداری و گوێرایه لی له بهرامبه ر زاتی بهروهرداری بۆ زۆرتر ئه بێت.

۷۶-الباطن

له گه ل ئه وهی، که خوا به هه موو نیشانه و ئاسه واره کانی له دنیا دا ئاشکرایه، به لام راسته وخۆ درکی پی ناکری. خوای (باطن) به هه موو ئایه ته کانییه وه که دیار و ئاشکران؛ له سوچ و خاله کانی جوړبه جوړ بۆ مرۆف شار دراویه و ئینسان ناتوانی له ناخ و ناوه رۆکی ئه و تیگات و عه قلی مرۆف فه می ناکات.

بنه ما کانی زانست و ناسیاری، له سه ر چمکی ناوه کانی "أول و آخر و ظاهر و باطن" که لهم ئایه ته دا به دوای یه کدا هاتوون، دارژاوه. وه دره وشانه وه و تیشکدانه وهی ئه و چوار ناوه، به شیوازیک هه وو شتیکی داگرتوه که ئاشکرا نییه، مه گه ر ئه وه، که خوای (الظاهر) له و ئاشکراتر، نه نییه ک نییه که مه گه ر

خوای (باطن) لهو نهیتر، و یه که میک نییه مه گهر تهو نهی و دواییه کیش نییه مه گهر تهوه، که خوا دواى تهوه. که واته؛ یه که م بوونی تهو کوئی تهو و دواى بوونی تهو، به رده وامی و هه تاهه تایی تهو، زاهیری تهو گه وره یی و شکوی تهو و دهرون و ناخی تهو، نزیک بوونی تهو دهسه لمینی. ئینسانی باوه پردار بهم سیفته ته جوانانه ی خوایه که ی، به نووری یه کاپه رستی ته گات؛ چونکه تهو له گهل تهوه ی، که ئاخیر و دواییه، یه که مه و له گهل تهوه شدا که یه که مه، ئاخیره و له گهل ئاشکرا بوونیدا، شاردراوه یه و له گهل تهویشدا که نادیار و شاردراوه یه، ئاشکرایه. وه ثم سیفته به رزانه ته نیا تابه تن به زاتی پهروه ردگار ﷺ که سه ره تا و کوتایی نییه و ئاشکرا بوون و نادیا یی تهو لهوپه پری که مال و ته و او بوونی دایه.

۷۷- الوالی

پهروه ردگار ﷺ تهفه رمووی: ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ، وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ﴾ (الرعد/ ۱۱) (بی گومان خودا حالی خوش و نیعمه تی هیچ قهومی ناگویری تا ته وان حالی خو یان نه گو ږن. ته گهر خودا ویستیشی قهومی تووشی سزایی بکات که س ناتوانی تهو سزایه یان لی بگری ږته وه. له خودا به ولاره که س نییه سه ربه رشتییان بکات).

(والی) (ناوی بکه رده) و جیاوازییه کی تهوتوی له گهل ناوی (ولی) نییه که بیشتر باسمان لی کرد. ناوی (والی) په یوه ندی به ورده کاری و

رپووداوه‌كانه‌وه هه‌یه. خودا ﷺ سه‌رپه‌رشتیاری برواداران‌ه و له هه‌موو حاله‌تێكدا یارمه‌تیان ئه‌دات. به‌لام هاوبه‌شكاران و بی‌باوت‌پان به هۆی دوژمنایه‌تی كردنیان له‌گه‌ڵ خودا سه‌رپه‌رشتیان نییه و له نه‌هامه‌تییه‌كاندا بی‌باوه‌ر و سه‌رپه‌رشتیارن. بی‌گومان سه‌رپه‌رشتیاری مرۆف ئه‌و په‌روه‌ردگاره‌یه، كه قورئانی بۆ دابه‌زاندوووه و هه‌ر ئه‌وه كه یارمه‌تیده‌ر و سه‌رپه‌رشتیاری ئیمانداران و به‌نده چاكه‌كاره‌كانه

خودا سه‌رپه‌رشتیاری كه‌سانێكه كه باوه‌ریان به تاكانه‌یی خودا هیناوه. ئه‌وان له تارمایی گومرایی و شك و گومان ده‌رباز ئه‌كات و به‌ره‌و رپووناکی ئیمان رپنۆنیان ئه‌كات. به‌لام ئه‌وانه‌ی كه بی‌باوه‌رن، شه‌یتانه‌كان و سته‌مكاره‌كان سه‌رپه‌رشتیان ئه‌كه‌ن و ئه‌وان له رپووناکی ئیمان و باوه‌ر به‌ره‌و تاریکی گومرایی و بی‌باوه‌ری ئه‌خزینن. كه‌واته؛ ئیمانداران له‌گه‌ڵ پاراستن و به‌ره‌و پێدان به ئیمان و باوه‌ری خۆیان، په‌یوه‌ندی خۆیان له‌گه‌ڵ خوای سه‌رپه‌رشتیار ده‌باریزن هه‌تا به‌ره‌و لوتكه‌كاني به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی له پێشه‌وه‌یدا بن.

٧٨- المَتَعَالِی

په‌روه‌ردگار ﷻ ئه‌فه‌رمووی: ﴿عَلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ﴾ (الرعد/٩) (هه‌ر خودایه‌ تاگای له پنهان و له ئاشکرایه و هه‌یج لی ون نابێ، هه‌ر ئه‌وه گه‌وره و دوور له خه‌وش و كه‌م و كورێ).

(مُتَعَالَى) له رېشه ی (عَلَوَ) له "تَعَالَى يَتَعَالَى" په له بابی (تَفَاعُل) که بؤ ههول و تهقهلاً به کار دی. به هیچ شیوه یه ک ههول و تهقهلاً بؤ خوا نه هاتوو و نابی. وه ته نیا گه وره یی ئه و له ئارا دایه. ئه و ناوه به واتای (علی) په که بیشتر ئاماژه ی پیدراوه. هه لیه ت (متعالی) له وی ره ساتره و ناوه کانی "مجید، علی، عظیم، کبیر، علیم، مُتَعَالَى و مُتَكَبِّر" له واتادا په یوه- ندیان پیکه وه هیه. (متعالی) به و واتایه یه، که خودا زور گه وره و بی کهم و کوپیه. خاوه نی پله ی بهرز و عهرشی گه وره یه، که کهم و کوپری و خیزانی نییه. خاوه نی زاتیکی بهرز و سیفاتینکی والا و پاشایه تی و دهسته لاتیکی بی سنووره.

مرؤفی باوه پردار، ته نیا له خودای گه وره ﷺ ئه ترسی و له که سی تر ناترسی و له نهینی و ئاشکراییدا هه ترس و خو فی لی هیه و هه رووش ئه کاته باره گای بهرزی ئه و که هیچ کهس له بهخشش و میهره بانی و گه وره ییدا وه ک ئه و نییه و هه ر پشت به وی ئه بهستی و ئه وهش واده کا که به هیز و هیمن و گه وره بیت.

۷۹- البرّ

په روه ردگار ﷺ ئه فه رمووی: ﴿إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ﴾ (الطور/ ۲۸)
(به راستی هه ر ئه و خاوه ن ئیحسان و میهره بانه.)

(بر) له چاوگی "بر" به واتای چاکه کردنه و ووتراره، که (بر) به واتای وشکاییه و به پنی پان و به‌رینی و فراوانی بیابان، واته؛ به به‌رفراوانی ئیحسان و چاکه کردنه. (بر) چاکه کاریکه که کاری چاکی شه‌نجام داوه و نه‌یدات و هه‌موو کاره‌کانیشی چاک و باشن. چاکه‌کاری (بر) له دونیا و پاشه‌پوژ دایه. له دونیادا شه‌وه‌نده‌ی نیعمه‌ت به‌خشیه که له ژمار نایه‌ن و چاکه کردنی شه‌و له قیامه‌تیشدا به‌خشین و پاداش کردنی بر‌وادارانه. هه‌ندی نیشانه و ئاسه‌واره‌کانی ئیحسان و چاکه کردنی له‌گه‌ل بر‌وادارن و له‌وان: خولقاندنیان له نه‌بوونه‌وه، به‌خشینی هی‌زی عه‌قل و بیر به‌وان، ناردنی پیغه‌مبه‌ران بو رینوینی کردنیان، ئاگاداری لی کردنیان و نواندنی میهره‌بانی له‌گه‌لیان، لی‌بوردنیان و ... هتد. شه‌وه‌نده زۆرن که له ژماژ نایه‌ن. ئیحسان و چاکه کردنی خودا بریتیه له گه‌وره‌یی و مه‌زنایه‌تی و میهره‌بانی و دادو که‌په‌می شه‌و.

ئینسانی ئیماندار له‌گه‌ل هه‌موو که‌س و به‌تایبه‌ت دایک و باوکیدا ئیحسان و چاکه شه‌کات. بنه‌مای ره‌وشت و شه‌خلاق و په‌یوه‌ندی بنه‌ماله‌یی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی له‌سه‌ر ئیحسان و چاکه کردن و ره‌فتاری جوان دامه‌زراوه. به‌جۆریک، که چاکه‌کاری شه‌و له زۆریک له لایه‌نه‌کانی ژبانیدا، وه‌ک: چاکه کردن له‌گه‌ل دایک و باوکی، دراوسی، هه‌زاران و لیقه‌وماوان، هه‌تی و ژیر ده‌ست و سه‌م‌لیکراوان، خیزان و منداله‌کانی و ... ره‌نگ شه‌داته‌وه. چاکه کردن و له‌خواترسی که‌سی بر‌وادار و حکومه‌تی ئیسلامی وا ده‌کا، که

په روهر د گاری خاوهن ئیحسان و چاکه، بهرده وام چاکه یان له گهل بنوینی و یارمه تیاب بدات.

۸۰-التوآب

په روهر د گار ﷺ ته فهرمووی: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ﴾ (النور/۱۰) (خوا تۆبه ی بهنده کانی خوی قبول ته کا و خاوهن حکمه ته).

(توآب) پیکهاته ی زیده ره وی یه و به واتای زور تۆبه په زیره. ئینسان به ئیراده و زانستیکی که هه یه تی، ئه بی به ندایه تی خودا بکات و بی توو تووشی هه له و چه وتی بیت، بو گه رانه وه ی بو سه مه سیری به ندایه تی کردنی خوی، ئه بی تۆبه بکات و به ره و خودا بگه رپته وه. بی توو ئینسان بو لای خودا بگه رپته وه، نه وه په روهر د گار بواری بو خوش ته کات و به م یارمه تی و ئاور ویدانه وی خودا، پیده چی که ئه ویش به ره و بهنده ی خوی ته گه رپته وه؛ چونکه له کاتی تاوان کردنی مروفا، پرووی لی وهر گیراوه. زور تۆبه په زیر بوونی خودا، له بهر زوری تۆبه کارانه.

تۆبه په زیر بوونی خودا، هیوا و هیزی مروف زیاد ته کات، که نه گه ر تووشی هه ر تاوانیک هات، به ره و که سی بگه رپته وه که ئه ویش بو لای نه و ته گه رپته وه. و ئینسان ئه بی سوپاسگوزاری نه م نیعمه ته یه بی و له بهرامبه ر خه لکیشدا نه رمی بنوینی و عوزر و گه رانه و یان قبول بکات. کانی که بهنده یه ک به گه رانه وه ی بو لای خودا ﷺ ته که وپته وه سه ر

مه‌سیر و ریپازی به‌ندایه‌تی، په‌یوه‌ندی سه‌ره‌رشتیاری کردن نیوان ته‌و و په‌روه‌ردگار داده‌مه‌زری و به‌به‌خته‌وه‌ری و خوشی ته‌گات.

۸۱- الْمُنتَقِم

په‌روه‌ردگار ﷺ ته‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ﴾ (آل عمران/۴)
 (خودای گه‌وره به‌ده‌سته‌لآته و که‌س ناتوانی ده‌ست بی‌نیتته ریگای و به
 توندی تۆله ته‌ستینی و له‌هه‌موو شت ناگاداره.)

(مُنْتَقِم) له‌وشه‌ی "نِقْمَة" به‌واتای په‌خنه‌گرته که له‌وته و کرده‌وه‌دا
 دیته‌ئارا. خودای (منتقم) تۆله له‌و که‌سانه ته‌کاته‌وه، که سه‌ره‌پنجی
 فه‌رمانه‌کانی ده‌که‌ن. و به‌تۆله لی‌ک‌ردنه‌وه‌یان، په‌خنه‌یان لی ته‌گریت و له
 دونیا و باشه‌پوژدا سزایان ته‌دات. خوای گه‌وره به‌م شیوه تۆله‌ی له‌عاد و
 سه‌موود و به‌نی ئیسرائیل و که‌سانیکی وه‌ک نمرود و فیرعه‌ون و قارون
 کرده‌وه. خوای تۆله‌ستین به‌ناردنی پیغه‌مبه‌ران و ثایه‌ت و نیشانه‌ی پروون
 و ئاشکرا منه‌تیا ته‌خانه‌سه‌ر، به‌لام بی‌توو بی‌باوه‌ری و بی‌دینی بنوینن،
 ته‌وه پرووبه‌پرووی تۆله‌یه‌کی پروان نه‌ک‌راو ته‌بنه‌وه. که پر به‌پیستیانه و
 شایسته‌ی ته‌و تۆله‌یه‌نه.

بر‌واداران، تۆله له‌دوژمنانی خودا ته‌ستین و له‌به‌رپوه‌بردنی حوکم و
 یاسای په‌روه‌ردگار له‌گه‌لیاندا میهره‌بان نابن. ئینسانی بر‌وادار به‌رده‌وام له‌وه
 ته‌ترسی که نه‌کا تووشی تاوانی بیت و بکه‌ویتته به‌ره‌ه‌پشه و تۆله‌ی

په روږدگار ﷺ بویه تاوان ناکات و نه گهریش تووشی تاوان کردن هات،
نه وه دهسته و به جی توبه نه کات و له تولهی خودا نه پاریزریت. بویه دهبی
دهسته لاتداران بزنان، که به هیچ شیوازیک مافی نه شکه نجه کردن و توله
سته ندنه و هیان له بر وادارانیا نیه، وه بی توو پنجه وانه رهفتار بکهن، نه و با
چاوه پروانی تولهی په روږدگار بین.

۸۲- الْعَفْوُ

پیغه مبه ر ﷺ فهرموویانه: «اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ»^۱ «په روږدگار! تو زور لیږورده
و خاوه ن به خششی.»

(غفار) واته؛ (زور به خشنده و داپوشه ری تاوانه کان) و (غفور) (خاوه نی
به خششیکی) و (تواب) (گه رانه وه بو لای به نده کانی توبه کار) وه (عفو)
نامازه به بو لای میهره بانی و لیږورده یی په روږدگار ټیک، که به به نده ی
خوی بی هیوا ناکات. (عفو) تاوه لئاوی هه میشه ییه و به واتای لیږورده یه له
ریشه ی "عفو" به واتای خوبویری کردن له توله ستانده وه یه. خوای
لیږورده، دوا ی گه رانه وه ی مروّف بو لای نه و، ټیتر توله ی لی ناستینیته وه
و له تاوانه کانی خوش نه بیټ.

(تواب و عفو) مروّف ټیده گه یه نی، که خوای گه وړه نه ته نیا نه و

۱- (صحیح: احمد، المسند (۲۵۳۸۴) / ترمذی (۳۵۱۳) / ابن ماجه (۳۸۵۰).

که سانه ئه به خشی که بۆ لای ئه و ئه گه رینه وه، ته نانه ت سزادانیشیان له
 سه ر لا ئه بات. وه جگه له وهی، که تۆ به ی وه ر ئه گری و لینی خوش
 ئه بیت، خراپه کانیشی به چاکه بۆ هه ژمار ئه کات. له م حاله ته دا
 به جی هینانی شوکر و سوپاسی به نده بۆ ئه و نيعمه ته ی خودا، ده بیته
 ئه رک له سه ری و ئه ویش له هه مبه ر هاو نه وعی خۆی و خه لکیدا، ئه بیته
 خاوه نی به زه یی و له ناله باریه کانیا ن ده گوزه ری و ئه و به خشینه ی ئه و له
 نیشانه کانی له خوا ترسی ئه وه و هۆ کاریکه بۆ قبول بوونی تۆ به ی ئه و له
 لایه ن پهروه ردگار ﷻ و وه رگر تنی پاداشیکی بی ته ژمار.

۸۳-الرئوف

پهروه ردگار ﷻ ئه فه رمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَّءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾
 (الحج/ ۶۵) (به راستی خودای گه وره به زه یی به خه لکدا دیته وه و په حمیان
 بی ته کا).

(رئوف و رَأْف) (به هه ر دوو دهنگانی دروسته) له وشه ی "رَأْف" "
 هاو په یوه نده له گه ل په حمه ت. په حمه ت دوو لایه نی هه یه: راکنیشانی
 قازانج و لابر دنی زیان و وشه ی (رَأْف) به ک لایه نی هه یه و ئه ویش
 لابر دنی زیانه. که وانه؛ (رهئوف) به واتای لابر دنی زیان و چاکسازی له
 که م و کوپی و میهره بانیه. (رهئوف) به لابر دنی زیان له سه ر مرؤف،
 پشتیوانی ئه و ئه کات بۆ گه یشتن به که مال و ته واوی و له کاته سه خت

و دژواریه کاندای دهریازی ته کات. خوا به به خشیینی نیعمه تی زۆر به بهنده کانی میهره بانیمان له گهلّ ئەنویتی و ئەم میهره بانی و پشتیوانی کردنهش ته نیا تایبه ته به گرۆی باوه پرداران و ئەوانه ی که سوپاسگوزارن.

ئینسانی باوه پردار، له گهلّ باوه پرداران زۆر به نه رمی و میهره بانی ده جۆلێته وه، به جۆریک که سه ختی و ناخۆشییه کانی زیانی ئەوانی به لاهه تاله و بهرده وام هه ولّ ئەدات که سه ختییه کانیاں له سه ر سوک بکات و زیانه کانیاں له سه ر لابدات. خۆش ئەوین و له سه ر رینویتی و که لک وهر گرتیاں له نیعمه ت و خۆشییه کان پێداگره.

۸۴- مالِکِ الْمُلْکِ

به ره وردگار ﷺ ئەفه رمووی: ﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَلِکَ الْمُلْکِ تُؤْتِی الْمُلْکَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْکَ مِمَّنْ تَشَاءُ﴾ (آل عمران/ ۲۶) (بلی: په ره وردگار! خاوه ن مولکی هه موو جیهان! به وه ی مولک و دهسته لات به هه ر که س بدهیت ئەیده ی تی و به وه ی له هه ر که سیشی بسینیته وه لیی ئەستینیته وه.)
(مالِکِ الْمُلْکِ) که سیکه که خاوه نی دهسته لات و داراییه و هه موو خولقینه ران له ژیر فه رمانی ئەو دانه و توانایی و دهسته لاتنی به سه ر هه موو شتیکدا هه یه. که واته پاشا بوون و خاوه ن دهسته لات به سه ر

ته‌واندا سیفه‌تی په‌روه‌ردگاره. ^(۱) (مَالِكُ الْمُلْكِ)، خاوه‌نی هه‌موو شتی‌که و هه‌ر چی بیهه‌وی، ته‌وه دیته دی و که‌سیش ناتوانی‌ فه‌رمان و حوکمی ته‌و پیشیل بکات و یان به‌دوا داچوونی بۆ بکات.

مرؤقی باوه‌ردار، ده‌سته‌لاتی خوا له هه‌موو شتی‌کدا ته‌بینی و ته‌نیا حوکم و فه‌رمانی ته‌و به‌ فه‌رمی ده‌زانی و خرشی له ژیر فه‌رمانی ته‌ودا ده‌بینی، بۆیه هه‌ر وه‌ک خوا خۆی پی‌ راگه‌یاندووه که : مل‌که‌چی فه‌رمانه‌کانی خوا بیه و ئیمان به‌ تاقانه‌یی ته‌و به‌ینه. به‌ دل و زبانییه‌وه باشه و به‌لێی ووتووه و ته‌یشلیت: که ئیمانم هیناو و مل‌که‌چ و گوێریابه‌لی فه‌رمانه‌کانی خوامه. له‌م سۆنگه‌یه‌دا به‌ جوړیک به‌ سه‌ر نه‌فسی خۆیدا زاله‌ که هه‌تا ته‌و رۆژه‌ی که له به‌رامبه‌ر خوی خاوه‌ن مولک و ده‌سته‌لاتدا ئاماده‌ ته‌بیت، به‌ندایه‌تی ته‌و بکات. ده‌سته‌لات و دارایی هه‌ر له‌و خواجه‌ داوا ته‌کات و ته‌وانیش له‌ ریگی بیه‌و پیدان به‌ ئایینی ئیسلام و فه‌رمانه‌کانی خودا به‌ کار ده‌هینی.

۸۵- ذو‌الجلال و‌الاکرام

په‌روه‌ردگار ﷻ ته‌فه‌رمووی: ﴿وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ (الرحمن/ ۲۷) (ته‌نها زاتی خودای په‌روه‌ردگاری تۆ ته‌مینته‌وه که له هه‌موو که‌سی و له هه‌موو شتی بی‌ ئیحتیاجه و فه‌زل و گه‌وره‌یی به‌ سه‌ر

(۱) ناگری "ملک" وه‌ک سیفه‌تی خوا به‌ کار بیریته: چونکه خوا (ملک) نییه و به‌لکو خاوه‌نی هه‌موو مولک و ده‌سته‌لاتی‌که. "ملک و ملک (به‌ زنده‌ره‌وی زۆر)" یش بۆ خوا له‌ قورئاندا هاتووه.

هه موانا هه یه.)

دهرباره ی "جلیل و کریم" پیشترباس کرا. (ذو الجلال) واته؛ خوا له زاتی خۆیدا گه وره یه و گه وره یی و جه لال واته؛ هه موو سیفه ته کانی شکۆ و مه زنا به تی و گه وره یی له زاتی خۆیدا هه یه. (ذو الأکرام) واته؛ خاوه نی که ره م و به خششه به نیسبه ت عه ده کانی هه وه. وه ئه مه به لگه یه له سه ره ئه وه، که چونکه مرؤف خاوه نی تایبه تمه ندی لیها توویان و ژیرانه یه، که واته خوا ی گه وره ﷺ ریزی بۆ داناوه و به بی به خشی نی هیزی ئیراده و عه قل، بیستن و نووسین و ئاخوتن، به ژن و بالای راست و به هره مه ند بوونی له که ره م و ره حمه تی خوا به ریزه وه لی روانیوه.

ئهم ناوه پیرۆزه، نه هینییه کانی شکۆ و گه وره یی خوا بۆ مرؤف ئاشکرا ئه کات و به نووری ئه و ناوه پیرۆزه، ده روونی پرووناک ئه بیته وه و پیی گه وره ئه بیته و لای پهروه ردگاریش ﷺ به ریزیکی هه تا هه تاییه وه سه یری ئه کریت، که به هۆی ئه و لای برواداران خۆشه ویست و لای بی باوه رانیش به سام ده بیته.

۸۶-المُقْسِط

پهروه ردگار ﷺ ئه فه رمووی: ﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ﴾ (الأعراف/ ۲۹)
(بلی: خوا ئه مری کردووه به میانه رهوی و عه داله ت.)

(مُقَسِّط) له (قِسْط) له بنه‌رەتدا به واتای؛ به‌ش و به‌هره‌یه‌کی هاوپه‌یوه‌ند و شیاو. وه إقْساط (بابی ئیفعال) واته؛ پێدانی ئەو شتە، که مافی که‌سێکه. (قاسِط) واته، سته‌مکار و (مُقَسِّط) واته؛ دادپه‌روه‌ر و عادل. خوای دادپه‌روه‌ر، پێداویستی هه‌ربوونه‌وه‌ریک به‌ راده‌ی پێویست جێبه‌جێ ئە‌کات و به‌شی هه‌ر که‌س له‌ ماددی و مه‌عه‌نوی ئە‌دات. ئە‌و خواجه‌ دادپه‌روه‌ریکه، که هه‌موو فه‌رمانه‌کانی دادپه‌روه‌رانه‌ن و مافی سته‌ملێکراو له‌ سته‌مکار ئە‌ستینی. له‌ نه‌هێنیه‌کانی عه‌دلی خودا، ئە‌وه‌یه، که سه‌بری زۆر له‌ گه‌ل سته‌مکار ئە‌نوێنی و له‌ به‌رامبه‌ریشدا دلی سته‌م لێکراو رازی ئە‌کات.

ئینسانی بر‌وادار، ماف و ئه‌رکیکی له‌سه‌ره‌ له‌ به‌رامبه‌ر ئە‌و ناوه‌ پیرۆزه‌دا : یه‌که‌م: مافه‌که‌ی ئە‌وه‌یه‌ که له‌و به‌ش و ئیمکانیاته‌ی که خودا بۆی داناوه‌ به‌هره‌ وه‌ربگری دووهم : ئه‌رکه‌ له‌ سه‌ری که سوپاسگوزاری ئە‌م نيعمه‌تانه‌ بێ و ئە‌و به‌ش و به‌هره‌ی خۆی له‌ پێگای دروست و به‌ پێی فه‌رمانی په‌روه‌ردگار به‌کار بێنی. جگه‌ له‌وه‌ش ئە‌بی دادپه‌روه‌ر بێ. چونکه‌ خودا دادپه‌روه‌رانی خۆش ئە‌وی و سته‌مکاران ئە‌کاته‌ ئاگر‌دووی دۆزه‌خ. خوا له‌ گه‌ل خولقیته‌رانی خۆیدا دادپه‌روه‌ره‌ و هه‌ر بۆیه‌ش بر‌واداران و حکومه‌تی ئیسلامیش دادپه‌روه‌رن و بۆ سه‌قام گیر کردنی داد له‌ کۆمه‌لگادا هه‌ول ئە‌ده‌ن و شایه‌تی به‌ حق ئە‌ده‌ن، ئە‌گه‌ر چی به‌ زیانی‌شیان بێ. دوزمنایه‌تی هۆزی نابێته‌ پێگه‌ر له‌ به‌ر دهم دادی ئە‌واندا و دادپه‌روه‌ری باشت‌ترین ئامرازه‌ بۆ دوور که‌وتنه‌وه‌ له‌ توپه‌یی په‌روه‌ردگار ﷻ

و له ته‌قوا و خۆپاریزییه‌وه زۆر نزیکه.

۸۷-الجامع

په‌روه‌ردگار ﷺ شه‌فرمووی: ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾ (آل عمران ۹/). ئە‌ی په‌روه‌ردگاری ئی‌مه! بێ‌گومان تۆ ئە‌م هه‌موو خه‌لکه له‌ رۆژی قیامه‌تدا کۆده‌که‌یه‌وه که هاتنی ئە‌و رۆژه شتیکی بێ‌گومانه.

(جامع) واته؛ کۆکه‌ره‌وه. دوا‌ی ئە‌وه، که هه‌موو که‌س مرد و خامۆشی و بێ‌ده‌نگی جیهانی داگرت، خوا هه‌مووان زیندو ئە‌کاته‌وه (الباعث) و دواتریش هه‌مووان له‌ ده‌وری یه‌ک کۆ ئە‌کاته‌وه (جامع) و حیساب و لیبرسینه‌وه‌یان له‌ گه‌لدا ئە‌کات.^(۱) خ‌وای (جامع) له‌ رۆژی قیامه‌تدا هه‌مووان کۆ ئە‌کاته‌وه، له‌ حالیکدا هه‌مووان بلاون و ئە‌و کۆیان ئە‌کاته‌وه.^(۲)

(۱) یه‌کی له‌ سیفه‌ته‌کانی خوا (دیان). خوا ﷺ شه‌فرمووی: ﴿فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ﴾ (واقعه ۸۶). بۆ ئی‌وه ئە‌گه‌ر له‌ ژێر ده‌سته‌لاتی خودا نین و ئینکار کردنه‌که‌یتان راست و به‌جییه، له‌م نایه‌تدا ده‌رنه‌که‌وی که خودا "دان و دیان" ه. واته، خوا زۆر جه‌زا ده‌ره.

(۲) دوا‌ی کۆی کردنه‌وه‌ی م‌رۆفه‌کان له‌ رۆژی دوا‌یدا، خ‌وای گه‌وره به‌ سیفه‌تیکی دیکه خ‌وی نیشان ئە‌دات و نه‌ویش (حاشره). حاشره. جگه له‌ کۆکه‌ره‌وه‌ی هه‌مووان؛ به‌ واتای، تیکه‌ل کردنی خه‌لکان له‌گه‌ل یه‌کتر و کۆ کردنه‌وه‌یانه. خوا شه‌فرمووی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (فرقان ۱۷). (بیر له‌و رۆژه بکه‌ره‌وه که خوا بته‌هرسته‌کان زیندوو و کۆ ئە‌کاته‌وه بۆ لیبرسینه‌وه

مروځی باوه‌ردار، به کۆکردنه‌وه‌ی هه‌رجی تاییه‌تمه‌ندی باش و په‌سه‌ن و ده‌س به داویننی به خواپه‌رستی و سوننه‌ت و خو به دوور گرتن له شیرک و داهینان، له هه‌ولیی ته‌وه‌ دایه که له‌و رۆژه‌یدا که خوا کۆیان ته‌کاته‌وه، سووک و بی‌بایه‌خ نه‌بی و خوا مزگیننی لښخۆشبوون و چوونه‌ ناو به‌هه‌شتی پی‌ بدات.

۸۸- الغنی

خوای گه‌وره ﷺ ته‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ (فاطر/ ۱۵)
(خوا بی‌نیازه له هه‌موو عه‌الم و سه‌نا و ستایشکراو هه‌ر ته‌وه.)

(غنی) واته؛ بی‌نیاز. (غنی) هیچ پښووستیه‌کی به به‌دیه‌نراوه‌کانی نییه. زۆر بی‌نیازه که هه‌ستی و هه‌بوونی به‌دیه‌نراوه و به‌دیه‌نراوان پښووستی ته‌واویان به‌و هه‌یه. هه‌ر بووه و و بی‌توو هه‌موو که‌س له ناو به‌ریت، دیسانیش هه‌ر ئه‌بی و هه‌تاهه‌تاییه، که‌وايه؛ ته‌واو بی‌نیازه. په‌روه‌ردگار هیچ پښووستی به به‌نده‌یه‌تی کردنی به‌نده‌کانییه‌وه نییه، به‌لکوو ته‌وه به‌نده‌کان پښووستیان به په‌روه‌ردگار هه‌یه. ئه‌گه‌ر که‌مه‌تر خه‌می له فه‌رمانبه‌رداری خوا بکړیت، ته‌وه هه‌ر مروځ بۆ خو‌ی تووشی زیان دیت. په‌روه‌ردگار چلۆن پښووستی به شتی هه‌بی، که هه‌موو شت و هه‌موو که‌س پښووستیان به‌وه و هه‌موو بونه‌وه‌رئکی به‌دیه‌نراوه؟!

ئینسانی باوه‌ردار، به ته‌واوی پئوستی به خواوه‌ندی بی‌نیاز هه‌یه. تێده‌گات که ئەوانه‌ی که کراونه‌ته‌هاوبه‌شی په‌روه‌ردگار، خۆیان ته‌واو پئوستییان به خواوه‌هه‌یه و ته‌نانه‌ت جگه‌له‌په‌روه‌ردگار، پئوستییان به خزمه‌تکار و به‌کری گیراوه‌کانیا‌نیشه‌وه‌هه‌یه. ده‌سه‌لاتدارانی سته‌مکاریش له‌وه‌ها دۆخیک دانه، که به‌بی‌که‌سانیک‌ی فربو خواردوو و به‌کری گیراوه‌کانیا‌نه‌وه، ده‌سه‌لاتداریک‌ی پوچ‌ه‌ل و نه‌زان و بی‌بنه‌مانه، که هیچ بایه‌خیکیان نییه. که‌واته؛ چهنده‌جیا‌وازی هه‌یه‌نی‌وان په‌روه‌ردگاری بی‌نیاز و ئەو غه‌یره‌خوایا‌نه‌ی که کراونه‌ته‌هاوبه‌شی خواوه‌ند. په‌رستن و به‌ندایه‌تی کردنی خوی بی‌نیاز، مرؤف ده‌گه‌یه‌نیت‌ه‌لوتکه‌ی هیمنا‌به‌تی و شکۆمه‌ندی، له‌حالیکدا که کورنۆش بردن بۆ سته‌مکاران و غه‌یره‌خوایه‌کان جگه‌له‌سه‌رشۆری و گهنده‌لی و گومرا‌بوون، خه‌لاتیک‌ی بۆ مرؤف ده‌سته‌به‌ر نه‌کردوو و ناکات.

۸۹-المُعْنَى

خوای گه‌وره ﷻ ئەفه‌رمووی: ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ﴾ (النجم/۴۸)
(هه‌ر ئەو خوایه‌خۆشیه‌تی ئاده‌مزاد ده‌وله‌مه‌ند ئەکا و وای لی‌ئه‌کا قنیا‌ت بکا به‌وه‌ی که هه‌یه‌تی.)

(مُعْنَى) واته؛ بی‌نیاز که‌ر. په‌روه‌ردگار چۆن بۆ خۆی بی‌نیازه، ئەوه به‌نده‌کانیشی بی‌نیاز ئەکات و له‌بوا‌ری ماددی و مه‌عنه‌وی جگه‌له‌زاتی

خۆی نیازمه‌ندی که‌سی دیکه‌یان ناکات. ناز و نیعمه‌تی دونیا‌یان بی‌
 ته‌به‌خشیت و بی‌تیا‌زان ته‌کات و لو‌بواری مه‌عه‌ویش، ده‌رونیکی وای
 بی‌ده‌به‌خشی، که‌ته‌نیا خری به‌نیازمه‌ندی خوا‌ته‌زانی. ته‌مه‌ش
 بی‌تیا‌زیه‌کی راسته‌قینه‌یه؛ چونکه‌ته‌گه‌ر که‌سانیک به‌راست خۆیان
 له‌غیری خوا‌بی‌تیا‌ز بزانن، بی‌توو زۆریش هه‌زار بن، ته‌وه‌هر بی‌تیا‌زان
 و به‌عه‌کسیشه‌وه، که‌سانیک دارا و ده‌وله‌مه‌ندیش، به‌هه‌وی نه‌گه‌یشتن
 به‌بی‌تیا‌زی راسته‌قینه، هه‌ر نیازمه‌ندن.

ئینسانی باوهردار به‌وه‌ده‌ست هینانی ته‌سبابه‌کان و پشت به‌ستن به
 په‌روه‌ردگار، ده‌گاته‌بی‌تیا‌زیه‌کی راسته‌قینه. له‌گه‌ل ته‌م دوو خاله‌ته، ده‌ست
 تیوه‌ردانیکی دیکه‌نایه‌ته‌ئاروه، هه‌تا پیوستی به‌غیری خوا‌هه‌ییت. که‌واته؛
 له‌م حاله‌ته‌دا گه‌یشتۆته‌بی‌تیا‌زیه‌کی راسته‌قینه و ته‌نیا داوا له‌خوا ده‌کات
 هه‌تا بی‌تیا‌زی بکاتن؛ چونکه‌ئاکامی هه‌ر شتی له‌ده‌ستی توانای زاتی
 په‌روه‌ردگار دایه. بۆ ته‌م مه‌به‌سته‌ش سوپاسی خوا‌ته‌کات و ته‌و قازانجانه‌ی
 که‌به‌هه‌وی ته‌و ناوه‌پیرۆزه‌وه‌ده‌ستی که‌وتوو، له‌مه‌سیری فه‌رمانه‌کانی
 خواوه‌ند به‌کاریان دینی و به‌پیی توانای خۆی بانگه‌شه‌ی یه‌کتا په‌رستی
 ته‌دات و هه‌ول ده‌دات، که‌خه‌لکی بگه‌یه‌نیته‌بی‌تیا‌زی راسته‌قینه، که
 ته‌ویش ته‌نیا نیازمه‌ند بوونه به‌زاتی په‌روه‌ردگار ﷻ.

۹۰-المانع

پێغه‌مبەر ﷺ فەرموویانه : (...اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطَىٰ لِمَا
 مَنَعْتَ...) ^(۱) (پەرورددگارا! ئه‌وه‌ی که تۆ ئه‌مری پێ بکه‌ی، هیچ که‌س
 ناتوانی پێشی پێ بگرێت و ئه‌وه‌ش که تۆ پێشی بگری، ئه‌وه که‌س ناتوانی
 بی به‌خشیت.)

(مانع) واته‌: به‌رهه‌ڵست و به‌رگر. هه‌ر شتی که‌ بیهه‌وی، له‌ ماددی و
 مه‌عنه‌وی، ئه‌وه‌ پێشی ده‌گری. به‌رهه‌ڵستی خواوه‌ند، به‌ پێ حیکمه‌ت و
 ره‌حمه‌تی خۆیه‌تی. ئه‌گه‌ر چی که‌سیک واتیبروانی که‌ به‌رهه‌ڵست کردنی
 خواوه‌ند هۆکاری ئازار و مه‌ینه‌تی ئه‌وه، وه‌کو به‌هره‌مه‌ند نه‌بوونی له‌ هه‌ندی له‌
 نيعمه‌ته‌کانی خوا له‌م دونیایه‌دا، به‌لام خواوه‌ند به‌ پێ حیکمه‌ت و ره‌حمه‌تی
 خۆی پێشی پێ ده‌گری و له‌ راستیدا پێ خۆشبوون و پێ ناخۆشبوونی ئه‌م
 بابته‌، کاریکی رێژه‌یی و په‌یوه‌ندیداره. به‌ هه‌ر هۆکاریک مه‌نعیک بێته‌ ئاراوه‌،
 ئه‌وه به‌ پێ زانست و حیکمه‌تی زاتی خواوه‌نده. ئه‌و بکه‌ردی هه‌موو
 کاروباریکه‌ و سه‌رجه‌می شته‌کان و مرۆف ئامرازیکن بۆ هاته‌نده‌ی کاره‌کانی
 پەرورددگار ﷺ خواوه‌ند له‌ هه‌مان حاڵدا که‌ به‌رهه‌ڵستی شتی ده‌کا،
 به‌خشینی هه‌یه‌ و نيعمه‌تیکی زۆری به‌ مرۆف به‌خشیه‌. توانایه‌کی وه‌های
 هه‌یه، که‌ ده‌توانی هه‌موو شت مه‌نع بکات و هیچ ده‌سه‌لاتیکیش ناتوانی له‌به‌ر

(۱) (حیح): مسلم (۱۰۹۹) / ابوداود (۸۴۷) / نسایی (۱۰۶۸).

دهمیا ریگر بیت.

ئینسانی باوهردار له وه دلنیا به، که نه وهی که خوا بی به خشی، هیچ کهس ناتوانی لئی بهرگر بی و نه وهش که خوا به رهه لستی بکات، کهس ناتوانی که بیبه خشی. که واته؛ به رهه لست کردنی ست نه نیا له دهستی توانای پهروهردگار دایه و بو چاره سه ری گرفته کانی خوی نه نیا پروو ده کاته باره گای پهروهردگار. نه و باوهرهش نه و مرؤفه ده گه یه نیته لوتکه ی هیمنایه تی که له هه موو نه هه مه تیبه کانی به پروالهت ناخوشتی زیانی خوی رادهستی چاره نووسی خوی نه کات و حه شوکه و له رز نایگری، به لکو باوهری به هیتر نه بی و به رازی بوونی به ته قدیری خواوه ند، باوهری خوی پته تر نه کات و پله ی خوی لای پهروهردگار به رز نه کاته وه.

٩١- الضار

پهروهردگار ﷻ نه فرمووی: ﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾ (یونس/ ٤٩) (تو بیان بلی من نه ته توانم زیانی له خوُم لادهم و نه ته توانم قازانجی به خوُم بگه یهنم، خودا مه یلی له سه رشتی نه بی هیچم پی ناکری.)

(ضار) واته؛ زیان گه یهن. زیان هه ر وه کوو قازانج له سی پروانگه وه پروو ده کاته مرؤف: ١- زیانی مه عنه وی و نه فسی وه کوو نه زانی و شوین

کهوتنی ههوا و ههوهس. ۲- زیانی ماددی که پروو ده کاته گیانی مروؤف، وه کوو نه خوشی و کهم ئەندامی. ۳- زیانییک که پروو ده کاته نیعمه ته کانی بهردهستی مروؤف؛ وه کوو زیان گه یشتن به مال و دارایی ئەو. پهروهردگاری (ضار) له ههر کام لهه خالانه دا زیانییک به مروؤف بگهیهنی، ئەگەر چی که به هوی هۆکاریک بی، له راستیدا ههر ئەوه که زیان ئەگهیهنی و هه موو کهس و هه موو شت ئامرازیکن بۆ به دیهاتنی کاره کانی خوا وه ک زیان و قازانج پی گه یاندن. له لایه کی دیکه وه، زیان بابه تیکی په یوه نیدار و ریزه یی به و بۆ مروؤف دیته ئاراه و سه رجه می زیانه کان که تووشی مروؤف دیت، به پنی زانست و یاسا کانی پهروهردگاره که به بنه مایه کی ئامانجدار دارپزراون.

باوه ری ئینسانی ئیماندار وایه، که قازان و زیان گه یاندن ته نیا له لای پهروهردگاره وهیه؛ چونکه ئەگەر خوا بیهه ویت زیان به که سی بگهیهنی، جگه لهوی کهس ناتوانی زیانه که لابادات و ئەگەر بیشی ههوی خیر و قازانجی به مروؤف بگهیهنیت، هیچ کهس ناتوانی پیش بهم قازانجهیه بگهیهنیت. کهواته؛ که سی باوهردار له هه ره شه و ئازار و رق و لۆمه ی بی باوه ران ناترسی، چونکه به بی ویستی خوا، کهس ناتوانی گیانی پی بگهیهنیت. ههروه ها دلیا و خاترجه مه له وهی که هیچ پروو داویک له سه ر گۆی زهوی پروو نادات، مه گەر ئەوه که بهر له خو لقاندنی زهوی و خوشی، له (لوح المحفوظ) دا تۆمار کراوه. ئەمهش له بهر ئەوهیه، که ئینسان نه بۆ

ټه‌وه‌ی شته‌ی که له دهستی ده‌روات خه‌مؤکی بیگریټ و نه به هؤی شتیکه‌وه که پټی دراوه، شادمان بیت. هه‌ر بویه رازی‌یه به چاره‌نووسی خؤی که خوا بؤی داناوه. ټینسانی باوه‌ردار و حکومه‌تی ئیسلامی رینگاکانی زیان گه‌یشتن به خؤیان و خه‌لکی ده‌به‌ستن؛ چونکه به‌رپرسن و له داهاتوودا له‌و باره‌وه لټ‌پرسینه‌وه‌یان له‌گه‌لدا ټه‌کرټ.

۹۲-النافع

به‌گویره‌ی ټایه‌تی سه‌ره‌وه، هه‌روه‌ک چؤن زیان له لای خواوه‌یه، قازانج‌یش هه‌ر له دهست ټه‌و دایه و ټه‌و قازانج‌ده‌ره. نافع واته قازانج‌ده‌ر له ریشه‌ی (نفع) یه واته، سود‌ده‌ر. نافع، هه‌ر چه‌شنه‌که‌ل و په‌لټیک که مرؤف بؤ گه‌یشتن به‌کامل بوونی پټووستی پټیه‌تی، پټ ټه‌به‌خشی و به‌م شیوه یارمه‌تی ټینسان ټه‌دات، تا بکه‌وټه‌پله‌ی جټنشین‌ی خواوه‌ند له سه‌ر زه‌وی. سه‌رجه‌م قازانجه‌کان له دهستی توانای خواوه‌ند دایه، به‌جؤری که هیچ که‌س توانای به‌رگری و که‌م کردن و زیاد کردن‌ی نییه. قازانج‌ی خوا‌ی قازانج‌ده‌ر له‌و په‌ری خؤی دایه و قازان گه‌یاندنی نابیت هؤی که‌م بوونه‌وه‌ی قازانجه‌کانی و میزان و راده‌ی قازانجه‌کانیشی به‌پټی زانست و حکمه‌تی خؤیه‌تی که بوونه‌وه‌ران به‌چه‌شن و شیوه و راده‌یه‌کی دیاریکراو لټی به‌هره‌مه‌ندن.

هه‌ر وه‌ک له به‌شی ناوی پیروزی (صار) ټامازه‌ی پټدرا، قازانج و زیان

ته نیا له لای په روه رد گاره. ئه گهر خوا ویستی له سهریان بی، ئه وه هیچ کهس ناتوانی کۆسپ بیت له بهر دهم گه یاندنیان به ئینسان. ئینسانی ئیمانداریش بو گه یشتن به قازانج له رڼکای حه رامه وه ههنگاو نانیته وه، به لکو به هه ولدان و پشت بهستن به خوا به دواى قازانجدا ئه گه پریت. هه روه ها به هه ر ئه اندازه له نیعمه ت و قازانجیک که پښی ئه گات سوپاسگوزاره و رازیه؛ چونکه سوپاسگوزاری هوکاري زیادبوونی نیعمه ته. نایته کۆسپیش له گه یاندنی قازانج و چاکه به خه لک و به لکوو خه لکی له نیعمه ته کانی خوا به هه رمه ند ئه کات.

۹۳-النور

خوای گه وره ﷺ ئه فهرمووی: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ (النور/۳۵)
(خودا روناکی ئاسمانه کان و زه وییه).

نور واته؛ روناکی. روناکی شتیکه که به هو ی ئه وه موو شتیکی نادیار، دیار و ئاشکرا ئه بیت. به واتایه ک، نه بوونی روناکی، واته؛ تارمایی و تاریکی. په روه ردگار روناکی ده ری ئاسمانه کان و زه وییه و هه موو شتی ئاشکرا و نه یننی نیوانیان به هو ی ئه وه، ئاشکرا ئه بیت. چونکه ته نیا ئه وه له ههستی و هه بوونیان ئاگاداره و جیهانی به روناکی ئه ستیره کان و رۆژ و به روناکی مه عنه وی وه حی و رڼو ښی، ئاسه واری به ده ښه نراوه کانی روناکتر

کردووه. ^(۱) نور، پروناکیه‌که، که هه‌موو شتیکی له ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا و هه‌ر شتی په‌یوه‌ندی‌دار به‌بهنده‌کانی زه‌وی وه‌ک ئینسان و جنه‌کان و به‌بنده ئاسمانیه‌کانی وه‌ک فريشته‌کانی پروناک کردووه. وه‌ له‌ لای ئه‌و(نور) پروناکیه‌ک که پیغه‌مبه‌ره ﷺ که وه‌ک چرایه‌کی دره‌وشاوه پروناکی دهره و که‌لامی نورانی پیروزی ئه‌و که رېنوتنی به‌بنده‌کان ئه‌کات، بۆ جین و ئینسانه‌کانی پروناک کردووه هه‌تا له‌ سۆنگه‌ی ئه‌واندا هه‌موو شتیکیان بۆ پروناک بییت و به‌ رېنوتنی ته‌وا بگهن.

ئینسانی باوه‌ردار، پروناکی له‌ تاریکی پی‌ باشته‌ که به‌ پروناکی وه‌حی و نور و پروناکی رېسکان و دهر‌که‌وتنی رېنوتنی و پروناکی عه‌قلانی ناسیاری شک و گومانی نامینی و جه‌مالي په‌روه‌ردگار له‌ ناخی خۆیدا ئه‌بینی. وه‌ له‌ سۆنگه‌ی نوری په‌روه‌ردگار رېگای رېنوتنی بۆ خۆی ده‌دۆزیته‌وه و له‌ تارمایی رزگاری دیت. ئیمانداران، به‌ باوه‌ر و کرده‌وه‌ی باشیان ده‌بنه‌ خواهنی پروناکیه‌ک، که له‌ رۆزی دوا‌یی‌دا به‌ هۆی ئه‌و ئه‌چه‌ ناو به‌هه‌شت و ئه‌پارینه‌وه، که ئه‌ی په‌روه‌ردگار! نور و پروناکیه‌کی ته‌واومان پی‌ بیه‌خسه هه‌تا پی‌ بگه‌ینه ناو به‌هه‌شت و لی‌مان خۆش بیه. چونکه تۆ توانات به‌ سه‌ر هه‌موو شتی‌دا هه‌یه. باوه‌رداران وه‌ک پروناکیه‌ک وانه، که

(۱) ده‌بی‌ بزانی‌ که زاتی خوا نور نییه. چونکه زاتی ئه‌و بۆ ئینسان نادیاره و به‌لکو مه‌به‌ست نه‌وه‌یه که خواوه‌ند نور و پروناکی له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا دامه‌زراندووه و نوری خودایی. وانه رېنوتنی و پروناک کردنی شته نادیاره‌کانه.

تارماییه کانی شیرک و داهینراوی و گهنده‌لی و گومرایی له ناو دهبه‌ن و وه‌ک چرایه‌ک وانه که هه‌میشه و به‌رده‌وام له داگیرسان دایه.

۹۴-الهادی

خوای گه‌وره ﷺ ته‌فه‌رمووی: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ (الحج/۵۴) (به‌راستی خوا ری به‌دییی ئه‌و که‌سانه ئه‌کا که باوه‌ریان پی هیناوه و ئه‌یانخاته سهر ریگه‌یه‌کی راست).

(هادی) له (هَدَى) و (هَدَى) به واتای رینوینی کردنی به نهرم و نیناییه. جو‌ره‌کانی رینوینی هادی لهم جیهانه به‌م شیویه که : ۱- ههر شتی که خواوه‌ند به‌دیهینایی، به پیی ئامانجی به‌دیهینانه‌که‌ی رینوینی کراوه (رینوینی داگیرکاری) ۲- خوای گه‌وره به ناردنی پیغه‌مبه‌ران و دابه‌زاندنی په‌رتوو که ئاسمانییه‌کان، مرو‌فی بو هه‌نگاوانه‌وه له سهر ریگای راست رینوینی کردوو. (رینوینی ته‌شریعی) ۳- رینوینی وه‌رگرتنی که‌سانیک که ده‌سپینکی رینوینیان پیک هیناوه. ۴- بانگخوازه‌کان ئه‌بی رینیشاندهری خه‌لک بن. لهم چوار بابه‌ته ته‌نیا خالی دواپی په‌یوه‌ندی به مرو‌فه‌وه هه‌یه که ده‌بی مرو‌ف بانگخوازیکی رینیشاندهر بی و خه‌لکی بو خواپه‌رستی بانگ بکات. وه دواپی بانگخوازیه‌که‌ی ئه‌و، په‌روه‌ردگاری هادی، ههر که‌س که بییه‌وی ئه‌وه رینوینی ئه‌کات. که‌واته؛ سه‌رجه‌م

رېڼو ټينښه کان به ويستی په‌روه‌رد گاره ﷺ

که‌سی باوهر‌دار، ته‌نیا له خوا داوای رېڼو ټینی ته‌کات و ههر ته‌و رېڼومايیه قبول ته‌کات که په‌روه‌رد گاری هادی بو‌ی دیاری کردووه. هه‌روه‌ها له‌گه‌ل ټاماده کردنی ده‌سپیکه‌کاني رېڼو ټینی و به‌ندایه‌تی کردن و نزای ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ واده‌کا تا په‌روه‌رد گار به‌لټنیه‌که‌ی خو‌ی به‌رامبه‌ری ته‌و جیبه‌جی بکات. و خو‌باریزیه‌کی زیاده له‌ته‌ندازه‌ی بی بیه‌خشی. هه‌روه‌ها رېڼو ټینی و بانگخوازی به‌ته‌رکی خو‌ی ته‌زانی و خه‌لک به‌په‌ند و ټاموژگاری به‌جی بو‌لای یه‌کتا په‌رستی بانگه‌یشت ته‌کات.

۹۵-البديع

خوای گه‌وره ﷺ ته‌فه‌رمووی: ﴿بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
(البقره/۱۱۷) (خودا ټاسمان و ته‌رزی داهیناوه و دروستی کردوون.)

"بديع" واته؛ نو‌ی و تازه، ته‌و که‌سه‌ی که هه‌موو شت به‌بی وینه‌ی پېشوو به‌دی دینی. ته‌و وشه‌یه له‌سه‌ر کیشی (فعلیل) به‌واتای (مفعیل)، که واتا که‌شی (مبدع)، په‌روه‌رد گاری داهینه‌ر (بديع) ټاسمانه‌کان و زه‌وی و سه‌رجه‌م بونه‌وه‌رانی به‌بی وینه‌ی پېشوو داهیناوه، چونکه پېش له‌و هېچ که‌س نه‌بووه و که‌سېش جگه له‌و ته‌و توانایه‌ی نییه. که‌واته؛ په‌روه‌رد گار خو‌لقینه‌ریکی داهینه‌ره که هه‌میشه بووه و ههر ده‌شی، که ته‌مه خو‌ی نو‌ینگی شکو و گه‌وره‌یی په‌روه‌رد گاری به‌توانایه.

مرؤف له نموونه هه لگرتن له ناوی به دیع، تبنده گات که ئاوه دان کردنه وه و به هره وهر گرتنی باش له گهوی و داهینانی له ودا هوکاری ره زامه ندی پهروه ردگاره، چونکه ئه و سه رجهم بونه وهران و کهل و بهلی سه ر ئه رزی بو مرؤف به دی هیناوه. به پپی فه رمانی خوا ﷺ و پیغه مبه ره که ی ﷺ ده بی له داهینان له ئاییندا خو ی بیاریزی؛ چونکه ئه وه ی له باز نه ی شه ر عدا نه بی، ئه وه پو چهل و بی بنه مایه. وه ئیمان و باوهر ته نیا به به جی هینانی ئه ر که دینییه کان و فه رمانه کانی خوا ﷺ و پیغه مبه ر ﷺ خو ی ده نوینی. ئایینی پهروه ردگار ئه ونده کامل و ته واره که هیچ پیو یستیه کی به داهینان نییه و به دلنیا ییه وه ئه گه ر کرداریک که له رواله ندا جوان و ریک با، که شه ر قبوولی بکردبایه، بو خو ی دایده نا و فه رمانی پی ده کرد.

۹۶-الباقی

خوای گه وره ﷺ ئه فه رمووی: ﴿وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ (الرحمن/۲۷) (ته نها زاتی خوای پهروه ردگاری تو ئه مینیتته وه که له هه موو که سی و له هه موو شتی بی ئیحتیاجه و فەزل و گه ورییه به سه ر هه موانا هه یه.)

خودا هه میشه باقیه و هه تاهه تاییه و که سه ره تا و کو تایی نییه و وجودی ئه و به رده وام و ماندگار. زیندوو یه که که فه نای نییه و نامری. خوای باقی، مانه وه و به قا ئه به خشیئت. هه ر بوونه وه ریکیش هه ستی و

هه‌بوون و به‌رده‌وامی خو‌ی له خودای باقی وه‌رئه‌گری و پڼویستی ته‌واوی به وی هه‌یه.

که‌سی باوه‌ردار به ناسینی په‌روه‌ردگاری خو‌ی و هه‌لسه‌نگاندنی له‌گه‌ل په‌ستراره پوچه‌ل و غه‌یره خوداییه‌کاندا تیده‌گا، که ته‌نیا په‌روه‌ردگار شی‌اوی په‌رستن و فه‌رمانه‌وایی کردنه. چونکه ده‌بی یارمه‌تیده‌ر و په‌روه‌ردگاری ئینسان هه‌ر بی و نه‌مر بی‌ت تا بتوانی زیان له وی دور بخاته‌وه و قازانجی پی بگه‌یه‌نیت. وه‌ک ئیبراهیم ده‌نگ به‌رز ئه‌کاته‌وه که : من شته ون بووه‌کانم خو‌ش ناوی و خو‌م به په‌رستنی شتی له‌به‌ین چوو سه‌رقال ناکه‌م.

۹۷- الوارث

خوای گه‌وره عليه السلام ته‌فه‌رمووی: ﴿وَحَنُّ الْوَارِثُونَ﴾ (الحجر/۲۳) (وه هه‌ر ئیمه له پاش ئیوه ته‌مینیته‌وه).

(وارث) له (وَرِثَ) به واتای بنیچه و ته‌سله. هه‌موو هه‌ستی و هه‌بوونی که خو‌لقاندووه، دوباره ته‌زگه‌رپڼیته‌وه لای خو‌ی و زه‌وی و سه‌رجه‌م بوونه‌وه‌رانی ناوی هه‌ر بۆ لای ئه‌و ته‌گه‌رپڼه‌وه. سه‌رجه‌می نیعمه‌ته‌کانی که پڼی به‌خشیون، بۆ لای خو‌ی ته‌باته‌وه. هه‌لبه‌ت هه‌موو شتی هه‌ر له ده‌ستی خو‌ی دایه و بۆ ماوه‌یه‌ک داوڼیه‌ته ده‌ستی مرو‌ف و دوا ماوه‌ی دیاری کراو بۆ لای خو‌ی ته‌یانگه‌رپڼیته‌وه. ته‌نیا خودا ته‌مینیته‌وه؛ چونکه

هه موو کهس و هه موو شت له کووتاییدا بو لای ئەو ئەگەرپنەوه.

خاوهن باوهر له سهر ئەو برۆایه که ته مه ن و مال و دارایی ئەو لهم جیهانه دا هه تاهه تایی نییه و هه رچی هه یه تی هه ر بو خوا ئەگەرپنەوه. کهوایه بهردهوام هه ول ئەدات که به پیتی دهستوراتی خودا بههره یان لی وهربگری تا خوا له خۆی رازی بکات و جهزای کرده وه کانی وهربگری. دهشزانی که ئەگەر واش نه کات ئەوه هه ر بو لای خودا ئەگەرپنەوه. کهوایه باشتترین ریکا ئەوهیه که فره مانه کانی خودا به باشی بهرپوه بیات.

۹۸- الرشید

خوای گهوره ﷺ ئەفه رمووی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ (الأنبياء/ ۵۱) (بهراستی ئیمه بهر له مووسا و هاروونیش توانی دۆزینه وهی رپی چاکه مان دا به ئیبراهیم).

(رشید) ئاوه لئاوی پایه داره و له ریشه ی (رُشد) به واتای بوچوونی دروست و رپنوینییه. خودای رهشید به هۆی ئەوه که زۆر بینهر و بیسه ر و ئاگادار و بی نیازه، شارهزای هه موو شتیکه و هیچ کهم و کورتیه ک لهودا نییه و که مالی بی سنووری ئەو بوته هۆکاری شارهزا بوونی له هه موو ههستی. به زانستی خۆی له هه مووان نزیکه و ته نیا ری نیشاندهره و به باشتترین شیوهش بهنده کانی خۆی رپنوماپی ئەکات هه تا گومرا و سه ر لی شیواو نه بن.

مرؤف خوازیری بۆچوونی شیاو و رېنومایی له پوره‌ردگاری ره‌شیده. به‌چەشنی به‌گوڤرپرایه‌لی له‌فەرمانه‌کانی خوا ﷺ و پیغه‌مبه‌ر ﷺ و نزا و پارانه‌وه و دور که‌وتنه‌وه له‌شه‌یتان و ده‌سته‌لات‌دارانی سته‌مکار و هه‌ر که‌سیک که‌ ئیمانی ئینسان لاواز بکات، له‌هه‌ولی ئه‌وه‌ دایه‌ هه‌تا بگاته‌ بۆچوونیکی دروست که‌ به‌خته‌وه‌ری هه‌ر دو جیهانی خۆی پی‌ ده‌سته‌به‌ر بکات. وه‌ خه‌لکیش بۆ لای ئه‌م سیغه‌ته‌ جوانه‌ بانگ ئه‌کات هه‌تا ئه‌رکی خۆی به‌ باشی ئه‌نجام بدات.

۹۹-الصّٰبِر

پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموویانه: «مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَىٰ أَدَىٰ سَمْعِهِ مِنَ اللَّهِ يَدْعُوَنَّ لَهُ الْوَلَدُ ثُمَّ يُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ»^۱ «هیچ که‌س به‌ نیسبه‌ت له‌و ئازاره‌ی که‌ ئه‌بیستی، له‌ خوا خۆراگرتر نییه‌. چونکه‌ منداڵی پی‌ نیسبه‌ت ئه‌ده‌ن، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا سه‌لامه‌تی و رۆژی به‌ به‌نده‌کانی ئه‌به‌خشیت.»

(صبر) به‌ واتای؛ که‌وتنه‌ ناو ته‌نگانه‌یه. سه‌بر و حیل، هاو‌به‌یوه‌ندیه‌کی یه‌کاویه‌کیان پیکه‌وه‌هه‌یه. مرؤف و جنۆکه‌ وه‌ک، دوو به‌دیه‌ینه‌ری خودا، ئه‌بی به‌ندایه‌تی به‌روه‌ردگار بکه‌ن، به‌لام زۆریک له‌وان رینگه‌ی چه‌وتیان گرتۆته‌ به‌ر و تووشی تاوان و گونا‌ه‌اتوونه. له‌م دۆخه‌دا پی‌ ده‌چی که‌ خواوه‌ند تووشی دۆخیکی نه‌گونجاو بو‌یته‌وه، که‌وایه‌! ئه‌گه‌ر ئه‌و خۆراگر

۱- (صحیح): بخاری (ژ ۷۳۷۸ و ۶۰۹۹) / مسلم (ژ ۷۲۶۰ و ۷۲۵۸).

نەبی، بە دەستەلاتی بی سنووری خۆی دەستەوبەجی بەنده تاوانکارە کانی
لە ناو ئەبات، بەلام خۆراگری ئەو بۆتە ھۆکاری ئەو، کە تا دوایین
ساتەکان دەرفەتیان بی بدریت.

مرۆفی باوەردار، لە سەر بەندایەتی کردنی پەرورەدگار ﷺ لە سەر
تاوان نەکردن و تاقیکردنەوێکە کانی خوا، خۆراگری ئەکات و بە پشتیوانی
خوا و بە ھۆی خۆشەویستنی پەرورەدگار و نزیک بوون لێی، خۆراگری
ئەنویێ. سەبر و خۆراگری دەبێتە ھۆکاری ئەو، کە ھات و ھاوار و سکالا
نەکات و ڕینگە ڕاست و نەکا و لە کاتی تووش ھاتنی بە نەھامەتی و
بەلا، لە گەل خوا و خەلک لەو پەڕی ئەدەب و ڕیز بجۆلێتەوێ. سەبر،
کلێلێکە، کە خۆشەویستی خوا لای مرۆف زیاد ئەکات و دەبێتە ھۆی
ڕزانی پەحمەت و بەرەکەت و لێخۆشبوونی خوا و لە سەر مەنھەج و
ڕینگای دین خۆراگریتر و پایەدارتر ئەبێت.

وَ آخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ناوہرؤک

- پیشہ کی نووسہر.....(۵)
- پیشہ کی وەرگیر.....(۹)
- پیشہ کی دەرہینہری فەرمودہکان.....(۱۱)

بەشی یەكەم: نزاو پارانەوہکانی قورئانی

- سورہتی الفاتیحہ.....(۱۷)
- سورہتی البقرہ.....(۱۸)
- سورہتی آلِ عمران.....(۲۳)
- سورہتی النساء.....(۲۹)
- سورہتی المائدہ.....(۳۰)
- سورہتی الأعراف.....(۳۲)
- سورہتی التوبہ.....(۳۶)
- سورہتی یونس.....(۳۷)

- سوره‌تی هود.....(۳۹)
- سوره‌تی یوسف.....(۴۰)
- سوره‌تی الرعد.....(۴۲)
- سوره‌تی ابراهیم.....(۴۲)
- سوره‌تی الاسراء.....(۴۵)
- سوره‌تی الکهف.....(۴۶)
- سوره‌تی مریم.....(۴۷)
- سوره‌تی طه.....(۴۷)
- سوره‌تی الانبياء.....(۴۸)
- سوره‌تی المؤمنون.....(۵۲)
- سوره‌تی الفرقان.....(۵۴)
- سوره‌تی الشعراء.....(۵۵)
- سوره‌تی النمل.....(۵۷)
- سوره‌ت القصص.....(۵۸)
- سوره‌تی العنكبوت.....(۵۹)
- سوره‌تی فاطر.....(۶۰)
- سوره‌تی الصافات.....(۶۱)

- (٦١)..... سوڤه تی ص
- (٦٢)..... سوڤه تی غافر
- (٦٣)..... سوڤه تی الزخرف
- (٦٤)..... سوڤه تی الدخان
- (٦٥)..... سوڤه تی الأحقاف
- (٦٥)..... سوڤه تی القمر
- (٦٦)..... سوڤه تی الحشر
- (٦٦)..... سوڤه تی الممتحنه
- (٦٧)..... سوڤه تی التحريم
- (٦٨)..... سوڤه تی نوح
- (٦٩)..... سوڤه تی الإخلاص
- (٧١)..... سوڤه تی الفلق
- (٧١)..... سوڤه تی الناس

بهشی دووه م: ویردو نزاگانی پیغه مبهري

- ١- گه وره یی زیکرو ته زییحات..... (٧٧)
- (١-١) گه وره یی زیکر..... (٧٧)

- (۲-۱) گه‌وره‌یی ته‌زییحات و ستایش و ته‌هلایل و ته‌کبیر.....(۸۲)
- (۳-۱) شینوازی ته‌زییحات کردنی پیغه‌مبه‌ر ﷺ.....(۸۹)
- (۴-۱) چه‌ند نمونه‌یه‌ک له‌دوعا و نزاکانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ.....(۸۹)
- ۲-زیکره‌کانی بانگ و ثیقامه.....(۹۱)
- (۱-۲) زیکره‌کانی بانگ.....(۹۱)
- (۲-۲) نه‌و دوعایه‌نه‌ی له‌کاتی بانگدان دا ده‌کرین.....(۹۲)
- (۳-۲) دوعای دوا‌ی بانگ و به‌ر له‌قامه‌ت کردن.....(۹۳)
- (۴-۲) دوعای قامه‌ت.....(۹۴)
- ۳-دوعا‌کانی پاک و خاوینی.....(۹۴)
- (۱-۳) دوعای چوونه‌سه‌رئاو.....(۹۴)
- (۲-۳) دوعای چوونه‌ده‌ر له‌سه‌رئاو.....(۹۵)
- ۴-ویرده‌کانی ده‌ستنویژ.....(۹۵)
- (۱-۴) دوعای پیش ده‌ستنویژ.....(۹۵)
- (۲-۴) دوعای دوا‌ی ته‌واوبوونی ده‌ستنویژ.....(۹۵)
- ۵-ویرد و نزاکانی مزگه‌وت.....(۹۶)
- (۱-۵) دوعای برۆیشتن بو مزگه‌وت.....(۹۶)

- (۲-۵) دوغای چوونه ناو مزگهوت.....(۹۷)
- (۳-۵) دوغای چوونه دهر له مزگهوت.....(۹۸)
- ۶- نزاكانی نویژ.....(۹۸)
- (۱-۶) دوغای کاتی یه کسانکردنی سهفه کانی نویژی به کۆمهله.....(۹۸)
- (۲-۶) نزاكانی دهست پیکردنی نویژ(استفتاح).....(۹۹)
- (۳-۶) دوغای چه مینه وه(رکوع).....(۱۰۳)
- (۴-۶) دوغای هه ستانه وه له چه مینه وه(رکوع).....(۱۰۴)
- (۵-۶) دوغای کرپنۆش.....(۱۰۵)
- (۶-۶) دوغای دانیشتنی نێوان دوو کرپنۆشدا (سجده).....(۱۰۸)
- (۷-۶) نزاكانی کرپنۆشی خویندنی قورئان.....(۱۰۸)
- (۸-۶) ته حیات(تشهد).....(۱۰۹)
- (۹-۶) سلاوات لێدان له سههر پیغه مبه رهزگ له دواى ته حیات.....(۱۱۰)
- (۱۰-۶) دوغای بهر له ته حیاتى کۆتایى و پێش سلاودانه وه.....(۱۱۱)
- (۱۱-۶) دوغای سلاودانه وهى نویژ.....(۱۱۶)
- (۱۲-۶) دوغاکانى دواى سلاودانه وهى نویژ.....(۱۱۶)
- (۱۳-۶) دوغای تاکی دواى سلاودانه وهى نویژ.....(۱۲۱)

- (۱۴-۶) دهست به‌رز کردنه‌وه له کاتی دوعا کردندا.....(۱۲۴)
- (۱۶-۶) دوعای قنوت له نویژی ویترا.....(۱۲۷)
- (۱۷-۶) پارانه‌وه‌ی دوعای سلاودانه‌وه‌ی نویژی ویترا.....(۱۲۷)
- (۱۸-۶) دوعا و نزای نویژی رۆژ و مانگ گیران.....(۱۲۷)
- (۱۹-۶) دوعای نویژه بارانه (استسقاء).....(۱۲۸)
- ۷- پارانه‌وه‌کانی رۆژوو.....(۱۲۸)
- (۱-۷) دوعای له کاتی به‌ربانگ کردندا.....(۱۲۸)
- (۲-۷) پارانه‌وه‌ی رۆژوو و بانجی خاوه‌ن مال.....(۱۲۹)
- (۴-۷) نه‌و رۆژوو و نه‌و که ئاماده‌ی خوان بی و نه‌خوات، با دوعا بکات.....(۱۲۹)
- (۵-۷) نه‌گه‌ر که سینک جوینی به رۆژوو و بانجی سووکایه‌تی پینکرد، با بلی.....(۱۲۹)
- (۶-۷) نزای شه‌وی قه‌در.....(۱۳۰)
- ۸- نزاکانی کاتی چه‌ج و عومره.....(۱۳۰)
- (۱-۸) ته‌لبیه کردنی حاجی له چه‌ج و عومره‌دا.....(۱۳۰)
- (۲-۸) ته‌کبیر لیدان له کاتی گه‌یشتن به به‌رده ره‌شه‌که (حجر

- الأُسود).....(١٣١)
- (٣-٨)پارانەووە لە بەینی لای یەمانی و بەردەرەشەكە.....(١٣١)
- (٤-٨)دوعای وەستان لە سەفا و مەرۆه.....(١٣١)
- (٥-٨) پارانەووەی رۆژی عەرەفە.....(١٣٢)
- (٦-٨)پارانەووە لە (مشعرالحرام)..... (١٣٢)
- (٧-٨) تەكبیر لێدان لە كاتی (رەمی جەمەرە) بە ھەر زیخ و خرە بەردێك.....(١٣٢)
- (٨-٨)دوعا لە كاتی سەربرین و قوربانیکردندا.....(١٣٤)
- ٩-دوعای زەكات.....(١٣٤)
- (١-٩)دوعا بۆ زەكاتدەر.....(١٣٤)
- ١٠-نزاكانی جیھاد كردن.....(١٣٥)
- (١-١٠)دوعا بۆ شەھید بوون لە پیناوی خودا.....(١٣٥)
- (٢-١٠)نزای كاتی رۆشتنی خەباتگیران(موجاہیدین)..... (١٣٥)
- (٣-١٠)نزای دەرچوون لە جیھاد.....(١٣٦)
- (٤-١٠)دوعای رۆوبەرۆو بوون لە گەل دۆژمن.....(١٣٦)
- (٥-١٠)دوعا لە كاتی شەرو جیھاددا.....(١٣٦)

- (۱۰-۶) پارانەۋە لە کاتى تىكشكان بە دەستى دوزمنەۋە.....(۱۳۷)
- ۱۱-پارانەۋە لە رېۋزى ھەينى و جەژنەكان.....(۱۳۹)
- (۱۱-۱) خويندنى سورەتى (كەف) لە رېۋزى ھەينىدا.....(۱۳۹)
- (۱۱-۲) خويندنى سورەتەكانى(سجدە، انسان، جُمُعە، منافقین، أعلی و غاشیە)لە نوێژەكانى رېۋزى ھەينىدا.....(۱۳۹)
- (۱۱-۳) دوعاكانى دواى نوێزى ھەينى.....(۱۴۰)
- (۱۱-۴) دوعا لە دوايىن كاتەكانى رېۋزى ھەينى.....(۱۴۰)
- (۱۱-۵) دوعا لە شەو و رېۋزى جەژنەكاندا.....(۱۴۱)
- ۱۲- دوعاكانى مەيىت(جناز)..... (۱۴۲)
- (۱۲-۱) تەلقىن دادانى كەسىك لە حالى سەرەمەرگدا.....(۱۴۲)
- (۱۲-۲) نزاى دواى دەرچوونى رۆح و داخستنى چاۋەكانى مردوۋىەك.....(۱۴۲)
- (۱۲-۳) دوعا بۆ مردوۋ لە نوێزى مردوۋدا.....(۱۴۳)
- (۱۲-۴) دوعاى دُلنەۋايى كردن.....(۱۴۵)
- (۱۲-۵) دوعا لە كاتى خستنى مردوۋ بۆ ناو گۆر.....(۱۴۵)
- (۱۲-۶) دوعاى دواى ناشتنى مردوۋ.....(۱۴۵)
- (۱۲-۷) دوعاى سەردانى گۆرستان.....(۱۴۵)

- ١٣- پارانهوهی سهودا و مامه‌له.....(١٤٧)
- (١-١٣) دوعا بۆ دانهوهی قهرز.....(١٤٧)
- (٢-١٣) دوعای کاتی دانهوهی قهرز به خاوه‌ن قهرز.....(١٤٧)
- (٣-١٣) نزای زهماوه‌ند کردن یان کپینی ئاژهل.....(١٤٨)
- ١٤- نزاکانی ژن خوازی.....(١٤٨)
- (١-١٤) دوعای پيش ماره‌کردن و ههر وتاریک.....(١٤٨)
- (٢-١٤) دوعای پیرۆزیایی کردنی زهماوه‌ند.....(١٥٠)
- (٣-١٤) دوعای ئهو کهسه‌ی که هاوسه‌رگیری ئه‌کات.....(١٥٠)
- (٤-١٤) دوعای به‌ر له سه‌رجینی کردن له‌گه‌ل هاوسه‌ر.....(١٥٠)
- (٥-١٤) دوعای دواى میوانی.....(١٥١)
- (٦-١٤) دوعا بۆ پارێزراوی منداڵ.....(١٥١)
- (٧-١٤) دوعا له‌ کاتی سه‌ربرپینی (عقیقه).....(١٥٢)
- ١٥- پارانه‌وه له‌ به‌یانیان و شه‌وانه‌دا.....(١٥٢)
- ١٦- سه‌لاوات لێدان له‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ.....(١٦٢)
- (١-١٦) گه‌وره‌یی سه‌لاوه‌ت لێدان له‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ.....(١٦٢)
- (٢-١٦) چۆنیه‌تی سه‌لاوه‌ت لێدان له‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ.....(١٦٤)

- ۱۷-دوعا کانی جل له بهر کردن.....(۱۶۵)
- (۱۶۵).....(۱-۱۷)نزای پۆشینی لباس
- (۱۶۶).....(۲-۱۷)دوعا بۆ ئهو که سه‌ی که لباسی تازه‌ی پۆشیوه
- ۱۸- نزا کانی خواردن و خواردنه‌وه.....(۱۶۶)
- (۱۶۶).....(۱-۱۸)پارانه‌وه‌ی پێش نان خواردن
- (۱۶۷).....(۲-۱۸)دوعای دوا‌ی نان خواردن
- (۱۶۷).....(۳-۱۸)دوعای میوان بۆ خاوه‌ن مال
- (۱۶۸).....(۴-۱۸)دوعا بۆ ئهو که سه‌ی که ئاومان بێ ئه‌دا
- (۱۶۸).....(۵-۱۸)دوعای بینینی میوه‌ی ته‌ر و تازه
- ۱۹- نزا کانی خه‌وتن.....(۱۶۹)
- (۱۶۹).....(۱-۱۹)نزا کانی کاتی خه‌وتن
- (۱۷۵).....(۲-۱۹)پارانه‌وه کاتی له‌ خه‌و هه‌ستان
- (۱۸۰).....(۳-۱۹)کرداری دوا‌ی بینینی خه‌ونی خراپ
- ۲۰- نزا کانی سه‌فه‌ر کردن.....(۱۸۱)
- (۱۸۱).....(۱-۲۰)دوعای سواربوونی وه‌لا‌غ
- (۱۸۲).....(۲-۲۰)دوعای سه‌فه‌ر

- (۲۰-۳) دوعای گە‌یشتنه‌وه به گوند یان شار.....(۱۸۳)
- (۲۰-۴) دوعای رېیوار بۆ دانیش‌توو(مقیم).....(۱۸۴)
- (۲۰-۵) دوعای نیشتەجی بۆ رېیوار.....(۱۸۴)
- (۲۰-۶) ته‌کبیر و ته‌زیحات کردن له گە‌شت کردندا.....(۱۸۴)
- (۲۰-۷) دوعای رېیوار له دوا‌یین کاته‌کانی شه‌ودا.....(۱۸۵)
- (۲۰-۸) دوعای رېیوار له کاتی مانه‌وه‌ی له شوینی.....(۱۸۵)
- (۲۰-۹) دوعای گه‌رانه‌وه له گە‌شت کردن.....(۱۸۶)
- ۲۱- نزا‌کانی به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی نه‌خۆش.....(۱۸۶)
- (۲۱-۱) پارانه‌وه بۆ نه‌خۆش له کاتی سه‌ردانی کردنی.....(۱۸۶)
- (۲۱-۲) فه‌زل و گه‌وره‌یی سه‌ردانی کردنی نه‌خۆش.....(۱۸۷)
- (۲۱-۳) دوعای نه‌خۆش له کاتی بیزاربوونیدا.....(۱۸۸)
- ۲۲- پارانه‌وه‌کانی کاتی نه‌هامه‌تی و ترس و په‌زاره‌یی.....(۱۸۹)
- (۲۲-۱) دوعا له کاتی غه‌م و خه‌فته‌دا.....(۱۸۹)
- (۲۲-۲) دوعا له کاتی چه‌رمه‌سه‌ری و نه‌هامه‌تی.....(۱۸۹)
- (۲۲-۳) دوعا له کاتی ڕووبه‌ڕوو بون له‌گه‌ل دوژمن.....(۱۹۰)
- (۲۲-۴) دوعا دژ به دوژمن.....(۱۹۱)

- (۵-۲۲) دوعای ترس له تاقم و کۆمه لیک..... (۱۹۱)
- (۶-۲۲) پارانه وه بۆ جینه جی کردنی کاری دزوار..... (۱۹۱)
- (۷-۲۲) دوعا له کاتی پرووداوینکی دلته زین و یان تووشی شکست هاتن..... (۱۹۲)
- (۸-۲۲) دوعا له کاتی تورپیدا..... (۱۹۲)
- (۹-۲۲) دوعای بینینی که سیک که دوو چاری سه خله تی هات بیت.... (۱۹۲)
- (۱۰-۲۲) دوعای سه رسورمان و شتی شادی هینه ر..... (۱۹۳)
- (۱۱-۲۲) کرده وه و دوعا له کاتی که هه والینکی خوش ته ییسیت. (۱۹۳)
- (۱۲-۲۲) دوعا له کاتی هه ست به تازار کردن..... (۱۹۴)
- (۱۳-۲۲) دوعای چاوه زار..... (۱۹۴)
- (۱۴-۲۲) دوعای له کاتی ترسان..... (۱۹۵)
- (۱۵-۲۲) دوعای که سی تووشبوو به کاره سات..... (۱۹۵)
- ۲۳- نزاکانی وه سه وه سه..... (۱۹۵)
- (۱-۲۳) دوعای وه سه وه سه له ئیماندا..... (۱۹۵)
- (۲-۲۳) دوعای وه سه وه سه له نویژ و له کاتی قورئان خویندندا..... (۱۹۶)
- (۳-۲۳) کرده وه کانی دوا ته نجامدانی گونا..... (۱۹۶)

- (٢٣-٤) دوعای رَه‌واندن و دوورخستنِه‌وه‌ی شه‌یتان و وه‌سه‌سه‌کانی (١٩٧)
- (٢٣-٥) دوعای رَه‌واندن و له‌ ناوبردنی مه‌کر و فێلی شه‌یتانه‌کان... (١٩٨)
- ٢٤- نزاکانی با و باران..... (١٩٩)
- (٢٤-١) پارانه‌وه‌ له‌ کاتی هاتنی با..... (١٩٩)
- (٢٤-٢) دوعای داواکردنی باران..... (١٩٩)
- (٢٤-٣) دوعا له‌ کاتی باران باریندا..... (٢٠٠)
- (٢٤-٤) دوعای دوا‌ی باران بارین..... (٢٠٠)
- (٢٤-٥) دوعا له‌ کاتی لێز مه‌ بارانه‌دا..... (٢٠٠)
- ٢٥- نزاکانی پزمین و باویشک..... (٢٠١)
- (٢٥-١) نزای پزمین و شیوه‌کانی..... (٢٠١)
- (٢٥-٢) وه‌لامی بیباوه‌ریک که‌ پزمین یی و ستایشی خوا بکات... (٢٠١)
- (٢٥-٣) باویشک نه‌کردن..... (٢٠١)
- ٢٦- نزاکانی تۆبه‌کردن و که‌فاره‌تی تاوانه‌کان..... (٢٠٢)
- (٢٦-١) دوعای دانیشتن..... (٢٠٢)
- (٢٦-٢) دوعای که‌فاره‌تی دانیشتن..... (٢٠٢)
- (٢٦-٣) تۆبه‌کردن و په‌شیمان بوونه‌وه‌ له‌ گونا..... (٢٠٣)

- ۲۷- نزاکانی هه‌را و فیتنه و چاوه‌زار و نه‌فس پیسی.....(۲۰۵)
- (۲۷-۱) کرده‌وه‌کانی رزگار بوون له خراپه‌ی ده‌جال.....(۲۰۵)
- (۲۷-۲) دو‌عای به‌د فالی.....(۲۰۶)
- (۲۷-۳) دو‌عای چاوه‌زار.....(۲۰۶)
- ۲۸- نزاکانی بیستنی ده‌نگی تازه‌له‌کان.....(۲۰۸)
- (۲۸-۱) دو‌عا له کاتی بیتنی ده‌نگی که‌له‌شیر و که‌ر.....(۲۰۸)
- (۲۸-۲) دو‌عا له کاتی وه‌پینی سه‌گ له شه‌ودا.....(۲۰۸)
- ۲۹- نزاکانی پو‌چه‌ل‌کردنه‌وه‌ی سی‌حر و دو‌وری له جنۆکه و شه‌یتانه‌کان.....(۲۰۹)
- (۲۹-۱) رینگاکانی به‌رگری له جنۆکه و شه‌یتانه‌کان.....(۲۰۹)
- (۲۹-۲) رینگاکانی پو‌چه‌ل‌کردنه‌وه‌ی جادو و جن پینکاو.....(۲۱۳)
- ۳۰- نزاکانی په‌یوه‌ندییه‌کانی کۆمه‌لایه‌تی.....(۲۱۳)
- (۳۰-۱) وه‌لام ئه‌و که‌سه‌ی که‌ بلی: غَفَرَ اللهُ لَكَ.....(۲۱۳)
- (۳۰-۲) ئه‌گه‌ر که‌سی پنی ووتی: به‌ خاتری خوا خو‌شم ئه‌وی.....(۲۱۴)
- (۳۰-۳) پارانه‌وه‌ بو که‌سینک که‌ دارایی خو‌ی پی پینشیاردا‌ی.....(۲۱۴)
- (۳۰-۴) بره‌ویندان به‌ ئیسلام.....(۲۱۴)

- (۳۰-۵) سلاو ستاندنه وهی که سیکي بیئاوه پ..... (۲۱۵)
- (۳۰-۶) دوعا بۆ ئه وهی که سهی جوینت پنداوه..... (۲۱۵)
- (۳۰-۷) دوعا له کاتی تاريفکردنی که سانیتیر..... (۲۱۶)
- (۳۰-۸) ئه و شتهی که موسولمان له کاتی بیستنی تاريفی خوی دهیی
بیلیت..... (۲۱۶)
- (۳۰-۹) ئه و کرده وانهی له شه ودا نابی بکری..... (۲۱۷)
- (۳۰-۱۰) دوعا بۆ ئه وهی ئه لی: بَارَكَ اللهُ فِیک..... (۲۱۷)
- (۳۰-۱۱) سپاسکردنی ئه و که سهی چاکه ی به رامبه ر کردوویت.... (۲۱۸)
- (۳۰-۱۲) خویندنی قورئان له شه و و رۆژدا..... (۲۱۸)
- (۳۰-۱۳) دوعا و پارانه وه دوا ی خه تمی قورئان..... (۲۱۹)

به شی سیجهم: ناوه گانی خوا عَلَّی (أَسْمَاءُ اللهِ عَلَّی)

- ۱-الله..... (۲۲۷)
- ۲-الرحمان..... (۲۲۹)
- ۳-الرحیم..... (۲۳۰)
- ۴-المَلِک..... (۲۳۱)
- ۵-القُدُّوس..... (۲۳۳)

- ۶-السلام.....(۲۳۴)
- ۷-المؤمن.....(۲۳۵)
- ۸-المُهِّمِین.....(۲۳۶)
- ۹-العزیز.....(۲۳۷)
- ۱۰-الجَبَّار.....(۲۳۹)
- ۱۱-المُتَكَبِّر.....(۲۴۰)
- ۱۲-الخالِق.....(۲۴۲)
- ۱۳-الْبَارِئ.....(۲۴۲)
- ۱۴-المُصَوِّر.....(۲۴۲)
- ۱۵-الفَقَّار.....(۲۴۴)
- ۱۶-القَهَّار.....(۲۴۵)
- ۱۷-الوَهَّاب.....(۲۴۶)
- ۱۸-الرزاق.....(۲۴۷)
- ۱۹-الْفَتَّاح.....(۲۴۸)
- ۲۰-العلیم.....(۲۴۹)
- ۲۱-القابض.....(۲۵۰)
- ۲۲-الباسِط.....(۲۵۲)
- ۲۳-الخافِض.....(۲۵۳)
- ۲۴-الرافع.....(۲۵۴)

-
- ٢٥- المَعَزَّ (٢٥٦)
- ٢٦- المَذِلَّ (٢٥٨)
- ٢٧- السَّمِيع (٢٥٩)
- ٢٨- البَصِير (٢٦١)
- ٢٩- الحَكَم (٢٦٢)
- ٣٠- العَدْل (٢٦٤)
- ٣١- اللطيف (٢٦٦)
- ٣٢- الخبير (٢٦٧)
- ٣٣- الحليم (٢٦٩)
- ٣٤- العظيم (٢٧٠)
- ٣٥- الغُفُور (٢٧١)
- ٣٦- الشُّكُور (٢٧٢)
- ٣٧- العَلِيّ (٢٧٣)
- ٣٨- الكَبِير (٢٧٤)
- ٣٩- الحَفِيز (٢٧٥)
- ٤٠- المَقِيت (٢٧٧)
- ٤١- الحَسِيب (٢٧٧)
- ٤٢- الجَلِيل (٢٧٩)
- ٤٣- الكَرِيم (٢٨٠)

- ۴۴- الرقیب.....(۲۸۱)
- ۴۵- المُجِيب.....(۲۸۱)
- ۴۶- الواسع.....(۲۸۲)
- ۴۷- الحَکِیم.....(۲۸۴)
- ۴۸- الوَدُود.....(۲۸۵)
- ۴۹- المَجِید.....(۲۸۶)
- ۵۰- الباعِث.....(۲۸۷)
- ۵۱- الشَّهِید.....(۲۸۸)
- ۵۲- الحَقُّ.....(۲۹۰)
- ۵۳- الوَکیل.....(۲۹۱)
- ۵۴- القَوِی.....(۲۹۲)
- ۵۵- المَئِین.....(۲۹۳)
- ۵۶- الولِی.....(۲۹۴)
- ۵۷- الحَمِید.....(۲۹۶)
- ۵۸- المُحْصِی.....(۲۹۷)
- ۵۹- المُبْدِی.....(۲۹۸)
- ۶۰- المُعِید.....(۲۹۸)
- ۶۱- المُحِی.....(۳۰۰)
- ۶۲- المُمِیت.....(۳۰۱)

- ٦٣-الحَيَّ.....(٣٠٢)
- ٦٤-الْقَيُّوم.....(٣٠٣)
- ٦٥-الوَاحِد.....(٣٠٤)
- ٦٦-الْمَاجِد.....(٣٠٥)
- ٦٧-الْوَاحِد.....(٣٠٦)
- ٦٨-الصَّمَد.....(٣٠٧)
- ٦٩-الْقَادِر.....(٣٠٨)
- ٧٠-الْمُقْتَدِر.....(٣١٠)
- ٧١-الْمُقَدِّم.....(٣١١)
- ٧٢-الْمُؤَخَّر.....(٣١٢)
- ٧٣-الْأَوَّل.....(٣١٣)
- ٧٤-الْآخِر.....(٣١٤)
- ٧٥-الظَّاهِر.....(٣١٥)
- ٧٦-الْبَاطِن.....(٣١٦)
- ٧٧-الْوَالِي.....(٣١٧)
- ٧٨-الْمُنْعَالِي.....(٣١٨)
- ٧٩-الْبَرُّ.....(٣١٩)
- ٨٠-التَّوَاب.....(٣٢١)
- ٨١-الْمُنْتَقِم.....(٣٢٢)

- ۸۲- العَفْوُ.....(۳۲۳)
- ۸۳- الرِّئُوفُ.....(۳۲۴)
- ۸۴- مَالِكُ الْمُلْكِ.....(۳۲۵)
- ۸۵- ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.....(۳۲۶)
- ۸۶- الْمُقْسِطُ.....(۳۲۷)
- ۸۷- الْجَامِعُ.....(۳۲۹)
- ۸۸- الْغَنَى.....(۳۳۰)
- ۸۹- الْمُغْنَى.....(۳۳۱)
- ۹۰- الْمَانِعُ.....(۳۳۲)
- ۹۱- الضَّارُّ.....(۳۳۴)
- ۹۲- النَّافِعُ.....(۳۳۶)
- ۹۳- النُّورُ.....(۳۳۷)
- ۹۴- الْهَادِي.....(۳۳۹)
- ۹۵- الْبَدِيعُ.....(۳۴۰)
- ۹۶- الْبَاقِي.....(۳۴۱)
- ۹۷- الْوَارِثُ.....(۳۴۲)
- ۹۸- الرَّشِيدُ.....(۳۴۳)
- ۹۹- الصَّبُورُ.....(۳۴۴)

ویرد و نزاکانی قورئانی و نزاکانی پیغمبەر ﷺ و ناوہ پیرۆزەکانی خۆای گەورە ﷺ جگە لەوہی چەند سوچیکێ ژبانی مرۆف دەگرەوہ و ھەر کامیان بە جۆرێک شارپگەکی بەندایەتی و پەرستنی پەروەردگار دیاری دەکەن، لە راستیدا دەبنە بەناہیکێ ھێمن و بێخۆف لە شەیتانەکانی ئینس و جین و ھەر وہا پیر و بۆچونە نەشیاو و نارەواکان. لە گەل گیرۆدەیی و بەردەوام بوون لەسەر ئەو نزیانە و ناسینی دروستی ناوہ پیرۆزەکانی پەروەردگار ﷺ مرۆف پاداشتیکی زۆر لە ھەر دوو جیھاندا بۆ خۆی مسۆگەر دەکات و پلە و پایەکی لای خوا بەرز دەبێتەوہ، تەنانەت دەبێتە ھۆی ئەوہی کە مرۆف پەرہووی بێخەوشی خواوەند بێی و خۆی بە ھەزاری بارەگای خوا بزانی و لە رۆشنایی ئەواندا گەشە بکات، چونکە ئامانج لە خەلقى ئەو تەنیا بەندایەتی کردنە بۆ خواوەندی گەورە ﷺ.

نوسینگەي تەفسیر

بۆ بلاکێردنەوہو رانگەیان
ھەولێر - شەقامی دادگا - ژێر ھۆتیلی شیرین پالاس

f t g /TafseerOffice

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

